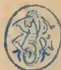
Sūmule philosophie rationalis

seu logica excellentissimi artiū ꝛ theologie ꝓfessoris magistri Nicolai Dorbelli: ſm doctrinam doctoris subtilis Scoti.

De subiecto logice

Excellentissimi viri/artiũ ac sacre theologie ꝓfessoris: eximij magistri Nicolai dor belli de frãcia:ordinis minorũ:ẜm doctrinã doctoris subtilis Scoti(logice breuis) ſʒ admodũ vtilis expositio incipit.

Uoniã teste Sapiẽte Prouer.xxij. Adolescens iuxta viã ſuã etiã cum ſenuerit nõ recedet ab ea. Utile est volẽtibꝰ studere doctrinã doctoris subtilis Scoti:q̃ inter ceteras maxime extat roboris:ꝛ ṽitatis in eius ꝑncipijs a iuuẽtute introduci. Ipa em̃ habita:alie de facili haberi poſſũt:ſed nõ ecõtra. Igiẜ iuxta ipiꝰ mẽtẽ aliq̃ logicalia ꝓ iuuenibus ſup ſũmulas Petri hiſpani chriſto duce breuiẜ enodabo. Et quia multe materie q̃ tractanẜ in logica :per ampliꝰ reperiunẜ in phia:remitto aliũde ad quoddam cõpẽdiũ:qᵭ ſupᵽhiam eiuſdẽ doctorꝫ dictie compilaui: ſepeqꝫ noto ea q̃ hic dicunẜ:in q̇bꝫ locꝫ ab eodẽ doctore habenẜ:vt ea ibidẽ diffuſiꝰ valeas intueri. Intitulaẜ aũt iſte liber liber ſũmularũ Petri hiſpani:qꝛ in hoc libro ſub breui cõpẽdio determinat ea q̃ in logica Ariſtotelis habenẜ diffuſe. Subiectũ ṽo ſeu materia circa quã verſaẜ hec ꝯſideratio eſt ſyllogiſmꝰ. ¶ Et ſciendũ ꝙ ſubiectũ alicuius ſciẽtie põt dici obiectũ ſeu genꝰ ſcibile. Genꝰ nẽpe ſepe pro materia ſumiẜ. Unñ in diffinitiõe q̃dditatiua genꝰ poniẜ vt materia: differẽtia vt forma. Obiectũ ẽ illud circa qᵭ ferẜ potẽtia:vt potẽtia viſiua tendit in lucẽ vel colorẽ. Unñ diciẜ obiectũ:ab ob qᵭ eſt cõtra:ꝛ iactũ q̃ſi ꝯtra iactũ. Subiectũ igitur de q̃ in aliq̃ ſciẽtia ꝑncipaliẜ tractaẜ diciẜ obiectũ:vel genꝰ ſcibile:qꝛ eſt materia circa quã tẽdit ꝯſideratio ipiꝰ ſcientie. Diciẜ etiã ſubiectũ rõne ꝓprietatũ q̃ ſibi inſunt per ſe. Unde ſubiectũ dicit quaſi ſubtus iactum.

Sciendũ ꝙ primũ ſubiectũ aliculꝰ ſciẽtie ẜm Scotũ in ꝓlogo ꝓmi ſentẽtiaꝝ diciẜ illud qᵭ ꝯtinet ꝓmo ṽtualiter oẽs ṽitates illiꝰ ſciẽtie cuiꝰ eſt ſubiectũ. Diciẜ aũt aliq̇d ꝓmo ineſſe alicui qᵭ ineſt ei inq̃tũ tale:ſiue ꝑ ꝓpriam rõnẽ ꝛ nõ ꝑ aliud:ſʒ alijs ꝑ ipm̃:vt ꝓprietates hoĩs.ſ.riſibilitas ſeu flebilitas:et hmõi inſunt hoĩ inq̃tũ hõ. qꝛ em̃ hõ eſt aĩal rõnale:ĩõ ẽ riſibilis: ꝛ ſic riſibilitas ꝓmo ineſt hoĩ:inferioribꝫ aũt ab hoĩe: licet ꝑ ſe iſit riſibilitas:nõ tñ ꝓmo. Sortes em̃ inq̃tũ ſortes non eſt riſibilis:ſed inq̃tum homo.

Notandũ ꝙ ꝯtinere ṽtualiter põt capi dupliciter.ſ. ṽtualiter actualiter:et ṽtualiter potẽtialiter. Uirtualiter actualiẜ ꝯtinet ſubiectũ ꝓprias paſſiões q̃ ab ipo oriunẜ. Uirtualiter potẽtialiter ſupius ꝯtinet paſſiões inferioꝝ q̃ ipis inſunt:nõ ꝑ rõnẽ ipiꝰ ſuperioris:ſʒ ꝑ ꝓprias rõnes ipoꝝ. ¶ Primũ igiẜ ſubiectũ aliciꝰ ſcie ꝯtinet ṽtualiter actualiter:vel ṽtualiter potẽtialiẜ oẽs ꝓprietates q̃ ꝑncipaliẜ tractanẜ in illa ſciẽtia cui ẽ adequatũ. Ueritates ṽo ibi minꝰ principaliter ꝯſiderate ad ipm̃ reducũẜ:ꝛ habẽt attributionẽ:ſicut phs reducit q̃rto metaphiſice ad ſubiectum eiꝰ qᵭ eſt ens inq̃tũ ens generationẽ q̃ ẽ via ad eſſe:ꝛ corruptionẽ q̃ eſt via ad nõ eſſe.ꝛ negatiões ꝛ priuatiões:qꝛ priuant ipm̃ eſſe:ꝛ ſic de alijs:ſiue ſint ptes ſubiectiue:ſiue ptes integrales vel q̃uis alio modo. Ex q̃ patet ꝙ ſyllogiſmꝰ in cõi ſũptus eſt primũ ſubiectũ:ſiue adeq̃tũ totiꝰ logice. Probaẜ:qꝛ ꝯtinet virtualiter actualiter paſſiões ꝓprias que ſibi ꝓmo inſunt:vt veꝝ a falſo diſcernere:a magſ noto ad minꝰ notũ euidẽter cõducendo ꝓcedere:ꝛ hmõi. ¶ Cõtinet etiã ṽtualiter actualiter ꝓprietates q̃ inſunt ſuis ptibus ſubiectiuis:ſcilicet ſyllogiſmo dialectico ſophiſtico ꝛ demonſtratiuo ꝑ rõnẽ ſyllogiſmi. Uirtualiter ṽo potẽtia

liter ꝯtinet passiões que ipis insunt ꝑ ꝓ
prias eoꝝ rõnes. Idẽ ꝓbaꝛ sic: Illud est
subiectũ in aliqua sciencia cui⁹ ꝑtes ꝛ ꝓ
prietates ꝯsideranꝛ in ipa. Un̄ p̄mo po
sterioꝝ dicíꝛ: ꝙ sciẽtia est vni⁹ generꝫ sub
iecti cuius ꝑtes ꝛ ꝓprietates ꝯsideranꝛ:
sed syllogismus est hmõi in sciẽtia logi/
ce: ergo est eius subiectũ. Probaꝛ minor: de
ipo em̄ syllogismo ꝑin cõi tractaꝛ in libro
prioꝝ: de ei⁹ aũt ꝑtibus subiectiuis tra/
ctaꝛ in aliis libris noue logice. s. de syllo
gismo dialectico in libro topicoꝝ: de elẽ
co. in libro elencorũ: de eius ꝟo ꝑtibus
integralib⁹ syllogismi que etiã possũt di
ci eius p̄ncipia intrinseca. s. ꝓpositiõib⁹
ꝛ terminis tractaꝛ in veteri logica in li/
bro periherme. vniuersaliũ ꝛ p̄dicamẽ
toꝝ. Dicunꝛ aũt isti libri logica vet⁹: nõ
qꝛ p̄mo fuerit inuẽta: sed qꝛ ea q̄ ibi tra/
ctanꝛ sunt materia remota logice. Non
em̄ ita p̄ncipaliter intẽdunꝛ a logico si/
cut syllogism⁹ de q̄ tractaꝛ in logica no
ua. Ad syllogismũ autem possũt reduci
alie species argumẽtatiõis: vt inductio:
enthimema ꝛ exemplũ: sicut impꝑfectũ re
ducíꝛ ad ꝑfectum secũdo prioꝝ. Nõ em̄
ita p̄ncipaliter intẽdunꝛ a logico sicẽ ipe
syllogism⁹. ¶ Cõtra p̄dicta arguíꝛ p̄mo
sic: Syllogism⁹ nullas habet passiões:
ergo nõ est subiectũ logice: cõsequẽtia ẽ no/
ta: ꝛ antecedẽs ꝓbaꝛ: qꝛ si syllogism⁹ ha/
beret passiões cum sit ens rõnis: tũc ille
passiões eẽt nihil: qđ videꝛ falsũ. Proba
tio ꝯsequẽtie: qꝛ ens min⁹ ente rõnis est
oĩno nõ ens: sꝫ passio fundata in ente rõ
nis est min⁹ ente rõnis: cũ passio sit mio
ris entitatis q̄ȝ subiectum: ergo talis passio
erit nihil. Itẽ secũda itẽtio in cõi sũpta
est subiectũ logice: ergo syllogism⁹ nõ erit
ibi subiectũ: cõsequentia est nota: ꝓbaꝛ
antecedẽs: qꝛ logica est de secũdis inten
tiõib⁹ adiũctꝫ p̄mis ꝺm Auiceñ. Pro re/
sponsiõe ad ista argumẽta notãdũ: ꝙ in
tẽtio vel ꝯcept⁹ põt capi tripliciꝛ. Uno
mõ ꝓ specie obiecti q̄ est rõ ꝯcipiẽdi: ꝛ di
cíꝛ intẽtio qꝛ ꝑ ipam sensus vel intellect⁹
tẽdit in obiectũ ꝺm Seo. 13. di. 2. sentẽ.
Secũdo mõ intẽtio sumíꝛ ꝓ actu ꝯcipi/
endi vel intelligẽdi. Alio mõ ꝓ obiecto
ꝯcepto vl' cõceptibili: res em̄ ꝯcepta vel
intellecta dicíꝛ intẽtio inq̄ȝtũ in ipam tẽ
dit intellect⁹ ipam ꝯsiderãdo. Itẽ notã
dũ ꝙ duplex est act⁹ intellect⁹: qꝛ quidã
est act⁹ rect⁹: q̄dã ẽ act⁹ collatiu⁹. Act⁹
rect⁹ dicíꝛ q̄ intellect⁹ ferꝛ suꝑ aliquã rẽ:
vt qñ intellect⁹ intelligit rosam. Actus
ꝟo collatiu⁹ appellaꝛ q̄ intellectus rẽ in
tellectã compat ad seipsam vel ad aliã.
¶ Itẽ notãdũ ꝙ duplex ẽ intẽtio. s. p̄ma
ꝛ secũda. Prima est p̄ma rei cõsideratio
accipiẽdo cõsideratione ꝓ obiecto cõce/
pto. Un̄ p̄ma intẽtio est ipa res p̄mo in
tellecta ꝛ cõsiderata: cui⁹ cõsideratio im
mediate causatur a re vel a spẽ rei. Res
em̄ dĩ intẽtio: vt cognita vel vt cognosci
bilis. Un̄ termini p̄me intẽtiõis dicunꝛ
q̄ significãt hmõi res cõceptas vel cõce/
ptibiles: vt hõ | equ⁹: visio | intellectio: ni/
gredo | albedo. Secũda intentio est q̄dã
relatio seu cõꝑatio intellect⁹ q̄ vna p̄ma
intẽtio cõꝑaꝛ ad aliã ꝑ actũ intellectus.
Exẽplũ: intellect⁹ itelligẽs hoiem ꝛ ani
mal cõꝑat vnũ ad aliud ꝺm rõnẽ p̄dica/
bilis ꝛ subiicibilis: q̄ cõꝑatio ex ꝑte aia/
lis dicíꝛ gen⁹: ꝛ ex ꝑte hois species: et sic
ꝺm diuersas cõꝑatiões format intelle
ctus diuersas secũdas intẽtiones: puta
generis: speciei: ac indiuidui ꝛ hmõi: ita
ꝙ oĩs secũda intẽtio est formaliter rela
tio rõnis: sicut ꝓpositio et enũciatio: cõ/
positio ꝛ diuisio: in q̄b⁹ veꝝ ꝛ falsũ sũt in
mente ꝛ non in reb⁹ ꝺm Arꝫ. 6. metaph.
Sũt em̄ secũde intẽtiões q̄ cõsistũt in q̄
dã cõꝑatiõe duoꝝ cõceptorum: siue illa
duo sũt idẽ ꝺm rẽ: siue diuersa. Utiꝛ em̄
qñq̄ȝ intellect⁹ vno vt duob⁹: cõpositio/
nẽ formãs: sicut cũ dicíꝛ: hõ est hõ. Ex q̄
patet ꝙ talis cõpositio solũ est in intelle
ctu ꝛ nõ in reb⁹. Syllogism⁹ est etiã secũ
da intẽtio. Est em̄ habitudo seu cõposi
tio p̄missaꝝ ad cõclusionẽ. His p̄missis
respõdeo ad rõnes. Ad p̄mã: ꝙ cũ dicíꝛ:
si syllogism⁹ haberet passiões tũc essent
nihil: qꝛ eẽnt min⁹ ens q̄ȝ ens rõnis. Re/
spondeo: ꝙ sicut est dare gradũ in enti/
bus realib⁹: sic est dare in entib⁹ rõnis: ꝛ

Sõ nõ oportet q̄ qcq̃d ē min⁹ ente rõnis
sit nõ ens ꝫ nihil: qꝛ licet illa res rõnis q̄
subijcit alteri rei rõnis sit mag̃ res aliq̄
mõ: tñ nõ seq̃t ex hoc q̄ res fũdata sit ni
hil. Nõ repugnat igit syllogismũ: lꝫ sit
ens rõnis habere passiões: sic Arĩ. 5. me
taph. distingnit vnitates reales ſm fũda
mẽta realia: ꝫ vnitates itẽtionales ſm fũ
damẽta itẽtiõalia: vt ibi declarat Sco.
¶ Ad secũdã qñ arguebat q̄ logica ē de
secũdis intẽtioib: dicendo: q̄ sicut theo
logia ē de reb ꝫ de signis. De reb: vt de
deo ꝫ creaturꝫ: de signis ṽo vt de sacra/
mẽtis q̄ sũt signa grẽ: siue de his q̄ cõiter
tractant i theologia: nõ tñ̃ de pmo sb/
iecto. Primũ em̃ subiectũ ei⁹ est aliqua
res. s. de⁹: ad quẽ alie res ꝫ signa reducũ
tur: sic logica est de secũdis intẽtiõibus:
nõ tñ̃ de pma subiecto: sꝫ tñ̃ de his q̄
cõiter tractant ibidẽ. Quedã ṽo secũda
intẽtio. s. syllogism⁹ ē ibi subiectũ pmũ
ad quẽ alie intẽtiões pñt reduci: vt patꝫ
ex pdictꝫ. Dr̃ aũt logica eẽ d̃ secũdis itẽ
tiõib adiũctis pmis: qꝛ logica applicat
scdas itẽtiões ad pmas q̃s ꝯsiderat nõ
ſm seꝫ in q̃tũ sũt fũdamẽta secũdaꝝ in
tẽtionũ. Notificant etiã relatiões rõnis
p ipaꝝ fũdamẽta ppt eaꝝ modicã enti/
tatẽ: sicut etiã. 5. metaph. distiguũt mõi
relationũ realiũ ſm varietatẽ fũdamen
toꝝ: vt videbit ca. de ad aliq̃d. Fũdamẽ
tũ etiã relatiõis rõnis dicit ſm Sco. 8.
q. quodli. nõ q̄ ex natura rei inde oriat:
qꝛ tũc esset realis: sꝫ qꝛ est pxima rõ q̄ in
tellect⁹ cõpat vnũ ad aliud: ſm etiã eun
dẽ in scda q̃stiõe. Cũ itellect⁹ possit vnã
relationẽ rõnis ad aliã cõpare: vna pt eẽ
fũdamẽtũ alteri⁹: sicut itẽtio speciei fun
dat in intẽtiõe generꝫ: dicẽdo: gen⁹ ē spe
cies. Cũ em̃ vniuersale sit cõmũe ad illa
q̃nq̃ pdicabilia illa se habent vt spẽs re
spectu vniuersalis. Sic itaq̃ ptꝫ q̄ syl/
logism⁹ est subiectũ logice: de alijs reqsi
tis ad rõnẽ subiecti: vide pmo phisicoꝝ.
cap. de ad aliq̃d: ꝫ primo metaph. Quõ
ꝫ scientie habent vnitatẽ speciei generis
primi vel remoti: vide. 6. metaphisice.
¶ Diuidit aũt liber iste i septẽ ptes. In
pma determiat de enũciatiõe ꝫ de ei⁹ pti
bus ꝫ proprietatib: ꝫ corrñdet duob li/
bris peribermenias Arĩ. et dr̃ pibermene/
nias a peri qd̃ est de: ꝫ armenis qd̃ est in
terptatio: q̃si de interptatiõe. Sũt autẽ
idẽ ex pte rei interptatio: enũciatio: ꝫ p/
positio: licet rõne differãt. Interptatio
em̃ dicit oꝛo put i ea aliq̃d exp̃mit vẽ vel
rũ vel falsũ: enũciatio ṽo dicit oꝛo enun
ciãs aliq̃d de aliq̃: ppositio aũt recte su/
mit put ponit in pmissis ad inferẽdã cõ/
clusionẽ. Vñ dicit q̃si iferẽdo p alio po
sitio: licet aũt termini sint priores ppositi
onib: ꝫ sic libri pdicabiliũ ꝫ pdicamẽto/
rũ pcedũt libꝝ pibermenias. Auctor tñ
pmo determinat de ppositiõib: qꝛ i his
sũt minores difficultates q̃ in pdicabili
bus ꝫ pdicamẽtꝫ. In secũda pte tractat
d̃ pdicabilib q̄ correspõdet pdicabilib
porphirij. In tertia de decẽ pdicamẽtis
q̄ corrñdet li. pdicamentoꝝ Arĩ. In. q̃r
to de syllogismo simplici seu cõi: q̄ corre
spõdet li. prioꝝ Arĩ. In q̃nta de syllogis/
mo dialectico q̄ pcedit ex pbabilib que
corrñdet libris topicoꝝ Arĩ. ꝫ Boetij.
In sexta d̃ syllogismo sophistico seu ap
parẽti: q̄ corrñdet li. elencoꝝ Arĩ. In se
ptima de suppositiõib q̄ sũt extracte a
varijs libris logice. De syllogismo autẽ
demõstratiuo de q̄ tractat Arĩ in libro
posterioꝝ non fecit auctor pticularẽ tra
ctatũ in suis sũmulis: de ipo tñ multa i/
ferunt in varijs locis hui⁹ libri.

Dialectica est ars ꝛc.

D Hic autor ponit diffinitio/
nẽ dialectice: in q̄ reddit au/
ditores beniuolos ee attẽtos: ostẽdendo
hui⁹ sciẽtie dignitatẽ ꝫ vtilitatẽ: dicens:
q̄ dialectica est ars artiũ ꝫ sciẽtia scien/
tiaꝝ ad oim metadoꝝ pncipia viam ha
bẽs. ¶ Ad cui⁹ euidẽtiã sciẽdũ q̄ diale/
ctica põt sumi dupliciť. Vno mõ p pte
logice q̄ pcedit ex pbabilib: ꝫ sic nõ sumi
tur hic. Alio mõ put idẽ est qd̃ logica: ꝫ
sic sumit in pposito. ¶ Vlteri⁹ est scien/
dũ q̄ ars ꝫ sciẽtia possũt capi dupliciter
Vno mõ stricte: ꝫ sic nõ sumit i pposito.

Sūt em̄ habit⁹ ex opposito distincti: vt p̄z. 6. metaph. vbi ponunt̄ habit⁹ intellectuales. s. sapiētia: sciā: intellect⁹: prudētia z ars: q̄ sic distinguūt̄. Intellect⁹ em̄ sapia z scia sūt habit⁹ speculatiui: q̄ scz ordinant̄ ad scire z nō ad op̄ari: differūt tn̄ in hoc q̄ intellect⁹ est habit⁹ priorū p̄ncipioꝝ demōstratiōis. Scia v̄o est habit⁹ ꝯclusiōis ex causis iferioribꝫ. Sapiētia aūt ꝯsiderat causas p̄mas. s. deuz z itelligētias. Vn̄ ibidē dicit̄ esse caput sciēciaꝝ. Prudētia v̄o z ars sūt habitus practici: q̄ scz ordinant̄ ad op̄ari: z differūt. Nā prudētia dirigit in actiōibꝫ que nō trāseūt in exteriorē materiā: sed sunt p̄fectiōes agent̄. Vn̄ dicit̄ ibi q̄ prudētia est recta rō reꝝ a nobis agibiliū. Ars v̄o dirigit in actiōibꝫ q̄ in materiā exteriorē trāseūt: sicut edificare secare. Vn̄ dicit̄ ars ē recta rō reꝝ a nobis factibiliū. Alio mō sumit̄ ars large: z etiā scia pro habitu ꝯclusiōis demōstrate siue ille habit⁹ sit practicus siue speculatiuus: z sic vnū sumit̄ p̄ reliq̄. Sz videt̄ q̄ vnū eoꝝ supfluat: z q̄ sit ibi nugatio seu inutilis repetitio eiusdē. Rn̄deo q̄ nō est ibi nugatio: Logica em̄ nō tm̄ dicit̄ scia sciaꝝ: sed etiā ars artiū ad maiorē exp̄ssionez. Per hoc em̄ innuit̄ q̄ nō tm̄mō logica ē de numero sciaꝝ speculatiuaꝝ: sed etiaz de numero artiū liberaliū q̄ nō ꝯuenit oī scie speculatiue: sicut patet ex phisica z metaphisica. Itē cū dicit̄ ars artiū designat̄ q̄ logica nō tm̄ excedit scias speculatiuas: sed etiā practicas inq̄ntū dat modū arguēdi vtrisq̄. Et nota q̄ licz genitiu⁹ pluralis reflex⁹ sup suū noiatiuū singularē designet excellētiā: iuxta illō: Addit̄ excellēs flos floꝝ v̄go maria. Logica tn̄ nō simpliciter excellit alias sciētias. Sciētie em̄ reales vt phisica z metaphisica sūt digniores logica: q̄ ē de entibꝫ rōnis: sz ip̄as excellit f̄m q̄d inq̄ntū oēs vtunt̄ logica in forma arguēdi: iō sequit̄ ad oīm methodoꝝ p̄ncipia vim habēs. Ip̄a em̄ dirigit ad p̄ncipia oīm sciētiarū docēdo modū q̄ ex ip̄is p̄ncipiis ꝯclusiōes inferunt̄. licet em̄ p̄ncipia sciaꝝ p̄supponant̄ in q̄libet scia: nec p̄ eandem scientiā valeāt p̄bari: si tn̄ ab aliquo negarent̄. posset p̄ logicā ꝯtra ip̄a negātes ex datis z ꝯcessis ab eis disputari: sicut arguit Ar̄. 4. metaph. Est aūt methodus via breuis z vtilis p̄ quā obliq̄tates deuitāt̄: z ad terminū faciliter deuenit̄: sic p̄ sciētias tanq̄ p̄ breues semitas obliq̄tates erroꝝ deuitam⁹: z ad noticiā v̄itatis deuenim⁹: quā tn̄ veritat̄ noticiā ex inuent̄ a nobis ꝯsequi nō valemus.

¶ Contra p̄dicta posset argui q̄ logica nō habet viā ad p̄ncipia oīm sciarū: q̄a tūc haberet viā ad seip̄am: qō est falsuz. Ad hoc respōdet̄ vno mō q̄ hec ē distributio accōmoda. i. aliis a se accōmodata: z sic logica habet viā ad p̄ncipia oīm sciaꝝ aliaꝝ a se. Aliter rn̄det̄ q̄ nō est inconueniēs idē seip̄m dirigere: sicut hō dirigit volūtatē suā p̄ intellectū: cū tn̄ intellectus z volūtas sint realiter idē: licz formaliter distinguant̄: sic aliq̄s sup his q̄ in logica ꝯsiderant̄ disputās dirigit̄ per syllogismoꝝ reglas q̄ i ip̄a logica ꝯtinēt̄

Ad euidentiā p̄dictoꝝ ē notandū q̄ duplices sūt artes: q̄dā sunt artes mechanice: q̄dā sūt liberales. Principaliores artes mechanice ad quas alie possūt reduci sūt septē: et ꝯtinent̄ in his v̄sibꝫ. Lana nem⁹ miles nauigatio rura medicina. His ars fabrilis architectonica sit. Et dicit̄ architectonica ab archos qō ē p̄nceps: z theoron qō ē cernere vel speculari: q2 ꝯsideratio artis fabrilis habet quādā excellētiā sup alias: inq̄ntū alie indigēt ip̄a ad suas op̄atiōes exercēdas: licet aūt ars fabrilis quo ad hoc dicat̄ aliis f̄m q̄d p̄ncipari: simpliciter tn̄ magis famulat̄ z subseruit eo mō quo loquit̄ Ar̄. 1. metaph. et 1. ethicoꝝ de sciētiis famulantibꝫ q̄ dicunt̄ ille q̄rū fines ordinant̄ in fines scientiaꝝ supioꝝ seu architectonicaꝝ: sicut finis frenefactiue q̄ est facere frena ordinat̄ in eq̄strē: z equestr̄ in militarē. Dicunt̄ autē mechanice a mechor aris. qō est adulteroꝝ. Ip̄e em̄ dirigūt op̄atiōes que circa coꝝ

ptus sunt. Corp⁹ aũt facit aiam mechari incgrũ facit eã auerti a creatore z conuerti ad creaturã. ¶ Artes etiaz liberales sũt septẽ: z ptinent in his ꝟsib⁹. Gra loquit: dia ꝟo docet: rhet ꝟba colorat. Mu canit: ar numerat: ge ponderat: as colit astra. Grãmatica em̃ docet ꝯgrue loq: dialectica debet ver̃ a falso discernere: rhetorica docet ꝟba colorare vel ornate ponere. musica docet canere: arithmetica numerare: geometria docet terram metiri: z astrologia docet de cursu astrorũ. Dicunt aũt tres p se triuiales: q2 sũt tres vie in vnũ terminũ tendẽtes: sc3 in sermonẽ. Ordinant em̃ ad sermonis ꝯgruitatẽ: ꝟitatẽ z ornatũ. Alie dicunt quadriuiales: q2 sunt q̃ttuor vie in vnũ terminũ tendẽtes. Sũt em̃ sciẽtie mathematice que tractãt de quãtitate. Arithmetica z musica ꝯsiderãt quantitatẽ discretam. Geometria z astrologia quãtitatẽ ꝯtinuã. Et dicunt liberales. q2 filij liberoꝝ z nobiliũ in istis antiquitus introducebant. ¶ Si querat: Cum Ar. 6. metaph. distinguat sciẽtiã speculatiuã realẽ i mathematicã: phisicã et metaphisicã: z sciẽtie matematice enumerant inter artes liberales: cũ etiã iter ipas nõ ponitur phisica z metaphisica. Dico q enumeratio artiũ liberaliũ ẽ q̃ ad illas artes q̃bus liberi z nobiles viri antiq̃tus vtebant. Insistebãt tũc mag² mathematici q̃ phisici z metaphisici: q2 plus mathematica ꝯfert ad cõplacẽtiã z curiositatẽ vite ꝑsentis cui innitebant antiqui: de futura vita nil certũ habentes q̃ phisica z metaphisica. Per phisicã etiã z metaphisicã impugnat multitudo deoꝝ quos colebãt cũ in ipis ꝓbet stat ũ esse in vno omniũ ꝓncipe: q̃ est primũ mouẽs imobile. Et iõ a paucis tunc phisica z metaphisica sc3 a philosophis qui erãt pl⁹ ceteris a mũdo absoluti videbant. nũc ꝟo est ecõtra: q2 em̃ phisica z metaphisica plus ꝯferunt ad theologiam q̃ mathematica. ideo circa ipsas maxime insistunt christiani.

Circa ꝓdicta potest quis dubiare: vtrum logica sit sciẽtia speculatiua vel practica. Ad cuius euidentiam sciendũ: q sicut Aristoteles secundo metaphisice dicit: q sciẽtia speculatiua ẽ illa cuius finis ordinat ad scire. Practica ꝟo ordinat ad operationẽ quam dirigit. Unde practica dicit a praxis grece quod est operatio latine. Que autẽ sit illa operatio cuius sciẽtia practica est directiua: declarat Scotus in prologo primi sentẽtiarũ: dicens: q praxis a qua sciã dicit practica est actus alicui⁹ potẽtie alterius q̃ intellect⁹ naturaliter posterior intellectione natus conformiter elici rationi recte ad hoc q sit rectus: qḋ sic potest declarari. Operatio em̃ a qua sciẽtia dicitur practica est actus elicitus seu productus a voluntate que ẽ altera potentia ab intellectu: vel act⁹ imperatus ab eadem: sicut voluntas imperat manibus vt operentur: vel pedibus vt gradiantur: z cetera huiusmodi: z talis operatio naturaliter est posterior intellectione. Actũ enim voluntatis p²cedit intellectus: q2 ẜm Aug. nihil volitum nisi cognitum. Talis autẽ actus est natus conformiter elici intellectioni recte ad hoc vt sit rectus. Ad hoc enim q operatio sit recta: oportet q conformetur dictamini recte rationis. Exemplum. Recta ratio dictat q elemosyna est danda de proprio pauperi propt deũ. Si quis det elemosynam de alieno aut propter inanem gloriam illam dat: talis operatio non erit recta: quia nõ cõformabit recte rationi. Unde sexto ethicorum dicitur: ꝙelectio recta necessario presupponit rationem rectam. Praxis ergo a qua scientia dicitur practica est operatio producta vel imperata a volũtate: licet autem intellectui imperet voluntas vt intelligat: tamen ille actus intelligendi non est praxis: cum non sit alterius potentie ab intellectu: et sic sibi deest prima conditio praxis. Ut em̃ dicit Aristoteles tertio de anima: intellectus sola extensione fit practicus: in quãtum videlicet se tendit dirigendo actus

alterius potentie ⁊c. Cum igit̃ stando p̃cise in actib⁹ intellect⁹ nõ sit p̃ma extẽsio intellect⁹: in illis nõ est praxis: necvalet dicere ꝙ sufficiat ad praxim ꝙ vnus act⁹ intellect⁹ extẽdat̃ dirigẽdo aliũ: q̃a tũc p̃ncipiũ in speculatiuis eẽt practicũ cũ extẽdat̃ ad habitũ ꝯclusionũ. Sꝫ q̃d absurdi⁹? Ex his patet ꝙ logica nõ ẽ sciẽtia practica cũ nõ sit directiua praxis. Est igit̃ speculatiua: qꝛ ordinat̃ ad scire. Sed ꝯtra hoc arguit Auicẽ. Habitus cui⁹ finis ꝓpri⁹ nõ est act⁹ ꝓpri⁹ est habit⁹ practic⁹: logica est hm̃oi: g̃. Minoꝛ ptꝫ: qꝛ ordĩat̃ ad alias sciẽtias. Preterea habit⁹ q̃ diuidit̃ in vtentẽ ⁊ docentẽ est practic⁹: logica est hm̃oi: g̃ est practica. ¶ Itẽ arguit̃ sic: logica docet nos arguere g̃ ẽ practica: antecedẽs ẽ notuꝫ: ꝓbat̃ ꝯsequẽtia: qꝛ argumẽtatio vocalis est act⁹ a volũtate impat⁹. Ad p̃mũ rñdeo ꝙ maioꝛ est vera si habeat ꝓ fine ꝑfecte actũ alteri⁹ generꝭ a speculatiõe: ita ꝙ sit directiua vere praxis: ⁊ sic minoꝛ ẽ falsa. Ad secũdũ reducit̃ contra ip̃m: qꝛ assũpta maioꝛe addo minorẽ sic: sed metaphisica diuidit̃ in vtentẽ ⁊ docentẽ: ergo metaphisica est practica: g̃ est euidenter falsa eius maioꝛ: qꝛ minoꝛ ꝯcedit̃ ab ip̃o. Et ꝓbat̃: qꝛ oẽs alie sciẽtie vtũt̃ metaphisica specialit̃ q̃tũ ad p̃ncipia cõia q̃ dicunt̃ dignitates q̃s oẽs alie scie accipiũt a metaphisica s̃m ph̃m. 4. metap.

Notandũ aũt ꝙ logica dicit̃ docẽs in q̃tũ ꝯsiderat de secundis intẽtiõib⁹ instituẽs modũ quõ ꝑ eas ꝓcedi possit ad ꝯclusiões in singulis sciẽtiis ostẽdẽdas. Vtẽs v̾o dicit̃ in q̃tuꝫ mõ adinuẽto vtit̃ ad ꝯcludẽdũ aliq̃d in singulis sciẽtiis. Ad tertiũ dico ꝙ arguendo vocalis nõ est vere praxis: qꝛ ordinat̃ ad scire: qꝛ vt dicit ph̃us illa q̃ ordinant̃ ad vnũ tãq̃ ad vnũ: nõ reputãt̃ nisi vnũ. Vñ logica nõ docet arguere vocaliter vt ibi sistam⁹ sꝫ vt sciam⁹. Arguendo etiã vocalis ordinat̃ ad mẽtalẽ: q̃d est opus intellectus.

Et ideo in acquisitiõe sci. ⁊c.

Hic auctoꝛ infert ex p̃dictꝭ ꝙ ĩ acq̃sitione oim aliaꝝ sciaꝝ dialectica p̃us debet acq̃ri: cũ oẽs alie vtant̃ ipsa q̃tũ ad modũ arguendi. Et si arguat̃ ꝙ grãmatica p̃us acq̃rit̃ q̃ logica. Rñdeo ꝙ duplex ẽ grãmatica: q̃dã eñ ẽ vsualis ⁊ positiua: vt illa q̃ est de ĩpositiõib⁹ ⁊ significatiõibus terminoꝝ ⁊ hm̃oi: ⁊ hec est p̃oꝛ in ordine doctrine ip̃a logica. Alia ẽ grãmatica regulatiua ⁊ disputatiua: q̃ ꝑ veras rõnes docet discernere cõgruũ ab incongruo: ⁊ hec est sciẽtia: ⁊ seq̃t̃ logicã. Licꝫ igit̃ grãmatica imꝑfecte acq̃rat̃ añ logicã: no tñ põt haberi ꝑfecte sine ea. ¶ Deinde dicit ꝙ dialectica dicit̃. i. deriuat̃ a dia q̃d est duo: ⁊ logos q̃d est sermo: vel lexis q̃d ẽ ratiocinatio: q̃si duoꝛũ sermo vel rõ. s. opponẽtis ⁊ rñdẽtis in disputatiõe: vel simplicit̃ vni⁹ tenẽtis locũ duorũ. Idẽ eñ põt ꝑ se disputare arguẽdo ⁊ rñdẽdo sibip̃i. Et notãdũ ꝙ dya põt scribi ꝑ y grecũ: ⁊ tũc significat idem q̃d duo: vl̃ ꝑ i latinũ: ⁊ tũc significat idẽ q̃d de. Vnde v̾sus. Scribe ꝑ y grecũ: dya duo significabit. Scribe ꝑ i nostrũ de tibi significabit.

Sꝫ qꝛ disputatio nõ põt ⁊c.

Hic auctoꝛ põit ordinẽ dicẽdoꝝ dicẽs. Cũ disputatio nõ possit haberi nisi mediãte s̃mõe: nec s̃mo nisi mediãte voce: ⁊ ois vox ẽ son⁹: iõ a sono tãq̃ a cõioꝛi inchoãdũ ẽ. Hoc aũt itelligit̃ de disputatiõe vocali nõ põt exp̃mi nisi ꝑ voce. Dr̃ autẽ disputatio quasi duoꝝ putatio.

Pro quo notandũ ꝙ sicut dicit Arꝭ. primo phisicoꝝ: Innata est nobis via a magꝭ cõmunib⁹ ad min⁹ cõia ꝓcedere. Cũ igit̃ hic sit agẽdũ de enũciatiõe vel ꝓpositione q̃ ꝯstituit̃ ex noĩe ⁊ verbo: in quoꝝ dif̃finitiõe ponit̃ vox: ⁊ ois vox ẽ sonus: iõ a sono tanq̃ a cõmunioꝛi ĩchoandũ est. Agit̃ aũt in logica de argumẽtatiõib⁹: ꝓpositiõibus ⁊ terminis vocalib⁹: qꝛ ex ip̃is intellectꝭ de facili poterit cognosci quid de mentalibus ⁊ scriptis ꝓportionabiliter debeat dici.

Diffinit āt auc. sonū dicēs: q

Son⁹ ē quicquid ab auditu ꝓprie ꝛ ꝑ se ꝑcipitur

Et dicit ꝓprie: qꝛ licet hō ꝛ cāpana audiant: tñ hoc nō est ꝓprie ꝛ ꝑ se: sed ꝑ sonū suū. ¶ Ad cui⁹ euidentiā sciendū q duplex est sensibile fm Arist. 2. de anima scꝫ ꝑ accñs ꝛ ꝑ se. Est aūt sensibile ꝑ accidens qd accidit ei qd est sensibile ꝑ se sicut accidit albo esse hoiem: io hō est sensibilis ꝑ accñs. Tale aūt sensibile appꝛehendit ꝑ aliā potentiā ꝯgnitiuā: vt per estimatiuā vel intellectiuā. Sensibile aūt ꝑ se est illud qd ꝑ se mouet sensū ad actū sentiendi causando in eo speciē suā Et hoc est duplex: qꝛ quoddā est ꝓpriū: ꝛ quoddā est cōe. Est aūt sensibile ꝓprium qd nō pōt alio sensu sentiri: vt son⁹ respectu audit⁹: coloꝛ vel lux respectu visus: sapoꝛ respectu gust⁹: ꝛ sic de alijs Sensibile aūt cōe est illud qd appꝛehēdit a pluribus sensib⁹. ꝛ sunt quinq. s. numer⁹: mot⁹: magnitudo: figura: ꝛ quies Dr āt sensibile ꝓpriū ꝑmū sensibile fm Sco. 4. di. secundi sen. qꝛ ꝟtute ꝓpria ꝛ ꝑ ꝓpriā rōem mouet sensum. Sensibile aūt cōe lꝫ ꝑ se sit sensibile: nō tñ ꝑmū qꝛ nō nisi cū alio mouet sensuꝫ. Et si arguas q cōe sensibile sit sensibile ꝑ accñs cū accidat sensibili ꝓprio. Rñdeo q licet sensibile cōe accidat sensibili ꝓprio: est tamen sensibile ꝑ se cū causet spēm suam in sensu pticulari: ꝛ ab ipso appꝛehēdat. Nō sic sensibile ꝑ accñs. Vñ hō et campana dicunt audiri: nō q appꝛehendant ab auditu sed a virtute estimatiua vel intellectiua: cū auditus sonū eorum appꝛehendat.

Notandū insup q obiectū ꝛ potētia sunt due cause ptiales act⁹ sentiendi fm Aug⁹. ij. de tri. dicens q ex visibili ꝛ vidente gignit visio Species aūt obiecti ꝛ ipsa visio sūt effectus oꝛdinati obiecti visibilis: ita q prius nata est species generari in medio ꝛ oꝛgano q̄ act⁹ videndi fm Sco. 9. dist. scdi sen. ¶ His ꝑmissis sciendū q i diffinitiōe soni ꝓprie ꝛ ꝑ se nō ponunt superflue: qꝛ ꝓprie ponitur ad drñam sensibilis cōis. Son⁹ eñ nō est tale sensibile: ꝛ ꝑ se ponit ad drñiam sensibil ꝑ accñs.

Notandū insup q illud ꝟbū ꝑcipitur positū in diffinitiōe soni dicit aptitudinē ꝛ nō actū sicut debent cōiter ꝟba in diffinitionib⁹ posita. Sciendū insup q sicut son⁹ ꝯgnoscit ꝑ auditū ita cognoscit silentiū q ē priuatio soni. Priuatio etiā cognoscit ꝑ habitū sicut visus est cognitiu⁹ lucis ꝛ tenebꝛe ꝛ olfact⁹ odoꝛabilis ꝛ nō odoꝛabilis secundo de anima.

Sonoꝛū vero alius vox ꝛc.

Hic auc. diuidit sonū dicens q sonoꝛū ali⁹ est vox: ali⁹ nō vox: ꝛ est diuisio generis in spēs. Ad bonā diuisionē tria requirunt. Pꝛimū q membꝛa diuisionis non debēt coincidere adinuicē. Secundū ē: q membꝛa diuidentia nō debēt excedere diuisum: nec excedi ab ipso. Terciuꝫ est q dñt esse positiua. Vñ lꝫ due drñie indiuisiue alic⁹ generis sic se habeāt q vna includat negationē alteri⁹: vtraq tñ est aliqd positiuū: cū ex ipsa ꝛ genere cōstituat species ¶ Et si arguas q son⁹ nō vox nō dicit aliqd positiuū. Rñdeo q ꝑ sonū nō vocē circuloquimur aliam speciē soni positiuā cui nō est impositū ꝓpter penuriā noim nomen.

¶ Deinde determinat auctoꝛ qd est sonus vox dicens: q son⁹ vox idē est q ipa vox: ꝛ est ibi appositio: vt anial hō. Est aūt vox: son⁹ ab oꝛe animal ꝑlat⁹ naturalibꝰ instrumentis foꝛmat⁹: ꝛ hec diffinitio est qditatiua: qꝛ indicat rei cēntiā ꝑ gen⁹ ꝛ differentiā. Vñ son⁹ ibi ponit tanq̄ gen⁹ ꝑlat⁹ ab oꝛe animal ꝛc. ponitur tanq̄ drñia: qꝛ ꝑ hoc differt a sono nō voce. Sed cōtra hanc diffinitionem arguit: qꝛ vni⁹ rei est tm̄ vnū eē: ergo ꝛ vna diffinitio: cū diffinitio indicet esse rei: ꝛ tñ ponit alia diffinitio vocis. 2. de ania. vbi dr q vox est reꝑcussio aeris respirati ad arteriā vocalē cū imagine significandi. Rñdeo q lꝫ vni⁹ rei sit tm̄ vnica

diffinitio q̈dditatiua q̄ indicat eēntiā rei possunt tm̄ plures esse descriptiones seu diffinitiones dicentes q̈d nois: p̄ q̄s significet q̈d importet p̄ nomen: seu tales q̄ dant p̄ varias causas. Et talis est diffinitio Ari. 2. de aia. Vox em̄ formalr nō est pcussio sed causaliter: qz sez est sonus causat⁹ ex pcussione aeris respirati vt em̄ dicit ibi Aris. Natura vtit respiratione z ad formationē vocis z ad mitigatōnē caloris. Vocalis nanq̄ arteria que est organū respirationis est ordinata ad pulmonē vt ei deseruiat p̄ attractione aeris. Aer aūt necesse est vt recipiat in pulmone: qz in hac parte aialia gressiua plus habent de calore q̄ i alijs ptib⁹. Pulmo em̄ cōiungit cordi: in quo est p̄ncipiū caloris natural'. Oportet g̃ q̄ aer ingrediat ad pulmonē pp̄ter refrigeriū calor̄ natural'. Vñ pulmo dr̄ flabellum cordis. Aialia aūt q̄ multum habent sanguinē multū habent de calore naturali: iō indigent respiratione: nō aūt illa que modicū habent sanguinis: vt pisces: vel q̄ omnino carent sanguine vt cancri: ostree: apes: z formice zc. Talia g̃ cū nō respirent nō habent vocem. Ad formationē itaq̄ vocis requirit aeris attractio: z ipsi⁹ attracti ad vocalē arteriā pcussio seu reuerberatio. Fit autem cū imaginatione significandi: quia aīa aerem reuerberans intendit aliq̈d exprimere seu significare. Ad hoc etiaz requirit lingua aerem impellens z percutiens contra pallatū. dicit aūt pallatū quasi pallariū lingue. Requirunt autē alia instrumenta q̄ habent p̄ hos v̄sus. Instrumenta nouē sunt guttur lingua palatū. Et quattuor dentes z duo labia simul. In his v̄sibus non ponit pulmo: nec vocalis arteria: qz satis possunt intelligi p̄ guttur. Ip̄a em̄ vocalis arteria est quedā vena a summitate gutturis vsq̄ ad pulmonē extensa. Et notandū q̄ guttur lingua z palatū requirunt ad formationē vocis de necessitate: z q̄ntū ad esse ipi⁹ vocis. Labia v̄o z dentes requirunt q̄tū ad bene esse: qz multuz faciunt ad debite formandū vocem. Et ideo aues z hoies labijs z dentib⁹ carentes incōplete z imp̄fecte formant voces. ¶ Alteri⁹ auctor diffinit sonū nō vocē dicens. Sonus nō vox est ille qui generat ex pcussione duoz corpoz inanimatoz: vt fragor arborū: strepit⁹ pedum z silia. Debet aūt hec diffinitio intelligi nō solū de corporib⁹ inanimatis: s̄ etiam de animatis ad modū inanimatorū se habentib⁹: vt son⁹ causat⁹ ex pcussiōe pedis cōtra pedem: vel man⁹ cōtra manū: est son⁹ nō vox: qz nō causat ab ip̄is inquantū sūt animata seu naturalia instrumenta q̄ requirunt ad vocē: s̄ inq̄ntū sunt corpora firma z solida.

De diuisione vocis.

Vocum aūt alia sig. zc. Hic auctor diuidit vocē dicens q̄ vocū alia est significatiua: alia nō significatiua. Vox significatiua est illa que auditui nostro aliquid rep̄sentat: id ē q̄ nata est aliq̈d rep̄sentare quantū est de se intellectui: auditu mediante. Vox em̄ seipam rep̄sentat auditui: cū vox sit son⁹ q̄ est obiectū audit⁹. Intellectui v̄o representat rē ad quā significādā est ip̄osita. Sūt aūt imposite voces ad significandū res s̄m ip̄arū p̄prietates. ¶ Pro quo sciendū s̄m Sco. di. 3. 1. sen. z. 15. q. quolibetorū q̄ obiectū cuiuslibet sensus imp̄rimit spēm z silitudinē suā in sensu. deinde causat species in fantasia q̄ est in anteriore p̄te cerebri. Ip̄a aūt species in fantasia nō rep̄sentat vniuersale actu s̄ quiditatē vel naturā singulariū: vt sunt esse in hoc t̄pe vl̄ in hoc loco. Intellect⁹ igit agens cū specie q̄ est in fantasia sūt due partiales cause ad causandū spēm intelligibilē in intellectu possibili: q̄ representat vniuersale in actu: seu naturā ip̄am cōem ab hmōi cōditionib⁹ abstractā. Unde intellect⁹ agens. 3. de anima dr̄ quo est oīa facere: qz vicz est p̄ducti uus oīm sp̄ez hmōi. Et intellect⁹ possi

bilis est quo est oīa fieri:q₂ vicꝫ est ipsa rū receptiuꝰ. Habita itaqꝫ specie intel ligibili in intellectu possibili: intellectꝰ cū tali specie sunt due cause ꝑtiales ad causandū noticiā actualē illiꝰ rei cuius est talis species: ꝛ tunc ꝑ intellectū pñt īponi voces ad significādū res ꝯceptas

Uox nō significatiua est illa q̄ auditui nō nihil rep̄sentat: vt buf. baf. Hmōi em̄ voces licet seipsas rep̄sentent auditui cū sonꝰ illaꝝ ab auditu percipiatᷣ: tñ de se nihil nate sunt rep̄sentare intellectui mediante auditu: ſꝫ em̄ hmōi voces seu queuis alie possint denegare derisionē ex mō ꝓferendi: vt pote si ꝓferenᷣ cū nutu oculoꝝ vel capitis ac hmōi: hoc tñ nō esset ex p̄esui sed ex pte ꝓferentis. Deinde dimissa voce nō significatiua de qua nō ē ad ꝓpositū: auctor diuidit vocem in significatiuā naturalr̄ ꝛ significatiuā ad placitū. Est aūt vox significatiua naturalitᷣ q̄ apud oēs idē rep̄sentat. vt gemitꝰ infirmoꝝ rep̄sentat dolorē: latratꝰ canū irā vl̄ gaudiū: cuius causa est: q₂ natura est eadē apd̄ omnes q̄ inclinat ad ꝓferendū hmōi voces ꝑ expressione suarū affectionū ꝛ passionū. Et si arguatᷣ ꝙ illa dictio gemitꝰ est imposita ad significandū ad placitū: ergo nō significat naturaliter. R̄ndeo ꝙ illa dictio bñ significat ad placitū: ſꝫ in ꝓposito gemitꝰ infirmoꝝ nō sumitᷣ pro hmōi dictionibꝰ: sed ꝑ planctu quē faciunt infirmi impoꝛtato ꝑ hmōi dictiōes vel voces.

Uox significatiua ad placitum est illa q̄ ad voluntatē primi instituentis aliquid rep̄sentat: vt homo hominē. Ad cuiꝰ euidentiā est sciendū: ꝙ ē ordo inter rem: cōceptū ꝛ scripturā. Nā primo est res: deinde cōceptꝰ rei q̄ est similitudo eius. Nō solū em̄ species ē similitudo obiecti: sed etiā actus cōcipiendi. Tertio est vox significans rem cōceptā ꝛ vltimo scriptura. Illud aūt qđ ꝓprie significatur per voceꝫ est res ſm̄ Sco. distin. 27. p. sen. Sunt tamen signa ordinata eiusdem significati: littera vox ꝛ conceptus: sicut etiā sunt multi effectꝰ ordinati eiusdem cause: quoꝝ nullꝰ est causa alteriꝰ: sicut patet de sole illuminante plures partes mediꝫ: ꝛ vbi est talꝭ ordo causatoꝝ absqꝫ hoc ꝙ vnū sit causa alterius: ibi est immediatio cuiusli bet effectus respectu eiusdem cause excludendo aliud in ratione cause: nō tamen excludēdo aliud in ratione effectꝰ immediationis: ꝛ tunc posset cōcedi aliquo mō effectū ꝓpinquioꝛē esse causam effectus remotioris nō ꝓprie sed ꝓpter ꝓpinquitatē talis effectꝰ ad talē causaꝫ ita potest cōcedi de multis signis eiusdē significati ordinatis ꝙ vnū aliquo mō est signū alterius q₂ dat intelligere ipsum: quia etiam mediatius signum nō significaret nisi prius aliquo mō significaret immediatius. Et tñ ꝓpter h̄ vnū nō ē ꝓprie signū alteriꝰ: sicut ptꝫ ex alia pte de causis ꝛ causatis. Qꝫ aūt vox sit ꝓprie signū rei ꝛ nō intellectiōis: ꝓbatᷣ: q₂ alioquin quelibet affirmatiua eēt falsa in qua p̄dicatᷣ idem de seipso: q₂ intellectio vel intentio subiecti non est intentio predicati: licet res sit res.

Sed contra hoc arguitur q₂ Arist. in pmo hꝰ libri dicit ꝙ ea q̄ sūt in voce sūt earū que sunt in aīa passionū note. i. signa: ꝛ ea q̄ scribunᷣ eoꝝ q̄ sūt in voce. R̄n. ꝙ voces pñt dici signa passionū seu intentionū vel intellectionū anīe eo mō q̄ dictū est: q₂ vicꝫ voces nō significarent res nisi priꝰ significarenᷣ passiones. Quia em̄ intellectꝰ intelligit rē ꝑ spēm eiꝰ: vt dictū est: iō imponit vocē ad significandū ip̄am rem: Dicunᷣ aūt actꝰ intelligendi ꝛ spēs oboꝝ passiones aīe inq̄ntū recipiunᷣ in ip̄a: recipe em̄ ē pati. ¶ Deinde diuidit auctor vocē significatiuā ad placitū in cōplexā ꝛ incōplexā. Cōplexa em̄ est illa q̄ cōplectitur plures dictiōes: ꝛ significat intellectū cōpositū: vt oꝛo. Incōplexa ē illa q̄ nō cōplectiᷣ plures dictiōes ꝛ significat intellectū simplicē: vt nomē ꝛ verbum.

De nomine.

Nomen est vox signi. rc. Postq̄ auc. inuestigauit in p̄cedeñ. p̄ticulas ponendas in diffinitiōib' p̄tiū enūciatiōis: hic p̄sēter determinat de p̄tib' ipsi' integralib'. s. de noīe z v̄bo. Et primo determinat de noīe: q2 nomen se habet vt materia: v̄bū v̄o vt forma: materia v̄o p̄cedit formā: ideo rc. ¶ Diffinit aūt nomē dicens q̄ nomen est vox significatiua ad placitū sine tpe: cui' nl'la ps separata aliquid significat finita z recta. ¶ Ad cui' euidentiā sciendū q̄ dictio: termin': et nomen idē sunt fm rem: s3 drūt fm rōes Dicit em̄ nomen vel v̄bū ex rōne significandi vl' modi significandi. Vñ tā nomen q̄ verbū cōponit' ex voce z significatiōe z mō significandi. Nomē em̄ significat p modū habit' z quietis. vñ significat sine tpe: v̄bū v̄o significat p modū flux' z fieri: z iō significat cū tpe. dictio v̄o ex eo q̄ est ps enūciatiōis. terminus v̄o ex eo q̄ est ps p̄pōnis. Vñ diffinit' ab Ar3. in p̄n. prio2: di. Terminus est in quē resoluit' p̄pō: aliqñ tñ termin' dictio z nomē sumunt' p omi complexo. Determinat' aūt hic de noīe z v̄bo sub p̄pria rōe z sub rōne qua ē dictio seu ps enunciatiōis. De alijs aūt p̄tib' o3onis hic nō determinat': tum q2 ex noīe z v̄bo cōstituit' enunciatio: tū q2 alie p̄tes o3ationis p attributionē se habent ad has duas. Unde ad nomen reducit' p̄nomē: ad verbū aduerbiū: z p̄pō ad vtrūq3: eo q̄ p̄ponit' vtriq3: z cōiunctio sil'r z p̄ticipiū ex eo q̄ p̄tem recipit ab vtroq3.

Notādū q̄ drñia est inter significare tpēs: z significare cū tpe. Significare eī tps est de proprio significato impo2tare tps: z sic noia aliq̄ bene significāt temp': vt ann': mensis: dies rc. Significare v̄o cū tpe est in p̄ncipali significato impo2tare tps: vt curro Curro i p̄ncipali significato impo2tat temp' p̄ns: z sic non significat sine tpe.

Notandū est vlteri' q̄ triplex ē negatio. s. negatio negans: negatio p̄iuās z negatio infinitās. Negatio p̄uans est illa q̄ negat actū z ponit aptitudinē in subiecto: vt cec' est ille q̄ nō videt: est tñ apt' nat' videre. Negatio infinitās ē illa q̄ cadit solū sup2a terminū quē infinitat: vt nō hō. vñ ex tali negatōe z dictōe sup quā cadit fit vna dictio tm̄ q̄ p̄ōt sumi p oī re alia ab homine: p̄ōt etiā dici de nō ente: vt chimera ē nō hō. Est em̄ chimera ens p̄positū ex ip̄ossibilib' cōponi. Negatio negans est illa q̄ q̄cq̄d inuenit destruit: z ei' oppositū inducit: z talis cadit sup copulā vt nō hō currit: si ly nō sumat' infinitanē sensus est: q̄ aliq̄ res q̄ nō est hō currit: z z est p̄pō affirmatiua cū copula p̄ncipal' nō neget'. Si v̄o sumat' negatiue: sens' est q̄ null' hō cur. z sic p̄pō ē negatiua.

Notandū insup q̄ nomen p̄ōt capi dupliciť. Uno mō p ipa secūda intentiōe seu relatiōe signi quaz p se significat. Alio mō p re p̄cepta sub scda intentōe p̄mo mō. Utrunq3 āt p̄ōt h diffiniri l3 diuersimode. Si ei diffinit' atur ipa scda intentio p̄mo mō tūc ñ ē p̄dicatio formal': dicendo: nomē ē vox: s3 est p̄dicatio fundamētal' seu materialis Ipa ei secūda intentō nō ē vox formal'r s3 ē hītudo voc' significatiue sine tpe ad rē significatā: l3 em̄ intentōes logicales nō p̄nt diffiniri diffinitiōe dicēde q̄d rei cū ñ sint entia realia: p̄nt tñ diffiniri diffinitiōe exp̄mēte vnū p̄ceptū p se i itellectu: siue ille p̄cept' sit extra p̄cept' rei siue rōis fm Sco. 1. di. 4. sen. Illa g̃ intentio q̄ d3 nomē notificat' in p̄posito p suū fundamentū sicut fit cōit' in relatiōnib' cū d3: nomē ē vox. Diffinit' āt hmōi intētio in p̄creto p̄p' suā modicā entitatē. Nomē igit' ē vox. i. nomen ē q̄dā scda intentio radicata in eo q̄ ē vox significatiua ad placitū. Si v̄o i p̄posito diffiniat' res p̄cepta sb scda intētiōe: tūc ē p̄dicatio formal' dicēdo: nomē ē vox. Est em̄ vox de cōceptu fo2ali noim vocaliū: sic supio2a sūt d p̄ceptu iferio2. vñ dicit Sco: 3. di. 4. sen. q̄ relatō rōis i p̄creto d3 d re extra queadmodū h ē v̄a: h vox

bō est nomen z signū creature hūane:ita
ecōuerso in diffinitiōe talis concreti pōt
poni res extra: vt additū tāq̄ʒ fūdamētū
relatiōis: vt dicendo: nomē est vox. Q̄ď
aūt hic dicit̄ de diffinitiōe nois: pōt dici
de ceteris diffinitiōib⁊ intētionū logica/
liū: de q̄ magis videbit̄ ca. de pprio z ge
nere. His p̄missis patet diffinitio nois ī
q̄ ponit̄ vox tāq̄ʒ gen⁹ ad noia vocalia z
ceteras voces: cetera v̄o ponunt̄ vt diffe
rētie. Et sic diffinitio est bene assignata
cū det̄ p gen⁹ z differētiā. Un̄ significati
ua ponit̄ ad differētiā vocis nō significā
tis: ad placitū ad differētiā vocis signifi
cātis naturaliter: sine tpe ad differentiā
v̄bi qď significat cū tpe: cui⁹ nulla pars
sepata aliq̄d significat ad differētiā oīo
nis: cui⁹ ptes sepate aliquid significant.
¶ Et si arguat̄: q̄ ptes nois cōpositi ali
q̄d significēt sepate vt ptes hui⁹ nois eq̄
fer⁹. respōdeo: q̄ ptes hui⁹ nois sepatim
cōsiderate inq̄ʒtū sūt ptes illi⁹ dictionis
nihil significāt. Et causa est: q̄z nulla ps
in noie cōposito iponit̄ ad significandū:
sʒ totū nomē cōpositū vnico conceptu si
gnificat suam significationē. Un̄ dicit
Arı̄ʒ. q̄ in hoc noie eq̄ferus: ferus p se ni
hil significat: inq̄ʒtū scʒ est ps illi⁹ nois:
inq̄ʒtū aūt ē ps hui⁹ oīonis equus fer⁹:
z tūc aliquid significat. Finita ponit̄ ad
differētia nois infiniti: qď nō est nomen
apud dialecticū. Logic⁹ eñ intendit de
terminate discernere vez̄ a falso. Nomē
eñ infinitū nō significat aliquā rē deter
minatā: vt nō hō: sʒ posset sumi p infini/
tis reb⁊ si essent q̄ nō essent hoīes. Recta
ponit̄ ad differentiā noīm obliquoz̄: vt
catonis catoni catonē: q̄ nō sunt nomia
apud dialecticū: sʒ casus noim. Descen/
dūt eñ a noīatiuo. Un̄ solus nominati
uus siue rectus dicit̄ nomē esse apud lo/
gicū. Oīo aūt ex obliq̄s cōstituta nō ē p/
fecta nisi inq̄ʒtū reducit̄ ad oīonē consti
tutā ex noīatiuo z verbo personali.

V Erbū ē vox signi. zc.
Declarato q̄d sit nomē: oñdit
auctoz q̄d sit v̄bū: dicēs: q̄ ver

bū est vox significatiua ad placitū cum
tpe: cui⁹ nulla ps sepata aliq̄d significat
finita z recta. ¶ Pro q̄ sciēdū q̄ verbū q̄
druplicitet pōt sumi: iuxta hos versus.
Hoc nomē v̄bū designat quattuoz ista.
Est eñ deceptio: ps: fili⁹: atq̄ʒ loquela.
Uno mō idē ē qď deceptio: vt: v̄ba dat
oīs amās. Secūdo mō ē ps oīonis q̄ si/
gnificat p modum flux⁹ et fieri. Tertio
mō sumit̄ p filio dei: vt: in p̄ncipio erat
verbū. Quarto mō idem est qď loq̄la: z
hoc mō sumit̄ dupliciter. Uno mō p ver
bo plato. Alio mō p v̄bo interioꝛi. Est
aūt v̄bū interi⁹ actualis cognitio perfe
cta seu diffinitiua alicuius rei: vt cogni/
tio diffinitiua intēperātie est ei⁹ v̄bū fm
Aug̃. Et hac acceptiōe v̄bi sepe vtunt̄
theologi. Uerbū etiā vt ē ps oīonis pōt
sumi dupl̄r. Uno mō vt ē ps oīonis: cō/
grue: z sic cōsideraf a grāmatico. Alio⁹
vt est ps enūciatiōis determiate vere: et
sic sumit̄ in pposito. Notādū insup q̄ ea
q̄ dicunt̄ de v̄bo: possunt intelligi p ea q̄
dicta sūt de noie: nec est necesse illa resu/
mere. His p̄missis patet diffinitio v̄bi.
Est eñ v̄bū vox incōplexa significatiua
ad placitū p̄mi instituētis cū tpe. i. vltra
p̄ncipale significatū cōsignificās tps: z
ponit̄ ad drnam nois. Et si arguas q̄ p/
ticipiū nō est v̄bū: z tñ significat tps: vt
amans: vltra amoꝛē quē significat: cōsi/
gnificat tps p̄sens. Respōdeo duplicit̄.
Primo q̄ v̄bū significat cū tpe detmia
to: nō aūt pticipiū: licet eñ amās cōsigni
ficet tps p̄sens: nō tñ ita determinate q̄n
possit trahi ad p̄teritū vel futuz̄: dicēdo
ego fui amās: vel ero amās. Aliter etiaʒ
est rñdendū q̄ in diffinitiōe v̄bi ponitur
ab Arı̄ʒ. q̄dā clausula q̄ nō cōuenit ptici/
pio: vicʒ q̄ est sp eoz̄ q̄ de altero p̄dican
tur nota: verbū eñ est signū vniōis p̄di/
cati cū subiecto: hoc aūt maxime cōuenit
v̄bis substātiuis: sū fio z existo: z maxie
huic v̄bo sū: v̄bis aūt adiectiuis cōuenit
inq̄ʒtū icludūt h̄ v̄bū sū. Participia igit̄ li
cet cū v̄bis in aliq̄b⁊ cōueniāt: multū ta/
mē ab ipis differūt: z iō nō sūt v̄ba apud
logicū: sʒ mag̃ p̄nt ad nomia reduci: ne

aliqs aũt crederet p h qd dictũ e q ṽbũ est nota eoꝝ q̃ de altero dicũt q ṽbũ p se sũptũ faceret cõpositionẽ. Ad h remo/uendũ dicit Ar. q ṽba p se sũpta sũt no/mina.i. noib9 silia: q2 sicut nomẽ p se sũ/ptũ ẽ qdd icõplexũ: sic z ṽbũ: et iõ dicit q ṽbũ p se sũptũ ↄstituit itellectũ simpli/cẽ. Vñ h ṽbũ est p se sumptũ nõ signifi/cat p se esse vel nõ esse: seu cõpositionẽ af firmatiuã aut negatiuã. Cõpositio qp/pe nõ põt esse necintelligi sine extremis: iõ subdit q esse significat q̃ndã cõpositi onẽ quã sine extremis nõ ẽ itelligere. Fi nita ponit ad differẽtiã ṽbi ifiniti: vt nõ currit: qd nõ est ṽbũ apd dialecticũ: sed ṽbũ infinitũ cũ nõ iportet rẽ finitã z de terminatã: vt dicebat d noie ifinito. Re cta ponit ad differẽtiã ṽboꝝ obliq̃rũ: vt currebat: curret q̃ nõ appellat dialectic9 ṽbũ: s3 ṽba obliq. Solũ em ṽbũ psentꝫ tpis idicatiui mõi dicit esse ṽbũ. Reliq aũt eiusdẽ mõi z alioꝝ modoꝝ dicũt esse ṽba obliq: qd ex h p3: q2 oõ ex eis cõpo sita nõ est determinate vera nisi reducẽ/do ad ṽbũ psentꝫ tpis idicatiui mõi: vt illa: ego amabo nõ ẽ determiate vera ni/si sit aliq̃n veꝝ dicere: ego amo. ¶ Et sci endu3 q dialectic9 tm ponit duas ptes oõnis.s. nomẽ z ṽbũ: alias aũt appellat sincathegoricas.i. cũ aliis significatiuas a sin qd est cõ: z cathegorizo as: qd idẽ ẽ qd pdico cas: vel significo cas.

Ratio ẽ vox sig. zc.

In pcedẽti determiauit au ctor d noie z ṽbo q̃ sũt ptes itegrales enũciatiõis: hic ↄseq̃nter deter/minat de oõne q̃ se h3 vt gen9 ad ipam. Diffinit aũt ipam sic: Oõ est vox signi ficatiua ad placitũ cuius ptes separate aliqd significãt. qd ponit ad differẽtia3 noĩs z ṽbi: q̃ꝝ ptes sepate nihil significãt

Arguit ↄtra hac diffinitionẽ tripli citer. Primo sic: Soli9 icõ/plexi est diffinitio fm Boe. oõ e qd cõ/plexũ: g nõ debet diffiniri. Itẽ oõ e plu res voces: g nõ vna vox. Itẽ ptes oõnis sunt littere z syllabe: z lre z syllabe nihil significant separate: g ptes oõis nihil si gnificãt. ¶ Pro rñsione notandũ q oõ põt capi tripliciter. Uno mõ, put ordi/nat ad sermonis cõgruitatẽ: z sic cõside rat a grãmatico. Alio mõ inquantũ or/dinat ad sermonis ornatũ: z sic conside rat a rhetorico. Tercio mõ ad discernẽ dũ verũ a falso: z sic cõsiderat a logico. ¶ Itẽ notandũ fm Sco.2.dist.1.q. q multi sunt grad9 vnitatis. In primo ẽ minima vnitas q̃ est vnitas aggregatio nis: vt in aceruo lapidũ. In scdo g du ẽ vnitas ordinis q̃ addit aliqd vltra ag/gregationẽ: sicut exercit9 ordinat ad bo nũ cõitatꝫ vel principis. In tertio ẽ vni tas p accñs: ibi vltra ordinẽ ẽ informa tio licet accñtalis vni9 ab altero eoꝝ q̃ sic sunt vnũ. In quarto est p se vnitas cõpositi ex pncipiis ẽentialib9 p se actu z p se potentia. In q̃nto est vnitas sim/plex q̃ est vera identitas: vt in diuinis. Quelibet em entitas formaliter infini ta est pfecte idem cuilibet sibi cõposibi/li: vt dicet pmo.c. pñtoꝝ. In sexto ẽ idẽ/titas formalis. Uoco aũt idẽtitatẽ for/lem vbi illud qd d2 sic idem includit il/lud cui est idẽ in sua rõne formali p se z primo mõ: z est prim9 mod9 dicendi p se q̃n diffinitio vl ps diffinitiõis pdicatur de diffinito: vt hõ est anial rõnale.

Notandũ q duplices sũt ptes oõ/nis: q̃dam sunt ppinque vt nomen z ṽbũ. Et q̃dã remote: vt lre et syllabe. His pmissis rñdeo ad argu/menta: ad pmũ q̃n d2 q soli9 incõplexi est diffinitio: dico q licet cõplexũ nõ pos sit diffiniri diffinitiõe, ppie sumpta: põt tñ diffiniri diffinitiõe large sumpta seu ad nois p quã notificat z exprimit disti/cte illud qd p ipm importat cõfuse. Ad/teri9 dico q oõ sumpta p secunda intẽ tiõe quã importat ẽ quid cõplexũ. Tal em intentio est relatio signi ad significa tũ dicens cõceptũ p se vnũ. Et si argua tur q relatio nõ est p se vna nisi habeat vnũ fundamentũ: s3 illa relatio h3 mul/tas voces, p fundamẽto: g nõ ẽ vna. Ad hoc rñdet Sco.p.di.4.q. q qcqd sic

de relatiõibꝰ realibꝰ:tñ in relatiõibꝰ rõis ꝓpõ maior est manifeste falsa:cũ multa possint cõcurrere in fundamẽto vniꝰ relatiõis q̃ cõcipiunt in intellectu q̃si vnũ in ordĩe ad aliqd significatũ. Multe etiã orões cõcepte vt vna orõ ex multis sylla bis q̃ nihil vnũ p se faciũt sũt fundamẽ/ tũ hꝰ relatiõis significare deo inesse aliq̃ q̃ sibi intrinsece insunt:cũ tñ illud signi/ ficatũ sit vnũ z idẽ simplicissimũ:sic illiꝰ relatiõis q̃ ẽ significare bonũ vinũ ẽ fun damentũ:circulꝰ pendẽs añ tabernã co/ opertꝰ folijs edere vt paleis in modum crucis. ¶ Ad secundũ qñ dicebat: orõ ẽ plures voces:dico q͏ꝫ est plures voces in cõplexe q̃ habẽt vnitatẽ ordinis: z sunt vna vox cõpleta. Ad tertiũ qñ dicebat q͏ꝫ lr̃e z syllabe sunt ptes orõis:dico q͏ꝫ sũt ptes orõis remote. Diffinitio aũt orõ/ nis intelligit de partibus ꝓpinquis.

¶ Cõsequẽter auc. diuidit orõem di. q͏ꝫ orõnũ alia pfecta:alia ipfecta. Orõ pfe cta est illa q̃ pfectũ sensũ gñat in aĩo au ditoris: vt hõ currit. Est aũt pfectꝰ sen/ sus pfecta sentẽtia:ita q͏ꝫ intellectꝰ audi entis cõtentat z q̃escit. Impfecta aũt ẽ il la q̃ impfectũ sensũ gñat i aĩo auditoris vt hõ albꝰ:ibi ẽ impfecta snia:nec itelle/ ctꝰ audiẽtis q̃escit. Deinde diuidit auc. orõem pfectã in indicatiuã: vt hõ currit Impatiuã: vt petre fac ignẽ. optatiuã: vt vtinã eẽm bonꝰ clericꝰ. cõiunctiuã: vt si veneris ad me: dabo tibi equũ. Cuiꝰ di uisiõis sufficientia sic habet. Nã oĩs orõ pfecta hꝫ suppositũ z appositũ:id ẽ no/ mẽ z ꝟbũ: vt igit ꝟbũ ordinat ad signifi candũ mẽtis cõceptũ vt mentis affectum Si primũ: sic ẽ indicatiua. Si scdm: hꝫ est triplr: qꝛ vt denotat affectũ sub hitu dine imperandi: z sic est impatiua: hꝫ q̃ cõtinet dep̃catiua: vt miserere mei deus Uel denotat affectũ sub hitudine optã di: z sic est optatiua: vel sub habitudine subiũgendi vel cõiũgendi: z sic est cõiun ctiua: vt si veneris ad iesum saluabit te Inter has aũt sola indicatiua dicit pro positio eẽ: qꝛ solꝰ indicatiuꝰ de se ẽ asser tiuꝰ determinate veritatis vt falsitatis.

Infinitiuꝰ aũt nõ enumerat inter orõ/ nes pfectas: quia non importat rem cer tam z determinatam. vnde ponitur sine numeris z personis.

Propositio ẽ orõ zc. Hic auc. diffinit ꝓpõem seu enunciationẽ dicens q͏ꝫ ꝓpõ est oratio verũ vt falsum significans in/ dicando. ¶ Ad cuiꝰ euidẽtiã notanduꝫ q͏ꝫ alr hic diffinit: z alr in li. posteriorũ. Ibi eñ diffinit fm ꝓpriã rõem ꝓpõis in quantũ scꝫ ponit in pmissis ad inferen/ dũ cõclusionẽ. Hic aũt capit p enuncia/ tione: scꝫ put aliq̃d in ipsa vere vel false dicit de alio. Item

Notandũ q͏ꝫ ꝓpõ põt capi dupliciter: vno mõ p illa scũda in tentiõe q̃ ꝯsistit i cõpõne duoꝝ cõcepto/ rũ: siue illa duo sint idẽ fm rem: siue di/ uersa. Utit eñ q̃nq͏ꝫ intellectus vno vt duobꝰ cõpõnem formans: vt hõ est hõ. Alio mõ p fundamento cõcepto sb illa secunda intentiõe. ¶ Ulteriꝰ notandũ q͏ꝫ orõ etiã põt accipi pro illa scda inten tiõe q̃ ẽ relatio siue habitudo signi ad si gnificatũ. Alio mõ p voce cõpleta in q̃ fundat tal relatio. ¶ Itẽ notatũ q͏ꝫ veri tas fm Sco. 6. meta. est duplex: q̃dã in rebꝰ: z q̃dã in intellectu. Ueritas in re/ bus: vno mõ sumit i se z absolute fm rẽ z tal dicit cõformitatẽ pducti ad pdu/ cens: z sic filiꝰ generatꝰ ab aliq̃ dr eẽ ve rus filiꝰ eiꝰ qñ ẽ sibi cõformis. Alio mõ sumit veritas in re p cõpationẽ ad intel lectũ: z sic res dr ꝟa in q̃ntũ est intelligi/ bilis seu manifestatiua sui itellectui po tenti eã itelligere vt cognoscere: z sic ve ritas est passio entis: z de his nihil ad p/ positũ. Ueritas ꝟo in intellectu de q̃ in ꝓposito est cõformitas pdicati ad subie ctũ seu conformitas intellectꝰ cõponen/ tis seu diuidentis ad ipsam rem: vel sub alijs verbis. Ueritas est adeq̃tio rei ad intellectũ: falsitas aũt est difformi/ tas vt inadeq̃tio. Cũ eñ p intellectũ cõ ponunt ea q̃ sũt cõposita in re ẽ ꝟitas: vel cũ diuidũt ea q̃ sũt diuisa. Falsitas ãt cũ

cõposita diuidunt: vel diuisa cõponunt.

Notandũ q licet ppõ hoc posset diffiniri p scđa itẽtiõe vel pro fũdamẽto sub illa scđa intẽtiõe accepto: vt dictũ est in diffinitiõe nõis: qz tñ logica p se cõsiderat scđas intentões: pmas aũt nõ cõsiderat nisi in ordine ad secundas meli9 accipit p secunda intentione. ¶ Itẽ notandũ q scđa intẽtio quã signt ppõ hec difficlr in cõcreto put. s. cõcernit relationẽ cũ fundamẽto: sicut dictũ ẽ in diffinitiõe nõis. Ipis em secũdis intentõibꝫ pñt assignari genera z drñie: vt dicit Sco. 1. di. 4. sen. z tũc gen9 ad ppõem erit orõ sũpta p hitudine signi ad significandũ. sũpta aũt p voce cõplexa erit fundamentũ illi9 relatõis sicut subiectũ z pdicatũ q adinuicẽ cõponunt. Significare aũt verũ vl falsum ponit loco drñie. s. ponit ad drñaz acõnũ q lz significẽt res: tñ nõ est ibi veritas vl falsitas de q intẽdit logic9: q scz cõsistit in cõpõe z dione. Vñ dr Arz. q yrcoceru9 significat verũ vl falsũ: nisi addat eẽ vel nõ eẽ idẽ affirmatio vl negatõ. Ponit etiã ad drñam orõnũ ipfectaz: vl etiã pfectarũ aliaz ab indicatiua q nõ significãt verũ vl flm determinate nisi qñtũ reducunt ad ipam. Res aũt significatia ponit p correlatio. Habem9 itaqz gen9 z drñaz illi9 relatiõis quã dicit ppõ z fundamẽtũ z terminũ q cõit ponunt in diffinitionib9 rlõz: z sic possent adaptari diones intentionũ qs logic9 cõsiderat: qđ lcõri sagaciori relinq: lz aũt nõ eẽt necessariũ ponere illã pticulã: indicando: ponit tñ ad maiorẽ expressionẽ. ¶ Cõtra pdicta arguit tripl'r. pmo mõ sic: scđa intẽtio ñ est i gñe: g nõ põt diffiniri: cñia nõ ẽ nota. pbat añs: qz pdicamẽta sũt entia realia ex. 5. meta. secũda aũt intẽtio est ens rõis. Itẽ ista diffinitio dat p verũ z flm q sunt passiões ppõis. g nõ ẽ bona. añs est notũ. pbat cñia: qz diffinitio dz dari p drñas eẽntiales. Itẽ ista diffinitio datur p cõiũctionẽ disiũctiuã. g nõ ẽ bona añs ẽ notũ. pbat cñia: qz cõiũctio disiunctiua cõiũgit diuersas: ptes aũt diffinitionis significãt vnũ p se. Rñ. ad pmũ qñ dz q ens rõis huiusmõi ẽ scđa intẽtio nõ est in gñe. Dico q lz relatiões rõis non sint in gñe relatiõis p se: pñt tñ denoiatiue ad ipm reduci fm Sco. 8. dist. 3. sen. z sic suo mõ pñt habere genus z drñias. ¶ Ad secundũ qñ dz q verũ z falsum sũt passiões ppõis põt dici q sepe p passiones circũloquimur drñtias essentiales: que fm Boetiũ sunt nobis ignote. Est aũt circũlocutio dictiõis nobis deficientis p alias dictiõis suppletio. ¶ Ad tertiũ eodẽ modo põt dici q p istud disiunctum verum vel falsum circũloquimur differentiã essentialẽ vel ignotã. Deinde diuidit auctor ppositioem in cathegoricã z ipoteticã: z ẽ ista diuisio penes substantiã ppositionis: qz sumit ab eis ex quibus componit ppositio. Est aũt ypotetica composita ex plurib9 cathegoricis: vt Sortes currit z plato disputat. Cathegorica vero est illa que habet vnũ subiectũ z vnũ predicatũ tanqz pncipales partes sui: vt in hac ppositione Homo currit. hoc nomen homo est subiectũ: z currit pdicatũ. Dicit aũt currit pdicatũ: qz magis se tenet ex pte pdicati: qz res importata p ipm: scz orõ se tenet ex pte pdicati. Unde currit includit illã copulã: est: cũ predicato: qđ patet in resoluendo. i. est currens: Et dicit a cathegorizo zas: qđ idem est qđ predico as. Vñ cathegorica. i. pdicatiua denoiat a pdicato: qz a digniori debet fieri denoiatio: pdicatũ vero ẽ digni9 aliq mõ: qz habet rõnẽ forme: subiectũ vo rõnem materie. Materie nãqz est subijci: forme vo inesse vel inherere. Cũ ergo pdicatũ insit subiecto habebit rationẽ forme.

Sed contra pdicta arguitur z videt q illa diuisio non sit bona: qz ps nõ distinguit cõ totũ. Cathegorica autẽ est ps ypothetice. Itẽ mẽbra diuidẽtia nõ euacuant totũ ambitũ diuisi: g diuisio nõ est bona. cõseqntia est nota. pbat antecedẽs: qz diuisũ excedit mẽbra diuidẽtia cũ sit aliq ppositio q nec est cathe/

gorica nec ypotetica: vt hō currit q̄ mo/
uet͛: ꝛ sic de multꝫ aliȷs. Nō eīm est cathe
gorica cū n̄ habeat tm̄ vnū subm ꝛ vnū
ꝑdicatū: nec ypotetica cū nō sit ibi cōiū/
ctio cōiungens duas ꝓpōes.

Responsio ad primū quan/
do dicit͛ ꝙ cathegorica est ꝑs ypotetice:
Dico ꝙ cathegorica ꝛ ypotetica pn̄t ca
pi dupl͛r: Uno mō materialr: alio mo/
do formalr. Si capiant͛ materialr scʒ
ꝓ ipis terminis vl̄ ꝓpōibꝫ: sic cathegori
ca est ꝑs ypotetice: ꝛ hoc mō nō cōtra di
stinguit͛. Si ꝟo capiant͛ formalr: sic sūt
duo membra distincta q̄ nō coincidunt
in idē. Cathegorica eīm est q̄dā secunda
intentio q̄ cōsistit in cōpositiōe vni⁹ sub
iecti ad vnū ꝑdicatū: ypotetica ꝟo est cō
positio vni⁹ ꝓpōis cū alia.

Ad secundū qn̄ dr̄ ꝙ illa: hō cur/
rit q̄ mouet͛ nō est ca
thegorica nec ypotetica. Dico ꝙ ē ypo/
tetica. Illud eīm relatiuū q̄ implicat. i.
intꝰ plicat: seu implicite includit cōiun
ctōnē copulatiuā cū aliq̄ ꝓnoie. Unde
cū dr̄: hō currit q̄ mouet͛: sensꝰ ē ꝙ hō cur
rat ꝛ ille mouet͛. Ulteriꝰ dt̄ auctor ꝙ sb
iectū ē illd̄ de q̄ aliquid dicit͛. s. ꝑdicatū.
ꝛ ꝑdicatū est qd̄ dr̄ d̄ alio. s. de subiecto

Notandū: circa illud ꝙ subiectū
ꝛ ꝑdicatū sīt correlatia
ideo vnū diffinit͛ ꝑ aliud: sicut magꝫ de/
terminat͛ in ꝑdicamento de ad aliquid.
Un̄ subiectū ꝛ ꝑdicatū pn̄t sumi dupl͛r
vno mō materialr: vt in illa ꝓpōe: hō ē
anial: hō ē subiectū: anial ꝟo ꝑdicatum.
Alio mō formalit͛: ꝛ sic importāt duas
secundas intētiōes vl̄ relatiōes rōis: se/
cūda eīm intētio quā importat subiectū
significat͛ ꝑ hoc qd̄ est subici respectu al
teriꝰ natural̄ posite: Illa ꝟo q̄ importa
tur ꝑ ꝑdicatū est dici vl̄ ꝑdicari de alio.

Notandū: ꝙ subiectum pōt capi
octo mōis. Primo mō
ꝓ obiecto. Secundo ꝓ famulo. Tertio
ꝓ illo qd̄ ponit͛ sub alio. Quarto: ꝓ illo
cui inheret aliq̄d. Quīto: ꝓ illo qd̄ ꝑce/
dit copulā: ꝛ sic sumit͛ h̄. Sexto ꝓ subie
cto ꝓꝑe passiōis. Septimo ꝓ iferiori re
spectu supioris qd̄ logicꝰ vocat sbiectū
vn̄ dicit de subiecto ē ꝑdicari de inferio
ri: q̄ ꝓ subiecto artis vl̄ scientie. Un̄ ver
sus. Obiectū ꝟna positū sb cui qd̄ in/
heret. Qd̄ priꝰ est copula ꝓprȷ logica/
liter infra. Qd̄ simul ars ꝛ habet bis sē
subiecta quaterna.

Ropositōnū alia ꝛc.
p Diuisa ꝓpōe penes substan
tiā: cōsequenter auctor diui
dit ipam quantitatē ad q̄ntitatē vicʒ in
vniuersalē ꝛ ꝑticularē: indefinitā ꝛ sin/
gularē. Uniuersal̄ ē illa ī q̄ sbicit͛ termi
nus cōis signo vl̄i determinatꝰ: vt ois
hō currit. Sūt aūt signa vl̄ia ois: nullꝰ
q̄libet: nihil ꝛ silr̄ia. Ad cuiꝰ euidentiaʒ
sciendū ꝙ signa vl̄ia ꝛ ꝑticularia sūt q̄/
dam sincathegoremata.

Notandū ꝙ q̄dā dcōes dicunt͛ ca/
thegorematice: ꝛ q̄dā sin
cathegorematice. Sūt aūt dcōes cathe
gorematice q̄ q̄ habent certā sigtionem
Sigcāt ei rē vl̄em ꝛ ꝑticularē: vt homo
equꝰ nigredo albedo: sortes ꝛ plato. Di
ctiōes sincathegorematice cuiusmōi sūt
signa ꝛ vl̄ia ꝛ ꝑticularia q̄ cōiūctiōes et
ꝑpōes ꝛ hmōi ꝯsigcāt. i. designant aliȷs
adicere terminū cui addunt͛ mō determi/
nato supponere: vn̄ h̄ signū ois ꝺm Arꝫ
in li. ꝑyermenias nō significat rē vl̄em:
sʒ qm̄ vl̄r. i. desigt terminū cui addit͛ su
mi ꝓ omnibꝫ suis suppositis.

Notandū insuꝑ ꝙ diffinitio ꝓpōis
vl̄is sic dʒ intelligi: ꝓpō
vl̄is est illa in qua subicit͛ terminꝰ cōis
cōiter tentꝰ determinatꝰ signo vl̄i nō ne
gato: vel aliquo equiualenti: ꝑ h̄ ꝙ cōit͛
tentꝰ excludit͛ ista: oēs isti hoies currūt
qr hoies nō tenet͛ cōiter sʒ singularit͛ rō/
ne huiꝰ ꝓnois isti: ꝑ hoc ꝙ dr̄ signo vni/
uersali nō negato excludit͛ ista: nō oīs
hō currit: q̄ nō est vniuersalis sʒ ꝑticula
ris rōne negatiōis ꝑposite illi signo ois
negatio ei q̄cq̄d post se inuenit destruit
ꝛ oppositū eiꝰ ponit. Et iō si inueniat si
gnū vl̄e: facit ipm ꝑticularē. Per h̄ ꝟo
ꝙ dr̄: vl̄ aliquo equiualenti. Ista est vni

uersalis: nõ quidã hõ nõ currit: equiua / let eñ isti: omnis homo currit.

Notandũ est deide: q̃ duplex ẽ sb / iectũ: quoddã est subie / ctũ distributiõis: cui scz addit signũ di / stributiuũ: z respectu illi⁹ subiecti ista ppõ: cuiuslibet hois asin⁹ currit est vni uersal: z etiã siles. Aliud est subiectũ lo cutiõis seu enũciatiõis: z respectu illius dicta ppõ est indefinita: z istd subiectũ principaliter intendit in ppõne: iõ talis ppositio simpliciter põt dici indefinita

Sciendũ vlteri⁹ q̃ hoc signũ omis potest capi dupl̃r. s. distri butiue: vt omnis hõ currit: tunc eñ ter / minus cui addit distribuit p omib⁹ suis suppositis: ita q̃ pdicatũ d3 de quolib3 supposito sigillatim. Alio modo colle / ctiue: vt omnes apl̃i sunt duodecim. id est apl̃i cõgregati sunt iu numero duo / denario. Vñ non sequit: ergo petrus est duodecim vel iohannes.

Sciendum etiã q̃ hoc signũ tot⁹ potest capi du / pliciter: vno mõ cathegorematice: z sic est idem qd habens ptes: vel cõstituitur ex ptib⁹. Alio mõ sincathegorematice: z sic tantũ valet sicut quelibet pars. Sic eñ includit id sincathegorema q̃libet: z fm hoc potest exponi illa ppõ: tot⁹ sor / tes est minor sorte. si eñ sumat l3 totus sincathegorematice: sensus est: q̃ q̃libet pars sortis est minor sorte: z tunc ẽ vni / uersalis et vera. Si po sumat cathego / rematice: sensus est: q̃ sortes cõstitutus ex partibus est minor seipso: z sic est sin gularis z falsa.

Notandũ insup q̃ quantitas ppo sitionũ sumit a parte sb / iecti: q2 subiectũ habet ratione materie materiã autẽ consequit q̃ntitas fm qd ei pponit signũ vl̃e vl̃ particulare. Nõ autẽ ponit signũ a parte pdicati: q2 fm Aris. li. perermenias: affirmatio est nul / la: id est falsa in q̃ pdicat vniuersale vni uersaliter sumptũ. Vñ hec est falsa: ani mal est ois homo: q2 cum animal suppo / nat determinate p hoc animali vel isto

et sic aliqd determinatũ animal eẽt om nis homo Et sic sortes esset plato: z gui lielm⁹ cicero zc̃. Et si arguat: ista est ve ra: omis hõ est aial: g̃ anial est ois hõ. p bat: q2 noia z pba transposita idẽ signi ficant. Rñ. q̃ licet significẽt idẽ: non tñ codẽ mõ. Vñ in pma l3 anial supponit cõfuse tñ: ita q̃ nõ pt fieri descẽsus ad singularia: fm Sco. 21. disti. p. sen. In secuda aũt supponit determinate. Si vlteri⁹ arguat q̃ illa est vera: ois homo est ois hõ. cũ fm Boe. nulla sit verior p dicatio q̃ illa in q̃ idẽ predicat de seipo et tñ hic pdicat vniuersale vniuersalit sumptũ. Rñ. q̃ illa est falsa nec pdicat ibi idẽ de seipo: sed ois homo de q̃libet indiuiduo hois: cũ subiectũ distribuat p quolibet indiuiduo. Vñ sensus est: q̃ sortes est ois hõ: z plato est ois hõ: z sic de aliis: q̃ oẽs sunt false. Ex pmissis pz diffinitio vl̃is. ¶ Declarat 9nr auc. dã. sit terminus cõis dicens

Termin⁹ cõis est ille qui ap tus nat⁹ est pdicari de plibus: vt hõ de sorte z platone. Ad hoc q̃ terminus sit cõis nõ requirit actu pdicet de plurib⁹ sed sufficit q̃ nõ repugnet sibi ex impositiõe sua: z ideo t3 plures termini vt sol z luna: z sic de multis aliis nõ pdicent a / ctu de pluribus: cũ non habeãt nisi vnum suppositũ. sunt tñ oms termini cũ nõ re pugnet eis capi p pluribus si eẽnt: cũ im / ponant a qualitate plib⁹ cõicabilibus.

Notandũ insup q̃ ad hoc q̃ ter minus sit cõis optet q̃ pdicet vniuoce de plib⁹. Vñ l3 iste ter minus sortes cõueniat plib⁹ illo noie vo caris: tñ nõ est cõis cũ nõ vniuoce pdice tur de illis. Sola eñ dictio est illis cõ / munis. nec cõueniũt in aliq̃ cõi rõne sũ / pra fm idem nomen. Oportet etiam q̃ termin⁹ cõis pdicet de plurib⁹ diuisim: z ideo hoc cõplexũ: isti hoies: nõ est ter min⁹ cõis: cũ pdicet de plib⁹ coniunctim z non diuisim. ¶ Consequenter auctor diffinit ppõem pticulare dicens.

Propositio particularis ẽ

illa in qua subijcit terminꝰ cōis signo ꝑticulari determinatꝰ: vt qdam hō currit: z debet intelligi de signo ꝑticulari nō negato: sicut dicebat in diffinitiōe signi vlis rōne eqpollentiaꝝ: de qbꝫ dicet postea. Sunt aūt signa ꝑticularia: aliquis: quidā: alt: reliquꝰ: q scꝫ faciūt terminū cuiꝫ addunt teneri ꝓ vno supposito z determinate tñ z disiunctim. vt quidā hō currit: ꝑ sortes vel iohannes currit vel plato: z sic de alijs.

Propositio indefinita est illa

in qua subijcit terminꝰ cōis sine aliq signo: vt hō currit: z dr indefinita. i. indeterminata: qz terminus sumptꝰ sine signo nō determinat ad aliquā suppōem Potest tñ aliqñ supponere simplicit pro natura cōi: ut hō est species: aliqñ ꝑsonaliter ꝓ suppositis nature: vt hō currit: aliqñ materialr ꝓ illo termino hō: vt hō est dictio dissilla: Ex quo ptꝫ ꝙ nō sunt omnino idē: ꝓpositio indefinita z ꝑticularis: qñ eñ termino cōi addit signū ꝑticulare: tūc determinat ipm ad standū ꝑsonaliter nisi compet ad aliqd ꝑtinēs ad significatū: vñ illa est falsa: aliqs hō est spēs. Si tñ compet ad aliquid pertinens ad signū: tunc supponit materialiter: vt aliqs homo componit ex termino cōi z signo ꝑticulari. Et notandū ꝙ licet iste terminꝰ hō sit nomen appropriatū ad significādū naturā humanā z nō alias naturas: illa tñ ꝓpō: homo est species nō est singularꝭ sed indefinita. qz illa natura est cōicabil mult indiuiduis z in ipis plurificabilis: nō sic ē d illo qd importat ꝑ tminū singularē vl discretū

Notandū insup: ꝙ lꝫ illa ꝓpō homo ē dictio dissylla: z cōsiles: in quibꝫ subiectū supponit materialiter ꝓ se vel sibi sili in voce vl in scripto: possint dici indefinite ꝓpter conuenientiā quā habet terminꝰ sic sumptꝰ cū termino cōi: qz tñ nō est vere tminꝰ cōis cū vt sic nō dicat aliquē conceptū rōem plibꝫ: io veriꝰ possunt dici singulares.

Notandū etiā ꝙ ista hō q est sortes currit est singularꝭ: qz lꝫ ibi ponat terminꝰ cōis sine signo: tñ restringit ꝑ illā implicationē q ad standū pro supposito determinato.

Propositio singularis ē illa

in qua subijcit terminꝰ discretꝰ vt sortes currit: vel terminꝰ cōis sumptꝰ cum ꝓnoīe demonstratiuo: vt iste homo currit. Est aūt terminꝰ discretꝰ q est aptꝰ natus ꝑdicari de vno solo: vt sortes. Et patet hoc ex dictis q dicta sunt in diffinitione termini cōmunis. Dicit aūt terminus singularis discretꝰ qz significat rem suā ab alia discretā siue distinctā z separatā. Si querat: quanta ē ista. vterqꝫ istoꝝ currit? Dico ꝙ est vniuersalis: ibi eñ intelligit terminus cōmunis: scꝫ homo z huiusmodi.

¶ Consequenter diuidit auctor ꝓpōes. penes qlitatē: vicꝫ i ꝓpositionē affirmatiuā z negatiuā. Dicit aūt hec diuisio fieri penes qlitatē: qz qlitas consequitur formam: sicut affirmatio z negatio principaliter respiciunt ꝑdicatum qd hꝫ rōnem forme. Vel qz affirmatio z negatō sunt differentie essentiales ꝓpōnis. que habent modū qualitatis.

Est aūt propositio affirmatiua

illa in qua ꝑdicatum affirmat de sbiecto: id est res importata ꝑ ꝑdicatū denotat inesse subiecto. Vñ affirmatio ē quedā compositio intellectus componētis ꝑdicatū cū subiecto: ac ꝑ hoc dnotātis rem importatā ꝑ ꝑdicatū vniri cum re importata ꝑ subiectum.

Propositio negatiua est illa

in q ꝑdicatū remouet a subiectū: id ē res iportata ꝑ ꝑdicatū denotat remoueri a re iportata ꝑ sbiectū. Est eñ negatio qdā diuisio intellectꝰ diuidentꝭ siue sepantis vnū ab alio. Deinde auc. ponit triplex qsitiuū ꝑ qd qrimꝰ de ipa ꝓpositiōe. s. Que: qlis z qnta. Que querit de substātia ꝓpōis: est eñ qsitiuū sbstantie. Quanta vo ē qsitiuū qntitatis z ideo querit de qntitate ꝓpositionis. Qualis autem est quesitiuum de qualitate ꝓpositionis: z ideo querit de qualit

tate ppositioōis:vt patet p hunc versū Que ca.vel yp.qualis ne vl'af.y:quanta:par in fin.

De ppzietatib⁹ ppositionū.

Tem propositionuȝ ⁊c. Hic autoz incipit determinare de q̄busdā ppzietatibus ppositionū:cuiusmodi sunt oppositio:couersio ⁊ equipollentia:q̄ coueniunt ppositioib⁹ fm mutuā compositōeȝ Ad quarū cognitionē pmittit duas diuisiōes:quarū pzima est: q ppositionū carhegozicarū q̄dā pticipant vtroq termino:q̄ scȝ habent idē subiectū ⁊ idē pdicatū:vt hō est animal:hō nō est anial Dicunt aūt subiectū ⁊ pdicatū termini ppōis:q: sunt duo extrema ip̄am terminantia. Alie vo pticipant vno termino tm̄:vt hō currit:hō mouet. coueniūt em̄ in sbiecto ⁊ nō in pdicato. Alie vo nllo: q̄ scȝ nec idē subiectū hn̄t nec idē pdicatū. vt hō currit:equus mouet ⁊c.

Pro quo notanduȝ q due ppōes dicuntur pticipare vno termino nō q sit simpliciter eadē vox in numero in duab⁹ ppōnib⁹:q: vt dicit Arī.in pdicamentis. Qd semel dictū est: amplius resumi nō dȝ. Vn̄ quot sunt plationes tot sunt voces numero distincte:tn̄ sunt idē numero p equiualentiaȝ quantū ad finem vocis.s.ad exprimendū mentē cōceptū. Eadē em̄ res cōcepta p ip̄as exp̄mit:fm Sco.disti.2.scdi sen. Secunda diuisio est.

Propōnū pticipantiū vtroq tmino.q̄dā ei pticipāt fm eūdē ozdinē:qn̄ vicȝ illd qd est subm̄ i vna ē sbiectū in alia:⁊ qn̄ illud qd ē pdicatū i vna est pdicatū in alia. vt hō currit: hō non currit. Quedā vo pticipant ozdine cōuerso:qn̄ scȝ qd est subiectū in vna:est pdicatū in alia:⁊ qd ē pdicatū in vna ē sbiectum in alia:vt hō ē anial:anial ē hō.

His pmissis agit auctoz de oppositōe ppositionū:q̄ est repugnantia duarū ppositionū in q̄litate vel q̄ntitate: dicēs. q ppōnū vtroq termino pticipantium fm eundē ozdinē q̄dā sunt contrarie: q̄dam sbcōtrarie:alie cōtradictozie: alie subalterne. Cōtrarie sunt vniuersalis affirmatiua et vniuersal' negatiua eiusdē subiecti ⁊ eiusdem pdicati:vt oīs hō currit:null⁹ hō currit. Subcōtrarie sūt pticularis affirmatiua ⁊ pticularis negatiua:vt q̄dā hō currit:q̄dā hō nō currit:⁊ dicunt subcōtrarie:q: ponunt subcōtrarijs. Cōtradictozie sunt vniuersalis affirmatiua ⁊ pticularȝ negatiua:vniuersalis negatiua ⁊ pticularis affirmatiua:vt omīs hō currit:q̄daȝ hō nō currit null⁹ hō currit:q̄dam hō currit. Subalterne sunt vl'is affirmatiua ⁊ pticularis affirmatiua. vniuersal' negatiua ⁊ pticularis negatiua:vt omīs hō currit:q̄dā hō currit:null⁹ hō currit:q̄dā homo nō currit. Et dicunt subalterne:q: vna ponit sb alia.s.pticularis sub vl'i.

Sciendum ad euidentia pdictoȝ q ad h q ppones opponant multa requirunt. Pzimo q pticipent vtroq termino fm eundē ozdinem vt pȝ in pcedentib⁹. Scdo q nō sumātur significatiue ⁊ nō materialr. Et iō iste opponunt: omīs hō est termin⁹ cōis signo vniuersali determinat⁹:⁊ q̄dā hō est termin⁹ cōis signo pticulari determinat⁹. Tertio q tmini teneant eque ample ⁊ eque stricte. Vn̄ iste:omīs hō currit: ⁊ null⁹ homo currit nō opponuntur nisi ly homo in pma restringat ad stan dū p viris:sicut restringit in secunda p ly nullus qui est masculini generis sub ista terminatione us. Si em̄ in pma ly hō staret pro mulierib⁹ ⁊ in secunda pro viris:ambe possent simul esse vere. Itē quarto requirit q termini supponant eodem genere suppōis. Vn̄ iste nō opponunt:sed sunt simul vere. Syllogism⁹ ē subiectū i logica: ⁊ null⁹ syllogism⁹ est subiectū in logica:q: in pzima syllogismus suppo nit simplicit: in secunda vo psonaliter rōne illius signi null⁹. Oppositiōes supdicte luculent' innotescūt p figuram sequentem.

Omīs hō currit | Contrarie | nullus hō currit

Contra | Contra

Subalterne | Subalterne

dictorie | dictorie

Quidā hō currit | Subcōtrarie | q̄dā homo nō currit.

De materia propositionum.

Propositionū triplex est materia ꝛc̄. ¶ Postq̄ auctor defmiauit d̄ oppositione ꝑpositionū: hic ꝯseq̄nter defmiat de lege seu natura caꝝ. ¶ Ad cui⁹ euidētiā sciēdū ꝙ triplex est materia ꝑpositionū scȝ naturalis: ꝯtingēs ꝛ remota. Cuius diuisiōis sufficiētia sic pōt haberi: predicatū eñ ꝑpositiōis ꝯuenit subiecto vel repugnat. Si p̄mo mō hoc est dupliciť: q2 vel ꝯuenit necessario sibi: ꝛ sic est materia naturlis vel ꝯtingenter: ꝛ sic est materia ꝯtingēs. Si secūdo mō: sic ē materia remota. ¶ Circa qđ notādū ꝙ materia sumiť hic ꝑ quādā siītudinē ad materiā i naturaliƀ. Materia eñ s̄m Arȝ. 2. phisicoꝝ ē ex q̄ cū aliq̄ aliq̄d fit: quia igiť ꝑpositiōes cōponūtur ex terminis: scȝ ex subiecto ꝛ p̄dicato: subiectū ꝛ p̄dicatū sūt materia ꝑpositionū: ꝛ in ipa resoluūtur: iō subiectū ꝛ p̄dicatū dicūtur materia ꝑpositionū. Itez sicut materia est in potētia ad formā: sic subiectū ꝛ p̄dicatū sūt in potētia respectu vniōis et cōpositiōis designate ꝑ copulā q̄ est ipius ꝑpositiōis forma: licet autem p̄dicatū se habeat vt forma respectu sbiecti: h̄ tñ nō obstāte vtrūq̄ se habȝ vt materia respectu ꝑpositiōis vel cōpositiōis: nec hoc est incōueniēs: vt patet in naturalibus. Cōstitutū eñ ex materia et forma corporeitatis est potētiale respectu vltimi act⁹. s. aīe: vt diffuse declarat Scot⁹ 11. di. 4. sen. Est aūt materia naturalis in q̄ p̄dicatū ē de essentia subiecti: vt hō est aīal: vel hō est rōnalis: vel est ei⁹ ꝓp̄a passio: vt hō est risibilis. Et notāter diciť materia naturalis: q2 res īportata ꝑ p̄dicatū includiť intrinsece in natura rei importate ꝑ subiectū: sicut genus ꝛ differentia: vt aīal ꝛ rōnale q̄ se habēt vt materia ꝛ forma includunť in homīe: vel necessario ꝯseq̄tur ei⁹ naturā: sicut risibilitas necessario ꝯseq̄ť rōnabilitatē. Materia ꝯtingēs est illa in q̄ p̄dicatū pōt adesse vel abesse subiecto p̄ter sbiecti corruptionē: vt hō pōt esse alb⁹ ꝛ nō alb⁹: non ꝙ sit simul sȝ successiue. Materia remota est illa in q̄ p̄dicatū non pōt ꝯuenire sbiecto: vt hō est asinus. natura eñ asini est repugnās nature humane.

Circa p̄dicta notandū:

ꝙ affirmatiua ꝛ negatiua sūt i eadē materia cū sit idē subiectū ꝛ idē p̄dicatū in vtraq̄: vt hō est aīal: hō nō est aīal. Et si arguiť ꝙ ista hō nō est aīal sit in materia remota: q2 p̄dicatū remoueť a subiecto. R̄ndeo ꝙ p̄dicatū remoueť ꝑ negatiōez. i. negať a sbiecto: seu denotať remoueri: nō tñ remoueť ꝑ repugnātiā ad sbiectū: q2 aīalitas nō repugnat hūanitati: imo includiť in ip̄a. ¶ His p̄missis ponit auctor legez seu naturā ꝯtrariaꝝ: q̄ talis est: ꝙ si vna est vera: reliq̄ erit falsa: ꝛ nō econuerso: possūt eñ simul esse false in ꝯtingenti materia: vt oīs hō est albus: null⁹ hō est alb⁹. ¶ Pro q̄ notandū ꝙ si due ꝯtrarie essent simul vere: sequereť ꝙ due ꝯtradictorie essent simul vere qđ est impossibile. Probať ꝯsequētia: q2 cū ad v̄itatē vlis seq̄tur v̄itas ꝑticlaris: vna eñ ꝯtriaꝝ iferret ꝯdictoriā alteri⁹: vt ad illā: oīs hō currit: seq̄tur illa: q̄dā hō currit: q̄ est ꝯtradictoria illi⁹: nullus hō currit: Nō sic est de falsitate: q2 falsitas vniuersalis nō infert falsitatē ꝑticu

laris. Vñ possūt simul esse false in mate
ria ↄtingēti: vt ista: oīs hō currit: est fal/
sa ꝓ aliq̄bꝰ suppositis: vicȝ ꝓ his q̄ nō cur
rūt. Ista: nullꝰ hō currit est falsa ꝓ his
q̄ currunt. In materia ṽo naturali et re
mota nō pñt sil' esse false: nec sil' vere: q2 ī
materia naturali p̄dicatū ↄuenit cū sb/
iecto ꝓ oī supposito: ī materia aūt remo
ta repugnat ei vl'r. ¶ Sed ↄtra p̄dicta
arguit' dupliciť. Primo sic: Iste due cō/
trarie: oē aīal ē hō: ⁊ nullū aīal est hō sūt
in materia naturali: ⁊ tñ ambe sūt false:
ḡ due ↄrie in materia naturali pñt sil' eē
false. Itē ille sūt ↄrie: cuiuslibet hoīs
ocul' est dexter: et cuiuslibet hoīs oculꝰ
nō ē dexter: ⁊ tñ sūt sil' vere: p̄ma eñ est
vera ꝓ oclo dextro: secūda aūt ꝓ sinistro
Rñdeo ad p̄mū ꝙ ille due nō sūt in ma
teria naturali sȝ ↄtingēti: p̄dicatū ei nō
est de essentia sbiecti: nec ꝓpriū eiꝰ: cū in
feriora nō sint de essentia supioꝝ: sȝ acci/
dāt eis. Vñ ille due tenēt legē ↄriarū in
materia ↄtingēti: q2 scȝ ambe sunt false.
Dicūť aūt īferiora accidere supioribus
ƀm Sco. 11. di. p̄mi sen. accipiēdo accñs
ꝓ extraneo qđ est extra rōnē. s. diffinitio
nē alteriꝰ: nō aūt ꝓ eo qđ nō facit per se
vnū cū eo cui accidit: sicut albedo ī cor/
pore. ¶ Ad secūdum dico ꝙ ille nō sūt
ↄrie: cū li oculꝰ qđ est subiectū p̄ncipale
ꝓpōnis nō sumať vl'r: nec ī p̄ma nec in se
cūda. Vñ iste ēēnt ↄrie: cuiuslibet hoīs
oīs oculꝰ est dexter: ⁊ cuiuslibȝ hoīs nul
lus oculꝰ ē dexter: q̄ sūt ambe false. Lex
sbcōtrariaꝝ talis est: ꝙ si vna est falsa: re
liq̄ est vera: ⁊ nō econuerso: possūt eñ sil'
esse vere ī materia ↄtingēti. ¶ Pro q̄ no
tādū: ꝙ si due sbcōtrarie pñt sil' esse fal/
se. due ↄdictorie ēēnt sil' false: cū ad falsi
tatē ꝑticlarꝫ seq̄ť falsitas vl'is: vt ad fal
sitatē huiꝰ q̄dā hō currit: seq̄ť falsitas il
lius: oīs hō currit: q̄ ↄdicit illi: q̄dā hō n̄
currit: nō sic est de ṽitate: cū ṽitas ꝑticu
laris nō īferat ṽitatē vniuersalis. Et iō
pñt sil' esse vere in ↄtingēti materia: vna
ꝓ vno supposito: alio ꝓ alio. In materia
aūt naturali ⁊ remota nūq̄ possūt siml'
esse vere: q2 in materia naturali p̄dicatū
sbiecto ↄuenit ꝓ omī supposito: ⁊ iō affir
matiua sp̄ est vera: ⁊ negatiua sp̄ est fal/
sa. In materia ṽo remota p̄dicatū repu
gnat sbiecto ꝓ oī supposito: ⁊ iō negati/
ua est semper vera ⁊ affirmatiua falsa.
¶ Sed contra predicta arguiť sic: Due
ↄrie pñt sil' esse false: ḡ ⁊ due sbcōtrarie.
Antecedēs est notū: pbať ↄsequētia: q2
sicut se habȝ vniuersalis affirmatiua ad
vniuersalē negatiuā: ita ꝑticularꝫ affir/
matiua ad ꝑticularē negatiuā. Rñdeo
ꝙ ista silitudo habet ṽitatē q̄tū ad q̄n
titatē ⁊ q̄litatē: nō aūt q̄tū ad veritatē
⁊ falsitatē. Lex ↄdictoriaꝝ talis est: ꝙ si
vna est vera: reliq̄ est falsa: ⁊ econuerso.
Rō est: q2 ī ↄdictorijs idē affirmať ⁊ ne/
gať de eodē. Impossibile est aūt idē ines/
se eidē ⁊ nō inesse: alr̄ esset dare oppositū
p̄mi p̄ncipij: qđ tñ est firmissimū ⁊ notis/
simuȝ ex q̄rto metaph. ¶ Deinde ponit
auctor legē subalternaꝝ q̄ ↄtinet tres ꝑ
ticulas. Prima est: ꝙ si vl'is est vera: ꝑti/
cularꝫ est vera: qđ ex hoc patet: q2 si p̄di
catū vere dicať de q̄libet supposito sbie/
cti: vt denotat vniuersalis. Vere etiā di
ceť de aliq̄ eiꝰ supposito: qđ sufficit ad ve
ritatē ꝑticularꝫ. Secūda ꝑticula ē: ꝙ nō
seq̄ť econuerso: q2 ꝑticularis pōt esse vera
sua vl'i existēte falsa. In materia eñ ↄti
genti p̄dicatū pōt ↄuenire alicui supposi
to sbiecti: nō tñ ꝓpť hoc ↄuenit omibꝰ.
Tertia ꝑticula est: ꝙ si ꝑticularꝫ ē falsa:
vl'is est falsa. Cuiꝰ rō est: q2 si p̄dicatuȝ
nō verificeť de aliq̄ supposito: sicut ꝑ ꝑti
cularē denotať: nec verificabiť de q̄libet
supposito: sicut designať ꝑ vl'em. Nota
tñ ꝙ in materia naturali ꝑticularis vel
indefinita equalet vniuersali.

Capl'm de ↄuersiōibꝰ.

c Onseq̄nter agit auctor de cō
uersiōe ꝓpositionū q̄ est ꝓpe/
tas ꝓpositionū vtroq̄ termi
no ꝑticipātiū ordine ecōuerso: q̄n scȝ fit
de p̄dicato sbiectū: ⁊ de sbiecto p̄dicatū.
Et est triplex. s. simplex: ꝑ accidēs: et ꝑ
ↄtrapositionē. Vñ notādū ꝙ in ↄuersi/
one sunt due ꝓpositiōes: quaꝝ p̄ma dici

tur ꝯuersa:⁊ est antecedēs. Secūda ꝓo
dr̄ ꝯuertēs:⁊ ē ꝯsequēs ad aliā. Est aūt
antecedēs ꝑpositio cathegorica vel ypo
thetica ad quā alia sequit̄:ꝯsequēs ꝓo ē
ꝯclusio q̄ seqtur ex antecedēte. Cōseque-
tia ꝓo est illatio ꝯseq̄ntis ex añcedēte:q̄2
vera ꝯuersio est ꝯseq̄ntia. ¶ Notādū:ꝙ
ꝯseq̄ntia formalis dicit̄ illa q̄ tenet in oī-
bus terminis cū sili forma arguēdi retē-
ta. Ex ꝑte aūt forme se tenēt vniuersalis
ꝑticularis affirmatio ⁊ negatio:⁊ varius
mod⁹ arguēdi sm̄ regulas ꝯseq̄ntiarū.
Cōseq̄ntia ꝓo materialis solū tenet ex ꝑ-
te terminoꝝ:⁊ iō nō tenet ī oībꝫ termi-
nis:licet forma ꝯsilis obseruet̄. Uñ licꝫ
sequat̄ grā materie:q̄dā hō est aīal:ergo
oīs hō est aīal:nō tñ est ꝯseq̄ntia forma-
lis. Et iō nō valeret silis mod⁹ arguē. i
in alijs terminis:sicut nō sequit̄:q̄dā ho-
mo currit:ḡ oīs hō currit. ¶ Notādū in-
sup ꝙ Aris. tractās de reductiōe syllogis-
moꝝ imꝑfectoꝝ ad ꝑfectos agit de ꝯuer-
sione simplici et ꝑ accidēs:q̄ ad hoc sunt
vtiles:nō aūt de ꝯuersiōe ꝑ ꝯtrapositio-
nē q̄ ad hoc nō deseruit:q̄2 in ipa nō ma-
nēt idē t̄mini simplicit̄:q̄ tñ deberēt ma-
nere in reductiōe syllogismoꝝ. Petr⁹ au-
tē hispan⁹ tractat hic de ipa in q̄ꝫtū est q̄-
dā passio ꝑpositiōis. Cōuersio simplex
est facere de subiecto p̄dicatū:⁊ de p̄dica-
to subiectū manēte eadē q̄litate ⁊ q̄nti-
tate:⁊ hoc mō ꝯuertit̄ vniuersalis nega-
tiua ⁊ ꝑticularis affirmatiua:vt null⁹ hō
est lapis:null⁹ lapis est hō:quidā homo
est aīal:quoddā aīal est hō. Et dicit̄ sim-
plex:q̄2 est sine mutatiōe q̄ntitatis et q̄-
litatis. Solū eīm est ibi mutatio sit⁹ ter-
minoꝝ:sicut cōmutatio dicit̄ simplex q̄ ē
sine additiōe vel variatione. Simplr̄ ēt
eīm dr̄ tale qđ est sm̄ se tale:sm̄ q̄d ꝓo ta-
le est qđ est tale ꝑ respectū ad aliud:hoc
mō vniuersalis negatiua ꝯuertit̄ in vni-
uersalē negatiuā simplicit̄.i.sm̄ se ⁊ nō
ꝑ aliud:et silit̄ ꝑticularis affirmatiua
in ꝑticularē affirmatiuā. Nō sic in ꝯuer-
sione ꝑ accidēs:vt statim videbit̄.

Sed contra hoc argui-
tur p̄mo sic: Ista est vera:nulla ꝟgo fu-
it corrupta:⁊ tñ cōuertēs est falsa:nulla
corrupta fuit virgo. Item ista est vera:
null⁹ senex erit puer:ista aūt falsa:null⁹
puer erit senex. Itē ista est vera:q̄dā hō
est mortu⁹:ꝯuertēs ꝓo falsa:q̄ddā mor-
tuū est hō. Itē ista est vera:nullus ciuis
est mulier:⁊ ista falsa:nulla mulier ē ci-
uis. Itē nō sequitur:panis est in furno:
ergo furnus est in pane. ¶ Pro respon-
sione ad ista argumēta notādū ꝙ termi-
nus posit⁹ a ꝑte ante respectu verbi vel
ꝑticipij futuri tp̄is ampliat̄ ad standuꝫ
ꝓ p̄senti vel futuro. Positus ꝓo post hu-
iusmōi verbū restringit̄ ad tēpus futuꝝ.
¶ Itē notandū ꝙ terminus posit⁹ a ꝑte
ante respectu verbi vel ꝑticipij preteriti
tēporis ampliat̄ ad supponēdū ꝓ eo qđ
est vel fuit. Positus ꝓo post hmōi ꝟbuꝫ
restringit̄ ad tēpus p̄teritū. Itē notan-
dū ꝙ in cōuertente ⁊ ꝯuersa termini de-
bēt accipi eque ample ⁊ eque stricte. Itē
notandū ꝙ quādo obliquus ponit̄ a ꝑte
p̄dicati ꝑpositionis ꝯuerse:tunc verbuꝫ
debet resolui in suum participiū et ipsū
cuꝫ obliquo ponetur a parte subiecti cō-
uertētis. His p̄missis visis patet respō-
sio ad argumēta. ¶ Ad primū q̄n argui-
tur:nulla ꝟgo fuit corrupta:dico ꝙ illa
est vera sumendo subiectum pro presen-
ti tempore:et predicatū pro tempore et
preterito:quia nulla que nunc est virgo
fuit corrupta tempore preterito: ⁊ tunc
debet conuerti in illā:nulla que fuit cor-
rupta est virgo. ¶ Ad secundū dicendū
ꝙ illa:nullus senex erit puer est vera su-
mendo subiectū pro tempore presenti ⁊
predicatū pro tempore futuro. Nullus
enim qui nunc est senex erit puer tempo-
re futuro:et tunc debet conuerti in illā:
nullus qui erit puer est senex. ¶ Ad ter-
tium dico ꝙ illa propositio quidam ho-
mo est mortuus est vera sumendo subie-
ctum ꝓ tēpore preterito. Unde sensus
est:ꝙ quidā q̄ fuit hō est mortuus:et tūc
debet ꝯuerti in istam:quoddā mortuuꝫ
est vel fuit hō. ¶ Ad quartū dico ꝙ illa
null⁹ ciuis est mulier:est vera ꝓ mascu-

lis:q2 li ciuis p li null⁹ restringit ad stan dū p masculis:z tūc ꝯuertit in istā:nul/ la mulier est ciuis mascul⁹. ¶ Ad qrtū3 dico ꝙ illa:panis est in furno:ꝯuertit in istā:ens in furno est panis. Conuersio p accidēs est facere de subiecto pdicatū et ecōuerso:manente eadē q̄litate sed mu/ tata q̄ntitate. Et hoc mō dicit auctor cō uerti vniuersalē affirmatiuā in pticula/ rē affirmatiuā. Vñ vniuersalis affirma tiua infert prticularē affirmatiuā. Exē/ plū ꝯuersiōis p accidēs. Oīs hō est cur rēs:ḡ q̄dā currēs est hō:z vniuersalē ne gatiuā in prticularē negatiuā:vt nullus hō est lapis:ergo quidā lapis nō est hō.

Sed contra hoc argui/

tur sic:q2 Arī. pmo poz tractās de con uersiōib9 dicit vniuersalē affirmatiuam ꝯuerti in prticularē:de vniuersali negati ua nullā faciēs mētionē. Respōdeo fm Seo.21.di.pmi sentē. ꝙ vniuersalis ne/ gatiua nō ꝯuertit i prticularē negatiuā: licet inferat eā. ¶ Ubi sciendū ꝙ ꝯuerti p accidēs est ꝯuerti p aliud. s.p prticula/ rē affirmatiuā. Vñ q2 vniuersalis affir/ matiua infert prticularē affirmatiuā: et ꝯuertit simplicit prticular3 affirmatiua in prticularē affirmatiuā: iō vniuersalis affirmatiua p accidens in ipam ꝯuertit licet aūt vniuersalis negatiua inferat p ticularē negatiuā:q2 tn̄ prticularis nega tiua nō ꝯuertit simpliciter:iō vniuersa/ lis negatiua nō ponit ab Aristotele cō/ uerti p accidēs. Sed qd dicimus ad au ctorē? Pōt dici ꝙ auct. dicit vniuersalē negatiuā cōuerti i prtclarē negatiuā:qa ipam infert large accipiēs ꝯuersionē3 p qlibet illatiōe in terminis transpositis. Seqtur em̄:null⁹ hō est lapis:ḡ nullus lapis est hō p ꝯuersionē simplicē. Et vl tra:q̄dā lapis nō est hō:p legē subalter/ nar. Phs aūt accipit ꝯuersionē magis stricte:q̄n sc3 aliqd fm se in aliud ꝯuerti tur:sicut in ꝯuersiōe simplici:vel p aliō qd ꝯuertit in ipm:sicut in ꝯuersiōe vni/ uersalis affirmatiue in prticularem affir matiuā p prticularē q̄ in ipam ꝯuertitur vt oīs hō est aīal:ḡ q̄dā hō ē aīal. Et vl/ tra:ḡ q̄dā aīal est hō p ꝯuersionē sim/ plicē:z tunc a pmo ad vltimū:oīs hō est aīal:ḡ q̄dā aīal est hō p ꝯuersionē per accidēs. Et si arguat ꝙ prticularis nega tiua ꝯuertit simplicit in prticularē nega tiuā. Vñ em̄ seqt q̄dā hō nō est lapis:er/ go q̄dā lapis nō est hō:ḡ vl'is ꝯuertitur p accidēs in ipam. Rñdeo ꝙ illa ꝯseqn/ tia tenet rōne materie z nō gratia forme Vñ non valet in aliis terminis. Nō em̄ seqt:q̄dā aīal nō est hō:ḡ quidā homo non est animal.

De cōuersione.

Circa ꝯuersionē ppositionu3 nō quātarū etiā ppositionu3 exceptiuar: reduplicatiuarū z exclusiuar pōt oriri difficultas. Ubi sciendū:ꝙ ppositiōes exceptiue dicūt il/ le in q̄b9 ponit pter:nisi z ꝯsiles:vt oīs hō pter sortē3 currit:equalet isti:oīs hō ali⁹ a sorte currit:z ꝯuertit in hāc:q̄dā currēs est hō alius a sorte:vel:q̄dā cur rens qd nō est sortes est homo. Proposi/ tiōes vo reduplicatiue dicūt ille i q̄b9 ponūt ille dictiōes inq̄tū:vl' fm ꝙ:et cō siles reduplicatiue sūpte. Ubi sciendu3 fm Seo.3.q.quodli.ꝙ reduplicatio po test sumi duplicit. s. reduplicatiue z spe cificatiue. Reduplicatiue q̄dē sumit q̄n notat terminū sibi additū esse causa3 p/ cisam inherentie pdicati ad subiectū:vt ista:hō inq̄tū rōnalis est risibilis:deno/ tatur ꝙ rationalitas est causa pcisa risi bilitatis. Vñ equiualet isti:hō quia ra/ tionalis est risibilis:z ꝯuertit in istā:ali/ quid qd inq̄tū rationale est risibile ē ho mo. Specificatiue sumit quādo non no tat talem pcisionē cause:sed denotat pre dicatū nō repugnare subiecto cōsignifi/ cato sub tali ratione:vt hō inq̄tū rōna lis est albꝰ:li inq̄tū specificat ꝙ hoī cōsi/ derato sub rōne rōnalitat' nō repugnat albedo. Est aūt bona ꝯsequētia a redu plicatiua ad suā piacentē. Vñ bene seq/ tur:oīs hō inq̄tū rationalis est risibi lis:ergo oīs homo est risibilis.

Propositiões autẽ exclusiue sũt ille in qb9 ponũtˀ iste dictiões: tm̃: solũ ꝛ ꝯsiles exclusiue sũpte. Vñ hec dictio solũ põt capi dupliciˀ. Vno mõ cathegorematice: ꝛ tũc tm̃ valet sicut solitari9: vñ sol9 sortes currit: equalet isti sortes solitari9 seu alĩ i illo loco ñ associat9 currit: ꝛ sic nõ sumiˀ exclusiue. Est em̃ vera etiã posito ꝙ alij hoĩes currãt. Si aũt sol9 capiaˀ sincathegorematice: tũc facit ꝑpositionẽ exclusiuã. Vñ ista: sol9 sortes currit habꝫ duas exponẽtes: sortes currit ꝛ null9 alius a sorte currit. Cõuertiˀ aũt exclusiua fm Sco. 21. di. 1. sen. in vniuersalẽ affirmatiuã de terminis trãspositꝫ: vt ista: tm̃ hõ est risibil' cõuertiˀ in istã: oẽ risibile est hõ: qđ sic probaˀ: licet em̃ ista habeat cõiter duas exponẽtes: tñ intellect9 ei9 põt sufficienter exꝑmere ꝑ hãc: null9 nõ hõ ẽ risibil' q̃ ꝯuertiˀ in istã: nullũ risibile est nõ hõ: ꝛ tũc vltra oẽ risibile est hõ: fm illud secũdi perihermeñ. Ad negatiuã de ꝑdicato ĩfinito sequiˀ affirmatiua de ꝑdicato finito. Hoc aũt est verꝫ de terminis simplicib9 ꝛ nõ cõpositꝫ. Exẽplũ: si lignũ terminus simplex: ꝛ lignũ albũ termin9 cõpositus bñ sequiˀ hꝫ nõ esse nõ lignũ: g̃ est lignũ. Nõ aũt sequiˀ demõstrato hoĩe vel eq̃: hoc nõ est lignũ nõ albũ: g̃ ẽ lignũ albũ.

Cõuersio ꝑ ꝯtrapositionẽ ẽ facere de subiecto ꝑdicatum ꝛ ecõuerso manẽte eadẽ q̃litate ꝛ q̃ntitate: sꝫ mutatis terminis finitꝫ ĩ terminos ĩfinitos. et hꝫ mõ ꝯuertiˀ vniuersalis affirmatiua et ꝑticularꝫ negatiua: vt oĩs hõ est aĩal: oẽ nõ aĩal est nõ hõ: q̃dã asin9 nõ est lapis: q̃dã nõ lapis est nõ asinus.

Notandũ circa illud ꝙ hec cõuersio diciˀ ꝑ ꝯtrapositiõeꝫ qꝛ ĩ ꝯuertẽte ꝛ ꝯuersa ponũˀ termini cõtradictorij. s. termin9 sũpt9 sine negatiõe vicꝫ ẗmin9 finit9 ꝛ ẗmin9 sũpt9 cũ negatione. i. ẗmin9 ĩfinit9. Dicit vlteri9 auctor ꝙ ex signo qđ est in subiecto ꝑpõnis cõuerse cũ ei9 ꝑdicato debet fieri subiectũ ꝯuertẽtꝫ: qđ habet ꝟitatẽ in cõuersione simplici ꝛ ꝑ ꝯ̃positionẽ vbi manet eadeꝫ q̃ntitas: ꝛ nõ ĩ ꝯuersiõe ꝑ accidẽs vbi mutaˀ q̃ntitas: habet etiã ꝟitatẽ qñ ꝑpõis ꝯuerse est termin9 cõis ꝛ nõ singularis: qꝛ termĩo singulari nõ põt addi signũ. Est aũt eadẽ ꝯuersio ꝑticularꝫ indefinite ꝛ singularꝫ: qꝛ sicut singularis ꝑ vno supposito verificaˀ: ita ꝑticularꝫ ꝛ indefinita. Nõ sic est de oppositiõe: qꝛ singularis affirmatiua et negatiua ꝯ̃dicũt cum idẽ asseraˀ ꝛ negaˀ de eodẽ supposito: nõ sic de ꝑticularib9 ꝛ indefinitꝫ: qꝛ in ipsis subiectũ põt supponere ꝑ vno supposito: vel ꝑ alio disiũctiue. De ꝯuersioib9 aũt ponũˀ ꝟsus seq̃ntes. Asserit a: negat e: sũt vniuersaliˀ ambe. Asserit i: negat o: sũt ꝑticulariˀ ambe. Simpliciˀ feci: conuertiˀ eua ꝑ acci. Asto per contra: sic fit conuersio tota.

Sequiˀ de propõe ypothe.

Postꝙ̃ auctor determiãuit de ꝑpositiõe cathegorica: hic ꝯseq̃nter agit de ꝑpõne ypothetica.

Est autẽ propõ ypothetica q̃ habet duas cathegoricas tãꝙ̃ ꝑtes ꝑncipales sui ꝯiũctas. s. ꝑ aliquã ꝯiũctioeꝫ vel per aliquod aduerbiũ.

Notandũ vlteri9 ꝙ sicut ĩ ꝑpõne cathegorica subiectũ et ꝑdicatũ se habẽt vt materia: copula ꝟo vt forma: sic in ypothetica due cathegorice se habẽt vt materia: et ꝯiũctio ipsas ꝯiũgẽs vt forma. Si arguaˀ: ꝙ ꝑpõ ypothetica nõ sit ꝑpõ: qꝛ qđ nõ est vna ꝑpõ nõ est ꝑpõ fm Arꝫ. ii. elencoꝝ: sꝫ ypothetica est plures cathegorice: g̃ nõ est ꝑpõ. Rñsio ꝙ ẽ vna ab vnitate ꝯiũctiõis ipsas cathegoricas vniẽtis. Diciˀ aũt ypothetica ab ypos qđ est sub: ꝛ thesis positio q̃si suppositiua locutio: qꝛ vna ponitur sub altera. s. posterior sub ꝑma quã sequiˀ. Et diuidiˀ ĩ ꝯditionalẽ: copulatiuã ꝛ disiũctiuã. De causali ꝟo tꝑali et locali nõ facit auctor mentionẽ: quia reducunˀ ad alias: vt videbiˀ.

Cõditionalis est illa in qua

ꝯiūgunꝭ due cathegorice ꝑ hāc ꝯiūctionē si: vt si hō currit hō moueꝭ: ⁊ illa categorica cui immediate ꝯiūgiꝭ hec cōiunctio si: diciꝭ antecedēs: ⁊ alia ꝯsequēs.

Circa quod notādū ꝙ ꝓpō dicitur ꝯditionalis: qꝛ ponit tm̄ ꝯditionaliꝭ ꝟitatē sui ꝯsequētꝭ ⁊ nō absolute: vꝫ si añcedens sit veꝝ denotādo ꝯstructionē vniꝰ ꝓpōnis ad aliā: qꝛ ꝓo in causali ꝯsequēs infertur ex añcedente ꝙ est cā eiꝰ: vt qꝛ sol lucet dies ē: iō pōt reduci ad ꝯditionalē.

Contra hoc arguiꝭ dupliciꝭ. Primo sic: Ista est ꝯditionalis: Si asinꝰ volaret asinꝰ haberet alas: cū non sit copulatiua vel disiūctiua: ⁊ tm̄ nō cōiūgunꝭ due cathegorice: ꝗ diffinitio propositiōis ꝯditionalis nō est bn̄ assignata. Itē ista est ꝯditionalis: sortes currit ꝗ sortes moueꝭ: ⁊ tm̄ nō ꝯiūgūꝭ due categorice ꝑ notā ꝯditiōis si. Rn̄deo ad primū: ꝙ ibi pn̄t esse due cathegorice reducēdo ꝯiūctiuas orōnes ad indicatiuas. Ad secūdū dico: ꝙ licet in illa nō ꝯiūgātur due cathegorice ꝑ hāc ꝯiūctionē si: ꝯiungūꝭ tn̄ ꝑ aliā sibi equalentē. i. ꝑ illā ꝯiūctionē, ergo: que denotat illationem ꝯsequētis ex antecedente.

Et notandū ꝙ in ꝯditionali est bona ꝯseq̄ntia: arguēdo a positiōe añcedētis ad positionē ꝯseq̄ntis: vel a destructiōe ꝯsequētꝭ ad destructionē antecedētis.

Copulatiua est illa in qua cōiūgūꝭ due cathegorice ꝑ hāc ꝯiūctionē et: vel ꝑ aliā sibi equalentē. vt sortes currit ⁊ plato moueꝭ. Est aūt differētia inter copulatiuā ⁊ de copulato extremo: qꝛ in copulatiua ꝯiūgūꝭ due cathegorice ꝑ hāc ꝯiūctionē et: in illa ꝓo q̄ ē de copulato extremo ꝯiūctio poniꝭ inter partes subiecti vel p̄dicati: vt sortes est albꝰ ⁊ musicꝰ. Ad copulatiuā reducunꝭ tp̄alis ⁊ localis. Exēplū de tp̄ali: vt sortes currit qñ moueꝭ. i. sortes in aliq̄ tp̄e currit ⁊ in illo moueꝭ. Exēplū de locali: vt sor. cur. vbi moueꝭ. i. sortes currit ī aliq̄ loco ⁊ in illo mouetur.

Disiūctiua est illa in qua cōiūgūtur due cathegorice ꝑ hāc ꝯiūctionē vel: seu ꝑ aliā sibi equalentē: vt sortes currit vel plato scribit.

Circa quod notādū ꝙ ꝯiunctio disiunctiua et est cōiūctio: ⁊ est disiūctiua: inq̄ꝫtū est ꝯiūctio ꝯiūgit voces: inq̄ꝫtū aūt ē disiūctiua disiūgit significata.

Notandū etiā ꝙ ꝯiūctio disiūctiua pōt poni inter duas ꝓpositiōes: ⁊ sic facit ꝓpositionē ypotheticā: vel inter ꝑtes p̄dicati ⁊ subiecti: et sic est de disiūcto extrēo: vt sor. vel pla. currit.

Ad veritatē ꝯditionalis exigiꝭ ꝙ añcedēs nō possit esse veꝝ sine cōsequēte. Vñ ois ꝯditionalꝭ vera ē necessaria: qꝛ ꝯñs necessario seq̄ꝭ ad añs.

Ad falsitatē aūt eiꝰ sufficit ꝙ añs possit eē veꝝ sine ꝯñte. Vñ ois ꝯditōalꝭ fł'a ē ipossibilis. Impossibile ē eī ꝙ si añs sit veꝝ ꝙ illō qō necessario seq̄ꝭ ad ipm̄ sit falsū cū ex ꝟo nō seq̄ꝭ nisi veꝝ: ex scd̄o ꝑoꝝ.

Et notandū ꝙ duplex ē necessitas: q̄dā est necessitas cōsequentꝭ: ⁊ q̄dā ꝯseq̄ntie. Necessitas cōsequētis est qñ ꝯsequēs est in se necessariū vt hō est risibilis. Necessitas cōsequētie est qñ ꝯseq̄ns necessario seq̄ꝭ ad añs: licꝫ vtrūqꝫ sit ꝯtingens in se: vt si hō currit: hō moueꝭ. Et ista necessitas exigiꝭ ad cōditionalē: nō aūt ꝓma. Vñ ꝯditionalis pōt esse necessaria: licet tn̄ añs q̄ꝫ ꝯñs sit ipossibile: vt si hō est asinꝰ hō est rudibilis. Prima necessitas dr̄ necessitas simpliciter: secūda ꝟo s̄m quid.

Ad veritatē copulatiue exigiꝭ vtrāqꝫ ꝑtē esse veram: vt hō est aīal: ⁊ deꝰ est. Cuiꝰ causa est: qꝛ tota copulatiua se tenet ad modū totiꝰ integralis: ad cuiꝰ positionē req̄riꝭ positio cuiuslibet ꝑtis p̄ncipalis eius.

Ad falsitatē eiꝰ sufficit vnā ꝑtē esse falsam: sicut destructio ꝑtis p̄ncipalis arguit destructionem totiꝰ: vt si paries nō sit: nec domꝰ est. Ex p̄dictꝭ pa

tet q a tota copulatiua ad quālibet ei⁹ ptē est bona ꝯsequētia.

Ad veritatē disiūctiue suffi/ cit alterā ptē esse veram: se em̄ hȝ ad mo dū toti⁹ vlis: ad cui⁹ positionez sufficit positio vni⁹ ptꝭ ei⁹ sbiūctiue: vt ad posi tionē aīalis sufficit positio hoīs vel e q̄.

Ad falsitatē ei⁹ oportet vtrā q ptē eē falsaȝ: cū em̄ ad ṽitatē ei⁹ sufficiē ṽitas vni⁹ ptis: oportet ad h̄ q sit falsa q vtraq ps eius sit falsa.

Sequit̄ de equipollentijs.

Irca quod est notandum q

C Equipollētia ē equi ualentia duaȝ ꝓpōnū in q̄li tate ꝛ q̄ntitate: ṽitate ꝛ falsitate mediā/ te signo p aduētuȝ negatiōis. Et dī de eq̄polleo es: qđ idē ē q equaleo es: ꝛ po/ nūtur tres regule: quarum

Prima regula est: Si ali/ cui signo vli q̄ ptic:lari p̄ponat̄ negatio: equi/ pollet suo ꝯdictorio. i. ꝓpōnes q̄ p⁹ erāt ꝯdictorie eq̄pollebūt: vt iste sūt ꝯdicto/ rie: oīs hō currit: ꝛ q̄dā hō nō currit: pre ponat̄ negatio vni eaȝ eq̄pollebūt vt nō oīs hō currit eq̄pollet huic: q̄dā hō non currit. Causa hui⁹ regule ē: q2 negatio negās est talis nature: q q̄cq̄d post se in uenit: destruit: ꝛ ei⁹ oppositū ponit. Vñ negat q̄litatē ꝛ q̄ntitatē. Si em̄ inueni/ at ꝓpōnē vniuersalē: facit ip̄am pticula rē ꝛ ecōuerso. Si inueniat ꝓpōnē affirma tiuā: facit eam negatiuā ꝛ ecōuerso: ꝛ sic negatio p̄posita signo facit ꝓpōnes p̄us repug[nan]tes in q̄litate ꝛ q̄ntitate eē eius dē q̄litatꝭ ꝛ q̄ntitatꝭ: ꝛ sic facit ꝓpōnes q̄ p̄us erāt ꝯdictorie eq̄pollere. Ex p̄di/ ctis ptȝ q due negatiōes equalēt vni af firmatiōi: negatio em̄ negās vnū oppo/ sitū ex ꝯseq̄nti ponit aliud: ꝛ sic negatio negās negationē ex ꝯseq̄nti ponit affir/ mationē: nō sic aūt est de duabꝫ affirma/ tiōibꝫ: natura em̄ affirmatiōis nō est de/ struere q̄ȝ ponere: ꝛ iō affirmatio addita affirmatiōi ip̄am fortificat: q2 due affir/ matiōes nō equalent vni negatiōi: sicut due negatiōes vni affirmatiōi.

¶ Cōtra p̄dicta arguit̄. Et videt̄ q ne/ gatio non debeat addi signo: quia ad/ uerbiū habet determinare verbum: sed negatio est aduerbiū: ḡ debet determīa/ re ṽbū ꝛ nō signū. Probat̄ maior p Pri/ scianū dicentē q aduerbiū est vi ṽbi ad iectiuū. Rñdeo: q aduerbiū p̄mo ꝛ p se hȝ determiare ṽbū: secūdo aūt ꝛ ex cōse/ quēti pōt determinare nomē: ꝛ sic pt ad/ di signo. Si arguit̄ p Arꝫ. primo pihcr/ meñ. dicentē: q negatio nō debet addi si/ gno. Dico q loq̄t̄ de negatiōe infinitan/ te: ꝛ nō de negatiōe negāte: q2 vlcȝ signū nō ē infinitabile cū p se nihil significet.

Secūda regula talis ē: q si alicui signo vli postponat̄ negatio: eq̄pollet suo ꝯrio. i. facit ꝓpōnes q̄ p̄us erāt ꝯrie eq̄pollere: vt iste sūt ꝯrie: omīs hō currit: null⁹ hō currit: postponat̄ ne/ gatio sbiectō vni⁹ illaȝ eq̄pollebūt: vt oīs hō currit: ꝛ null⁹ hō currit: equipollent. Causa hui⁹ regule ē: q2 ꝯrie sūt eiusdeȝ q̄ntitatꝭ: ꝛ differūt solū i q̄litate. Nega tio igit̄ postposita sbiecto nō mutat q̄n/ titatē cū nō agat an̄ se: q2 ṽo cadit supra copulā: mutat q̄litatē: ꝛ sic sūt eiusdē q̄li tatꝭ: ꝛ p ꝯñs eq̄pollēt. ¶ Sȝ ꝯ h̄ arguit̄ sic: In istis: oē currēs mouet̄: ꝛ null⁹ nō currēs mouetur ē negatio postposita si/ gno vli: ꝛ tñ nō eq̄pollēt cū p̄ma sit ṽa ꝛ secūda falsa. Rñdeo: q negatio dȝ poni post signū. i. post sbiectū qđ p signū de/ notat̄ vt cadat sup copula: nō sic ē in ꝓ/ posito: q2 illa neg[atio] ñ q̄ p̄cedit li currens solū cadit sup terminū quē infinitat.

Tertia regula est: Si alicui signo vli ꝛ pticulari p̄ponat̄ ꝛ postponat̄ negatio eq̄pollet suo sbalterno: id ē facit ꝓposi/ tiones que p̄us erant subalterne eq̄pol/ lere: vt iste sunt subalterne: omīs hō cur rit: ꝛ q̄dā hō currit: p̄ponat̄ ꝛ postponat̄ negatio subiecto vnius illarū equipolle bunt: vt non omīs homo nō currit: equi pollet huic: quidam homo currit. Cau/ sa hui⁹ regule est: q2 subalterne sūt eius dē q̄litatis ꝛ diuerse q̄ntitatis: quia igit̄

vna negatio negat aliā: remanet eadē q̄litas. Negatio aūt p̄cedēs signū mutat q̄ntitatē: z sic eq̄pollēt cū sint eiusdē q̄litat; z q̄ntitat;. De eq̄pollētijs subcōtrariaz nō daf aliq̄ regula: q2 sat; ē euidēs: q̄ si postponaf negatio subiectio p̄ticularis affirmatiue eq̄pollebit p̄ticulari negatiue: seu erit idē cū ipa. Ex p̄missis infert auctor q̄rtā regulā q̄ talis est.

Si duo signa vniuersalia negatiua ponanf in eadē locutiōe: vnū a p̄te subiecti: z aliud a p̄te p̄dicati: p̄mum eq̄pollet suo ɔ̄rio: z secūdū eq̄pollet suo ɔ̄dictorio: Cui⁹ causa est: q2 negatio secūdi signi postponif p̄mo signo: z sic facit ipm eq̄pollere suo ɔ̄rio p̄ secūdam regulā: z negatio p̄mi signi p̄ponif secūdo signo: z sic p̄ p̄mā regulā facit ipm eq̄pollere suo ɔ̄dictorio. Vñ: nihil est nihil tā tū valet sicut q̄dlibet est aliq̄d.

Cōtra hoc ita pōt argui: Hec est negatiua: nihil est nihil: cuz vna sola negatio p̄cedat copulā: alia aūt est affirmatiua: ḡ nō eq̄pollēt. R̄nsio q̄lic; negatio inclusa i secūdo nihil seq̄f copulā s̄m sitū termioz: tñ intelligif p̄cedere q̄ntū ad sensū orōnis: vñ secūdū nihil debet exponi p̄ nō z p̄ aliq̄d: Et est sensus: nihil est nihil. i. nihil nō est aliq̄d. Ponif aūt secūda a p̄te p̄dicati eo q̄ includit in se terminū sue distributiōis q̄d ē p̄dicatū eiusdē p̄ponis. Ad h̄ ɔfert illud scōi pihermeñ: q̄ sc; ad negatiuā de p̄dicato infinito seq̄f affirmatiua de p̄dicato finito. De eq̄pollētijs sūt v̄sus. Pre contra dic: post ɔtra: p̄ postq̄ subalter. Nō oīs q̄dā nō: oīs nō q̄si null⁹. Nō null⁹ q̄dā: s; null⁹ nō valet oīs. Nō alt̄ neuter: nō pēsaf vtrūq;. Nō aliq̄s null⁹: nō quidā; nō valet oīs.

De propōnibus modalib⁹.

Mod⁹ est adiacēs zc.

m Postq̄ auctor determinauit de p̄ponib⁹ de inesse: hic cōsequēter determinat de modalibus.

Circa q̄d notādū q̄ p̄positiōes deinesse dicūf ille q̄ sūt de simplici inherētia p̄dicati ad subiectū: in q̄b⁹ videlicet p̄dicatū simplicif dicif de subiecto absq̄ aliq̄ mō: vt hō est aīal. Modales vō dicūf ille q̄ sūt de inherētia modificata seu determinata p̄ aliquē moduz: vt homo necessario est aīal: p̄ quā denotaf aīalitatē nō solū inesse homini: s; etiam de necessitate.

Itē notandū q̄ mod⁹ sumif multipliciter. Aliq̄n ei sumif p̄ manerie vel mēsura vel tēperamēto: sumif etiā p̄ ordinatiōe duaz p̄pōnū vt in syllogismis habef: sumif etia; p̄ut est accidēs v̄bi: vt indicatiu⁹ mod⁹. In p̄posito aūt sumif p̄ determiatiōe: et sic mod⁹ est determiatio adiacēs rei determinabili: vt cū dicif: hō alb⁹: li alb⁹ est q̄dā mod⁹ determinās li hō ad stādū p̄ hoib⁹ albis iportāsq̄ albedinē adiacēs seu inherētē hoī. Et ponif hic determiatio tāq̄ gen⁹ ad determinationē factā p̄ inferi⁹ additū supiori: vt dicēdo aīal hō: z p̄ adiectiuū seu p̄ modū. Et iō ponif adiacēs rei tāq̄ differētia: q2 ḡ mod⁹ est determinatio adiacēs rei determiabili: mod⁹ est determiatio facta p̄ adiectiuū: ita q̄ in p̄posito mod⁹ z adiectiuū sumūf pro eodē. Est aūt duplex adiectiuū: q̄ddam nois: vt alb⁹ niger: z quoddā v̄bi: vt bñ male. Scdm em̄ Priscianū aduerbiū ē vt v̄bi adiectiuū: q2 sc; vim v̄bi determinat. Sic duplex est mod⁹. Vn⁹ noialis q̄ fit p̄ adiectiuū nois: Ali⁹ aduerbialis q̄ fit p̄ adiectiuū v̄bi q̄ pōt dici aduerbialis: q2 est aduerbiū: z verbalis q2 determinat v̄bum.

Notandū insup q̄ verbū cōsignat cōpositionē p̄dicati cuz subiecto. Itē ipam rē importatā p̄ v̄bū significat: sicut curro significat cursuz. Cōnotat z tēpus z modū: sicut curro est p̄sentis tp̄is z indicatiui mōi: z s̄m h̄ ponit auctor q̄ttuor modos v̄bales: Quidā em̄ aduerbialiter determināt verbū g̃ra cōpositiōis: vt illa sūt: necessario: contingēs: possibiliter: i possibilit: vero z falso. Cū em̄ dr: hō currit: necessario signi

ficaf q̄ cōpositio cursus cū hoīe sit neces
saria. De istis aūt est p̄sens intētio: q2 so
la illa faciūt ppōnē modalē. Alia deter
mināt v̄bū grā rei v̄bi: vt cū dicitur: hō
currit velociter: denotaf q̄ cursus homi
nis sit velox: nō aūt ipa cōpositio. Alia
determinant verbū rōne tpis: vt aduer
bia tpalia: alia rōne modi: vt aduerbia
optandi z hortandi.

Circa qd̄ notandū q̄ alia aduer
bia de q̄bus nō fit hic mētio reducūf ad
aliqd̄ p̄dictoꝝ: vt aduerbia loci z nume
ri ptinenf sub aduerbijs determinātib⁹
verbū grā rei v̄bi: vt cū dicif: sortes cur
rit bis: li bis n̄ determīat verbū grā nūe
ri singularꝫ q̄ est mod⁹ significandi v̄bi:
sed grā rei verbi importate per verbuz:
scꝫ ipius cursus.

Si queraf: Quare nō ponunf aduerbia detminan
tia verbū grā figure generis z ceterozuz
accidētiū: sicut ponūtur rōne modi z tē
poris? Respōdeo q̄ cetera accidētia cō
ueniūt alijs a verbo: nec sūt ei ita ppria
sicut tēpus z modus. Sumūtur aūt illi
sex modi q̄n q̄z noīaliter: vt possibile: im
possibile: necessariū z ptingēs: veꝝ et fal
sum. Aliquando aduerbialiter: vt possi
biliter: impossibiliter: ptingēter z neces
sario: vero z fallo.

Einde determinat auctor q̄d
sit ppositio modalis dicens q̄

Propositio mo
dalis est illa que determinaf aliquo isto
rū sex modoꝝ: vt possibile est sortē curre
re: necesse est sortē currere: z sic de alijs.

Circa qd̄ notandū q̄ ppō modal
pōt sumi large z stricte: si sumaf large:
tūc que ̄libet ppositio pōt dici modalis i
qua ponif modus determinās cōpositio
nē: z sic ppositiōes in q̄bus ponif verū z
falsū dicunf esse modales. Stricte autē
sumpta ppositio modalis exigit q̄ non
solū in ea ponatur mod⁹ determinās cō
positionē: sed tales mōi ꝭm quos potest
sumi oppositio ꝭm ill q̄ttuor genera oppo
sitionū: varijq̄z modi psequētiaꝝ p sbal
ternationē z negatōis appositionē: vt in
seq̄ntibus videbif: z sic tm̄ isti quattuor
modi: possibile: impossibile: cōtingens z
necessariū faciūt ppositionē modalē. In
alijs aūt nō sic sumif oppositio z psequē
tia a pte modi: sed bene a pte dicti: sicut
in illis de inesse. Occham tm̄ ponit plu
res alios modos ꝭm quos possunt sumi
oppositiōes z psequētie: vt scibile: demō
strabile: dubitabile: idemōstrabile: opi
nabile: inopinabile: z sic de multis alijs
de q̄bus Arꝫ. breuitati studēs non fecit
mentionez: q2 ex his q̄ de istis q̄ttuor di
cunf pōt pcipi q̄d sit dicendū d alijs nō
famosis. Diuidit ergo auctor ppositio
nē cathegoricā in ppositionē modalē z i
ppositionē de inesse. Dicit etiā q̄ in mo
dalib⁹ v̄bū dꝫ sbijci: mod⁹ aūt p̄dicari.

Circa qd̄ notādū q̄ p v̄buz intelligit
verbū infinitiui modi cū actiuo: qd̄ etiā
vocaf dictū: qd̄ quidē debet subijci: mo
dus aūt p̄dicari: nō q̄ntū ad situ̅ termio
rū: vt pꝫ in exēplis auctoris positꝫ: in q̄
bus sepe mod⁹ a pte subiecti ponif. Nō
accipif itaq̄z subijci in pposito p subie
cto ppositiōis: sed p rōne determinabi
lis. Dictū em̄ affirmatiuū vel negatiuū
qd̄ ab Arꝫ. dicif: esse vel nō esse est deter
minabile. Modus aūt est determinatio
ipm dictū determinās: z sic esse z nō esse
dicūtur subiectiōes z mōi appositiōes.

Notandū insup q̄ ppō modalis pōt capi dupliciter: vel
in sensu cōposito: vel in sensu diuisō: vt
ista: possibile est sedentez ambulare: vel
ista: sedēs pōt ambulare. In sensu enim
cōpositiōis p se extremū est hō vel perso
na sedens psiderat⁹ sub illa determina
tiōe sedens. Et ille sensus est falsus: q2
tūc idē posset esse simul sedens z ambu
lans. In sensu em̄ diuisiōis sunt due ca
thegorice: z in vna cathegorica [illegible]
tur de psona aliq̄ esse sedēs: z in alia pos
se ambulare: z illa duo sūt vera de eodē
subiecto: vt sortes est sedens: z sortes po
test ambulare: nō tamē ita q̄ simul esse
possūt opposita. Vñ sensus ē q̄ ille qui

eſt ſcdēs habet potentiā ad ambulādū. Hoc mō exponit a Scoto: illa p̄deſtinatus pōt dānari. di. 4. p̄mi ſent. que i ſenſu cōpoſito eſt falſa: ⁊ in ſenſu diuiſo vera: vt ibidē diffuſe declarat. ¶ Tractat ꝯſequēter auctor d̄ qualitate modaliū. Circa qd̄ dicit ꝙ quilibet modus facit q̄ttuor ꝓpoſitiōes modales: vt iſte modus poſſibile ſi ſumat ſine negatione lata ad modū ⁊ ad verbū infinitū erit ꝓpoſitio affirmatiua tā de dicto q̄ȝ d̄ modo: vt ſortē currere eſt poſſibile. Si vo negatio ſumat tm̄ ante verbū infinitiui modi erit negatiua de dicto: vt ſortē nō currere eſt poſſibile. Si vo negatio preponit tm̄ ad modū erit negatiua de mō: vt ſortē currere non eſt poſſibile. Si vo negatio p̄ponat vtriqȝ erit negatiua taȝ de dicto q̄ȝ de modo: vt ſortē nō currere nō eſt poſſibile.

Notandū circa illud ꝙ licet illa modalis poſſit dici negatiua in qua dictū negat ſm Ariſ. in libro prioꝝ: p̄ncipaliter tamē dicit negatiua ex pte modi negati a quo ip̄a ꝓpoſitio dicit modalis.

Notandū vo de quātitate ipaꝝ: ꝙ licet ex pte dicti pōt ſumi quātitas: ſicut in illis de ineſſe. Ex pte autē modi neceſſe ſe habet ſicut oīs: ⁊ poſſibile vel ꝯtingēs: ſicut quidā. Vn̄ ſicut ad oīs ſequit quidā: ꝑ legē ſubalternaꝝ: ſic ad neceſſe ſeqt poſſibile. Impoſſibile aūt ſe habet ſicut nullus ⁊ poſſibile: nō ſicut qdā nō. Vn̄ ſicut ad nullus ſequit quidā nō: ſic ad ipoſſibile ſeqtur poſſibile nō: vt ad iſtā: impoſſibile ē ſortē currere: ſequit iſta: poſſibile eſt ſortē nō currere. Propoſitiōes igit d̄ neceſſario ⁊ impoſſibile ſunt vniuerſales ex pte modi: ꝓpoſitiōes vo de poſſibili et contingenti ſunt pticulares.

Sciendū ꝙ contingens pōt ſumi multipliciter: vt patȝ ꝑ Ariſ. in p̄mo libro poſterioꝝ. Vno modo ꝯtingens ſumit ꝓ poſſibili: vt in propoſito: ⁊ tale pōt dici ꝯtingens altū ſeu ſupius: qꝛ eſt quaſi genus ad alia ꝯtingētia: ⁊ tale ꝯtingens opponit impoſſibili ⁊ nō neceſſario. Vn̄ tale ꝯtingēs vel poſſibile dicit cui nō repugnat eſſe: ⁊ diuidit in contingēs neceſſariū: vt oēm hoīeȝ cōtingit eſſe aīal: ⁊ in ꝯtigēs nō neceſſariū: qd̄ nō pōt dici contingens ad vtrūqȝ: vt hoīem cōtingit ambulare: ⁊ tale neceſt neceſſariū nec impoſſibile. Et ſubdiuidit in cōtingens natū: ⁊ ꝯtingens infinitū. Dicit aūt contingēs natū qd̄ magis ſe habet ad eſſe q̄ȝ ad nō eſſe: tn̄ impediri poteſt: vt hominē caneſcere in ſenectute: qd̄ pōt impediri: vel qꝛ nō erit ſenex: vel etiā quia ſi ſit ſenex poterit nō caneſcere. Cōtingēs vo infinitum eſt qd̄ nō magis ſe habet ad eſſe q̄ȝ ad nō eē: vt hominē ambulare.

De conſequentijs.

Arū em̄ ꝓpoſitio b nū ⁊c̄. Hic cōſequēter auctor determinat de ꝯſequentijs et equipollentijs modaliū. Dicunt aūt equipollentie ⁊ ꝯſequentie: qꝛ vna ſequit ad aliā: ⁊ de his ponūtur quattuor regule.

Pro cuius euidētia notandū: ꝙ ꝑ attribui intelligit affirmari: ꝑ remoueri intelligit negari: dictū etiaȝ affirmatiuū dicit eſſe verbū infinitiuuȝ ſumptū cū accuſatiuo ſine negatiōe: vt ſortē currere vel eſſe currentē: et deinde negatiuū dicit nō eſſe: vt ſortem nō currere vel nō eſſe currentem.

Item notandū ꝙ iſte quattuor regule: ⁊ ꝑ ꝯſequēs tota figura ſciri poſſunt ꝑ has quattuor dictiōes: amabimus: edentuli: illiace: purpurea. Prima deſeruit prime regule: ſecūda ſecūde: tertia tertie: quarta quarte. Et ſunt in qualibet dictione quattuor vocales ſeruiētes quattuor ꝓpoſitiōibus cuiuſlibet regule: ita ꝙ ꝑ p̄mā intelligit p̄ma ꝓpoſitio: ꝑ ſecundam ſecūda: ꝑ tertiā tertia: ꝑ quartā quarta. Itē ꝑ a intelligit ꝙ ꝓpoſitio intellecta ꝑ illā vocalē eſt affirmatiua tā de dicto q̄ȝ de mō: ꝑ v negatiua tā de dicto q̄ȝ de

mō: ꝑ e negatiua de dicto: ꝑ i negatiua d mō. Uersus. Destruit v totū: sʒ a cōf. ꝛ/ mat vtrūqʒ. Destruit e dictuʒ: denegat iqʒ modū. His p̄missis reglē sꝫ cuidētes.

Prima regula est:

Cuicūqʒ dicto affirmato attribuitꝛ possibile eidē attribuitꝛ ↄtingēs: ⁊ ab eodē remouetꝛ ipossibile: ⁊ ab ei9 ↄdictorio opposito remouetꝛ necesse: vt possibile est sortē currere: ergo ↄtingēs est sortē currere: quia possibile ⁊ ↄtingēs in ꝓposito sumūtꝛ ꝓ eodē. Et vt vltra seqtur: nō ipossibile ē sortē currere. Cū em̄ possibile ⁊ ipossibile ↄdicāt: sicut null9 ⁊ qdā: eqpollebunt tn̄ p̄ponēdo negationē vni illoꝝ iuxta regulas eqpollentiaꝝ. Bn̄ ergo seqtur: possibile est sortē currere: ergo nō ipossibile ē sortē currere. Et vlteri9 seqtur: nō necesse ē sortē nō currere. Qd ex hoc patꝫ: qꝛ necesse ⁊ possibile opponūtur subalterne: sicut oīs ⁊ qdā. Eqpollebūt ergo p̄ponēdo ⁊ postponēdo fm regulas eqpollētiarū. Et sic possibile est sortē currere: ⁊ nō necesse est sortē nō currere: eqpollent.

Secūda regula talis ē:

Cuicūqʒ dicto negato attribuitꝛ possibile: eidē attribuitꝛ ↄtingēs: ab eodē remouetꝛ ipossibile: ⁊ ab ei9 ↄdictorio opposito remouetꝛ necesse. vt possibile est nō eē ↄtingēs est nō esse: nō ipossibile est nō eē nō necesse est esse. Ista regula de ↄseqn̄tibꝫ pōt patere ꝑ ea q̄ dicta sūt p̄ponēdo ⁊ postponēdo negatiōes mōis: sicut fit ī signis fm regulas eqpollētiaꝝ: ⁊ ista applicatio magꝭ valet ponēdo modū a ꝑte subiecti q̄ʒ a ꝑte p̄dicati fm conformitatem ad signa.

Tertia regula ē:

A quocūqʒ dicto affirmato remouetꝛ possibile: ab eodē remouetꝛ ↄtingēs: eidē attribuitꝛ ipossibile: ⁊ ei9 ↄdictorio opposito attribuitꝛ necesse: vt nō possibile est esse: nō cōtigēs est esse. ipossibile est eē: necē ē n̄ eē.

Quarta regula est ista:

A qcūqʒ dicto negato remouetꝛ possibile: ab eodē remouetꝛ ↄtingens: eidē attribuitꝛ ipossibile: ⁊ ei9 ↄdictorio opposito attribuitꝛ necesse. Exēplū: vt nō possibile est nō esse: nō ↄtingens est nō esse: ipossibile est non esse: necesse est esse.

Et sciendū ꝙ oēs ꝓpōnes q̄ sunt in p̄ma linea eqpollent ꝑ p̄mā regulā: ⁊ q̄ i scd̄a ꝑ scd̄aʒ: ⁊ q̄ in tertia ꝑ tertiā: ⁊ q̄ in q̄rta ꝑ quartā.

Circa qd̄ notādū ꝙ in figura sequenti sūt q̄ttuoꝛ linee circulares: ⁊ est hec figura cōposita ad silitudinē figure ꝓpositionū de inesse: vt pateat oppositio modaliū ꝑ ↄformitatē ad illas de inesse: ita ꝙ in p̄ma linea supioꝛi ponūtꝛ vlēs affirmatiue: in secūda vlēs negatiue. in p̄ia ꝟo linea īferioꝛi ponūtꝛ ꝑticulares affirmatiue: ī secūda ꝑticulares negatiue: p̄ma aūt linea in ꝓposito dr̄ p̄ma linea inferioꝛ. qꝛ in ea ponūtꝛ ꝓpōnes p̄me regule: scd̄a ꝟo linea ē scd̄a īferioꝛ: qꝛ ī ea ponūtꝛ ꝓpōnes scd̄e regule. tertia ꝟo linea dr̄ scd̄a supioꝛ: qꝛ ī ea ponūtꝛ ꝓpōnes tertie regule. ⁊ q̄rta linea dr̄ p̄ma supioꝛ: qꝛ in ea ponūtur ꝓpōnes q̄rte regule. Notificat īsuꝑ auctoꝛ eqpollētias modaliū ꝑ vnā aliaʒ regulā trimēbrem dicens: ꝙ

Oēs ꝓpōnes de possi-

bili ⁊ ipossibili eqpollent ꝟbo silr̄ se hn̄te: mō aūt dissilr̄. ⁊ itelligitꝛ ꝑ ꝟbū ipm ꝟbū ifinitiui qd̄ silr̄ se hꝫ qn̄ i vtraqʒ affirmatꝛ vel i vtraqʒ negatur. Dissilr̄ se hꝫ qn̄ affirmatꝛ i vna ⁊ negatꝛ i alia: ⁊ idē dicēdū ē de mō. Causa hui9 p̄me ꝑtꝭ regule ē: qꝛ possibile ⁊ ipossibile ↄdicūt: sic qdā ⁊ null9. Sicut ergo p̄ponēdo negationē signo ↄdictorie eqpollent in illis, de im̄ fe ꝑ p̄mā regulā eqpollentiaꝝ: sic in preponendo mō. Negatꝛ em̄ quātitas ⁊ q̄litas: cū negatio cadat supra modū ⁊ suꝑ copulā p̄ncipaliter vmientē mō dictū: vt iste eqpollēt: possibile est esse: nō impossibile est esse. Secūda ꝑs hui9 regule ē: ꝙ

Omnes propositiōes

de impossibili et necessario equipollent modo similiter se habente et verbo dissimiliter. Unde iste equipollent: impossi-

bile est esse: necesse est nō esse. Cuius causa est: qz necesse z impossibile ꝯtrariant᷑ sicut oīs z null⁹: sicut ergo ꝑ secūdā regulā eq̄pollētiaꝝ negatio post posita facit eq̄pollere ꝯtrarias in illis de inesse: sicut in istis negatio postposita ad verbū infinitiui modi: cū neget solā q̄litatē dicti: nō aūt negat q̄ntitatē modi: cū actus ei⁹ termine᷑ in ip̄a cōpositiōe ꝑtiū dicti: nec transeat vsq̄ ad modū.

Tertia ps hui⁹ regule ē

ꝙ oēs ꝓpōnes de possibili z necessario eq̄pollēt mō z ꝟbo dissimilit᷑ se habētib⁹. Cuius causa est: qz necesse z possibile se habēt subalterne: sicut oīs z q̄dā: sicut ꝑ ꝑponēdo z postponēdo negationē sꝰbalterne eq̄pollent in illis de inesse ꝑ tertiā regulā eq̄pollentiaꝝ: sic in ꝓposito. Vñ iste equipollent: possibile est esse: non necesse est nō esse.

De oppositione modalium.

Einde agit auctor de oppositiōe modaliū ex ꝑte mōi di. ꝙ.

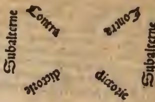
Propositionum

modaliū aliq̄ sūt ꝯtrarie: aliq̄ sꝰbcontrarie: aliq̄ ꝯdictorie: z alique subalterne. Quart⁹ ordo z terti⁹ ꝯtriant᷑. s. ꝓpōnis ordinate in tertia z in q̄rta linea: vt patet ꝑ hūc versum. Terti⁹ est q̄rto sꝑ contrari⁹ ordo. Hoc patet sic: qz vniuersal' affirmatiua z vl'is negatiua ꝯtriā᷑. Oēs aūt ꝓpōnes q̄rti ordinis sunt vl'es affirmatiue de mō. Equalet eñ isti: necesse ē esse: z oēs de tertio ordine sūt vl'es negatiue. Vñ equalēt isti: īpossibile est eē: et sic ꝯtriant᷑. Prim⁹ aūt ordo z secūd⁹ subcōtrariant᷑. Vñ ꝟsus. Sit etiā linea sꝰbcōtraria p̄ma secūde. Hoc mō ꝓꝫ: qz ꝑticularꝭ affirmatiua z ꝑticularꝭ negatiua sꝰbcōtrariant᷑. Oēs aūt ꝓpōnes p̄mi ordinis sūt ꝑticulares affirmatiue. Vñ equalent isti: possibile est esse: z oēs secūdi ordinis sūt ꝑticulares negatiue. Vnde equalent isti: possibile est non esse: qz subcōtrariant᷑. Itē p̄m⁹ ꝯdicit tertio: se eñ habēt sicut ꝑticularꝭ affirmatiua et vl'is negatiua: secūd⁹ etiā ꝯdicit q̄rto cū se habeat vt ꝑticularis negatiua z vl'is affirmatiua. Vñ ꝟsus. Terti⁹ est p̄mo ꝯdictorius ordo. Pugnat cū q̄rto ꝯdicēdo secūdo. Itē p̄ma linea subalternatur q̄druplicit᷑: habēt eñ se sic particularis affirmatiua z vl'is affirmatiua: z secūda subalterna᷑ tertie: cū ꝓpōnes posite in tertia sint vl'es negatiue. Vñ versus. Prima subest q̄rte vice ꝑticularꝭ habēs se. Hac habet ad seriem se lege secūda sequentem.

Et notandū ꝙ licet ꝯtingēs sequa᷑ ad necesse ꝓut ꝯtingēs ꝯuertit᷑ cū possibile: z ē supius ad necesse: sicut aīal sequit᷑ ad hoīem accipiēdo tñ ꝯtingēs ꝓ illo qđ pōt nō eē nō sequit᷑ ad necesse: imo sibi repugnat. Hec de modalibus.

nō possibile ē nō eē: nō ꝯtingēs ē nō esse: impossibile ē non esse: necesse est esse:

nō possibile ē esse: nō cōtingēs est esse: impossibile est esse: necesse est non esse

possibile ē eē: ꝯtingēs ē eē: nō impossibile est esse: non necesse est nō est esse.

possibile ē nō esse: ꝯtingēs ē nō esse: nō impossibile ē nō esse: non necesse est esse.

De predicabilibus siue vniuersalibus.

Redicabile sumi

p tur etc. Hic autor incipit agere de predicabilibus siue vniuersalibus. Ad cuius euidentiam diuidit ipsum predicabile in predicabile proprie sumptum et communiter. Predicabile proprie sumptum est aptum natum dici de pluribus vniuoce. Predicabile vero communiter sumptum est quod de vno solo vel de pluribus predicatur. De predicabili vero proprie sumpto est presens intentio: quod est idem quod vniuersale secundum rem: differens tamen secundum rationem. Ratio enim predicabilis sumitur ab hoc quod est dici de pluribus. Ratio vero vniuersalis per hoc quod est esse in multis. Vnde enim dicitur quod est aptum natum esse in pluribus.

Pro quo notandum quod vniuersale cum sit vnum concretum potest capi dupliciter. Vno modo pro suo significato quod est vniuersalitas et secunda intentio: que scilicet est quedam relatio rationis in predicabili ad illud de quo est predicabile: et hunc respectum rationis significat hoc nomen vniuersale in concreto: sicut vniuersalitas in abstracto. Alio modo sumitur vniuersale pro illo quod denominatur ab ista intentione vniuersalitatis: que est aliqua res prime intentionis. Et sic ipsa natura que est in singulari dicitur vniuersale: quatenus non est de se hec. Quod autem hic dicitur de hoc termino vniuersale: potest similiter dici de aliis terminis secunde intentionis: fingendo etiam ipsis abstracta: vt genus significat secundam intentionem in concreto: et generalitas in abstracto: et sic de aliis.

Notandum insuper quod licet ipsa natura que est in aliquo singulari sit ita communis quod sibi non repugnat esse in alia singularitate quantum est de se: licet sibi repugnet: vt facta propria isti per indiuiduale differentiam ipsam contrahentem: non tamen ita communis quod sit in potentia propinqua: quod predicetur de multis actu. Vnde ipsa natura licet non sit in re sine singularitate: tamen de se nec includit singularitatem nec vniuersalitatem. Equinitas enim secundum Auicennam est tantum equinitas: nec est vna nec plures: hoc est nec includit quantum est de se vnitatem singularitatis: nec pluralitatem vniuersalitatis: hoc tamen non obstante: cum omne ens sic vnum ipsa natura habet propria vnitatem que est eius passio. Hec est vnitas maior vnitate vniuersali: et minor vnitate numerali: quod sic potest probari. Simile et equale fundantur super vnum ex .5. metaphysice: sed nullo intellectu existente est realis similitudo albi ad album secundum albedinem: ergo aliqua realis vnitas est primum fundamentum huius relationis realis: quia relatio realis non fundatur super ens rationis formaliter. Non est autem hec vnitas numeralis: patet: quia hoc album et illud non sunt vnum numero: quia nihil vnum numero est simile sibiipsi: ergo est aliqua alia realis vnitas. Item si omnis vnitas realis est numeralis: omnis diuersitas realis erit numeralis. Consequens est falsum: ergo et antecedens. Probatio consequentie: quia vnum et multa idem et diuersum sunt opposita ex .4. metaphysice. Totiens autem dicitur vnum oppositorum quotiens reliquum primo topicorum. Et sic tamen differt sortes a platone: quantum differunt a brunello: et tunc intellectus non potest abstrahere a sorte et platone aliquod commune magis quam a sorte et brunello: et tunc quodlibet vniuersale esset purum figmentum: quod est absurdum. Cum ergo ipsa natura sit vna vnitate minori quam sit vnitas numeralis: sequitur quod ipsa de se non sit singularis. Et sic vniuersale est aliquid in re. Sed contra hoc arguitur tripliciter. Primo sic: Intellectus agens secundum Commentatorem facit vniuersalitatem in rebus: ergo vniuersale non est preter operationem intellectus. Item secundum Boetium de vnitate et vno. Omne quod est ideo est quia vnum numero est: ergo ipsa natura de se est singularis. Item Aristoteles dicit .7. metaphysice quod substantia cuiuslibet rei est propria rei cuius est et non inest alteri: sed ipsa natura est substantia cuiuslibet rei: ergo non est communis sed propria:

Pro responsione ad ista argumenta notandum primo quod esse in intellectu potest capi dupliciter. Vno modo subiectiue: vt species: actus et habitus sunt in

anima. Alio modo obiectiue: ⁊ hoc du/
pliciter. Uno modo habitualiter et pri
mo: quādo scꝫ ibi ꝑ speciē manentē in in
tellectu imediate motiuā ad intellectio
nē. Alio mō actualiter ⁊ secundario: pu
ta quādo iā actu mouet ⁊ intelligit̃. Se
cūdo notandū ꝙ duplex est vniuersale:
scꝫ in potētia ⁊ in actu. Uniuersale ī po
tentia est ip̃a q̇ditas vel natura q̄ est ī re
cū singularitate que est in potētia remo
ta ad hoc vt p̄dicet̃ de multis. Uniuer/
sale in actu est ip̃a quiditas denudata ꝑ
intellectū agētē a singularitate ⁊ a ꝯdi/
tiōibus singularū: que nō solū est com/
munis multis: sed in potentia ꝓpinqua
vt p̄dicet̃ de multis. Fm em̄ Arſ. p̄rimo
posterioꝝ: Ad hoc ꝙ aliquid sit vniuer/
sale requirit̃ ꝙ sit vnū in multis: ⁊ predi
cet̃ de multis: ⁊ tūc ad Cōmentatorē di
centē: ꝙ intellectus facit vniuersalitatē
in rebus. Dico ꝙ intelligit ꝙ intellect⁹
agens facit de vniuersali in potētia vni
uersale in actu: vt em̄ dictū est secūdo ca
pitulo p̃me ꝑtis huius libri. Species in
fantasia nō pōt mouere intellectum pos
sibilē ad cognoscendū vniuersale actu:
cū ip̃am rem rep̄sentet cū ꝯditionib⁹ sin
gulariū. Intellect⁹ igit̃ agens cū fantas/
mate causat speciē intelligibilē in intel-
lectu possibili q̄ rep̄sentat ipsam naturā
vel quiditatē actu abstractam ab hmōi
cōditiōib⁹ singulariū: q̄ licet sit in re q̄
tū ad id qđ est: tamē est obiectiue ⁊ habi
tualiter in intellectu inq̄ꝝtū rep̄sentatur
per hmōi speciē. Et qn̄ actualiter intelli
git̃: tūc est ibi actualiter: ⁊ vt sic vniuer/
sale actu est p̃ma intentio ⁊ termin⁹ cō/
munis impositus ab intellectu ad signi
ficandū ip̃m obiectū intellectū: ⁊ est ter/
minus p̃me intentiōis: quādo aūt intel/
lectus cōpat ip̃m obiectū cognitū ad in
feriora: tūc fit illa secūda intentio q̄ dici
tur vniuersalitas: q̄ nō est aliquid in re:
sed tm̄ habet esse in intellectu operante.

Notandū insuꝑ ꝙ ipsa quiditas vel essentia sic abstra
cta ꝑ intellectū pōt ꝯsiderari dupliciter
Uno mō in se: nō itelligendo singulari/
tatē: nec illā secūdā intentionē q̄ dr̄ vni/
uersalitas. Et vt sic cōsiderat̃ a metha/
phisico: ⁊ exp̃mit̃ ꝑ diffinitionē: ⁊ est ob/
iectū intellect⁹ nostri ꝓ statu illo. Alio
mō pōt ꝯsiderari inq̄ꝝtū subest tali intē/
tiōi secūde: q̄ dr̄ vniuersalitas: ⁊ sic ꝯside
rat̃ a logico. Logic⁹ em̄ ꝯsiderat secun/
das intētiōes applicatas p̃mis in q̇bus
fundant̃. ¶ Ad secūdū qn̄ dicebāt̃. O͞e
qđ est ⁊c̄. potest dici ꝙ illud habet veri/
tatē de re que ꝑ se subsistit. Ip̃a aūt na/
tura nō est hmōi: q2 nō existit ꝑ se sed in
singulari.

Contra h arguit̃: q2 vt dic̄ Boe. Quicq̇d est in vno nume
ro est vnū numero. Cū ḡ ip̃a natura sit
in singulari qđ est vnū nūero erit vnum
numero. Rn̄deo: ꝙ q̇cq̇d est in vno nūe/
ro: vt in illo lapide est vnū numero: vel
p̃mo ꝑ se vel denoīatiue. Primo: vt illđ
ꝑ qđ vnitas talis cōpetit huic ꝯposito. ſ.
ip̃a differētia indiuidualis ꝑ se: vt hic la
pis cui⁹ illud qđ est p̃mo vnū hac vnita
te est ꝑ se ꝑs: denoīatiue tm̄: vt ip̃a qui-
ditas lapidis q̄ est potētialis ad entita/
tē indiuidualē ip̃am denominātē. Et iō
q̄si de noīe respicit actualitatē ei⁹ ⁊ vni
tatē. Silr̃ istud patet in alio silī manife
statiōi. Posset em̄ argui sic. Quicq̇d est
in vno specie: est vnū specie: sed coloꝛ est
in albedine q̄ est vnū specie: ḡ ē vnū spe/
cie: ḡ non habet vnitatē minoꝛē vnitate
speciei: nō sequit̃. Uñ coloꝛ in albedine
est vnū specie: nō ꝑ se nec p̃mo: sed deno
minatiue tm̄: differētia aūt specifica est
vna. Primo: q2 sibi repugnat p̃mo diui
di in plura specie: albedo aūt est vna spe
cie ꝑ se: sed nō p̃mo. q̇a per aliq̇d intrin
secū sibi. ſ. ip̃am differentiā. Ad tertium
dico ꝙ phs nō vult dicere ꝙ substantia
cuiuslibet rei sit ꝓpria: ita ꝙ ex natura
sua sit indiuidua: sed q2 facta est ꝓpria
aliq̄ ꝯtrahētē: ḡ posito nō pōt inesse alte
ri: licet sibi non repugnet ex se: ꝙ cū qua
cūq3 vnitate singulari ponatur. Hanc
materiam declarat Scotus multiplici
ter. 3. di. 2. sententiaꝝ. De hoc etiā vide
p̃mo ⁊ septimo metaphisice.

Diuidit vlterius auctor predicabile ꝓprie sumptū siue vniuersale per genus: speciem: differentiā: ꝓpriū ⁊ accidens. ¶ Ad cuius euidentiā sciendū ꝙ predicabile seu vniuersale sumit̄ hic ꝓ ipa secūda intētione que dicit̄ vniuersalitas: ⁊ est relatio rationis causata per intellectū comparentē superius ad inferiora: vt predicabile de spīs. Q̄ð quidē potest cōparari ad ipsa dupliciter. scʒ vt p̄dicabile de ipis in q̄d vel in quale. Si in quid: hoc est dupliciter: vel quia de pluribus differētib⁹ specie: ⁊ talis cōparatio dicit̄ genus: vel de pluribus differentib⁹ nūero: ⁊ talis dicit̄ species. Si in quale: vel essentiale vel accidentale. Si essentiale: sic est differētia Si accidentale: hoc est dupliciter: quia vel p̄dicatū habet causam necessariā in subiecto: vel nō. Si p̄mū: sic est ꝓpriuʒ. Si secundū: sic est accidens.

Contra hanc diffinitionē arguit̄ dupliciter. Primo modo sic: Predicabile p̄dicatū et p̄dicamentū idem sunt s̄m rē: ergo nō plura nec pauciora debent esse p̄dicata et p̄dicamenta q̄ʒ p̄dicabilia: cōsequēs est falsū: q̄a ponūtur decē p̄dicamenta: ⁊ quattuor p̄dicata t̄m. Item vnū membrū vni⁹ diuisionis includit̄ in alio: ergo diuisio nō est bona. Antecedēs est notū: q: gen⁹ includit̄ in specie. Probat̄ ꝯsequentia: q: mēbra diuidentia bone diuisiōis nō debent coincidere ad inuicē: sed esse opposita vel disparata. Itē: idem est accidēs ⁊ gen⁹: ergo nō debet accidens cōdiuidi contra genus. Cōsequētia est nota: et ꝓbat̄ antecedens: q: color est genus albedinis ⁊ accidens hōis. Respōdeo ad p̄mū ꝙ licet idē s̄m rem sit p̄dicabile p̄dicatū ⁊ p̄dicamentū: tamē differūt s̄m rōnē. Predicabile eīn dicit̄ q̄ð pōt p̄dicari de pluribus: p̄dicamentū ꝟo sumit̄ pro genere generalissimo: vel ꝓ tota coordinatione p̄dicabiliū s̄m sub ⁊ supra ⁊ lateraliter: p̄dicatū ꝟo dicit illud per q̄ð pōt terminari vel solui questio dubitabilis vel ꝓbleuma: in qua scʒ pōt opponi ad vtrāq̄ ꝑtē ꝯtradictiōis. Phs aūt in topicis determinās de syllogismo dialectico: docʒ modū soluendi hmōi dubitatiōes. Unde ibi ostendit de aliquo quō pōt sciri ꝙ est genus: ⁊ sic de alijs. Ponit igitur ibi quattuor p̄dicata: scilicet duo in quid: que sunt genus ⁊ diffinitio: ⁊ duo in q̄le scʒ ꝓpriū ⁊ accidēs: q: omis questio dubitabilis pōt terminari ⁊ solui: respōdēdo per aliquod istoꝝ: vel per aliquod reductū ad illa: quia autem nō fit questio de indiuiduis: cum de illis nō sit sciētia: sed de speciebus: ideo species nō numerat̄ inter p̄dicata: cū i talibus questōib⁹ sit subiectū. Nec de differentia specifica fit mentio ibi: quia idem est iudiciū ð illa sicut de specie: pōt aūt reduci ad diffinitionē. Differentia aūt genericā reducit phs ad genus: cū in ipo formaliter includatur. ¶ Ad secundū dico ꝙ gen⁹ et species possūt capi dupliciter. Uno mō fundamentaliter: ⁊ sic vnuʒ includit̄ in alio: vt animal in homine. Alio mō sumit̄ formaliter pro ipis secundis intentionibus: ⁊ sic sunt intentiones distincte: nec coīcidūt. Ad tertiū dico: ꝙ licet idē sit genus ⁊ accidens: hoc t̄n non respectu eiusdē. Est eīn gen⁹ respectu suoꝝ inferioꝝ: ⁊ accidens respectu substantie.

De genere.

Genus dicit̄ triplicit' ⁊c̄. In p̄cedenti auctor determinat ð p̄dicabili in cōi: hic ꝯseq̄nter īcipit detmīare de q̄libet ipoꝝ i sp̄ali: ⁊ p̄mo de genere: ponēdo triplicē ei⁹ acceptiōeʒ

Primo mō gen⁹ ē collectio multoꝝ habentiū quandā cōnexionē adinuicē ⁊ ad vnū p̄ncipiū ⁊ sic gen⁹ dr̄ ꝓgenies. Et h̄ mō illi q̄ descēdūt ab eodē auo dicūt̄ de eodē genere vel parētela. Alio mō sumit̄ ꝓ p̄ncipio illi⁹ generatiōis: ⁊ sic genitor vel au⁹ dr̄ gen⁹: q: ē p̄ncipiū ꝓductiuū illi⁹ ꝓgeniei. Loc⁹ etiaʒ generatiōis vel patria dr̄

genus ratiõe virtutis generatiue z cõseruatiue que est in ipso fm habitudinẽ vel respectũ quem habet ad corpa celestia. Uidemus eñ aliqua aĩalia in vno loco generari que nõ generanť in alio. Item patet de arboribus: plantis z metallis. Tertio modo dicitur genus sub q̃ ponitur species: z sic sumiť in pposito: qđ sẽ vez immediate ad differẽtiã indiuidui: qđ poniť sub genere: non tñ immediate. ¶ Et notandũ q̃ licet genus posset alio modo sumi: tamen due pme acceptiões generis hic enũciantur, ppter quandam conuenientiã quaz habent cũ genere logico. Sicut eñ genus primo modo dicit collectionẽ multoz: sic genus logicũ dicit collectionẽ multaz speciez: z sic genus secũdo modo dictũ est pncipiũ effectiuũ ipsius parentele: sic genus logicuz est intrinsecũ principiũ suarũ specieruz: cum ex ipso z differẽtia cõstituanť species. Genus aũt logicum sic diffinitur.

Genus est quod predicatur de pluribus differentibꝫ specie in eo q̃ quid: z ad interrogationẽ factaz p quid respondeť per quod. Ut si queratur: quid est homo? respondeť animal.

Circa quod notanduz q̃ li pdicať dicit aptitudinẽ z nõ actum sicut in alijs diffinitionibus.

Notandũ q̃ quid significat essentiam p modũ substantie: substantie aũt est substare: sez alijs. Cuz ergo materia substet forme: est eni fundamentũ z receptaculũ formaruz: et genus se habet vt materia: ideo conuenientius respondeť ad interrogationẽ factam p quid. Substantie est etiã per se stare: quia igitur genera z species significant p modũ p se stantis: ideo in qđ cõgrue pdicanť: differentie vero in quale: da se habent vt forme: z significant per modum adiacentis: determinantis z qualificantis.

Notandũ q̃ aliquid potest dici in quid tripl'r. Uno modo fm rem z modũ simul: vt genera z species substantie. Secũdo modo fm rem tm: vt differentia que dicit per modum q̃lificantis. Tertio modo fm modũ tm: vt genera z species accidentiũ.

Notandũ insuper q̃ genus potest sumi vel pro ipsa secunda intentione que est habitudo vel comparatio quiditatis pdicabilis in qđ de pluribꝫ differẽtibus spẽ ad ipas species: vel potest sumi pro ipsa re vel quiditate in se considerata absolute. Uel tertio modo pro ipa quiditate concepta sb illa secunda intentiõe. Hic aũt nõ diffinitur ipa quiditas vel res absolute cõsiderata. q: eius consideratio nõ pertinet ad logicum sed ad metaphisicum. Sed fm aliquos hic diffinitur ipsa quiditas considerata sub illa secunda intentione: que opinio satis est probabilis: quia logica est de secundis intentiõibus adiuncctis primis fm Auiceñ. Et fm hoc ď facili possunt intelligi diffinitiões que sũt in logica. Uerumtamen quia quiditas sic considerata non dicit vnũ conceptuz per se: sed per accidens aggregatũ: scilicet ex re z intentiõe. Diffinitũ aũt debz esse vnũ per se ex .7. metaph. quia etiam logicus per se considerat secũdas intentionea: primas aũt nõ nisi inqtum sunt fundamenta secundarũ: videť melius dicendum q̃ hic diffinitur secunda intentio: quo consonat dicto Scoti. 1. dist. 4 sententiarũ: vbi ait: q̃ intentiones logice que significant conceptus in anima p se quos diffinitur assignando eis genera et differentias eo modo quo possunt ea habere: ponendo etiam ipsarum fundamentum et terminũ: sicut fit communiter in relationibus. Hoc modo diffinitur intentio quã dicit genus: cui loco generis assignatur ratio predicabilis q̃ est communis ad quinqȝ predicabilia. Predicari aũt de pluribus differentibꝰ specie in quid ponitur loco differentie. Per hoc enim differt genꝰ a specie z differentia: nõ quidẽ q̃ illa secunda intentio que dicitur genus pdicetur de pluribus differẽtibꝫ spẽ: sz q: ẽ nata fũdari in

quidditate sic p̄dicabili. Ip̄a eñ intentō
solū p̄dicaꝛ de plꝰibꝫ drn̄tibꝫ numero ſm
Sco. 6. q. quolibetoꝝ. Fundamentum
ergo intentiōis est illud qd̄ p̄dicaꝛ. Ter
mini ꝯo sunt ipse species de quibꝫ p̄dica
tur. Genus igiꝛ est predicabile qd̄ p̄di/
caꝛ ꝛc̄. hoc est genus est relatio predica/
bilis qd̄ p̄dicaꝛ de plꝰibꝫ drn̄tibꝫ spē ꝛc̄.
De quo nota ea que dicta sunt in diffi/
nitiōe ꝑpositiōis: ſm hoc potcrūt decla
rari alie diffinitiones secundarū inten'
tionū logicaliū: circa qd̄ intendo immo
rari. ¶ Sed contra predicta sic

Arguitꝛ tripliciter: ꝛ videꝛ ꝙ h̄ nō
diffiniaꝛ intentio generis
qꝛ hic diffiniꝛ illud qd̄ p̄dicatur de plu/
ribus differentibꝫ specie. sed intentio nō
predicaꝛ: sed res subiecta intentioni: er/
go intentio hic non diffiniꝛ. maior ē no/
ta. ꝓbatur minor. qꝛ illa est vera: homo
est animal. ista aūt est falsa: homo est ge
nus. Item videꝛ ꝙ predicabile nō se ha
beat vt genus ad intentionē generis: qꝛ
tunc idem esset superiꝰ ꝛ inferiꝰ respe/
ctu eiusdem. Probaꝛ ꝯn̄tia: sicut ista est
vera: genus est p̄dicabile: ita ista: predi/
cabile est genus: posito casu ꝙ sit genꝰ
ad qnq; p̄dicabilia. Item videꝛ ꝙ genꝰ
etiam sumptū ꝓ re subiecta intentioni
nō predicetꝛ de pluribꝫ drn̄tibꝫ specie: vt
animal de hoīe. qꝛ pars nō predicaꝛ de
toto: genus aūt est pars eēntialꝛ speciei:
cum se habeat vt materia: drn̄tia aūt vt
forma. 8. metaphice. ḡ genꝰ non predi/
caꝛ de specie. Rn̄. ad primū dicendū est
ꝙ maior nō est vera. Non eñ illud qd̄ p̄/
dicaꝛ hic diffiniꝛ: sed intentio que fun/
daꝛ in id qd̄ predicaꝛ: que quidem ꝑ su
um fundamentū notificaꝛ: nec est incō/
ueniens relationes rōnis diffiniri ꝑ sua
fundamenta: cum Arist. 5. metaphisice
distinguat modos seu species relationū
realium ꝑ ipsarum fundamenta. qꝛ ipe
differentie specifice ꝓpter earū modicā
entitatē forte nos latent. Relatiōes au
tem rationis sunt minoris entitatis q̄
relationes reales. ¶ Ad secundū qn̄ ar/
guiꝛ ꝙ si predicabile esset genus: tūc idē
esset superius ꝛ inferiꝰ respectu eiusdeꝫ
Dico ꝙ cōsequentia nō valet. ad ꝓbati
onem rn̄deo: ꝙ qn̄ dicebaꝛ: genus est pre
dicabile est p̄dicatio ꝑ se superioris de
suo inferiori: sicut predicabile est supe/
rius ad genus: Quando aūt genꝰ: non
est predicatio ꝑ se sed denominatiua p̄/
dicatio: sicut dicendo: animal est genus

Contra hoc arguitur:
qꝛ inferius nō potest denominatiue pre/
dicari de suo superiori: cum in p̄dicatio
ne denominatiua p̄dicatū distinguatur
realiter a subiecto sicut accidens eius.
Rn̄. ꝙ illud est verū in predicatione de
nominatiua stricte sumpta nō aūt lar/
ge: vt eñ dictū est. c. precedē. qꝛ supiꝰ est
potentiale respectu inferiorū. Inferius
aūt est actuale ideo quasi denominati/
ue ip̄m respicit. Inferiora etiā quodam
modo accidit superioribꝫ accipiēdo eti/
am accidens ꝓ extraneo: qꝛ nō sūt de ra
tione superiorū. ¶ Ad tertiū dico: ꝙ ꝑs
nō p̄dicaꝛ de toto ꝑ modū ꝑtis: vn̄ ista
est falsa: homo est animalitas: sed bn̄ p̄/
dicaꝛ ꝑ modū totius in cōcreto rōe sup/
positi qd̄ concernit: ꝛ ideo hec est vera:
homo est aīal: qꝛ opposita iuxta se po/
sita magis elucescunt. Quot eñ mōis
diciꝛ vnū oppositoꝝ tot modis dicitur
ꝛ reliquū: ideo dicit auctor ꝙ ad cogno
scendū hoc membrū differentibꝫ specie:
oportet scire q̄t modis dr̄ idē: qꝛ tot dr̄
differēs. Idem aūt diciꝛ: idē gn̄e: idē spe
cie: idem numero. Vn̄ eadem genere di
cunꝛ quecunq; sub eodē genere cōtinen
tur: vt homo ꝛ asinus sub animali. Et
ꝑ oppositū differentia genere dicunꝛ q̄
sub diuersis generibus continenꝛ: vt ho
sub animali: ꝛ arbor sub planta.

Pro quo notanduꝫ ꝙ
duplex est genꝰ. s. logicū ꝛ phisicū. Ge/
nus phisicū diciꝛ subiectū vl' materia q̄
est subiectū generatiōis ꝛ corruptionis
vnde illa sūt idē genere phisico que ha/
bent idem subiectum vl' materiā cōmu/
nem circa quā possunt habere transmu

tationē mutuā: ꝫ que nō habent nō sūt idem genere hoc modo. Et de tali loquitur Aristo. 10. metaphisice vbi dicit ꝙ corruptibile ꝫ incorruptibile differunt plus ꝙ̄ genere. Illa ꝟo sunt idem genere logico que cōueniunt in aliquo communi p̄dicabili de pluribus differentibus specie in quid: ꝫ de hoc genere loquitur auctor: nō de primo. Unde substantia corporea ꝫ incorporea licet sint idem genere logico: tñ drñt genere phisico.

¶ Eadē specie sunt que sub eadē specie cōtinent̄: vt sortes ꝫ plato sub homine. ¶ Drñtia ꝟo specie dicunt̄ que continēt sub diuersis speciebus: vt sortes et brunell⁹: vel q̄ habēt drñtias specificas oppositas: vt homo ꝫ equus. ¶ Eadem numero dicunt̄: que nō faciūt diuersum numerū: vt homo et animal rationale. ¶ Drñtia ꝟo numero sunt que faciunt diuersum numerū: vt sortes ꝫ plato faciunt: vnū binariū: que est species diuersa a trinario: ꝫ si adderet̄ cicero: esset numerus ternarius. Sūt em̄ distincte res numerate habentes distinctas differentias numerales. Et posuit auctor quatuor modos identitatis numeral̄. Et similiter possent poni quattuor modi differentie numeralis: sed hoc nō est necesse: qꝛ satis habent̄ ꝑ alias. s. ꝑ modos idē titatis numeralis: quorū prim⁹ est idem nomine: ꝫ dicuntur eadem nomine quorū res est vna: noīa ꝟo plura: ꝫ sunt nomina synonima: vt marcus tulli⁹: q̄ licet sint plura nomina: dicunt̄ tamen eadem noīe: qꝛ cōueueniūt in identitate rei nominate. Secund⁹ modus est idem diffinitione: qñ scꝫ vnū est diffinitio alteri⁹: vt animal rationale ꝫ homo possunt reduci ad primū modū: qꝛ ꝑ varia nomina diffinitionis ꝫ diffiniti importat̄ res eadem: que q̄dem ꝑ diffinitum importat̄ implicite ꝫ ꝑ diffinitionē explicite. Tertius modus est idem ꝓprio: qñ scꝫ vnum est proprium alterius: vt risibile est proprium hominis. Quartus modus est idem accidente: quando vnum est accidens alterius.

Ad euidentiā predictorū notandū ꝙ differentia et diuersa aliquando sumunt̄ large: ꝫ sic vnū sumit̄ ꝓ reliquo: Unde sicut dicim⁹ diuersa numero: genere: vl̄ specie: sic ꝫ drñtia nūero: genere vl̄ specie. Alio mō sumuntur stricte: ꝫ sic differunt ad inuicē. Illa em̄ que in nullo quiditatiue cōueniunt: vt vltime differentie dicunt̄ p̄mo diuersa: nō tñ dicunt̄ drñtia: qꝛ vt dicit p̄hūs q̄nto metaphisice. Differentia sunt aliq̄d idem entia. i. in aliquo conuenientia: vt homo ꝫ equ⁹: q̄ cōueniūt in animali: licet differant ꝑ rationale ꝫ irrationale.

Notandū insuꝑ s̄m Sco. dis. 3. 2. sen. ꝙ vnaqueqꝫ res est singularis: ꝫ vna numero ꝑ aliquam entitatē positiuā ꝑte determinantē naturā ad singularitatem: que quidem entitas vocatur differentia indiuidualis ꝑ heccitas. Probatur: qꝛ om̄is differētia differentiū reducit̄ ad aliq̄ p̄mo diuersa: alioquin nō esset status in differētibus. Sed indiuidua ꝓprie differunt: qꝛ sunt differentia ꝫ alicui idem entia: ꝫ eorū differentia reducit̄ ad aliqua primo diuersa. Ista p̄mo diuersa nō sūt natura in isto ꝫ in alio: nam in natura conueniunt: ꝫ preter naturā in isto ꝫ in alio sunt aliqua quib⁹ hoc ꝫ illud differunt: Sed hec nō sūt materia nec forma nec accidentia: ꝫ erunt alique entitates positiue ꝑ se determinantes naturā: ꝙ aūt materia ꝫ forma nō sint causa īdiuiduationis nec distinctiōis numeralis: ꝓbatur: qꝛ quecunqꝫ sunt de q̄ditate speciei nō constituunt esse alic⁹ indiuidui: materia ꝫ forma sunt hm̄oi: ꝫ ꝛc. maior patet qꝛ de cui⁹ quiditate sunt ꝑncipia indiuiduantia ip̄m est indiuiduū de se. minor patꝫ. 7. et. 8. metaph. Itē in accñtib⁹ nō est materia: vbi tñ est distinctio indiuidualis. Q̄ꝫ etiā indiuiduatio sub̄e non habeat esse ꝑ quantitatē vel cetera accidentia, ꝓbat̄: qꝛ sub̄a est prior om̄i accidente ex. 7. meta. ꝫ cōuenit substātie p̄me ex sua rōne ꝙ sit h prius ꝙ̄ determine

tur aliquo accidēte. Sȝ ɔtra p̄dicta arguit̄ p̄mo q2 Boe. determinate dicit ꝙ diffinitū in numero accidētiū varietas facit maxime in loco. ḡ indiuiduatio sb/iecti fit ꝑ accn̄tia. Jtē in q̄nto metaph. dicit Arist. ꝙ illa sunt vnū numero q̄ꝝ materia est vna: ḡ materia est causa indiuiduatiōis seu vnitatis numeral. R̄n. ad Boe. ꝙ vareitas accidētiū facit dif/ferentiā in numero nō causaliter sed notificatiue eo ꝙ distinctionē numeralē cō/comitat̄ varietas accidentiū q̄ habent̄ ꝑ hūc versum: Forma: figura: loc⁹: stirpa nomen: patria: temp⁹. Ad secundū dico ꝙ materia ꝛ forma opponunt̄ relatiue ex secundo phisicoꝝ: ꝛ quot modis dicit̄ vnū oppositoꝝ: tot modis dicit̄ ꝛ reliquū: ex p̄mo topicoꝝ. Forma aūt quātū ad p̄ns spectat dr̄ dupliciter. Uno modo ꝑ forma ptis: sicut anima est forma corporis. Alio mō ꝑ forma toti⁹ que est ipsa quantitas q̄ apud aristot. frequenter dicit̄ forma. s. metaphi. ca. de cā. ꝛ. 7. vt humanitas est forma nō alteri⁹ partis compositi sed totius.

Et notandū ꝙ entitas compositi q̄ distinguit̄ a ptibus est forma toti⁹ compositi: sic ip̄a natura tota vt humanitas q̄ vocat̄ q̄ditas. Q2 aūt quantitas possit dici forma totius pꝫ ꝑ ph̄m. s. metaph. ca. de causa: vbi dicit ꝙ forma toti⁹ nō est forma informans: sed est forma tm̄. Et sic nō est intelligendū ꝙ talis forma informet materiā ꝛ formā ptis: vt ip̄m totuȝ tanq̄ aliquid inclusum in toto: sȝ est sicut forma toti⁹ ꝙ ē tota natura seu q̄ditas sui totius. Jgit̄ materia correspondenter dicit̄ dupliciter: q2 quedā est materia que opponit̄ forme partis: ꝛ hec est materia q̄ est principiū essentiale cōstituens cū forma vnū ens ꝑ se. Et quedā est materia que opponit̄ forme toti⁹ ꝛ ip̄si quiditati: ꝛ ꝑ cōseq̄ns est extra rationem q̄ditatis rei formaliter. Et hec est materia que est differentia seu ꝓprietas indiuidualis q̄ est causa indiuiduatiōis q̄ pōt vocari heccitas. Cum ergo dicit Arist. ꝙ illa sunt vnū numero ꝛc. loquitur de materia nō p̄mo mō sed secundo mō: q̄ cōgrue vocat̄ materia quaten⁹ cō/stituit rem in vltimo esse subiicibili materiali: nō aūt in esse formali: q2 non ptinet formaliter ad formalē q̄ditatem rei. Et hec q̄dem expositio cōsonat lr̄e ph̄i. Subdit eñ ꝙ illa sunt vnū sp̄e: q̄ꝝ ratō est vna. Ratio q̄dē ibi sumit̄ ꝑ q̄ditate q̄ dr̄ forma respectu dn̄tie indiuidual.

Et notandū ꝙ sicut realitas a q̄ sumit̄ genus est potentialis ad realitatē a qua sumitur differentia specifica: ita ꝙ hec realitas nō est format̄r illa: alioq̄n in diffinitiōe esset nugatio: sic realitas specifica ē po/tentialis ad dn̄tiaȝ indiuidualē q̄ ē act⁹ determinans naturā specificā ad singu/laritatē: nec incōueniens est ip̄am differentiā indiuidualē habere rōem actus ꝛ materie: diuersis tn̄ respectib9. habȝ eñ rōem materie inquantū cōstituit in vltimo esse subiicibili: sed hȝ rōem actus inquantū determinat naturā specificā ad esse hoc: ꝛ inquantū distinguit vnū indiuiduū ab alio: actus eñ determinat et distinguit. 7. metaph. Hec materia habet magis ɔsiderari a metaphisico q̄ᵐ a logico: id de ip̄a succincte pertranseo.

Einde diuidit auctor genus in gen⁹ generalissimū ꝛ gen⁹ subalternū: ¶ Circa qd̄ sciendū ꝙ superlatiuus potest capi dupliciter. s. affirmatiue ꝛ negatiue. Unde genus generalissimū negatiue sumptū dicit̄ quo nihil est generalius. Et hoc modo sumitur ab auctore cum dicit ꝙ genus generalissimū est supra quod nō est aliud genus supra veniens. Alio modo sumendo affirmatiue dicitur genus generalissimū quod est generalius omni alio: ꝛ sic nullum genus dicitur generalissimū simpliciter loquendo: tunc ei tm̄ esset vnum generalissimū: q2 fm̄ Priscianū. Quod ꝑ supabundantiam dicitur vni soli conuenit. Quodlibet tamen generalissimū potest dici generalius omni alio: non simpliciter: sȝ omni alio sue

coordinatiōis. ¶ Notandū insup q sup latiuꝰ nō semp suplatiue sumit siue affirmatiue siue negatiue: vt declaratū est: sed aliqn tm sumit intensiue: et tunc tantū valet sicut valde. Vn hoc mō potest dici de quolibet sancto q est sanctissimꝰ id est valde sanctꝰ. Et hoc modo sepe sumit ab auctoribꝰ. Et diuidit genus generalissimū in decem pdicamēta: que sunt substantia: quantitas: qualitas: relatio: actio: passio: vbi: quando: situs: vel positio: et habitus: que dicunt generalissima: q nullū habent genꝰ supra se: licz em ens dicatur de ipsis: tamen sm auctorē non est genꝰ: q est equiuocū ad ipsa. A quo discordat doctor subtilis ponens. 3. ct. 8. dist. p. sen. ens esse vniuocū ad deū et creaturā substantiā et accidēs: cum dicat vnū cōceptū cōem ipsis. Sed tm non sequit q sit genus: q non cōtrahit ad deum et creaturā: nec ad substantiā et accidens sicut ad species p differētias: sed p modos intrinsecos. Vn dicit Aristo. 4. metaphice q ens dicit multipliciter: non tm equiuoce sed vniuoce: cū equiuocū et vniuocū sint immediata: vt ptz ex rōnibꝰ ipsoz. Nec obstat q p prius dicit de deo q de creatura: et de sbstātia q de accidente: q analogia nō repugnat vniuocatiōi: vt videbit pmo. c. predicamentoz. ¶ Si querat quare ens non est genus. Qn em predicat aliqd et pdicat in quid et in plus difficile est euadere quin sit genus sm Arz. in libro topicoz. Dico q lz sit difficile: nō tm ē impossibile. Causa em quare ens nō ē genus est: q genus cōtrahit ad spēs p differentias. Realitas em a qua sumit genus est potētialis ad realitatē a qua sumit differentia: alr's genꝰ complete diffiniret. Ens aūt nō cōtrahit ad deū et ad creaturam ad substantiā et accidens per differentias sed per modos intrinsecos vt videbit pmo. c. pdicamentorū. Alia rō huius assignat a doctori subtili. 2. di. p. sen. vide ibi. Quia vo hec materia non est psentis speculationis vsq ad tertiā: quartā metaphisice differatur.

Genus subalternū dicitur q cum sit genus potest esse species: quia videlicet habet supra se genus et sb se species: vt animal est genus hominis et equi: et species corporis animati: et dicitur subalternū quasi sub alio positū.

De specie.

Species ē qd predicatur de pluribus differentibus numero in eo q quid. vt si queratur: quid est sortes? respondetur homo etc.

¶ Postq auctor determinauit de genere: hic consequenter determinat de specie procedendo a magis cōib ad minꝰ cōmunia. Realitas em a qua sumit genus est in plus q sit natura specifica. ¶ Ad cuius euidentiam sciendū q species sumitur multis modis. Uno modo est idem q formositas vel pulcritudo que consistit in debita proportione membrorū. Secundo mō idē est qd similitudo obiecti. Sicut loquit Aristo. in libro de anima dicens q lapis nō est i anima: sed species lapidis. Tertio modo ē accidens partiūorationis. Quarto modo sumitur p natura specifica. Quinto mō p secunda intentione que in ipsa fundatur. Et hoc modo sumit in proposito. Et pōt diffiniri eodē mō quo fuit assignata diffinitio generis. Per illd ē relatiuū qd intelligitur pdicabile qd ē genus ad speciē. Per illud qd dicit differentibus numero differt species a genere: qd lz possit predicari de pluribus differentibus numero: non tamen solū nec immediate. Et per hoc q dicitur in eo q quid differt a differentia proprio et accidente: que predicantur in quale. Et diffinitur hic species specialissima. Species enim subalterna non est predicabile distinctum a genere: ly predicatur dicit aptitudinem et nō actum: sicut in aliis diffinitionibꝰ. ¶ Item alit diffinitur species sic vt sequitur.

De specie spēalissima subalterna.

Species est que ponit̄ sub assignato genere: vł de qua genus in eo qđ quid est predicat̄. ¶ Circa qđ est notandū ꝙ auctor in p̄cedentib⁹ notificauit speciem ꝑ comparationē ad indiuidua: hic aūt per cōparationē ad genus. Non aūt est incōueniens idem habere plures diffinitiōes large sumptas ꝑ compōem ad diuersa: vt fuit declaratum in diffinitione vocis. Et cōuenit hꝫ diffinitio tā speciei specialissime ꝙꝫ speciei subalterne. Species itaqꝫ ponit̄ sub genere sicut minus cōmune sub magis cōmuni immediate q̇dem ad differentiam indiuiduoꝝ: z directe ad differentiā differentiarū. Et ponit̄ sub genere non quocunqꝫ: vt homo non ponit̄ sub colore: sed sub genere assignato: id est determinato: qđ essentialiter includit: z ideo de ipsa predicatur in quid. ¶ Deinde diuidit auctor speciem in speciem specialissimam z subalternam. Unde

Species specialissima est: q̄ cū sit spēs nō pōt esse gen⁹. Est em̄ spēs cū habeat gen⁹ supra se: sed nō pōt esse gen⁹: qꝛ nō habet aliquā spēm sb se: vñ nomen speciei verius cōuenit speciei specialissime ꝙꝫ subalterne. Dicit̄ nāqꝫ spēs a specificando seu determinando. Gen⁹ aūt magis determinat̄ in spē specialissima q̄ nō pōt vlteri⁹ specificari et determinari ꝑ differentias formales ꝙꝫ in specie subalterna: q̄ adhuc est specificabilis z determinabilis. Species em̄ subalterna cū sit spēs pōt esse gen⁹: quia viez est vlteri⁹ diuisibilis ꝑ differentias formales q̄ cōstituunt diuersas species sub ipsa: vñ om̄ia q̄ ponunt̄ inter genus generalissimū z spēm specialissimā sunt genera z species ꝑ cōparationē ad diuersa. Sunt em̄ genera respectu inferiorū z species respectu superioꝝ. Exemplū huꝰ quo ad p̄dicamentū substantie patet in arbore porphirij: z posset etiā poni in alijs predicamētis. ¶ Pro quo notandū ꝙ hoc modo coordinatio pōt dici arbor ꝑ quandā similitudinē ad arborē naturalē: in qua sunt tria. s. radix: truncus z rami. Gen⁹ generalissimū pōt dici radix inquantū cōtinet inferiora ꝑmissiue siue potentialit̄: vel ipa indiuidua inquantū cōtinent supiora potentialiter z actualiter. ¶ Ponunt̄ aūt indiuidua ī predicamento inq̄ntū abstrahūt ab existentia actuali fm Sco. 3. di: 2. sen. Unde hic homo em̄ includat naturā specificam cū d'ñia indiuiduali: nec plus icludit exñtiā actualē formaliter ꝙꝫ homo. Cum em̄ fm Arſ. p̄. posterioꝝ sit stat⁹ in quolibet p̄dicamento sursum seorsuꝫ z deorsum: sicut inuenit̄ ibi supremū cōsiderando illud rōe esse exñtie p̄cise: ita inuenit̄ ibi infimū scꝫ singl'are absqꝫ oī existentia actuali. De ipsis ño supiorib⁹ inquantū includūt exñtiā actualē non est scientia fm Arſ. vij. metha. qꝛ ipsis absentib⁹ seu remotis a sensu ignotū est vtrum sint aut non sint. Et ponunt̄ indiuidua in recta linea p̄dicamentali: cū formaliter includant om̄ia supiora: licꝫ em̄ videat̄ poni lateraliler: hoc ē ad ostēdendū ipsoꝝ multitudinē sub eadē specie. genera aūt z species q̄ ponunt̄ in recta linea se habent sicut truncus arboꝛ naturalis. Differentie ꝟo collaterales se habent sicut rami. Substantia itaqꝫ diuidit̄ ꝑ corporeā z incorporeā. Ex sb stantia aūt z corporeitate sicut ex genere z d'ñia cōstituit̄ corp⁹: sicut etiā sbstā tia z incorporeitate pōt cōstitui alia species: vtpote spirit⁹ creat⁹. Et sic posset dici de alijs generib⁹ cum differētijs positis a ꝑte dextera: q̄ sunt differentie positiue: cū ex ipis generib⁹ cōstituant̄ species ipsas tñ ꝑ noīa priuatiua circūloq̄mur ꝓpter penuriā noīm. Insup corp⁹ diuidit̄ ꝑ animatū z inanimatū. Corp⁹ animatū cōstituit aliā spēm quā ꝓpt̄ penuriā noīm circūloquimur ꝑ illud complexū corp⁹ aīatū. Qđ vlteri⁹ diuidit̄ ꝑ sensibile z insensibile. Sensibile pōt capi dupliciter. s. actiue z passiue. Sensibile passiue dicit̄ qđ ē aptū natū est sen/

tiri: ꝛ sic om̄e corp⁹ est sensibile: nō h̄ mo
do sumit̄ in ꝓposito. Sensibile ṽo acti
ue dicit̄ qđ est aptū natū sentire: ꝛ sic ex
corpore aniato ꝛ illa drn̄cia cōstituitur
animal. Rursus anial diuidit̄ ꝑ rōna/
le: per irrationale. rōnale aūt additum
animali cōstituit hoiem. Qꝫ aūt anial
rōnale diuidat̄ ꝑ mortale ꝛ imortale nō
est s̄m ṽitatē immo repugnat fidei ca/
tholice: sed hoc ponit̄ recitando opinio/
nem porphirij ꝛ quorundā paganorum
ponentiū pluralitatē deorū: quos dice/
bant esse anialia rationalia ꝛ immorta/
lia ad distinctionem hoīm q̄ sunt mor/
tales. Et huius opinionis fuerunt q̄dam
ponentes demones esse anialia corpore
aerea: mente rationalia: duratione eter
na. Hui⁹ etiā opinionis fuerunt ponen
tes corpora celestia esse animata. Pone
bant em̄ intelligentias eē anias celorū
quosdā deos virtutis infinite: Que opi
nio a quibusdā imponit̄ pħo: licet false:
s̄m aquilinū doctorē Sco. in quolibet
ꝛ.14. distin. 2. sen. Qđ ex hoc patet: qꝛ
12. metaphisice ponit esse vnū deū omni
um p̄ncipē. Entia nolūt male regi: nec
bonū pluralitas p̄ncipatuū: vn⁹ ḡ prin
ceps. ꝛ sic nō sūt plures dij. Probat eti
am. 8. phisicoꝝ. Potentiā infinitā nō eē
in magnitudine: sꝫ primū mouēs quod
potest esse virtutꝭ infinite esse impᵱtibile
¶ Et si arguat̄ ꝙ ipse videt̄ ponere secū
do celi: ꝛ. 12. metaph. celū esse animatū.
R̄ndeo: ꝙ anima habet duplex officiū
respectu corporis informandi: scꝫ ꝛ mo/
uendi: qꝛ est forma corporis: ꝛ corporis
motrix: vbicunqꝫ ḡ phūs loquit̄ de ani/
ma celi: exponēdū est s̄m cōditionē qua
anima est motrix corporis et nō forma.
Et illa anima est intelligenda huic or/
bi cōiuncta: vt propria motrix: ꝛ talis n̄
est nisi vnica vnius ita ꝙ cōiungitur or/
bi in ratione motricis ꝛ non in ratione
informantis.
¶ Diffinit vlteri⁹ auctor indiuiduū di/
cens ꝙ est qđ de vno solo p̄dicat̄: vt sor/
tes de seipso: ꝛ refert̄ ly qđ ad p̄dicabile
in cōi. Per hoc aūt qđ p̄dicat̄ de vno so/
lo differt a p̄dicabili ꝓprie sumpto: qđ
p̄dicat̄ de plurib⁹. Ex hoc patet ꝙ illđ
qđ dicit Arꝭ. in p̄dicamentis: ꝙ a p̄ma
substantia nulla est predicatio: qꝛ scilꝫ
prima substantia vel indiuiduum non
est predicabile proprie sumptum: ꝛ iđo
ab ipsa nulla est p̄dicatio proprie sum/
pta ꝑte supioris de inferiori: licet bene
eiusdem de seipso. ¶ Debet aūt intelli/
gi diffinitio indiuidui de predicatione
vniuoca. Sortes aūt bene p̄dicatur de
pluribꝰ vocatis illo noīe: sed nō s̄m vnā
rōnem: qꝛ sola vox est ipsis cōmunis: et
nō aliquis conceptus sumptus s̄m illđ
nomen. ¶ Et notandū ꝙ indiuiduū vł
singulare potest sumi: vel ꝓ secunda in/
tentione quam denotat singularitas: vł
ꝓ eo qđ subest illi intentioni. s. pro sor/
te vel platone Et s̄m hoc multipliciter
potest declarari diffinitio indiuidui: si/
cut dictum est de diffinitiōe generꝭ. Itē
duplex est indiuiduum. s. signatū et va
gum. Indiuiduū signatū est qđ impor/
tat vnum solum suppositū ꝛ determina/
te sumptum: vt sortes et hic homo. In/
diuiduum vagum est qđ designat vnū
solum suppositū: licet sit indetermina/
tum nobis quid sit illud suppositum: vt
aliquis homo. Terminus em̄ cōmunis
quantū est de se potest sumi ꝓ supposi/
tis vł natura. Signa ṽo vniuersalia vł
particularia inuenta sunt ad denotan/
dum terminū cōmunem. siue ꝓ supposi/
tis: particularia siquidē ꝓ vno licet no/
bis vago ꝛ indeterminato vniuersalia
ṽo pro multis. Exemplum quando ter
minus supponit ꝓ suppositis: vt homo
currit. Exemplum quando sumit̄ ꝓ na/
tura: vt homo est species.

Vide nunc arborem porphirij.

Genus		Generalissimū.
	Substantia.	
Corporea		Incorporea.
	Corpus	
Animatū		Inanimatum.
	Corpus animatū	
Sensibile		Insensibile.
	Animal	
Rationale		Irrationale
	Animal rationale	
Mortale		Immortale.
	Homo	
Sortes		Plato
Species		Specialissima

Differentia dicit

ꝛc. Postq̄ auctor determinauit de spē q̄ ē secūdū p̄dicabile: hic ꝯñr determinat de tercio p̄dicabili. s. de drñtia. Prius aūt determinauit de spē q̄ de drñtia: q2 spēs p̄dicaf in q̄d: drñtia ṽo in q̄le. Et diuidit drñtiā in cōem, ppriā: ꝛ magis ppriā: vt eligat illam de qua intendit: q diuisio lz nō sit bimēbris: tñ ē reducibil' ad bimembrez Drñtia em̄ facit differre vl' eēntialr vel accñtalr. Si accñtalr: h̄ ē duplr: vl' p accidēs sepabile vl' insepabile. Si p accñs sepabile: sicut sor. sedēs differt a se vl' ab alio nō sedēte: sic est p̄m⁹ mod⁹. Si ṽo p accñs insepabile sic ē scd̄s mod⁹ vt sortes sim⁹ differt a platone aq̄lo: si ṽo facit differre eēntialr: sic est terti⁹ modus q̄ vnū differt ab alio drñtia specifica q̄ facit differre specie: sicut hō differt ab equo spē p rōnale. Prima drñia dr cōis: q2 talis drñia multū large sumif: q̄ scz ē p accñs sepabile. Secūda ei drñtia dr ppria: q2 magis accedit ad naturā drñtie vere q̄ p̄cedens. Tertia dr magis ppria q2 facit differre eēntialr: alie ṽo non.

Et notandū q lz idē nō differat a seipso eēntialit: cū om̄e ens sit vnū. i. a se indiuisum: ꝛ diuisum a quolibet alio idē tñ bñ differt a se accñtalr fm q nūc ē sub vno accidente nūc sub alio ¶. Si arguatur q drñtia ꝛ accñs sunt distincta p̄dicabilia ḡ duo primi modi drñtie sūt male assignati: cū ptineant ad p̄dicabile accñtis Rñ. q drñtia est p̄dicabile distinctū ab accñte in tertia acceptione ꝛ nō in duabus primis. ¶ Diffinit ḡ auctor drñtiā ꝛ tertio mō sumptū de q̄ p nunc intendit di. q drñtia est qd̄ p̄dicaf de plib drñtibus spē in eo q q̄le: sicut sensibile p̄dicatur de hoīe ꝛ de asino q̄ drñt specie: vt si queraf: q̄lis est hō: cōueniēt rñdef sensibilis: et de asino silr. exēplū ṽo positū hic ab auctore. s. quō rōale p̄dicaf d homine ꝛ de dijs nō est verū: vt declaratū fuit. c. precedenti. exemplorum tñ nō requirif verificatio. Ponunf em̄ exempla nō vt vera sint sed vt sentiant addiscentes. p illud qd̄ intelligif gen⁹ drñtie ipi⁹ scz p̄dicabile. Per hoc aūt q dr de plib differentib specie excludif differentia constituens spēm spēalissimā. Talis em̄ nō p̄dicaf de plib differentib specie: sz differētia generalis q̄ scz ꝯstituit gen⁹ sic sensibilitas constituit aial. De ista daf diffinitio hec: ꝛ ponif in quale ad differētiam generis ꝛ speciei que predicanf in quid. Predicaf autem in quale fm porphirium quia habet ratiōem forme. Illud aūt quod habet rationē informantis seu determinantis habet rationē q̄lis: ꝛ tale est duplex: scz eēntiale ꝛ accidētale fm q duplex est forma: scz eēntialis ꝛ accidentalis. Differentia itaq̄ predicatur in qaule essentiale: accidens ṽo in quale accidentale: ꝛ ideo sibi non competit hec diffinitio.

Et notandū q̄ drña pōt sumi p̄ scđa intētiōe vl' ei⁹ fundamētoꝝ s̄m hoc pōt vario mō exponi h̄ diffinitio: vt dictū ē i dione gn̄is ¶ Ponit vlteri⁹ auctoꝛ aliā diffinitiōez differentie dicens q̄ drña est q̄ abūdat spēs a genere. Est eñ forma vl' realitas quā includit actualr̄ spēs vltra gen⁹: vt hō vltra sensibilitatē q̄ cōstituit aial includit rationabilitatē. Hec aūt diffinitio bñ cōpetit drñie specifice. Et notādū q̄ lz gen⁹ cōtineat drñias oppositas potentialiter: sicut materia est in potentia ad plures formas: nō tñ ɔtinet ipas actualit'. Sic eñ aial cōtinet potentialiter rōnalez irrationale q̄ ipm diuidūt z cōstituunt diuersas spēs sub aiali: et sic eadē drña est diuisiua z cōstitutiua: nō eiusdē sed diuersoꝝ. Est eñ diuisiua generis z cōstitutiua specierum. Drña vancꝫ adueniens generi cōstituit spēm: vñ ex aiali tancꝫ ex materia: z ex rōnali tancꝫ ex forma cōstituit' hō: ꝓpter qđ dicit Boe. q̄ sola spēs diffinit' diffinitione .s. quiditatiua: q̄ indicat rei eēntiā: et dat' ꝑ gen⁹ z drñiam: qꝛ sola spēs specialissima vel subalterna habet gen⁹ z differentias. Gen⁹ tñ generalissimū pōt diffiniri diffinitiōe large sumpta: q̄ dicit' descriptio vl' diffinitio q̄d nois ꝑ quā exp̄mit' vt notificat' q̄d imꝑtat' ꝑ nomen.

Notādū ad euidentiā p̄dictoꝝ: q̄ est q̄dam opinio ponens q̄ in reb⁹ materialib⁹ materia nō est ꝑs quiditatꝫ specifice q̄ ꝓbat': tum qꝛ .5. methaphi. dꝛ q̄ omnes ꝑtes diffinitiōis sūt forme. Item secundo de aia z alibi frequenter noiat philosoph⁹ formā q̄ q̄d est rei. Sed hāc opinionē improbat doctoꝛ aquilin⁹ Sco. 22. dist. 3. sen. Est eñ cōtra philosophū. 7. metaphice dicentē q̄ materia est ꝑs spēi. Spēm autē dico q̄ q̄d erat esse. Itē. 8. metaphice dicit q̄ ōis diffinitio habet q̄d z q̄le: z hoc opoꝛtet esse vt materiā: illud ꝟo vt formam. Materia ergo nō contracta ꝑ drñiam indiuiduale absolute accepta z vlr̄: q̄ est ꝑs potentialis illi⁹ cui⁹ ɔtinet ad q̄ditatem specificā rei materialis: quod ꝓbat' tali rōne: quia res materiales in sui eēntia includunt causās intrinsecas .s. materiā z formā: ergo in earū diffinitiōe debꝫ poni materia. Cōsequentia patet: quia diffinitio indicat totā q̄ditatē diffiniti siue eēntiā. Et tunc ad auctoꝛitatē quādo dicit' q̄ oēs ꝑtes diffinitiōis sunt forme. Dico q̄ nō sunt forme sibi inuicem comparate: sꝫ respectu diffiniti: qꝛ de ipso formaliter seu quiditatiue p̄dicātur. Est eñ quiditas forma toti⁹ z non ꝑtꝫ z ideo q̄ spectant ad q̄ditatē dicunt' formaliter z q̄ditatiue p̄dicari. Ad aliā dico q̄ forma dꝛ qđ q̄d est: nō q̄n materia cōcurrat. Sꝫ hoc dicit' appꝛopꝛiate eo q̄ forma est ꝑncipalioꝛ causa z cōpletiua diffinitiōis z quiditatis: qꝛ itacꝫ forma est pꝛincipalioꝛ in diffinitione: qꝛ etiam q̄ditas est forma toti⁹: hinc est q̄ sepe diffinitio dicit' rō formal'. Omnia etiam inclusa in diffinitiōe q̄ditatiua siue sint genera siue differētie vsqꝫ ad eas inclusiue possunt dici formalitates vl' q̄ditates. De hac materia vide. 7. metap. Est insuꝑ q̄dam opinio ponēs cōceptū generꝫ nō esse aliū a ɔceptu speciei. Vñ dicunt isti q̄ genus et species siue differentia solū differūt penes modos seu rationes ɔcipiendi eundē conceptū: qꝛ genus dicit essentiā subesse indetermiato z ꝑ modū determinabilis. Drñia autē dicit ipam sub ratiōe determinantis et cōducentis ad esse determinatū speciei. Et ꝓbat' ꝑ ph̄m. 7. metaphice. Gen⁹ nihil est preter eas q̄ sunt generis species. Item in eodē. 7. dicit q̄ drñia est tota sub̄a rei: sed ista opinio nō ē vera s̄m doctorem aq̄linū Sco. ibidē. Probat' per Auicennā. 5. metaphice: vbi dicit q̄ licꝫ gen⁹ z drñia predicent' de toto .i. de specie ꝑ se: nō tamen significat' totū ꝑ se .s. gen⁹ significat materiale z drñia formale: vtruncꝫ significat ꝑtes. Confirmat' qꝛ concept⁹ generꝫ est ali⁹ a cōceptu differentie sicut materiale est extra formale. ergo est alius a cōceptu speciei sicut partial' a totali: qꝛ spēs essentialiter z formal

liter includit vtrunq3:pbaꝝ añs qꝛ diffe
rentia non pticipat gen⁹ nec econuerso.
Sunt em̄ omnino alteri⁹ rōnis cū gen⁹
includat drñtias supiores nō aūt diffe-
rentia. Q̄ð pbaꝝ:qꝛ ſm phm.7. me:ap.
Omis diffinitio daꝝ per gen⁹ primū et
drñas intermedias vſq3 ad vltima vel p
genus primū z drñam vltimā specificā
Si primo mō sequiꝝ nugatō. Si enim
drña inferioꝛ includit formaliter supe-
rioꝛē includet omnes intermedias. Cū
ergo oēs ponanꝝ in diffinitiōe idē bis
diceꝝ. si scðo mō adhuc sequiꝝ idē:qꝛ ge-
nus primū includit suā differentiā con-
stitutiuā. Si ḡ vltima drña eam inclu-
dit sequiꝝ ꝙ bis diceꝝ. De quo pampli⁹
vide.2.dist.4.sen. Scoti. Ex pdictꝫ pa
tet ꝙ cōcept⁹ generis est ali⁹ a cōceptu
spēi. Et si queras quid determinate cō
tineꝝ p genus z drñam. Rñ.ꝙ p drñam
cōtineꝝ vltim⁹ actus quo spēs est idem
qð est completiue. Et p gen⁹ cōtineꝝ po
tentiale respectu illi⁹ actus. hoc decla-
raꝝ sic:qꝛ.7.metaphꝭce:qꝛ ꝙ sicut rō id ē
diffinitio se habet ad rem:sic ptes diffi-
nitiōis ad ptes rei. In spē autē q̄ ppꝛie
diffiniꝝ nō sūt nisi due p se ptes essentia-
les.s.actus vltim⁹ quo spēs est illud qð
est:z potentiale respectu illius act⁹ vlti
mi. Differētia ḡ vltima specifica a qua
est vnitas rei z diffinitiōis cōpletiue in-
cludit p se p̄cise ð suo p se itellectu actū
vltimū in re que est causa vnitatū rea-
lis completa. Gen⁹ aūt primū p̄cise in-
cludit p se primū potentiale respectu il-
lius actus. Ne aūt habeam⁹ ponere cō
ceptus generis z differentie esse ficttici-
os oportet ꝙ eis correspondeāt aliq̄ in
re distincta ex natura rei circumscripta
omi opatione intellect⁹. S3 talis drña
habet gradū secundū:qꝛ gen⁹ z differen
tia pñt sumi ab alia z alia re:.si sint di-
uerse forme puta i hoīe: ita ꝙ ab vna su
maꝝ gen⁹ z ab alia drña: vꝉ pñt sumi ab
alia z alia realitate:puta si sit spēs sim-
plex vt albedo. Primo mō dr drña realꝭ
Scðo mō po dr drña formal: vtraq3 ta
men ex natura rei. Ad primū in opposi
tū dico ꝙ scða auctoritas allegata trū-
caꝝ. Unde addiꝝ in fine eius: aut si est:
quid vt materia est. Et hec pars disiū-
ctiue est vera:vt declaratū est. Ad scðm
dicendū ꝙ phꝰ nō intendit ꝙ drña vl-
tima sit tota substantia rei nisi comple
tiue:vt dictum est.

p Roprīū quadru-
plicit dr zc̄. Postq3 auctor de-
terminauit de differentia q̄ p̄-
dicatur in quale essentiale:hic cōseque-
ter determinat de ppꝛio qð p̄dicaꝝ in q̄-
le accidentale. Et pri⁹ determinat de p
pꝛio qð h3 causam necessariā:z cōsequiꝝ
naturā specificā q3 de accidente qð cōse
quiꝝ indiuiduū:z nō habet causam ne-
cessariā in subiecto. Ponunꝝ aūt quat-
tuoꝛ modi ppꝛij.primo mō dr ppꝛiū qð
inest soli spei:s3 nō omi cōtento sub illa
specie:vt esse medicū inest soli homini:
sed nō omi indiuiduo. Hoc aūt est verū
de medicina acquisita p artem vꝉ expe-
rientiā. Multa em̄ animalia vtunꝝ me-
dicina:vt sumendo herbas vel alia sibi
vtilia p instinctum nature. Sðo mō dr
ppꝛiū qð inest omni:s3 nō soli:hoc ē om
ni indiuiduo alicui⁹ spēi:ut esse bipedē
cōuenit omni hoī ſm cōem cursum na-
ture sed nō soli:qꝛ etiā auib⁹. Et l3 ali-
qui homines nascanꝝ solum cū vno pede
vel plꝭb:hoc est p accñs ex corruptione
vel defectu vꝉ ex supabūdantia materie
nec est ex intentiōe pticularis nature: l3
nō sit pter intentū nature vꝉis: Ta-
les em̄ defect⁹ nō pmittit deus sine cau
sa:vt em̄ ait plato in thimeo. Nihil ē sb
sole cuius ortū legittima cā z rō nō pre
cesserit. Tertio mō dr ppꝛium qð inest
omi z soli sed nō semp:vt canescere cōue
nit homini z omi z soli:sed nō sp:qꝛ non
nisi in senectute. Est em̄ canicies quod
dā accidens humano attributū capiti:
qꝛ homo inter cetera animantia ſm p-
portionem corpoꝛis sui magis hab3 de
cerebꝛo. Cū igiꝝ cerebꝛū sit frigidissimū
membꝛū aīalis in humano capite: pl⁹
erit de frigiditate que est causa caniciei

Causaf em ex supabundantia humide frigiditatis:hoc aūt vtr cōtingit in sene ctute.qꝛ senes sūt frigidi ꝛ humidi. Et licet aliqui senes nō canescāt:habent tñ aptitudinē:ꝛ si diu viuerent reducerent ad actū:lꝫ eīm canes ꝛ aliq̄ animalia ali qñ in pilis albescant:hoc tñ nō ꝓprie di cif canicies:sꝫ dealbatio cum accidat in alijs membris a capite. Et iō dicenduꝫ est de iuuenib⁹ quib⁹ hoc aliqñ accidit. qꝛ hoc nō est in eis ex cōmuni ꝯcursu na ture:sed ex aliquo accidenti. Quarto mō dicif ꝓpriuꝫ qđ inest omni soli ꝛ sp vt risibile est ꝓprie ꝓpriū homini: nō ꝙ actu semp rideant sed qꝛ est apt⁹ ad ri dendū:licet aūt in homine sit aptitudo ad canescendū vel ad sciendū:nō tñ ta lis sicut ad ridendū:qꝛ nō ita potest re duci ad actū:vt pueri in infancia rident actu;nō tñ habent actualē sciam vel ca niciem de cōmuni cursu nature:hoc q̄r to modo ꝓpriū est vnū de quinqꝫ p̄dica bilib⁹. Et diffinif sic. Proprium est ꝙ soli inest: ꝛ cōuersum p̄dicaf de re:ꝛ nō indi cat quid est esse rei. Inest eīm ꝓpriū soli spēi:ꝛ de ipsa cōuertibilr p̄dicaf: vt oīs hō est risibilis: ꝛ oē risibile est homo. ꝛ nō indicat essentiaꝫ rei:sicut diffinitio q̄ditatiua q̄ daf p genus ꝛ drñam que sf de essentia spēi. Propria aūt passio non est de diffinitiōe quiditatiua alicui⁹ que indicat rei essentiā. Et ideo bñ pōt dici quiditas qꝛ indicat quid est res. Ipa ei rei entitas ſm Sco.pma.q quolibeto rū cōgrue dꝫ essentia q̄ est rō essendi. ſm eīm Aug.7.de trini.qđ est sapie sapere hoc ē essentie esse. Essentia eīm est ī alio quo res habet esse. Essentiale aūt dicif qđ per se includitur in essentia: queād modū cōposito reali materia ꝛ forma di cunf sibi essentialia:ꝛ in composito rō nis siue in ipso diffinito genus ꝛ differē tia dicunf ptes essentiales rōnis siue rei diffinite Et tale essentiale distinguitur contra accidens p se sicut ꝓpriuꝫ:ꝛ ac cidens p accidens sicut cōmune.

Et notandū ꝙ ꝓpriū habet rō dem cōmunis ꝛ ꝑ priū p cōpositionē ad diuersa. Est enim ꝓpriū ipsi spēi cui inest soli ꝛ cōmune est ipsis indiuiduis respectu quoꝝ hꝫ rōes p̄dicabilis. Sūt aūt propriū ꝛ species distincta predicabilia: lꝫ enim vtrunqꝫ predicetur de indiuiduis: Species p̄di catur de ipsis in quid ꝛ essentialif. Pro prium in quale ꝛ accidentaliter.

Ecidēs est qđ ꝛc.

a Postq̄ auctor determinauit superi⁹ de ꝓprio. Hic ꝯñr de terminat de accidente qđ nō inest ꝯuer tibiliter. Ad cui⁹ euidentiā est notādū ꝙ accidens pōt capi duplicif. Uno mō ꝓ omni illo qđ nō est de diffinitiōe q̄di tatiua alicui⁹:ꝛ sic nō sumif in ꝓposito Propriū eīm hoc mō est accidens cū nō sit de rōne q̄ditatiua.s.speciei. Alio mō sumif accñs p co ꝙ accidentalif pficit il lud qđ existit in se pfectū:nec sic accidēs necessario ꝯsequif subiectū:sed inest rei contingenter:ꝛ sic sumif in ꝓposito: Et sic est distinctū p̄dicabile a ꝓprio. Est aūt ei⁹ diffinitio hic assignata a porphi rio:alie ꝟo diffinitiōes cosequentes sunt Aristo. quarū prima est hec:accñs ē qđ nec est gen⁹ nec spēs nec drña nec ꝓpriū inest aūt rei:in qua diffinif accidēs p cō positionē ad alia p̄dicabilia. Accidens eīm nō est gen⁹:nec spēs:nec drña cū illa essentialr predicenf de substantia: acci dēs aūt nō.nec ē ꝓpriū qđ p se inest sub iecto:cum principia eius intrinseca ne cessario consequatur. Sed accidens hic diffinitū inest contingenter rei cui⁹ est accidens. 6

Et notandū ꝙ illud qđ hic di cif:ꝙ accidēs nec est genus nec species ꝛc.intelligif p cō positionē ad illud cui⁹ est accidēs. Re spectu eīm suorū inferiorū accidens be ne est genus sicut color est genus ad al bedinem ꝛ nigredinem. Scđa diffinitō. Aris.est ꝙ accidens est qđ cōtingit eidē inesse ꝛ non inesse:q̄ quasi ē eadē cū illa q̄ daf a porphirio. Uñ illa q̄ daf a porphi rio videf esse accepta ab Aris. lꝫ sb alijs

verbis ponatur: nec tñ auctor est nugatorius: qz has diffinitiões recitat tanq̃ a diuersis editas.

Sed contra pdicta arguitur tripliciter. Primo mō sic. diffinitio accidentis conuenit aliis a diffinito. g nō est bona. 9ña est nota. probatur antecedēs de aīa rōnali q̃ adest corpori z abest preter eius corruptionē. Itē videtur q accidens nō sit pdicabile vel vniuersale: qz accidens est hic z nunc. g non est vniuersale. aña est notū: pbatur consequentia qz vniuersale ē vbiq̃ z sp ex primo posteriorum. Itē mors et cōbustio sūt accītia: z tñ nō possunt adesse sbiecto p̄ter eius corruptionē. Rñ. ad pmā z dico q aīa licet separata a corpe remaneat forma mixti fm Sco. 2. di. 4. sen. tñ nō remanet in esse pfecto z quieto. Nullū eīn corpus mixtū aīale hz simpliciter esse pfectū z quietū recedente anima: immo ē statim in cōtinua tendentia ad resolutionē sui ad elementa: qz qualitates generātes talē formā mixti sb corruptione fm illū gradū fm quē 9sequuntur eā in esse pfecto z quieto. Anima etiā rō in est corpori sicut forma accidentalis: cuz ex ipsa z corpore cōstituatur vnū ens p se: nō aūt ex subiecto z accidente. Ad secū dicit z q vniuersale nō dz esse vbiq̃ z sp positiue: ita q sit in quolibet loco z tpe sed dz esse vbiq̃ negatiue. qz nō determinat sibi locū nec tempus: z sic aūs i cōmuni bene est vbiq̃ z semp. Ad tertiuz posset dici q mors z cōbustio nō st proprie accidentia vt hic sumitur accidēs. Accidens eīn in pposito vt pmissum est dz qd pficit accidentaliter illud qd existit in se pfectū. Mors aūt z combustio nō st hmōi: qz cū sunt corruptiones nō sūt entia positiue: sed sunt priuationes entis. Aliter potest dici q lz mors nō possit sbiecto adesse preter subiecti corruptionē: bene tñ abest absq̃ subiecti corruptiōe: vñ accidēs dz qd adest z cuius pñtia sbiectū nō cōstituit: vel qd abest pter subiecti corruptionē: z cuius abundantia subiectū nō destruit: ita q ly preter cōstruitur cū abest: z nō cum ly adest.

Consequenter auctor diuidit accidens qz quoddā est sepabile q vicz hz cām variabilē in subiecto: vt albedo vel sedere i hoie q̃ q̃dem dz separabile nō q remaneat separatū a subiecto. accidēs eīn nō pōt manere sine subiecto naturaliter z licet bene virtute diuina: sicut in sacramento altaris remanet albedo: sapor z quantitas panis: substantia panis non remanente. Sed dz sepabile qz de facile pōt corrumpi subiecto remanēte. Accidens vo insepabile dz qd nō de facile pōt separari a subiecto: qz habz cām in subiecto firmā z radicatā: vt nigredo in coruo. Coruus eīn est cōplexionis calide: qz calor intensus adurit humiditatē z causat nigredinē: z si arguas q ponere accidens insepabile repugnat diffinitioni accidentis in qua dz q accidens est qd adest z abest pter subiecti corruptionē. Respondet porphirius q nigredo separatur a coruo p intellectuz dicens q coruus potest intelligi albus z ethiops nitens candore. Sed cotra. Intellectus semp est verorum fm Aris. 3. de aīa. Si ergo nō pōt nigredo separari a coruo nō poterit intelligi albus. Respondetur ad istud q coruus dicitur posse intelligi albus quia potest natura corui intelligi nō cointellecta nigredie. Sz ista responsio nō satisfacit: quia sic etiam potest intelligi subiectum non cointellecta ppria passione: cum non sit de eius quiditate vel essentia: z sic quo ad hoc nō esset differentia inter accidens inseparabile z ppriaz passionē. Dico g q coruus pōt intelligi albus: nec intellectus erit falsus qz non implicat cōtradictionē coruū esse albū. Unde accidens non dicitur inseparabile: quia nullo modo possit separari: sed quia nō facilr separatur. Posset ei tolli illa intensio caloris que est causa nigredinis a coruo z tamen remaneret coruus. Unde ponunt q̃dam q si oua corui vncta sanguine anserum ponerentur in loco frigido: z ibi fouerentur a coruo inde gene

rarenť corui albi:nō sic de ppria passio/ne:implicat em̄ cōtradictionē fm Sco. 2.dist.4.sen.subiectū esse sine ppria pas sione.qz tunc cōclusio demonstrationis in q̄ pdicať passio de subiecto esset ptin gens:ꝫ tunc scientia nō esset de necessa/rijs ꝫ impossibilibꝫ aliter se habere. Qḋ est falsum ex primo posteriorū.

Sed contra hoc argui/tur duplr:primo mō sic. Subiectuꝫ est pri⁹ ppria passione cū ipsa oriať a prin/cipijs eius essentialibꝫ:ğ pōt esse sine ea. Probať cōsequētia:qz pri⁹ pōt esse sine posteriori. Itē subiectū est causa extrin seca passionis:ğ pōt esse sine ea. Probať pña:qz de⁹ pōt supplere causalitatē cu/iuscunqꝫ cause extrinsece. Rn̄. ad pmū qn̄ dicit ꝙ pri⁹ pōt eē sine posteriori. Di co ꝙ verū est qn̄ eoꝝ nulla est cōnexio ne cessaria fm Scot.2.di.3.sen. Subiecti aūt ꝫ pprie passiōis est necessaria cōne/xio cum ipa oriaťa principijs intrinsecꝭ subiecti. Vn̄ sicut subiectū nō pōt eē si ne suis pricipijs eēntialibꝫ:sic nō pōt eē sine sua ppria passiōe q̄ hmōi principia necessario ꝯsequiť. ¶ Ad secundū p idē dico ꝙ de⁹ pōt supplere causalitatē cu/iuscunqꝫ cause extrinsece qn̄ effect⁹ nō se quiť necessario talē cām. ¶ Diuidit vlte rius auctor accn̄s in cōe:ꝫ ppriū. Accn̄s cōe:sicut albedo in cōmuni. ppriū ꝟo si cut albedo sortis vel ei⁹ sumitas: ꝫ acci dens ppriū hoc mō diciť ppriū indiui dui. Est aūt alia diuisio accidētis in ac cidens cōmune:qḋ dr̄ accn̄s p accn̄s:qz vicꝫ nō habꝫ cām necessariā in subiecto ꝫ in accidens ppriū subiecti qḋ dr̄ acci/dens p se:ꝫ sic accn̄s cōmune distinguiť cōtra ppriā passionē:accn̄s cōe hoc mō est pdicabile distinctū ab accidēte ppo.

Communne est ꝛc.

c Hic auctor compat pdicabilia ad inuicē. Et pmo dicit ꝙ om/nia pdi:abilia in hoc couenuint ꝙ pdi/canť de plibꝫ. Deinde ponit quō differt adinuicem. Et primo compat gen⁹ ad alia dicens:ꝙ in hoc differt ab alijs. qz pdicať eēntialiť ꝫ in quid de plurib⁹ q̄ alia q̄ sub ipso continenť. Consequē/ter cōparat drn̄iam ad alia dicēs: ꝙ dif ferentia differt a genere. Genus em̄ pdi cať in quid:drn̄tia ꝟo in quale. Itē dif/fert a specie ꝫ pprio: qz pdicať de plib⁹ drn̄tib⁹ specie:illa aūt nō. Item differt ab accn̄te:qz accidens suscipit magis ꝫ minus:drn̄tia aūt nō:de quo magis vi/debiť in pdicamentis. ¶ Si querať q̄re auctor hic primo agit de drn̄a q̄ de spe cie:cum in pcedēn. fecerit oppositū. Re spondeo ꝙ hic agit de drn̄tia. qz gen⁹ ꝫ drn̄tia sunt principia speciei. Principiū aūt est pri⁹ principiato. In pcedēn. ꝟo post genus tractauit de specie:qz genus ꝫ spēs sunt correlatiua q̄ ex se mutuo co gnoscunť. Est aūt cōe speciei ꝫ drn̄e fm porphiriū semp adesse his que eoꝝ natu ram pticipant. Sortes em̄ semp est hō: ꝫ semp rōalis. Ex quo patet ꝙ nl̄lo ho/mine exn̄te ista est vera:sortes est homo Scōm ei doctorē aquilinū.s. Sco. 22. dist.3.sen.pdicatio supioris de inferiori est vera:lꝫ inferi⁹ nō existat. Cui⁹ rō est qz superius est de eēntia inferioris: ꝫ sic ipsoꝝ necessaria est habitudo:ꝫ iō con/cepto sorte cōcipiť homo siue sit siue nō Vn̄ nō sequiť:sortes est homo: ğ sortes est:qz ab est tertio adiacente ad est secū dū adiacens nō valet cōsequentia:nisi i pdicatiōibꝫ accidentalibꝫ. Insup com parat auctor spēm ad alia pdicabilia di cens ꝙ spēs differt a genere:qz gen⁹ cōti net spēs suas sicut totū vniuersale par/tes subiūctiuas:ꝫ nō cōtineť ab eis:sup ple hoc modo:bene tn̄ contineť ab eis si cut ptes eēntiales cōtinenť a toto essen/tiali:cum supior ꝫ sint de eēe inferioruꝫ: vt dictū est in pcedentibꝫ. Differt eti/am species a drn̄a:cum ex pluribꝫ diffe/rentijs possit fieri vnū ꝫ nō ex pluribꝫ spe ciebꝫ. Omēs em̄ drn̄tie collaterales cō/tinenť in eadem specie:vt corporeū ani/matū sensibile rationale in homine. Et si arguaꝫ ꝙ ex duobꝫ existentibꝫ actu nō fit vnū p se ex.7.metaphice. differentie

pro habent rōem actus et forme. Rñ. q verū est qñ sunt in actibus vltimatis et nō carent pfectiori actualitate: sꝫ sic nō est in pposito: qꝛ differētie priores sunt potentiales respectu vltime differentie: sicut materia pma cū omib⁹ formis p/cedentib⁹ est potentiale respectu vltime forme p quā principaliter est esse cōple/tiuū toti⁹ compositi fm Sco. doctorē subtilē. 2. di. 4. sen. Nō sic aūt ex duab⁹ specieb⁹ que habent esse in actu comple to fit tertia spēs: bene tñ duo idiuidua diuersarū specierū cōcurrunt ad gene/rationē alteri⁹ indiuidui: vt ex cōmixti/one pticularis eque cū asino generatur mulus. Nō tñ cōstituit mul⁹ essentialit ex illis duab⁹ specieb⁹. sed est tertia spēs distincta ab ipsis. Et si arguas q gene rans debꝫ assimilari generato: g equus generans et mulus generat⁹ sunt simi/les in specie. Rñ. q inter generans et ge neratū aliqñ est sīlitudo formal' et in for ma specifica vt inter hominē generantē et hominē generatū: vbi. s. est generatio vniuoca: aliqñ pro in forma cōmuniori: vt in pposito. Equus generat mulum quib⁹ forte est aliqd genus cōmun: :pu/ta iumentū vel aliqd tale in quo conue/niunt. vt dicit Arist. 7. metaph. aliquā do aūt inter generans et generatū ē tm similitudo virtualis: videlicet generās habet in se virtualiter tm formā quā p/ducit et nō formaliter: vt cū sol generat calorē in medio. Species aūt differt a pprio qꝛ species est prior natura in pro pria passione.

Ubi sciendū q pri⁹ natura ali qñ dꝛ a quo aliud dependet: posterius pro natura qd de/pendet ab alio: qꝛ g ppria passio depen det a subiecto: ideo subiectum naturali ter est pri⁹ ppria passione siue pprio: nō tñ est prius tpe cum sint idem realr nec separant generatione nec corruptiōe. q etiā spēs et pprium differant: pbat auc. qꝛ eorū termini siue diffinitiōes differūt Dicit aūt diffinitio termin⁹ p quandaꝫ sīlitudinē: qꝛ sicut termin⁹ terminat rē cuius est termin⁹ et includit totā essenti am ipsius: sic diffinitio claudit totā sub stantiā illi⁹ cui⁹ est diffinitio. Differt et i am species ab accidente qꝛ species pre/dicatur in qd: accñs pro in quale.

Circa qd notanduꝫ q accidens bene pdicat in quid de suis in/ferioribus: vt color de albedine. sed dr p/dicari in quale de illis quoꝝ est accidēs Dicit etiaꝫ accidens pdicari in quo mō se habet: sicut in pdicamento relatiōis: vt si queraf: quō se habet sortes ad pla/tonē? Rñdet sicut pat ad filiū. Differt etiā species ab accidente: qꝛ ē prior na/turaliter ipso. ¶ Demū compat auc. p/priū ad accñs. De differentia em ppri a genere: et specie et driia satis dictū est in pcedentib⁹. Differt aūt pprium ab ac/cidente: qꝛ pprium de vna sola spē pdicaf accidens pro de plurib⁹ specieb⁹. Itē ac/cidens pri⁹ inest indiuiduis et p posteri⁹ generib⁹ et specieb⁹. Non em hō vel ani/mal currit: nisi quia sortes vl' plato cur/rit. pprium pro p prius inest speciei: et per spēm inest indiuiduis: vñ risibilitas pri/us inest homini accipiendo in eē pmo: p eo qd inest alicui fm q ipm: seu p rōem ppriam et non p aliud sed aliqs p ipsum. Sorti aūt nō est primo qꝛ nō inest ei in/quantū sortes sed inquantū hō. Itē ge/nus spēs driia et pprium vniuoce predi/cant. Accidens enimuero nō pdicaf vni/uoce sed denominatiue. ¶ Ad cui⁹ eui/dentiā sciendū q pdicatio vniuoca ē p/dicatio per se. denominatiua pro stricte sumpta ē pdicatio p accidens. ¶ Notā/di sunt modi dicendi p se: de quib⁹ agit Aris. pmo posterioꝝ. Prim⁹ modus est qñ diffinitio vel ps diffinitionis pdicaf de diffinito: vt homo ē aial rōnale. Se/cund⁹ mod⁹ ē qñ ppria passio pr dicaf de subiecto: vt homo est risibilis. Terti us nō est mod⁹ pdicandi: sed essendi fm Sco. in plogo p. sen. q. de praxi. Unde hoc modo aliquid dr esse p se. i. solitarie Quartus mod⁹ est qñ in subiecto sclu/dit pzima rō inherentie pdicati: ls non

necessaria inherentia vt voluntas vult z calidū calefacit. Iste em̄ lз sint cōtingentes tn̄ sunt immediate. Iste modus assignat̃ sic a Scoto. 7. dist. 3. sen. lз ab alijs aliter ponat̃.

Notandū q̄ sm̄ eundē doctorē ibidē. Drn̄a est inter vniuocū z vniuoce p̄dicari. Uniuocuз em̄ p̄dicatū dr̄ cui⁹ cōcept⁹ est in se vn⁹. Et hoc mō albū dictū de ligno z lapide est p̄dicatū vniuocū: z talis p̄dicatio est denominatiua. Uniuoce ṗo p̄dicari est qn̄ rō seu diffinitō p̄dicati includit̃ i diffinitione subiecti: sic nō p̄dicat̃ albuз de lapide qz rō eius nō includit̃ in rōne lapidis. Predicatio igit̃ vniuoca ꝓprie ē p̄dicatio essentialis seu in primo mō dicendi ꝑ se. Et sepe a doctore subtili vocat̃ predicatio formalis qz predicatū est de ratione formali seu diffinitiōe quiditatiua subiecti. Et sic gen⁹ spēs et differentia predicant̃ de his in quibꝫ essentialiter cōtinent̃. Sic aūt sumendo p̄dicari vniuoce ꝓpriū nō p̄dicat̃ vniuoce cuз nō sit de diffinitiōe q̄ditatiua illi⁹ cui⁹ ē ꝓpriū. Quia aūt hoc dicit Petr⁹ hispanus: pōt dici p̄dicari vniuoce magis large sumēdo p̄dicationē vniuocā: qz vicз nō est accn̄s ꝑ accn̄s: sз inest subiecto necessario z in secundo mō dicendi ꝑ se: tū qz lз nō cōtineat̃ in subiecto suo essentialiter seu formalit̃: cōtinet̃ tn̄ virtualiter tum etiā qz sepe ꝓprie passiones ponuntur in diffinitiōibꝫ loco differentiarum essentialiū: que plerūqꝫ nos latēt: quas circūloquimur ꝑ ipas passiones. Predicatio denoīatiua dicit̃ illa in qua p̄dicatum dr̄ inesse subiecto in quadā adiacētia siue formali inherentia ꝑ quā formā subiectū denoīatur: vt hō dr̄ albꝫ ab albedine. Et ista proprie dr̄ p̄dicatio per accidens: z hoc triplicit̃: vt habet̃ primo posterioꝝ. aliqn̄ em̄ accidens p̄dicatur de subiecto: vł subiectum de accn̄te aut accn̄s de accidente: z ad hanc pōt reduci p̄dicatio scd̄e intentiōis in concreto de suo fundamento: vt animal est vniuersale: vel animal est gen⁹: pōt etiā reduci p̄dicatio fundamenti de intentiōe vt dicendo nomen est vox: vł gen⁹ ē qđ p̄dicat̃. i. intentio attributa ei q̄ p̄dicat̃ seu denoīans id qđ p̄dicat̃. Large aūtē extendit̃ p̄dicatio denominatiua ad accidens sumptū ꝓ eo qđ ē extraneū a rōne alicui⁹: cuiusmodi est p̄dicatio generis de differentia z econuerso. z idē dicitur de subiecto z ꝓpria passione: sicē etiā dicit doctor subtilis. 12. di. 2. sen. et. qōe quolibetoꝝ. Nō solum est p̄dicatio denominatiua accidentꝫ ad subiectū: sed etiā forme ad subiectū ꝓprie nature: vn̄ ista est denoīatiua z in primo mō dicendi ꝑ se. hō est animat⁹: lз ista sit ꝑ accn̄s. Corpus est animatū. Predicatio etiaз denominatiua aliqn̄ etiā ab eodē doctore Sco. vocat̃ predicatio formal̃. Unde. 5. dis. pri. sen. dicit q̄ adiectiua ṽba z ꝑticipia p̄dicant̃ formaliter: qz significāt formā ꝑ modū informantis: iō denoīatiue dr̄ de subiecto. ¶ Declarat ꝯnter auctor quid sit predicari equiuoce dicens: q̄ p̄dicari equiuoce est p̄dicari vno nomine z diuersis rōnib⁹ sumptis sm̄ illđ nomen: vt canis vno nomie predicat̃ de aniali latrabili: pisce marino z celesti sydere. Nō tn̄ dicit aliquā rationē seu diffinitionē aut cōceptū ipsis cōmunē. Dicit etiā q̄ ens nō predicat̃ vniuoce de sb̄stantia z accidente: sed equiuoce: qz sm̄ diuersas rōes: qz rō entis sm̄ q̄ dr̄ de sb̄stantia est ens ꝑ se: sm̄ ṽo q̄ dr̄ de accidēte est ens in alio. Sequendo opiniones doctoris subtilis oppositū est dicendū: vt dictū est in precedēti ca. de gn̄e. Nec ratio auctoris cogit. Eodē em̄ mō posset ꝓbari animal dici equiuoce de hoīe z de equo arguendo: vicз q̄ rō animalis sm̄ q̄ dr̄ de hoīe est aīal rōnale: z sm̄ q̄ dr̄ de equo est animal irrōnale. Dico g̃ q̄ sicut conceptus anialis q̄ dr̄ de homine z de equo abstrahit a rōnalitate z irrationalitate: sicut cōceptus entis q̄ dr̄ de substantia z accn̄te abstrahit ab esse ꝑ se z ab esse in alio: nec hoc nec illud includit: sed est indifferēs ad vtrūqꝫ. Est aūt alia p̄dicatio q̄ vtunt̃ theologi in di

uinis que dicit identica.

¶Ad cui⁹ euidentiã sciendũ q̃ essentia le in diuis fm doctorẽ subtilem Scotũ prima.q.quolibetorũ nõ distinguit contra accidentale eo mõ quo sumit a phis de quo dictũ ẽ ca.de ppzio:sz distinguit ɔtra notiõale: vñ qz eẽntia diuia ẽ vna numero in trib⁹ psonis illud dicit eẽntiale qd est simile essentie in mõ predicandi z cõmunitate reali. Et sic illa dicunt essentialia que sunt cõmunia trib⁹ personis: vt potentia:sapientia:bonitas:z sic de aliis. Notionalia vo dicunt illa p q̃ notificat distinctio psonaz diuinarum: vt paternitas:filiatio:spiratio: z sic de aliis. Et talia nõ sunt communia tribus psonis. Ipsa aũt essentialia sunt formaliter infinita: Notionalia aũt nõ sũt infinita nisi rõne identitatis cum essentia Predicatio g̃ abstracti d̃ abstracto vbi vnũ extremũ vl ambo sunt infinita est vera identice: vt sapiẽtia est bonitas vel paternitas: quia infinitũ identificat sibi quodcũq̃ cõmuni compossibile. Q̃d sic pbat: qz infinitũ non est componibile. Õme enĩ qd potest cum aliquo componi potest esse ps: z p cõsequens excedi qz totũ est maius sua parte. Nõ eẽt aũt omnino incõponibile ad aliqd componibile sibi in eodẽ supposito sed nõ esset omnino idem sibi: qz tũc esset ibi aliqua compositio saltem act⁹ z potentie. Infinitũ g̃ identificat sibi quodcunq̃ compossibile. Ista aũt paternitas est filiatõ nõ est vera identice: qz neutrũ est formaliter infinitũ: de quo magis habet videri in theologia.

De predicamentis.

D cognoscendũ zc. Hic determinet auctor de pdicamentis: vbi sciendũ q̃ pdicamẽtũ põt sumi dupliciter. vno modo p genere generalissimo cuiuscunq̃ pdicamenti. Alio mõ p tota coordinatione pdicabiliũ fm sub z supra.

Notandũ vlteri⁹ q̃ metaphisicus tractat de pdicamentis inquantũ sunt quedã entia: logicus vo inquantũ fundant scdas intentiones: cuiusmodi sunt subiici z pdicari. Ad declarationẽ pdicamentoz pmittit tres diffinitiones: duas diuisiões: z duas regulas: q̃ dicunt antepdicamenta. Est aũt antepdicamentũ quedã noticia valens ad cognitionẽ pdicamentoz habendã. Premittit diffinitiõz equiuorũ di. ¶Equiuoca dicunt quoz nomen solũ cõe est: z fm illud nomen ratio substantie est diuersa: vt canis ẽ equiuocus ad canẽ latrabilẽ: piscem marinũ: z celeste sydꝰ: qz solũ nomen est eis cõmune: nõ aũt conueniunt in aliqua diffinitione sumpta fm illud nomen canis: lz bñ cõueniant in diffinitiõe corporis: z iõ notanter dicit fm illud nomen.

Notandũ insup q̃ duplex ẽ equiuocũ: videlz equiuocũ equocãs: z equocũ ad equocatũ. Equocũ equocãs ẽ dictio equoce plura importans. Equiuocũ equocatũ sũt ipe res equoce importate: fm q̃sdã hic diffiniũt equoca equocata nõ equocãtia: sz oppositũ videt veri⁹: qz diffinitio nõ ẽ rerum sz noim. Vñ.4.meta. dz q̃ rõ quã sigt nomẽ ẽ diffinitio: ponit ãt equoca dicũt nõ equoca sũt: qz hmõ sepe Aris.loquit fm opinionẽ antiquoz doctoz. Equoca g̃ dicunt.s.a doctorib⁹ antiquis: z ponit equiuoca in plurali numero ad denotãdũ pluralitatẽ hmõi equiuocoz. Itẽ equiuocans est duplex.s.a casu z a cõsilio. Equiuocũ a casu est dictio plura eq̃ significans pmo vt canis. Equiuocũ a cõsilio est analogũ: qd sigt vnũ p cõpositionẽ ad aliud: vt anial sigt anial pictũ p cõpsitionẽ ad anial viuũ. Vbi

Sciendũ q̃ analogũ nõ est mediũ inter vniuocũ z equocũ: cũ ipa sint imediata: vt ptz ex rõnib⁹ ipoz. Õme enĩ analogũ est vniuocũ vl equocũ. Vñ q̃dã analoga sunt equoca. vt anial est analogũ z equiuocũ ad aial viuũ: z ad anial pictũ. Quedam vo sũt

vniuoca: vt ens e vniuocu ad deu z creaturam substantiam z accns: vt diffuse declarat doctor subtilis Scot⁹: di. 3. et. 8. 1. sen. l3 sit analogon ad ipsa: cu accns babeat attributione ad substantia: z creaturas ad deu: vn l3 attributio sola non ponat vnitatem vniuocationis: qz vnitas attributionis minor est vnitate vniuocationis Minor aut vnitas no arguit maiorem tn minor vnitas pot stare cu maiore. sicut que sunt vnu specie: sunt vnu genere: l3 vnitas generis sit minor vnitate speciei: Hoc pz p phm. 10. metaph. vbi ponit ordine essentiale inter species eiusdem generis. qz ibi vult q in quolibet genere est vnu qd est mensura alioz. Mensurata aut habet ordine essentiale ad mensura: z tn no obstante tali attributione null⁹ negat concepta generis esse vnum.

Sciendu vlteri⁹ q in diffinitione equiuocoz nome no sumitur put distinguit ab alijs ptib⁹ orationis cum equiuocatio z vniuocatio no solu reperiant in nomine sed etia in verbo: l3 sumit ibi nomen p dictione.

Notandu q substantia pot capi dupliciter sm Aris. 5. metaph. Vno mo put substat accidentibus: z sic est pdicamentu distinctu ab accidentibus: z sic no sumit in proposito: cum equiuocatio reperiat in accntibus. Alio mo substantia sumit p qlibet rei essentia seu quiditate: z sic sumit i proposito. Ro etia in pposito sumit p conceptu vl diffinitione. Unde ratio substantie dz conceptus vel diffinitio essentie.

Consequenter auctor ponit diffinitione vniuocoz: di: ens q vniuoca dicunt quoz nomen coe e z sm illud nomen ratio substantie e eadem: vt hoc nomen animal est vniuocu ad hoiem z equu: qz eius ratio siue diffinitio. s. substantia corporea aiata sensibilis ipsis couenit. Et patent alia q ponunt in diffinitione vniuocoz, p ea que pdicta sunt de diffinitione equiuocorum

Deinde ponit diffinitione denominatiuoz dicens: q denominatiua dicuntur quecunq ab aliquo solo casu differentia sunt: z sm illud nomen habent appellatione: vt a fortitudine fortis: ab albedine albus.

Notandu circa illud q denominatiua sunt concreta, z sunt duplicia: quedam in generib⁹ accidentiu: z quedam in genere substantie. Concretum in generibus accidentium dicit quod importat subiectu cum accidente: vt album. Abstractu vo importat solum accidens: vt albedo. Concretum vo in genere substantie sm Sco. 5. distin. 6. sen. importat natura cu supposito: vt homo. Abstractu vo importat pcise ipsam natura vt humanitas. Denominatiua igit id est concreta differunt ab aliquo. i. ab abstracto a parte vocis solo casu. i. sola cadentia seu finali terminatione vocis: cu conueniat in principio ipsius vocis: vel sm Sco. 11. dist. 2. sen. differunt solo casu: qz concretu importat cadentia vl dependentia accidentis ad subiectum vel forme ad suppositu qd denominat. No aut abstractu. Et ista dria est in modo significandi.

Notandu etia q circa hoc e aliter dicendu sm grammaticu: z aliter sm logicu: qz enim grammaticus considerat nominu impositiones: ideo sm ipm abstractu descendet a concreto: vt iusti addita tia fit iusticia. qz vo logicus magis considerat ipas res inquantu sunt fundamenta secundaru intentionu. ido sm ipm concretu denoiat ab abstracto: vt paries denoiat alb⁹ ab albedine sibi realiter inherente. Concretu igit venit ab abstracto: qz pri⁹ e rem esse sm se: sicut significat p abstractu q ipam inesse alteri: sic significat p concretu

Deinde ponit auctor duas diuisiones quaru prima est: q eoz q dicunt: qdam dicunt cu coplexione: vt homo currit: qdam sine complexione: vt homo.

Circa qd notadu q coplexa dicuntur ea q coplectunt plures terminos vl dictiones. Est aut triplex coplexio. s. re-

nū tantū.s.qñ est vna vox simplex z plures res importātes: vt albū. Alia ē cōplexio terminoꝝ tm̄:scʒ qñ sūt plures termini importātes eandē rē: vt marc⁹ tulli⁹. Alia est reꝝ z terminoꝝ simul: vt in proposito. Dici etiā i pposito tm̄ valʒ sicut pvocē pferri vel significari. ¶ Et arguatur: q̄ hec diuisio nō sit bona: quia fm̄ Boetiū in li. diuisionū: diuisio debet dari p opposita: sed incōplexū nō opponitur cōplexo: cū sit ei⁹ ps. Rn̄deo: q̄ incōplexū cū sit q̄ddā ꝯcretū pōt sumi dupl'r.s. formalit̄ p ipa rōne incōplexiōis: vel materialit̄ p eo qḋ sbest tali rōni. pmo mō opponit̄ cōplexo: secūdo mō nō. ¶ Ad declaratiōnē aūt secūde diuisiōis pōit auctor octo modos essendi in: q̄ possūt haberi p hos vsus. Insūt ps toti species generi calor igni. Rex in regno: res i fine: locoq₃ locatū. Primo eñ mō dr̄ aliquid esse in: sicut ps integralis in suo toto: vt paries in domo esse bʒ: q2 est aliqḋ ei⁹. Secūdo mō sicut totū integrale in suis ptib⁹: vt dom⁹ in tecto: in pariete: z fundamento: q2 scʒ ex ipis integrat̄. Tertio mō sicut species in genere: vt hō in aiali q2 videlicet sub ipo ꝯtinet̄. Quarto mō sicut gen⁹ in specie: vt aial in hoīe: q2 est ps eētialis ei⁹. Quīto mō sicut forma i materia: siue sit forma substātialis: vt aia in corpe: siue forma accidētalis: vt albedo in pariete. Est aūt substātialis forma illa q̄ dat esse simpliciter. siue esse sbstātiale. Forma ꝟo accidētalis q̄ dat esse fm̄ qḋ: siue accidētale. Cognoscit̄ autē forma substātial' ab accidētali fm̄ Scotū.12.di.4.sen. q2 q̄diu pcedit̄ in sbstātialibꝫ sp posterior pfectior est priore: vt aia aduenīēs corpi ē pfectior forma corporis. Quando aūt deuenit̄ ad accidētale: sequēs est pfectio: vltima pcedente Sexto mō dr̄ aliqḋ esse in: sicut i suo efficiēte: vt regnū in suo regēte. Septimo mō sicut in suo fine: vt ꝟtus in beatitudine: q2 videlicet ordinat̄ ad beatitudinem. Octauo modo sicut vinum in suo vase: vel locatum in loco: quia ab ipo cōtinetur.

c Consequēter auctor ponit secundā diuisionē dicēs: q̄ eoꝝ q̄ sūt q̄dā dicūt̄ d̄ subiecto: in subiecto ꝟo nullo sūt: vt genera z species z differētie substātie q̄ dicūt̄ de subiecto.i.de suis iferioribꝫ: z nō sūt in subiecto: sicut accidēs cū sint substantie. Uñ dici de subiecto vt hic sumit̄ est pdicari d̄ suo inferiori: vt hō d̄ sorte z platone. Esse ꝟo in subiecto est esse in aliq̄ sic̄ accidēs i sbiecto: qḋ.s. inheret substantie.

Si arguat̄ cōtra predicta q̄ forma sbstātialis ē in forma sicut aia in corpe: g̃ est in subiecto. Rn̄deo q̄ nō est in subiecto sicut accidēs. cū ex ipa z materia ꝯstituat̄ vnū ens p se: nō autē ex subiecto z accidente: Alia ꝟo nec dicūt̄ de subiecto nec sūt in subiecto: vt indiuidua substātie q̄ nō dicūt̄ de sbiecto: cū nō habeāt aliq̄ iferi⁹ sub se: neq₃ sūt in subiecto cū nō sint accidētia. Alia autē sūt q̄ dicunt̄ de subiecto: z in subiecto sūt: vt genera z species noue pdicamētorū accidētiū: q2 dicūt̄ de subiecto. s. de suis inferioribꝫ: z sūt in subiecto cū sint accidētia. Alia ꝟo in subiecto sūt: de sbiecto ꝟo nullo dicūt̄: vt indiuidua d̄ generib⁹ accidētiū: vt hic: albedo: hec nigredo q̄ sūt in substātia sicut in subiecto: et nō dicūt̄ d̄ subiecto cū nō habeāt aliq̄d inferius sub se.

Cōtra hāc diuisionē arguit̄ sic: q2 fm̄ Boe. oīs bona diuisio debet esse bimēbris. Rn̄deo q̄ verū est: sed addevel reducibilis ad bimēbrē: z sic est in pposito. Nā incōpleta significāt substātiā vel accidēs. Si substantiā: vel vniuersalē vel pticularē. Si vniuersalē: sic est pm⁹ mod⁹. Si pticularē: sic ē secun dus mod⁹. Si accidēs: h̄ ē dupliciter: q2 aut accidēs vniuersale: z sic ē terti⁹ modus. aut pticulare: z sic est q̄rtus mod⁹. ¶ Ulteri⁹ auctor ponit duas regulas: Quaꝝ pma ē hec. Qñ alterū de altero pdicat̄ vt de subiecto: q̄cūq₃ de eo pdicat̄ dicūt̄: etiā oīa d̄ subiecto dicūt̄: vt sorte

ē hō: hō ē aīal: ḡ sortes ē aīal. ¶ Ubi notandū: q̄ hec regula habet veritatē qn̄ ē p̄dicatio essentialis sup̄ioris d̄ inferiori: z hoc notat̄ p̄ illud qd̄ dicit̄ vt de subiecto: z ideo si arguat̄: Sortes est hō: hō ē species: ergo sortes est species: nō valet: q2 cū species sit secūda intentio z ens rationis nō p̄dicat̄ essentialiter d̄ homine.

¶ Secūda regula hec ē: Diuersoꝝ generꝫ z nō subalternatim positoꝝ diuerse sunt species z differētie: vt aīalis z scientie que sunt diuersa genera. Differentie em̄ animalis sunt rationale z irrationale. Differētie v̄o scientie sunt morale et naturale z sermocinale. Dicunt̄ aūt genera nō s̄balternatim posita: quoꝝ vnū nō ponit̄ sub altero: vt sunt diuersa p̄dicamenta. ¶ Si arguat̄ contra: q2 corp⁹ ponit̄ inter species substantie z quantitatis. Respondeo: q̄ corpus pōt accipi vno modo ꝓut dicit trinā dimensionē: z sic est in genere quātitatis. Alio mō ꝓ illo cui inest ip̄a trina dimensio: z sic ē in genere substantie. Ponit̄ aūt hec regula ad cognoscendū q̄ essentie p̄dicamentorū sunt imp̄mixte. Cum em̄ genera sint idem eēntialiter cū suis speciebꝫ: si genera sūt diuersa: species etiā erūt diuerse.

Circa qd̄ notādū q̄ licet inter aliqua genera sit distinctio realis: vt patet ī s̄bstātia: quātitate z qualitate. Quātitas em̄ z albedo panis remanēt in sacramēto altaris absq̄ substātia panis: tamen ad distinctionē p̄dicamentoꝝ sufficit distinctio formalis: seu rationū formaliū ip̄oꝝ: z sic eētie p̄dicamētoꝝ sūt imp̄mixte formaliter. Ut em̄ ait Arꝭ. Nihil ꝓhibet idē pluribus generibꝫ enumerari. Un̄ vt ponit doctor subtilis Scot⁹. 13. q. quodlibetoꝝ. Relatio quā hꝫ actus intelligendi ad obiectū ē proprie de genere relationis: z tamen ē idem realiter cū actu intelligendi qui ē quedā qualitas. Ad diuinctionē ergo p̄dictoꝝ sufficit distinctio formalis. Illa aūt distinguūtur formaliter s̄m eūdē doctorem. 2. di. primi sen. quoꝝ vnū nō includit aliud in p̄mo mō dicēdi p̄ se. Est aūt p̄m⁹ modus dicēdi p̄ se qn̄ diffinitio vel p̄s diffinitionis p̄dicat̄ d̄ diffinito. Ista aūt distictio formalis licet nō sit realis ꝓp̄rie dicta: tn̄ nō ē distinctio rōis seu fabricata per op⁹ intellect⁹. Un̄ cū idētitate reali stat distictio formalis z ex natura rei: qd̄ declarat doctor vbi supra accipiēdo albedinē que ē vna res z forma simplex: hec ꝯuenit cū nigredine in rōne coloris. Et differt a nigredine p̄ ꝓp̄riā differentiā specificā. Cū ergo idē nō possit a p̄te rei p̄ idē cū alio differre z ꝯuenire: oportet q̄ realitas a q̄ sumit̄ gen⁹ albedinis: per quā ꝯuenit cū nigredine sit alia a parte rei a realitate a q̄ sumit̄ differētia p̄ quā differt a nigredine: nō est aūt alia realit̄ cū albedo sit simplex forma: ḡ ē alia formaliter z ex natura rei: cū ista ꝯuenientia albedinis z nigredinis sit a p̄te rei seclusa opp̄ositiōe intellectus.

Sed contra arguit̄ sic:

Omne ens aut est reale aut rōnis: ḡ omnis distinctio aut est realis: aut est rationis. Cōsequētia patet: q2 distinctio est passio entis ex q̄rto metaph. Rn̄deo: q̄ distinctio realis est duplex: q̄daꝫ est large sūpta: z q̄dā stricte. Distinctio large sumpta est ōis distinctio q̄ habet esse circūscripto oī op̄atōe itellect⁹. Et de ista dico q̄ veꝝ est q̄ sicut oē ens aut est reale aut rōnis: sic ōis distinctio aut est realis: id est nō fabricata p̄ itellectū: aut rōnis. i. fabricata p̄ op⁹ itellect⁹. Alio mō distinctio realis sumit̄ stricte ꝓ distictione q̄ inter duas res q̄rū vna ē generās z alia generata: vel quaꝝ vna pōt corrumpi: alia remanēte. Et de ista nō est verū q̄ ōis distinctio sit realis vel rōnis. Distinctio em̄ formalis nō est realis h̄ mō: q2 nō est inter rē z rē: Nec est rōnis: quia nō est fabricata p̄ opus intellectus. De varijs modis distinctionū reperies tertio ca. p̄mi phisicoꝝ.

De predicamentis in generali.

Iterū determinat auctor de predicamēto in generali dicens: quod terminorum incōplexorum singulariū aut significat substantiā: vt homo: aut quantitatē. vt bicubitū: aut ad aliquid: vt duplū: aut qualitatē: vt albedo: aut actionē: vt secare: aut passionem: vt secari: aut quando: vt heri: aut vbi: vt in loco: aut situm: vt sedere iacere: aut habitum: vt calciatū esse.

Ad euidentiā huius diuisiōis sciendū: quod cōplexa non sūt in aliquo vno genere cū significēt res diuersorum generū. Et iō hic notanter dī: eorum que sm nullā cōplexionē dicūt. Ex hoc etiā patet quod dicibile incōplexum ordinabile in genere sm sub et supra ē subiectū libri pdicamētorum. Hec diuisio etiā debet intelligi de dicibilibus incōplexis veras res significātibus. Entia enī rōnis q̄ habēt esse p actū intellectus cōparatiuū: vt intentiōes secūde nō sūt i genere: cū pdicamēta sint entia realia. Itē debet intelligi de entibus completis: et iō materia et forma q̄ nō sunt entia cōpleta solū reductiue ponūt in pdicamēto sbstārie et nō p se. Debet etiā intelligi de entibus finitis. Ens enī infinitū cuiusmōi est deus nō est in genere: vt probat doctor subtilis Sco. 8. di. pmi sen. quia realitas a q̄ sumit genus est potētialis ad illā a q̄ sumit differētia: alis genus cōplete diffiniret. Nullū aūt infinitū est potentiale ad aliquid: quia tūc posset intelligi perfectius. Vñ infinitū nō esset cū eo cū quo pōt aliquid mō esse idē. Quelibet igit entitas formaliter infinita idētificat sibi quod cūcqz sibi cōpossibile: ex ifinitate igitur dei patet quod nō est in genere: hoc idē patet ex eius simplicitate. Si enī in deo esset ordo realitatū quarum vna eēt ptrahibilis et pfectibilis p aliā: tūc nō esset sūme simplex: quia ibi esset cōpositio saltē actus et potētie.

Arguitur cōtra hoc: quia ens cū dicat vnū cōceptū cōmune deo et creature: oportet quod ptrahatur ad illa: et sic ibi erit ordo realitatū: quarum vna ptrahet aliā. Rūdeo quod cōtrahētia ens nō sūt differētie cū nō pstituāt cōpositū cū ptracto. Cōtrahit enī ens p finitū et infinitū q̄ sūt mōi intrinseci. Vñ entitas in deo et infinitas nō sūt due realitates: sed vna simplex realitas in sūmo gradu pfectiōis. nō sic de realitatibus a quibus sumit genus et differentia: vt patet in albedine q̄ est forma simplex: licet sit ibi cōpositio actus et potētie: intellectus enī sepat vidēs albedinē: videt ibi duas realitates. quarum vna est potētialis et pfectibilis p aliā. Est aūt modus intrinsecus quod addictus alteri nō variat rōnē formalē eius: vt patet de albedine et eius gradibus. In quocūcqz enī gradu intelligat esse aliquid perfectio quod gradus est gradus illius pfectiōis: nō tollit rō formalis pfectiōis ppter istum gradum.

Notandū insup: quod sicut ens contrahit ad deum et creaturā p modos intrinsecos: sic ens finitum ad substātiā et accidēs. Propius modus substātie est esse p se: accidētis vero est esse in alio: et hoc puenit accidētibus sm prius et posterius.

De pdicamētis in speciali: et pmo de pdicamento substantie.

Substātia diuidit p pmā et secūdā etc. Hic autor incipit determinare de pdicamētis in speciali: et pmo de substātia q̄ ē prior accidentibus ex septimo metaph. diuidendo eā p pmā et secūdā substantiā.

¶ Ubi notandū quod nomen substātie pōt sumi a p se stādo: et sic sumit ab eē eius proprio et absoluto: vel a substādo accidentibus: et sic sumit ab esse eius respectiuo p compatione ad accidentia. Deinde diffinit pmā substantiā dicēs: quod pma substātia est q̄ pprie pncipaliter et maxime substat. Ponitur pprie ad differentiā accidentiū: licet enī accidens possit esse subiectum accidentis: non tamen vltimate terminat eius dependentiam. Ponitur

p̄ncipaliter ad differētiā secūdar substā tiar q̄ nō substāt accidētibꝫ nisi p̄ut sūt i p̄mis. Hō eī n̄ dr̄ albꝰ aut niger: nisi qꝛ sortes vel plato ē albꝰ. Et deinde ponit maxime ad ostendendū ꝙ p̄me substantie pluribꝫ substāt ꝙ̄ secūde: qꝛ substāt oībꝫ aliis qbꝰ substāt secūde. ꝛ cū hoc ipsis se cūdis. ¶ Ulteriꝰ ponit auctor secūdam diffinitionē p̄me substātie: dicēs: ꝙ p̄ma substātia est q̄ nec est in subiecto nec dicit de subiecto. Nō esse in subiecto h̄ ponit ad differētiā accidētiū q̄ inherēt substātie. Non dici ꝓo de subiecto ponit ad differentiā secūdar substātiar q̄ dicunt de suis iferioribꝫ. ¶ Sꝫ ꝯtra hoc arguit Et videt ꝙ auctor sit sup̄fluꝰ ponendo plures diffinitiōes p̄me substantie: qa vnius rei est vnū esse: ḡ vna res tm̄ habebit vnā diffinitionē: cū diffinitio dicat esse rei. R̄ndeo ꝙ vniꝰ rei est vna diffinitio p̄pria q̄ dat ꝑ genꝰ ꝛ differētiā: sed bene possūt ēe plures descriptiōes vel diffinitiones large sūpte qbꝫ notificat qd ꝑ nomē importat. Deinde diffinit secūdā substantiā dicēs: ꝙ secūde substātie sunt species in qbꝫ sunt p̄me ꝛ ipar genera q̄ dicūt secūde substātie: qꝛ secūdario substāt accidētibꝫ. Indiuidua ꝓo dicūt p̄ime substātie: q̄ p̄mario sbstāt: vt dictū ē.

Notandū est ad illiꝰ euidētiā: ꝙ differētia est inter accidētia cōmunia ꝛ accidētia p̄pria: qꝛ accidētia cōia ꝑ p̄us insūt idiuiduis ꝙ̄ spe ciebꝰ: qꝛ hō nō est albꝰ neq; niger: nisi qa sortes vel plato. Sꝫ accidētia p̄pria sūt ecōuerso. Sortes eī nō est risibilis nisi inq̄tū hō. Cōseq̄nter dicit auctor: ꝙ ea q̄ dicunt de subiecto: p̄dicant de eo noīe ꝛ rōne: vt hō de sorte. Eor ꝓo q̄ sūt i subiecto vt in pluribꝫ neq; nomē neq; ratio p̄dicat de subiecto: vt albedo. In aliis ꝓo nomē nihil p̄hibet p̄dicari de subiecto: vt albū de corpe p̄dicat: rationē ꝓo albi impossibile est p̄dicari.

Notandū ꝙ nomē de subiecto p̄dicari est nomē de sbiecto verificari: vt hō est albꝰ. Rō ꝓo dr̄ p̄dicari qn̄ diffinitio vel ꝯceptꝰ p̄dicati i cludit eēntialiter i subiecto: vt hō ē animal. secūde ḡ substātie p̄dicant nomie ꝛ rōne de p̄mis: cū eēntialiter includāt i illis. Abstracta ꝓo de generibꝫ accidētiū: nec noīe nec rōne p̄dicant de p̄mis sbstātiis. Un̄ illa est falsa: sortes est albedo. Cōcreta ꝓo p̄dicant ꝑm nomē: qꝛ illa ē vera: sortes ē albus: sed nō ꝑm rationē. qꝛ ipa albedo quā importat h̄ nomē albus: nō includit eēntialiter in sorte. ¶ Insup cōpat secūdas substātias adinuicē dicēs: ꝙ secūdar substantiar magis est substātia species ꝙ̄ genus: qꝛ pluribꝫ substat. Quibuscūq; eī substat genus: eisdē substat ꝛ species: ꝛ cū hoc etiam ipi generi. Dicit etiā ꝙ species specialissime eque naturaliter sūt substantie vt hō equus: qꝺ est intelligendū: n̄ vna species substātie sit ꝑfectior alia. hō eīm est ꝑfectior: sed est intelligēdū ꝙ̄tum ad substandū accidentibꝫ: qꝛ eq̄liter descendūt in indiuidua: ꝛ sic eq̄liter substāt accidētibꝰ suor indiuiduor. ¶ Ponit ꝯseq̄nter auctor p̄prietates substātie. Prima est: ꝙ cōmune est oī substātie in subiecto nō esse. Et dr̄ notāter cōe: qꝛ ista p̄prietas ꝯuenit oī substātie sed non soli. ꝛ sic inest substātie in secūdo mō p̄priꝫ. Qꝺ eīm ꝯueniat oī substantie patet: qa substātia ē ens ꝑ se itās ꝛ nō inherens sicut accidens qꝺ ꝑ inheret actu vel aptitudine: licet eīm q̄ntitas ꝛ albedo i sacramēto altaris nō inhereāt actu substantie panis: tn̄ habent aptitudinē ad inherendū. Probat aūt auctor hāc p̄prietatē inductiōe ꝛ syllogismo. Et si instet de ptibus integralibꝫ sbstantie q̄ sunt in subiecto: ꝛ sic hec p̄prietas nō couenit oī substantie. Respōdeo: ꝙ ptes integrales nō sūt in aliq̄ sicut accidēs in subiecto: sꝫ sicut partes in suo toto. Qꝺ autē hec p̄prietas nō conueniat soli substantie. p̄bat: qꝛ ꝯuenit differētiis substātie q̄ non sūt i aliq̄ sic accidēs in subiecto: q̄ tn̄ nō sūt i genere sbstātie ꝑ se sꝫ reductiue tm̄. Solū eīm per se in genere sunt illa q̄ sūt in recta linea p̄dicamētali que p̄dicatur in quid de inferioribꝫ: ac ꝑm indiuiduū.

abstrahēs ab existētia actuali: vt hic homo includēs tm̄ naturā specificā cū differētia indiuiduali: vt ponit doctor subtilis Sco. di. 3. 2. sen. Secūda ꝓprietas substātie est: ꝙ omib᷒ secūdis substātijs ꝛ differētijs eoꝝ cōuenit vniuoce p̄dicari de p̄mis. Q̄d ex hoc patet: q꞉ essentialiter includunt̄ in p̄mis. Inest autē ista ꝓprietas substātie i secūdo mō ꝓprij vt p̄cedens: cū nō tm̄ ꝯueniat illis q̄ sunt ꝑ se in genere substātie: sed etiā reductiue: scꝫ differētijs eaꝝ. Et si arguat̄ ꝯtra: q꞉ albū bene p̄dicat̄ vniuoce de ligno et lapide: ꝗ nō ꝯuenit solis substātijs secūdis vniuoce p̄dicari de p̄mis: ꝯsequētia ē nota: ꝛ ꝓbat̄ antecedēs: q꞉ albū dicit vnum ꝯceptū ad lignū albū ꝛ lapidē albū. Respondeo ꝙ licet albū sit p̄dicatū vniuocū: nō tm̄ vniuoce p̄dicat̄: vt em̄ dictū est in fine p̄dicabiliū. Aliud est vniuocū p̄dicari: ꝛ aliud est vniuoce p̄dicari. Uniuocū em̄ p̄dicat̄ cuius cōceptus in se est vnus: ꝛ hoc mō albū dictū de ligno albo ꝛ lapide est p̄dicatū vniuocū. Uniuoce ꝟo p̄dicari est quādo rō p̄dicati includitur in rōne subiecti: sic nō p̄dicat̄ album de lapide. Et sic rō albi nō includit̄ i rōne lapidis. Tertia ꝓprietas substātie ē: ꝙ omis p̄ma substātia significat hoc aliquid: secūda ꝟo substantia nō significat ħ aliqd: ꝫ poti᷒ q̄le qd: licet videat̄ significare hoc aliqd sb̄ appellatiōis figura.

Notandū: ꝙ p̄ma substantia significat hoc aliqd .i. indiuiduū ꝑ se subsistens seu suppositū qđ ꝑ se subsistit .i. independenter existit. Scdm̄ em̄ Sco. 1. di. 3. sen. Rō suppositi ꝯsistit in duplici negatiōe: vicꝫ quia nec depēdet actu nec aptitudine. Unde albedo que est in pariete nō est suppositū: q꞉ actu depēdet a pariete substētāte. Aīa etiā sepata licet ꝑ se existat: nō tm̄ est suppositū. Nō em̄ subsistit seu independenter existit: licet em̄ nō dependeat actu a corpore: dependet aptitudine: q꞉ habꝫ inclinationē naturalē ad informandum corpus. Secūda aūt substantia significat quale quid: id est substantiā plurib᷒ cōmunicabilē. Unde quid dicit substātiā: licet em̄ quiditas seu diffinitio reperiat̄ in accidentib᷒: ꝓprius tamen reperit̄ in substantia. Quale ꝟo dicit formā multis cōmunicabilē. Superiora autē dicunt̄ forme per compositionē ad inferiora: vt patet ex q̄nto et septimo metaphisice. Hinc est ꝙ illa que ingrediunt̄ diffinitionē quiditatiuā cuiusmodi sūt genera ꝛ differentie dicunt̄ apud formalisantes quiditates seu formalitates: q꞉ ꝟo eadē res aliquādo appellat̄ nomīe secūde substātie: aliquādo nomīe p̄me: vt sortes aliquādo appellat̄ homo ꝛ aliqn̄ do sortes: ideo secūda substantia videt̄ significare hoc aliqd sub figura appellationis: id est ꝓpter similitudinē appellatiōis. Quarta ꝓprietas substantie ē: ꝙ substantie nihil est contrariū: sed ħ non est ꝓpriū substantie: q꞉ ꝯuenit quātitati ꝛ quibusdā alijs. Ad cui᷒ euidentiā sciēdū ꝙ ꝯtrarietas pōt accipi dupliciter .s. large ꝛ stricte. Cōtraria stricte sunt forme positiue sub eodē genere posite: maxime a se distantes q̄ in eodē susceptibili vicissim insunt. Large ꝟo dicunt̄ cōtraria que habent aliqs ꝯditiones requisitas ad cōtrarietatē sed nō omes. Et sic sumēdo ꝯtrarietatē substantie inest cōtrarietas. Forme em̄ substātialis ignis ꝛ aque sic contrariant̄ cū sint forme positiue que nō possunt eidē simul inesse: sed bene successiue. Nō em̄ possūt reduci ad ꝓuationē ꝛ habitū: q꞉ licet vna forma includat ꝓuationē alterius: nō tamen p̄cise. Sed vltra hoc dicit aliqd positiuū: ħ etiā mō ponit̄ ꝯtrarietas differentiarꝫ eiusdē generis decimo metaph. Sumēdo ꝟo ꝯtrarietatē stricte: ꝯtrarietas nō inest substantie: quia ad minus ibi deest vna conditionū requisitaꝝ ad contrarietatem: videlicet ꝙ forme contrarie sunt maxime distantes a seinuicē. Et sic loqt̄ Arꝭ. quinto phisicoꝝ: vbi ꝓbat ꝙ ad substantiā non est motus: quia substātie nihil est cōtrariū. Motus autem fit a cōtrario in contrariū. Nam cum de ratione motus sit ꝙ fiat in tempore: impossi/

bile ē aliquid moueri ab vno in aliud nisi inter illa sit quedam distancia ⁊ quidā gradus sm̄ quos successiue eatur ī illis. Cū ergo in forma substantiali non sunt aliqui gradus: forma em̄ substātialis cōsistit in indiuisibili nō possumus intelligere ꝙ ꝓprie sit distātia īter formas sb̄stantiales: ⁊ sic nō erit ibi ꝯtrarietas ꝓprie: nec per cōsequēs motus: licet em̄ inter substantias no sit proprie ꝯtrarietas ꝗ̄tum ad suas formas substātiales: bene tamen ē ꝯtrarietas ꝗ̄tuꝫ ad formas accidentales: vt caliditas ignis ⁊ frigiditas aque ꝯtrariant̄. Et si arguas ꝙ vnꝰ homo alteri ꝯtrariat̄: quia vnꝰ aliū quādoqꝫ interficit. Respōdeo: ꝙ nō ꝓuenit ex ꝯtrarietate formarū substantialiū: sꝫ ex malicia eoꝝ. Quinta ꝓprietas sb̄stātie est: ꝙ substantia nō recipit magis et minus: vt vnus homo nō ē magis homo in vno tempore ꝗ̄ in alio. Ad cuius euidentiā sciendū: ꝙ hec ꝓprietas nō intelligit̄ ꝙ vna substantia nō magis substet accidētibus ꝗ̄ alia: vt patet in p̄cedentibus. Item non intelligit̄ ꝙ vna natura nō sit perfectior alia. Natura em̄ bruti est perfectior natura arboꝝ: cum anima sensitiua sit perfectior aīa vegetatiua: ⁊ natura humana ꝑfectior ē natura bruti. Vn̄ dicit Ar̄. decimo metaphisice ꝙ in vnoquoqꝫ genere ē vnū p̄mū qđ ē metrū ⁊ mēsura omniū alioꝝ: qđ nō debet intelligi de mensura per replicationē: sicut vlna mensurat pannū: sed de mensura sm̄ perfectionē. Cognoscit̄ em̄ perfectio animaliū sm̄ accessum eoꝝ ad perfectionē nature humane: sicut ouis ē ꝑfectius animal ꝗ̄ asinus: q2 magꝭ habet accessum ad humanā naturā ꝗ̄ asinus. Item non debet intelligi ꝙ vna substātia nō sit perfectior altera: etiā eiusdem speciei: licet Ar̄. videat̄ sentire oppositū. Dicere em̄ ꝙ anima christi vel virginis gloriose nō sit nobilior etiā essentialiter ꝗ̄ aīa iude: nō solū ē absurdum: sed etiam tanꝗ̄ erroneū parisius et colonie condemnatū. Sed quid dicemꝰ ad philosophū: Oportet dicere qđ loquit̄ sm̄ opinionē doctoꝝ famosoꝝ tēporis sui: sicut a pluribꝰ sepe asserit̄ in p̄dicamentis: Vel oportet ipm̄ negare: q2 licet non sit de facili ꝯtradicendū auctoritati antiquorū philosophorū: vt ponit doctor subtilis. di. 4. sentē. tamen vbi fides cogit sūt dimittēdi. Est ergo intelligēda ista proprietas de eadē substātia in numero: ita ꝙ demōstrata quacūqꝫ substantia: puta homine: nō ē verū dicere ꝙ sit magis substantia vel magis participet ratioeꝫ substātie absolutā que ē per se stare vno tēpore ꝗ̄ alio: vel ꝙ sit magis homo vel perfectius participet naturā sue speciei vno tēpore ꝗ̄ alio. Hanc ꝓprietatē sic intellectā probat Ar̄. secūdo de generatione: q2 si substantia susciperet magis et minus: tūc vna pars posset acquiri post aliā: ⁊ ꝑ ꝯsequēs ad substantiā esset motus. Notandum tamē sm̄ Ar̄. septimo metaph: ꝙ substantia bene suscipit magis ⁊ minꝰ sm̄ ꝯditiōes materiales. Unde licet vnus homo nō sit magis aīal rōnale vno tēpore ꝗ̄ alio tp̄e: tamē magꝭ pōt vti rōne ꝓpter corporis dispositionem. Pueri em̄ nō possūt vti ratiōe ꝓpter indispositionē potentiaꝝ organicaꝝ. Sic etiā vnus homo est maior in vno tempore ꝗ̄ alio ꝗ̄tū ad quātitatē modalē: licꝫ nō magis homo. Sexta ꝓprietas substantie ē: ꝙ maxime ꝓpriū substantie est ꝙ cū sit vna ⁊ eadē numero ē susceptibilis ꝯtrarioꝝ sm̄ sui mutationem: vt sortes aliquādo ē albus: aliquādo niger.

Circa qđ notādū ꝙ substātia sic suscipiens cōtraria oportet ꝙ mutetur ab vno in aliud: cū ip̄a nō possint eidē simul inesse: ⁊ ideo dicit̄ sm̄ mutationem. Est aūt hoc ꝓprie ꝓpriū substantie: q2 conuenit omni ⁊ soli: licet em̄ hoc cōueniat p̄mo p̄mis substantijs: q2 p̄mo substant accidētibus ex ꝯsequēti: tn̄ ꝯuenit secūdis substantijs. Et si instet̄ ꝙ esse susceptibile ꝯtrarioꝝ nō cōuenit soli substantie: q2 ꝯuenit orōni q̄ aliqn̄ ē vera: ⁊ aliquādo ē falsa. Rn̄det auctor ꝙ h̄ non ē sm̄ mutationē orationis: sed sm̄ mutatio

dē rei. Ab eo em̄ ꝙ res ē vel nō ē: dr̄ oratio vera vel falsa. Vñ dicit ꝙ verū et falsum sunt in rebꝫ vt in subiecto: ꝛ in oratione vt in signo: vñ equocat modꝰ essendi in: cū dicit: verū ꝛ falsū sunt in rebꝫ ꝛ ī oratione. Similiter equocatur susceptibile. cum dicit: res vel oratio ē susceptibilis veri vel falsi: sicut equocatur susceptibile: cū dicit: aial ē susceptibile sanitatis: ꝛ vrina ē susceptibilis sanitatis: aial eī suscipit sanitatē: qꝛ ē eiꝰ subiectū: vrina ꝟo qꝛ ē signū indicatiuū sanitatis: sic veritas est in rebꝫ vt in subiecto: ꝛ in oratione vt in signo.

Circa quod notandū ꝙ licet ꝟitas in re et intellectu multipliciter sumatur: vt habetur .6. metaph. tamen q̄tū ad p̄sens spectat: veritas in re pōt sumi ꝓ ꝯformitate ꝓducti ad ꝓducens: seu ideati ad ideam: vel ꝓ indiuisione actꝰ ꝛ potētie. Falsitas aūt ꝓ priuatiōe hmōi est indiuisionis: vt ponit Bonauen. 6. di. p̄mi sen. Vñ accepta hmōi ratione: hō est albꝰ: veritas in re ē idiuisio albedinis ab hoīe: sicut vnio albedinis cū hoīe: ꝛ talis veritatis res est subiectū: ꝛ illa oratio: hō ē albꝰ: ꝛ est eiꝰ signū. Veritas aūt in intellectu est ꝯformitas intellectꝰ cōponētis vel diuidētis ad ipam rem: vel sub alijs ꝟbis est adequatio rei ad intellectū: falsitas aūt ē difformitas seu inadequatio rei ad intellectū.

Contra p̄dictā ꝓprietatē arguit: ꝛ p̄mo ꝙ nō ꝯueniat omni substātie: qꝛ nō ꝯuenit deo. Nō ē em̄ susceptabilis cōtrarioꝝ cū sit sūme simplex: ꝛ tñ deꝰ est substātia: cū sit ens p se stās. Item angeli ꝛ corpa celestia non sūt susceptibilia ꝯriaꝝ qualitatū cuiusmōi sūt caliditas ꝛ hmōi cū sint icorruptibiles.

Item arguitur: ꝙ non ꝯuenit soli sbstantie: ꝯuenit ꝛ quātitati: cū supficies sit susceptiua albedinis ꝛ nigredinis que sūt ꝯrarie qualitates. Respōdeo ad p̄mū: ꝙ deꝰ nō est substātia p̄dicamētalis: cuꝫ nō sit in genere: vt dictū est. ¶ Ad secundū dico: ꝙ licꝫ angeli ꝛ corpa celestia nō sint susceptibiles grauitatis: caliditatis ꝛ frigiditatis ꝛ hmōi qualitatū actiuaꝝ ꝛ passiuaꝝ adinuicē: tamē hoc nō obstāte sunt susceptibiles aliquaꝝ ꝯtrariarū qualitatū. Angeli em̄ naturaliter sunt susceptibiles ꝟtutis ꝛ vitij et corpora celestia habent diuersas differētias positionis: vt ante ꝛ retro: sursum ꝛ deorsū. Itē sūt susceptiua raritatis ꝛ densitatis. Vñ stella est dēsior pte orbis ꝭm Ar. ¶ Ad tertiū dicēdū: ꝙ licet quātitas sit susceptiua albedinis ꝛ nigredinis: nō tamen ē subiectū vltimate terminās eaꝝ depēdentiā: ꝛ de tali sbiecto itelligit ꝓprietas.

De p̄dicamēto quantitatis.

Quantitas ꝛc̄.

q Post p̄dicamētū substantie ꝯsequēter ponit auctor p̄dicamentū quātitatis. Ad cuiꝰ euidentiā sciendū: ꝙ ꝭm Sco. 12. di. 4. sen. In substātia vt est p̄mū entiū ē duplex ordo p̄mitatis: vna in substando alijs: qd̄ includit recipere alia ꝛ perfici per illa: alia ē primitas actualitatis: ꝛ secunda est simpliciter melior q̄ p̄ma: quia p̄ma requirit illud cui ꝯuenit esse potētiale. Quātitas aūt est ꝓpinquior substantie ꝭm p̄mā rationē: quia immediatior ꝭm rationem susceptiui. Qualitas ꝟo ꝭm secundam. Ipsa em̄ est principiū agendi non quantitas. Unde quātitas sequit p̄dicamentū substantie ratione materie: qualitas ꝟo ratiōe forme: et sic qualitas est simpliciter pfectior. Quādocūq̄ em̄ in aliquo ꝯcurrūt perfectiones distincte: illud est simpliciter perfectius quod est sibi ꝓpinquius ꝭm illud cuiꝰ rō est simpliciter pfectior: sicut ī deo maior perfectio est intellectualitas q̄ necessitas essendi: eo modo quo est ibi distinctio: ꝛ ideo homo est simpliciter melior celo: et similiter musca: quia sensitiua magis appropinquat itellectiue q̄ nō sensitiua: et sic pfectior celo quo ad hoc: licet igit qualitas sit pfectior quātitate: qꝛ tñ quātitas

immediatius inest substātie q̄ʒtū ad ra-
tionē substādi. Vñ alia accidētia insunt
substātie mediāte quātitate: ideo post p̄di
camentū substātie immediate ponitur p̄e
dicamentū quātitatꝫ. Et diuidit autor
quātitatē dicēs: ꝙ quātitatis aliud con
tinuū: aliud discretū: id est generis quā/
titatis: aliud genus subalternū est quā/
titas ꝯtinua: ⁊ aliud quātitas discreta.
¶ Si queratur: Quare nō diffinit auctor
quātitatē? Rñdeo ꝙ diffinitio p̄p̄e
sumpta datur p genus ⁊ differentiā: quāti
tas aūt nō habet genus supra se ¶ Et si
queratur: Quare nō notificeatur diffinitiōe
large sūpta vel descriptiōe. Quare etiā
nō dicitur: quātitas est fm quā quāti eē di
cimur: sicut qualitas ē fm quā quales es
se dicimur. Rñdeo ꝙ auctor diuidē/
do quātitatem ipam implicite describit
vel notificat. Notificatur em̄ quātitas qn
to metaph. p diuisibilitatē tanq̄ per p̄/
mā eius passionē: vt ibi magis videbitur.
Vñ ibi Ar. dicit: ꝙ quantū dicitur qđ est
diuisibile in ea que insunt: id est quanti
tas est diuisibilis in ptes que sunt in ea:
Ita em̄ inest quantitati diuisibilitas ꝙ
nihil pōt diuidi nisi mediāte quātitate.
Vñ dicit Sco. 12. di. 4. sentē. ꝙ si quali
tas esset sepata a quātitate: esset indiui/
sibilis. Vbi dicit: ꝙ diuisibile pōt capi
dupliciter: vel p eo qđ ē in potētia remo
ta vel in potentia ppinqua. Dicitur autē
diuisibile in potentia remota qđ habet
formā sufficientē: nō tamē sub modo cō/
uenienti sub quo oportet eā habere ad h̄
ꝙ diuidatur: Diuisibile aūt in potentia p
pinqua dicitur ꝙ sic habet eā ꝙ statim ces/
sante impedimēto: pōt sequi actus. Al/
bedo igitur separata esset diuisibilis potē/
tia remota: qꝛ esset forma que fm se esset
diuisibilis: nō tamen potentia ppinqua
qꝛ nō sub illo modo essendi q̄ requiritur
ad diuisionē. Est aūt quātitas discreta
illa cuius partes nō copulantur ad aliquē
terminū cōmunē: qui scꝫ sit pncipiū vni/
us: ⁊ finis alterius: sed vnaqueq̄ ipsarū
manet distincta ⁊ separata ab alia: vt nu/
merus ⁊ oratio. Vñ ptes numeri dena/
rij que sunt quinq̄ ⁊ q̄nq̄: vel tria et se
ptem non copulantur ad aliquē terminuꝫ
cōmunē. Vltima em̄ vnitas pmi quina/
rij nō copulatur cū pma vnitate secūdi.

Sciendū ad illius euidētiā ꝙ tri
plex ē numerus: scꝫ nu/
merus numerās: numer⁹ numeratus: et
numer⁹ quo numeram⁹. Numer⁹ nume
rans ē aīa numerās ipas res. Numerus
numerat⁹ sūt res numerate. Numerus
p̄o quo numeramus ē ipa quantitas di/
screta: de qua in pposito. Est autē nūe/
rus multitudo ex vnitatib⁹ aggregata.

Sed cōtra predicta ar/
guitur tripliciter. Et videtur ꝙ numerus
nō sit quātitas discreta: ⁊ primo sic: Ex
nō quātis nō fit quantitas: sed vnitates
nō sunt quāte cū sint indiuisibiles: ergo
numerus ex ipis ꝯstitut⁹ nō ē quātitas.
Item diffinitio quātitatis discrete non
cōuenit numero: ergo nō ē quantitas di
screta: Cōsequētia patꝫ a diffinitiōe ad
diffinitū. Probatur antecedēs: qꝛ duo nūe
ri quinarij copulantur ad denariū quē cō/
stituūt Item numerus nō ē ens reale: er
go nō est species quātitatis que ē ens re
ale. Cōsequētia ē nota: pbatur antecedēs:
qꝛ accidens reale habet vnū subiectū: vt
albedo. Numerus aūt nō habet vnū sb
iectū sed plura: vt numerus trinarius ē
in tribus subiectis: id est in tribus reb⁹
numeratis. ¶ Rñsio ad pmū: cum ar
guitur: ex nō quātis nō fit quātitas: cōcē
do: ex nō quātis actu vel potentia. Vni
tates aūt licet nō sunt quāte actu: tamē
sunt quāte in potentia. ¶ Ad secūdū qñ
dicitur: ꝙ duo quinarij copulantur ad dena
riū: respondeo ꝙ nō copulantur: id est non
ꝯtinuantur: sed bene aggregantur ad ꝯstitu
tionē ipius. ¶ Ad tertiū dicitur ꝙ numer⁹
nō est vnus nisi tm̄ vnitate aggregatio/
nis: ⁊ illa vnitate habet vnū subiectum.
¶ Sed ꝯtra: qꝛ vnitas aggregatiōis est
minima vnitas: vt determinat Sco: 2.
di. pmi sententiaꝝ. Est em̄ minor vnitas
q̄ sit vnitas entis p accidēs: qꝛ in ente p
accidens ē informato vnius ab altero:

nō aūt in aggregatione: ⁊ tūc etiā sequit̄ ꝙ numerus minus erit ꝑ se in genere q̄s ens ꝑ accidens: qđ est aggregatū ex reb⁹ diuersoꝝ generꝝ: ⁊ sic nō erit species q̄ntitatis. Dico igit̄ ꝙ in numeris est ꝯsiderare vnitates in duplici differentia: q̄z q̄dā sūt vnitates materiales: ⁊ quedā formales. Exemplū. In trinario sunt tres vnitates materiales ex q̄bus materialit̄ integrat̄: ⁊ est vnitas a qua numerus trinarius est vnus specie q̄ est ei⁹ forma specifica vel passio ꝯsequēs ip̄m: ⁊ sic numerus nō tm̄ habet vnitatē aggregatiōis. Et tūc ad argumētū q̄n dicebat̄: ꝙ numerus trinari⁹ nō habet esse in vno s̄biecto sed in trib⁹: dico: ꝙ illa tria habēt rationē vni⁹ subiecti respectu numeri q̄ ē forma discreta: q̄z hec est rō forme discrete: ꝙ habeat esse in subiecto in actu diuiso in plures ptes nō copulatas in aliq̄ termino cōi. Deinde determinat auctor ꝙ oꝛ̄o est quātitas discreta dicens: ꝙ similiter in oꝛ̄one syllabe ad nullū terminū cōem copulant̄: s̄z vnaq̄q̄ sepat̄ ab alia.

Sciendū ad illi⁹ euidētiā: ꝙ oꝛ̄o pōt sumi tripliciter: vl̄ in mēte: ⁊ sic ꝑtinet ad p̄mā speciē q̄litatis: vel i scripto: ⁊ hoc dupliciter: vel q̄z ip̄a sumit̄ ꝓ ip̄a materia cuiusmodi ē incaustū: ⁊ sic ꝑtinet ad gen⁹ substātie: vel ꝓ ꝯtractiōe l̄raꝝ: ⁊ sic ꝑtinet ad q̄rtam speciē q̄litatis. Tertio sumit̄ oꝛ̄o in voce aīatoꝝ: et sic pōt sumi triplicit̄. Uno mō ꝓ ip̄o sono vel voce ꝓlata: ⁊ sic est in tertia specie q̄litatis: q̄z infert passionē sensui. Alio mō ꝓ discretiōe siue mensura syllabaꝝ ꝓlataꝝ sibi succidētiū: ⁊ tertio mō ꝓ motu aerꝭ ⁊ instrumētoꝝ q̄bus vox formatur. Ad ꝓpositū dico ꝙ oꝛ̄o nō sumit̄ ꝓ isto motu: nec pro mēsura hm̄oi motus: q̄z tēpus est mensura eius. Sed oratio sumit̄ ꝓ mēsura syllabaꝝ ꝓlatarū. Uñ Arꝭ. ꝓbās oꝛ̄onē esse quātitatē discretā dicit: mensur[..] aūt syllabas.

Item sciendū ꝙ oꝛ̄o nō sumit̄ in ꝓposito put vox cōplexa distiguit̄ a voce icōplexa: s̄z dr̄ oꝛ̄o q̄si oꝛis rō. Uñ sumit̄ ꝓ mensura vocꝭ ꝓlate siue sit cōplexa siue icōplexa.

Itē sciendū ꝙ oꝛ̄o distinguit̄ in ꝓposito a numero q̄z numer⁹ est mēsura discretoꝝ ꝑmanētiū: oꝛ̄o aūt est mēsura discretoꝝ sibi succedētiū. Distinguit̄ aūt a t̄pe: q̄z tēpus ē mēsura cōtinuoꝝ successiuoꝝ: oꝛ̄o ꝟo discretorū: q̄z igit̄ mensura est passio q̄ntitatꝭ: vt patet. 5. ⁊. 10. metaph. iō numerus oꝛ̄o ⁊ tēpus q̄ habēt rōnē mēsure ponūt̄ in genere q̄ntitatis: licet mensurata ponant̄ in aliis generib⁹ reꝝ ad q̄s ē motus: ⁊ sic de aliis. Et si arguat̄ ꝙ Arꝭ. in 5. metaph. nō posuit oꝛ̄onē inter species q̄ntitatis: R̄ndeo: ꝙ oꝛ̄onē satis exp̄ssit ponēdo duas species q̄ntitatis. s. multitudinē ⁊ magnitudinē. Per multitudinē eñ intelligit̄ numer⁹ q̄ est mēsura discretoꝝ ꝑmanentiū: ⁊ oꝛ̄o q̄ est mēsura discretoꝝ sibi succedentiū.

De quātitate cōtinua.

t Ractat vlteri⁹ auctor de q̄ntitate ꝯtinua. Uñ quātitas ꝯtinua est cui⁹ ptes copulantur ad aliquē terminū cōmunē: vt ꝑtes linee ad punctū: ꝑtes supficiei ad lineā: ꝑtes corꝑis ad supficiē: ꝑtes ꝟo t̄ꝑis ad nūc: vt p̄teritū ⁊ futuꝝ ad p̄sens: ꝑtes ꝟo loci ad eūdē t̄minū ad quē corꝑis ꝑticle.

Circa qđ sciendū ꝙ linea ē lōgitudo sine latitudine cui⁹ extrema sūt duo pūcta. Supficies ꝟo est lōgitudo cum latitudine cui⁹ extrema sūt due linee. Corpus ꝟo in ꝓposito sumit̄ ꝓ trina dimensione: s̄z longitudine: latitudine ⁊ ꝓfūditate: nō aūt ꝓ re habente trinā dimensionē: q̄z tūc ꝑtinet ad p̄dicamentū substātie vt dictū est in p̄cedentibus.

Item notandū ꝙ duplex est pūctus in linea: s̄z in actu ⁊ in potentia. Pūctus in actu est pūctus lineam terminās: distinguens ⁊ separans: sicut differentia distiguit vnā speciē ab alia. Pūctus in potētia est pūctus ꝯtinuans ꝑtes linee adinuicem: q̄z inter duas partes semꝑ est pū

ctus in potentia medius. Et iste pun/ctus in potentia non est in fine linee: nec in principio: sed in tota linea vbiq; per totum. Dicitur aūt in potentia vt potē/tia opponit actui distinguendi z separā/di. Nō actui essendi: q2 vere est aliqđ po/sitiuū existēs extra nihil: sicut ptes linee habētes suā entitatē in linea. Et sic ap/paret quō ptes linee copulant ad pūctū nō in actu: q2 ille est tm̄ in fine linee vel i pncipio: sed in potētia: q2 ille est int qsli/bet ptes linee ptinue: nō vn⁹ numero sz plures: nō i actu sz in potētia q̄ p actio/nē diuidētis ptinuū reducunt ad actuz. Si aūt realitas pūcti nō remaneret i cō/tinuo: difficile esset videre quō pūct⁹ cō/tinuaret lineā z copulat ptes linee. Et si arguat q2 tunc puncta in linea se habe/būt psequēter ex quo realitates eozū re/manent in cōtinuo. Respōdeo q2 nō seq/tur: q2 nō sūt ibi in actu sed in potētia: z sunt vnus pūctus p carentiā diuisionis. Vñ ptinua dicūt quoz vltima sūt vnū scz p indiuisionē. De hoc dicit Sco. 12. di. 4. sen. q2 ptes cōtinui in potētia dicū/tur fieri in actu quādo indistincte redu/cunt ad actum distinctū.

Ulterius sciendū q2 partes corporis copulant ad supficiem imediate: copu/lant vo ad lineā mediate: z sic pōt intel/ligi qđ dicit de ptib9 loci q2 copulant ad eundē terminū ad quē corpis pticule nō imediate: sed mediate. ¶ Ubi sciendū: q2 locus est ens p accidēs aggregatuz ex reb9 diuersoz gene2: z ideo nō est in aliq̄ vno genere p se: nec numerat a pho quī/to metaph. inter species quātitatis. Lo/cus aūt vt habet. 4. phisicoz: est vltima supficies corpis ptinētis. Et sic dic duo scz supficiē corpis ptinētis: z vltra h̄ ad/dit relationē cōtētiui ad cōtentū que est respectus extrinsecus adueniēs: cum nō sequat naturā fundamēti posito termi/no nisi vnū alteri applicet. Ille autē re/spectus videt ptinere ad pdicamētū vbi: supficies vo ad pdicamentū quātitat3: phs aūt in loco isto loquit fm opinionē famosaz tpe suo. De tpe aūt videt q2 nō debeat poni inter species q̄ntitatis: q2 a i q̄nto metaph. ponit quātitas p accidēs. Itē videt q2 phs sit hic diminut⁹: vel in q̄nto metaph. supfluus: q2 ibi enumerat motū: nō aūt hic. ¶ Ad pmā dico q2 Ari/stoteles. 5. metaph. ponit duos modos q̄ntitatis p accidens: quoz vn⁹ est fm q2 aliq̄ dicunt quāta p accidēs ex hoc solū q2 sunt accidētia alicui⁹ quanti: sicut al/bū z musicū. Hec nō sunt de pdicamen/to q̄ntitatis. Alio mō aliq̄ dicunt quan/ta p accidēs ex eo q2 sūt quāta p aliud i/q̄tū scz diuidunt ad diuisionē alicuius quantitatis: vt tempus z motus. Mo/tus eīm diuidit ad diuisionē magnitudi/nis in qua fit motus. Tēpus autē diui/dit ad diuisionē mot⁹: hoc aūt nō impe/dit q̄n tēpus sit per se in genere quanti/tatis. Nō eīm sequit: musica est effectiue aīal p aliud: g̊ nō est formaliter aīal: sic in pposito. ¶ Ad secūdū dico q2 phs nō est hic diminut⁹ nec in q̄nto metaph. su/pfluus. Ibi eīm tractat de tpe z motu vt ostēdat quō sūt quātitates per accidēs: Hic aūt ponit tps in species quātitat3; nō aūt motū: q2 tēpus formalius impor/tat q̄ntitatē q̄ motus cū sit eius mensu/ra. Motus aūt formaliter est actus im/perfectus: seu forma in fluxu fm Arī. 3. phisicoz. Et ideo ponit ibidē i eodē ge/nere cū reb9 ad q̄s est motus: q2 tn̄ in ac/quisitiōe eius forme que p motū acqui/rit successio z continuitas: iō quo ad hoc motus reductiue potest poni in eodē ge/nere cū tpe: cū sit eadē quātitas realiter vtriusq;: vt videbit. 4. phisicoz. Nō est aūt incōueniēs q2 Arī. aliqua in aliqui/bus libris omittat: z illa in aliis expōnat q2 sacra scriptura que est maioris auto/ritatis q̄ phia sepe eadē realiter sb aliis verbis expōnit: modo omittens aliqua: z alibi expmens dimissa: vt declarat do/ctor subtilis in. 3 sen. ¶ Posita diuisiōe quantitatis in partes subiectiuas ponit Arī. aliā diuisionē fm quā diuidit eā in ptes integrales dicens: q2 quedā q̄ntita/tes constant ex suis partibus positionē

habentib⁹:quedā ꝓo non.

Circa qđ considerādū est vt dicit Boe. ꝛ pōt elici ex textu Aristotelis. Ad positionē ptiū tria requirūtur:pmo vt ptes sint alicubi. secūdo vt partes sint pmanētes ꝛ nō pereāt. tertio vt ille ptes se ꝯtingāt. Linea ꝗ superficies ꝛ corpus ꝯstant ex ptib⁹ positionem habentib⁹. Numer⁹ ꝓo oratio ꝛ tēp⁹ſūt ex ptib⁹ positionē nō habentib⁹. ¶ Dein de ponit auctoꝛ ꝓprietates q̄ntitatꝫ:qꝛ pma est:ꝙ q̄ntitati nihil est ꝯtrariū: vt bicubito ꝛ tricubito nihil est ꝯtrarium: Cōtrarietas em̄ pmo inest qualitatib⁹ ꝛ nō om̄ibus sed quibusdā: quantitatis ꝓo nō est qualitas.

Sciendū ad illius euidentiā ꝙ licet ꝯtrarietas ꝓprie dicta nō insit quātitati:bene tamen ipi inest ꝯtrarietas large sūpta. Est em̄ i q̄titate contrarietas differentiaꝝ sicut in alijs generibus. Sed contra hanc proprietatem.

Arguitur: qꝛ si quantitati nihil sit ꝯtrariū:sequit̄ꝙ i quātitate nō erit motus. Cōsequēs est falsum ex q̄nto phisicoꝝ.pbat̄ ꝯseq̄ntia. Sic em̄ arguit Arꝭ. Nō esse motu i sb̄stantia:qꝛ substantie nihil est ꝯtrariuꝫ. Rn̄deo ꝙ nō eodē modo arguit inpposito de substātia ꝛ quantitate. Cuius rō est: qꝛ substantie deest quedā ꝯditio ꝯtrarietatis requisita ad motū:que tamen cōditio bene reperit̄ in quātitate. Est aūt ista ꝯditio ꝙ ꝯtraria sūt duo t̄mini maxime distantes inter quos cadūt omnia que sunt illius generis:ita ꝙ ꝯtingit cōtinue deuenire de vno extremo ad aliud extremū p mediū ordiati:sicut se habēt albū ꝛ nigrū in genere coloꝝ. Talis cōtinuitas nō inuenit̄ in substātia:qꝛ esse sb̄stantiale cuiuslibet rei consistit in indiuisibili. Forma em̄ substācialis in quolibet singulari est determinata ad certuꝫ gradū:ꝛ ideo ibi non est motus. Materia etiā dū exuitur vna forma potest indifferēter recipe diuersas formas absqꝫ ordine. Unde Arꝭ. in secūdo de generatione:ꝙ cū terra fit ignis non oportet ꝙ fiat trāsitus per media elemēta. Illa autem ꝯditio ꝯtrarietatis que requirit̄ ad motū:bene reperit̄ in quātitate accipiēdo duo extrema nō f̄m cōmunē rationeꝫ quātitatis:sed accipiendo ipa in aliqua re determinata:sicut in aliqua specie animalis vel plante est aliqua minima quātitas a qua incipit motus augmenti: et aliqua maxima ad quā terminat̄: nō est tamen ꝯtrarietas ꝓprie dicta in quantitate:qꝛ ꝯtraria mutuo se expellunt. In augmento aūt quātitatꝫ nō expellit̄ minoꝛ quātitas p aduentū maioꝛis. ¶ Secūda ꝓprietas quātitatis est: Quantitas nō suscipit magis ꝛ minus. ¶ Sꝫ cōtra hoc arguit̄:qꝛ in quātitate est mot⁹: ergo est ibi magis ꝛ minus. Probat̄ ꝯsequētia: qꝛ ad hoc ꝙ aliquid moueat̄ de vno in aliud: opoꝛtet ꝙ ibi sint grad⁹ p quos successiue cat̄ de vno in aliud. Rn̄deo:ꝙ ibi sunt bene gradus qui attēdūtur f̄m maius ꝛ minus:qꝛ vna quātitas bene est maioꝛ altera:sed nō f̄m magꝭ ꝛ minus:qꝛ linea maioꝛ nō magis participat naturam ꝓprie speciei ꝙ minoꝛ: licet aūt vna quātitas nō magis pticipet naturā ꝓprie speciei ꝙ̄ alia:tamen vna species quātitatis bene est perfectioꝛ alteraːsicut vnus numerus bene est perfectioꝛ alio. Inter species em̄ quantitatis est ordo perfectionis: sicut inter species alioꝛum generū ex decimo metaphisice. ¶ Tertia pꝛopꝛietas quantitatis est:ꝙ pꝛopꝛium est quantitati f̄m eam equale vel inequale dici.

Cōtra hāc pꝛopꝛietatē arguitur dupliciter. Et pꝛimo sic. Aliquid dicitur equale f̄m equalitatem:ergo non f̄m quantitatem. Patet:quia cōcretuꝫ denominatur ab abstracto. Probatur consequentia : quia equalitas nō est quantitas:sed relatio. ¶ Item in diuinis est equalitas personarū: et tamen ibi non est quantitas:cū deus nō sit i genere:ergo hoc non est pꝛopꝛiū q̄ntitati.

Rñsio ad pmū: φ aliqd esse equale alteri fm aliud pōt intelligi dupliciter: vel formaliter vel fundamentaliter: tūc dico φ quelibet res est eqlis alteri p equalitatē formaliter: qz equalitas est a forma: a qua aliqd denominatur equale: fm ꝟo qntitatē aliqd dicitur equale vel inequale fundamētaliter: qz quātitas nata ē fūdare relationē equalitatis vel inequalitatis. Res eñ habētes eandē quantitatē sūt eqles: habētes aūt qntitatē differētē sūt inequales. ¶ Ad secundū dico fm Sco. 13. di. 1. sen. φ duplex est quātitas: qz quedā est qntitas molis: alia ꝟtutis vel pfectiōis. Prima est in genere quātitatis: secūda ꝟo est trāscēdens cū competat his que non sunt in genere. Sic duplex est equalitas: quedā de genere relatiōis: z fundamentū huius est quātitas de generi quātitatis: et de hac intelligitur hec ꝓprietas. Alia est equalitas trāscendens: z hec fundatur in quantitate virtutis: z reperitur in diuinis.

Circa qđ notandū fm eundē doctorē subtilem. 8. di. pmi sen. φ sicut de rōne generis generalissimi nō est habere plures species sub se: sꝫ nō habere aliud supueniēs gen⁹: sic pdicamētū qñ: quia nō habet aliqđ genus supueniēs ē gen⁹ generalissimū: licet paucas habeat species aut nullas: ita transcēdens quodcūq₃ habet: hoc nō habet aliqđ genus nisi ens sub quo contineatur: sed quod de sua ratione ipm sit cōmune ad multa inferiora: hoc sibi accidit. Hoc patꝫ: quia ens non tm̄ habet passiones conuertibiles: scilicet vnū verū bonū: sed etiā habꝫ aliquas passiones vbi opposita distinguūtur contra se: sicut necesse vel possibile: actus vel potentia: finitū vel infinitum. sicut aūt passiones ꝯuertibiles sunt trāscendentes: ita z passiones disiūcte: z tamen vnū membrū illius disiuncti nō cōuenit nisi vni enti: sicut infinitas vel necessitas soli deo: sic potest sapientia poni transcendens: z quodcūq₃ aliud qđ ē cōmune deo z creature.

De pdicamēto relationis.

Ad aliquid vero talia zč. Hic tractat autor de pdicamēto relatiōis. Circa qđ sciendū: φ licet qlitas sit ꝓor relatiōe: sicut absolutū est ꝓus respectiuo: qz tñ plerūq₃ relatiōes fundātur in qntitatib⁹ z qlitatib⁹: ideo inter illa pdicamēta ponitur pdicamētū ad aliqd. Item notandū φ licet ꝯcretū de genere accidentis nō sit p se in aliq₃ vno genere: cuꝫ includat res diuersoꝝ generꝝ: qz tñ idem significāt ꝯcretū z abstractū: licet nō eodē mō: ideo reductiue ꝯcretū ponitur in eodē genere cū abstracto: qz ꝟo relatio est minime entitatis: z ex ꝯsequēti minime cognoscibilitatis: qz sicut res se habet ad esse: ita ad cognosci. 2. metaph. z cōcretū est notius abstracto: ideo autor hic tractat de pdicamēto relatiōis in ꝯcreto.

Notandū: φ sūt duplicia relatiua: quedā fm esse: z quedā fm dici. Relatiua fm esse sūt illa q̄ essentialiter includūt respectu ad aliud vt pater z fili⁹. Illud eñ abstractū paternitas essentialiter dicit relationē seu dependentiā patris ad filiū. Relatiua ꝟo fm dici sunt illa q̄ nō includūt essentialiter respectū ad aliud: licet eñ talia ꝯstruantur cū alijs sub habitudine alicuius casus obliqui: hoc tñ nō ē per respectum ad fundamētū in sua eētia: sicut scīa refertur ad scibile. Hoc eñ absolutū scīa nō est eētialiter relatio: sꝫ scīa dicit duo: dicit eñ qndā qlitatē z qndā relationē illi qlitati annexā: ꝓpter pmū est i genere qlitatis: ꝓpter secundū est in genere relatiōis fm Arꝫ. in pdicamētis: nihil ꝓhibet idem in diuersis generib⁹ enumerari: qđ est veꝝ fm Scotū. 13. di. 4. sen. de aliquo vno per accidens ꝓpter multa per ipm importata: nō aūt est verum de aliquo per se vno: quia diuersoꝝ generū diuerse sunt species.

Item sciendū q Aristo. notificat relationes p h nomē ad aliquid: qr relatio essentialiter dicit respectū vni⁹ ad aliud. Et ista est diffinitio cōmunis tā relatiuis fm esse: q relatiuis fm quid. Relatiua g dicunt. s. a doctorib antiqs ad aliqd. i. relatiua qcūq dicunt alioꝝ. i. cōstruūtur cū alijs sub habitudine genitiui cas⁹ fm hoc ipm qd sūt. i. fm illd qd per ipm nomen importat: vel quomodolibet aliter ad aliud. i. q ad aliō referūt sub habitu dine alteri⁹ casus obliqui. ¶ Deide ponit tres species relatiuoꝝ dicēs: q qdā sunt relatiua equiparātie: vt illa que eodē nomine nominant: vt similis simili similis: eqlis eqli eqlis. Alia aūt dicūtur suppositiōis: vt dñs pater duplū. Alia po suppositiōis: vt seruus fili⁹ dimidiū: qr illa supponūtur alijs: vt seruus dño: filius patri: z dimidium duplo. Alia po supponūtur. s. vt dñs supponitur seruo: pater filio: z duplū dimidio.

Pro quo notandū: q ista diuisio trimēbris pōt reduci ad bimēbrē sic: Quedā eñ sūt relatiōes equiparātie: q etiā dicunt relatiōes cōmunes: z quedā disquiparātie. Relatio eqparātie est illa que fm eandē ratiōnē fundamēti ē in supposito qd refertur: z in supposito ad qd refertur: vt dicit Sco. 19. di. p. sen. Sicut similitudo requirit eandē rōnez albedinis in hoc z in illo. Relatio autē disquiparātie nō sic requirit eandē rōnē fundamēti: vt paternitas z filiatio: qrū vnū fundat in potētia actiua generādi: aliud po in passiua. Hec aūt diuidit in relationē suppositiōis z suppositionis. Cōsequēter ponit auctor pprietates relatiuoꝝ: quaꝝ pma est: q ɔtrarietas est in relatiōe: vt ptus cōtrariat vitio: cum vtrūq illoꝝ sit ad aliquid: hoc aūt non ɔuenit oībꝫ relatiuis: duplo eñ nihil ɔtrariat nec triplo.

Circa quod sciendum: q aliqua relatiua fm dici opponūtur cōtrarie rōne ɔtrariaꝝ qualitatū in quib⁹ fundant hmōi relatiōes: non aūt fm respectū quez habent ad sua correlatiua. Virt⁹ eñ nō ɔtrariat ptuoso ad quē refert: nec vitiū vitioso: sed bene virt⁹ contrariat vitio.

Item notādū: q vitiū pōt sumi dupliciter. Vno mō pūt dicit puationē ptut: z sic vitiū z ptus opponūt puatiue. Alio mō p habitu vitioso: z sic opponūt ɔtrarie. ¶ Itē notādū q ptus z vitiū dicūt eē ad aliqd: qr facilitāt seu disponūt ad bñ vł male agēdū: vel fm Sco. in quodlib. ppter relatiōes circūstantiaꝝ. ¶ Secūda pprietas relatiuoꝝ est q relatiua suscipiunt magis z minus: vt simile dr mag z min⁹ sile: sed hoc nō ɔuenit oīb⁹ relatiuis: vt duplum nō dicit magis z minus duplum.

Pro quo notandū: q aliq relatiua suscipiūt magis z min⁹ rōne sui fūdamenti: qd suscipit mag z min⁹: vt aliqs dicit mag vel min⁹ silis fm q mag vel min⁹ pticipat qlitatē: vt albedinē vel nigredinē q ē fundamētū silitudinis. Sz occurrit dubiū de ineqlitate: qr aliquid dr magis vel min⁹ incqle: z tñ qntitas q ē fundamētū ineqlitatis nō suscipit magis z minus. Rñdeo: q licet qntitas nō suscipiat magis z min⁹: tñ suscipit mag z minus: z sic fm maiorē vel minorē differentiā in qntitate dicit maior vel minor ineqlitas. ¶ Tertia pprietas est: q omnia relatiua dicūt ad ɔuertētiā. ¶ Ubi notandū q differūt ɔuersio ɔuertibilitas z ɔuertētia. Cōuersio eñ est ppositionū. Cōuertibilitas po est inter subiectū z ppriā passionē: que de seinuicem vniuersaliter pdicant vt oīs hō est risibilis: z oē risibile ē hō. Relatiua po dicūt ad ɔuertētiā: qr sicut vnū refertur ad aliud: ita cōuerso: vt sicut pater refert ad filiū: ita fili⁹ ad patrē. ¶ Quarta pprietas ē q relatiua dicunt simł natura. i. simul naturali intelligentia. probat: qr posito vno pōit reliquū: z destru

cto vno: destruit reliquũ: ergo cognito vno: cognoscit reliquũ. pbat ↄsequẽtia: q2 sicut res se habet ad esse: ita ad cognosci secũdo metaphisice.

Contra hoc arguit: quia pat habet esse anteq̃ sit filiꝰ: z destructo patre adhuc remanet filius. Rñdeo q istã ꝓprietas intelligit de fundamẽtis vt sũt sub relatiõibꝫ: licet em̃ illa res q̃ est pat põt bñ esse sine filio z econtra: tñ illa res nõ põt esse sub relatiõe paternitatꝫ sine filio: nec filius est filius nisi habeat patrem: licet bene sit homo.

Icterũ ponit Aristoteles diffinitionẽ ꝓpriã relatiuoꝝ dicẽs: Ad aliqd sunt q̃bus hoc ip̃m esse est ad aliud quodãmõ se habere. i. illa sũt vere z ꝓprie de predicamento relationis q̃ essentialiter includũt respectũ seu dependẽtiã vniꝰ ad aliud: vt paternitas essentialiter dicit relationẽ seu depẽdentiã patris ad filiũ. Et dĩ quodãmõ: q2 videlicet relatio dic̃ q̃ndam specialem dependẽtiã vniꝰ. s. vt fũdamenti: ad aliud: vt ad terminũ sue dependẽtie. Talẽ nempe dependentiã nõ dicũt accidentia absoluta: licet em̃ depẽdeant actu vel aptitudine ad suũ subiectũ: nõ tamẽ dicũt depẽdentiã fundamẽti ad terminũ sicut accidẽtia relatiua: z dicitur essentialiter ad differentiã relatiuoꝝ sm̃ dici.

Notandũ est aũt circa pdicta q licet relatio sit inter duo extrema: scꝫ relatiuũ z correlatiuũ tñ nõ est in ambobꝫ vt in subiecto: sed in vno tm̃ vt i subiecto: z in alio vt in termino: vt paternitas q̃ est respectꝰ patrꝫ ad filiũ est patre vt in subiecto: z in filio vt in termino. silr filiatio est in filio vt i sb̃iecto: z in patre vt in termino. ¶ Ex pdictis patet q relatio nõ põt esse sine fundamẽto z termino. Qđ pbat Sco. 12. di. 4. sen. q2 cũ respectus sit essentialiter habitudo inter duo extrema: ideo tollere terminũ ad quẽ est respectus z fundamentũ cuius est respectꝰ est tollere respectũ z destruere rõnẽ respectꝰ: z sic cõtradictio est respectũ esse sine fundamẽto z termino. ¶ Circa hoc tñ est aliter dicẽdũ i relatiõe actuali z aptitudinali. Relatio em̃ actualis reqrit terminũ i actu. Relatio em̃ aptitudialis tm̃ reqrit terminũ in aptitudine: vt risibilitas est ad actũ ridendi que est in potentia: licet nõ sit in actuali existentia.

Contra predicta tñ arguit. Et videt q relatio põt esse sine fũdamẽto: q2 deꝰ põt supplere causalitatẽ cuiuslibet cause extrinsece: sꝫ fundamẽtũ est tm̃ causa extrinseca respectu relatiõis: cũ nõ sit materia ex q̃: sꝫ in q̃ vel efficiẽs: ergo poterit facere relationẽ sine fũdamẽto. Rñdeo ad maiorẽ: q deus põt supplere causalitatẽ cause extrĩsece: vbi nõ est iplicatio ↄtradictiõis: respectum aũt esse sine fundamẽto implicat cõtradictionẽ: q2 tũc respectꝰ nõ esset respectꝰ cũ essentialit dicat depẽdentiã fũdamenti ad terminũ: vt patet ex diffinitione relatiuoꝝ. Ex pdicta aũt diffinitiõe infert auctor q si qs diffinitiõe nouerit vnum relatiuoꝝ: noscet z reliquũ. pbat: q2 cum esse relatiui sit ad aliđ. s. ad correlatiuũ: oportet q diffiniat ꝑ ip̃m: cuꝫ diffinitio sit orõ indicãs esse rei. ¶ Cõtra hãc diffinitionẽ arguit dupliciter. Primo sic. Pater põt cognosci non cognito filio: ergo nõ est necesse vnũ poni in diffinitiõe alterius. Itẽ si pater diffiniat ꝑ filiũ z econtra: tũc erit circulꝰ in diffinitiõe: z idem erit notius z ignotius. Probat ↄsequẽtia: q2 si pr̃ diffiniat ꝑ filiũ: pr̃ erit ignotior filio. Et vltra: si filiꝰ diffiniat ꝑ prẽꝫ: pr̃ est notior filio. Rñdeo ad p̃mũ: et dico: q illa res q̃ est pr̃ põt cognosci nõ cognita illa re q̃ est filiꝰ: tñ pr̃ in q̃tũ pat: nõ põt diffinitiue cognosci: nisi in eiꝰ diffinitiõe ponat filiꝰ z ecõtra. Vñ si diffiniat pr̃ dicet q pr̃ est ille q̃ de substantia sua habet aliũ genitũ. s. filiũ. Si auteꝫ diffiniat paternitas: dicet q paternitas est relatio seu dependẽtia patrꝫ ad filiũ.

¶ Ad secūdū dicēdū: vt dicit Sco. 34. di. pmi sen. q absolutū filij terminat dependentiā patrꝫ ꝛ ecōtra: absolutū pris terminat dependētiā filij. Pat igit inqꝫ tū pr diffinit p absolutū filij: ꝛ fili9 inqꝫ tū fili9 p absolutū patrꝫ: ꝛ sic nō ē circulus in diffinitiōe: nec idē est noti9 seipso.
¶ Ad intelligētiā pdictoꝝ est notādū: q licet relatiões habeāt distinctiões specificas sm suas ppas differētias sicͭ alia pdicamēta: tñ qꝛ sūt nob ignote: accipimus distinctionē eaꝝ p fūdamēta p que circūloqmur hmōi differentias specificas: q̄ forte ppter eaꝝ modicā entitatē latent nos: ita q ex fundamētis innotescit nobis distinctio earū relationū siue effectiue siue materialiter.

Item notandū: q licet relatio nō possit esse sine fūdamēto ꝛ termīo vt dictū ē: tñ fūdamentū aliqñ bñ posset esse sine relatiōe. Relatio em dupl'r pt se hr̄e ad absolutū. Uno mō ꝯtingent p accidēs: sicut hō pōt cē sine pr̄nitate. Alio mō necessario sicͭ relatio creature ad deū. Nemo em pōt cē creatura sine relatōe depēdētie ad deū ꝯseruātē eā i esse: lic ꝫaūt talis relatio sit eadē realit cū fūdamēto: ñ tñ formalit: cū respect9 nō possit esse de essentia absoluti ex. 4. metaph. Tūc ei idē essꝫ essentialit absolutū ꝛ respectiuū de q Sco. 1. di. 2. sen. ¶ Ulteri9 notādū: q relatio est nomē equocū ad relationeꝫ realē ꝛ relationē rōnis: sicͭ ens ad ens reale ꝛ relatiōis. Et iō relatio rōnis nō ē i genere relatiōis cū pdicamēta sint entia realia ex. 5. metaph. vbi ens p se diuidit in decē pdicamēta. Ad relationē tria requirunt sm Sco. 31. di. pmi sen. ꝛ. 6. q. q̄d libetoꝝ. Primo q extrema sint realia. s. fundamētū ꝛ termin9. Scdo q sint realiter distīcta. Tertio q ex natura extremoꝝ seqꝫ talis relatio absqꝫ opatiōe alicui9 potētie cōpantꝫ vnū alteri. Relatō aūt rōnis est fabricata p aliquā potētiā cōpantē vnū ad aliō: vt vl'itas ē relatio rōnis causata p itellectū cōpantē vnum sugi9 ad mlta iferiora: ꝛ si illud sugi9 imediate cōpet ad singularia d9 spēsqꝫ ꝛ nomē iposītū ad significādū hmōi respectū rōnis. Si vo illō cōe nō imediate cōparet ad singl'aria d9 gen9 ꝓximū vl' sb alternū: ꝛ sic sp ascēdēdo vsqꝫ ad gen9 generalissimū: imo vsqꝫ ad ens q̄d ē pmuꝫ vl'e cōissimū. Et tales relatiōes rōis sūt itētiōes scde de q̄b ē ꝯsideratio logica.
Et generalit ois relatio in q̄ deest aliq̄ triū ꝯditionū pdictaꝝ ē relatio rōnis: ppter pmā oppositio ꝯdictoria est relatio rōnis: qꝛ vnū ꝯdictoriū nihil ponit: ppt secūdā relatio eiusdē ad se ē relatio rōis: qꝛ nō sūt ibi extrema realit distīcta: ppt tertiā relatio dei ad creaturā est rōnis: qꝛ est p itellectū cōpantē deū ad creaturā: licet creature ad deū sit relatio real'.
¶ Ubi sciēdū q qñ est relatio realis mutua duoꝝ extremoꝝ adinuicē in q̄libꝫ extremo ē rō fundandi vnā relationē: ꝛ terminādi aliā: vt iter prēꝫ ꝛ filiū pr fūdat relationē pr̄nitatꝫ: ꝛ tminat relationē filiatiōis. Fili9 vo fūdat relationē filiationis: ꝛ termiat relationē pr̄nitatꝫ. In proposito nō sic: licet em creatura possit fundare relationē realē ad deū: nō tñ econuerso. Cū em de9 sit ita simpler q ē: qcqd hꝫ nō pōt fundare relationē realē ad creaturā: qꝛ tūc illa relatio esset de9. Ex q̄ vlteri9 seqret cū relatio coexigat extremū ad sui esse: q de9 nō posset cē sine creatura: ꝛ sic nō posset esse sūme necessari9: qꝛ seclusa creatura posset nō esse. De relatiōib9 etiā multa habent scdo phisicorū ꝛ. 5. metaph. iō magꝫ succincte ptrāseo. ¶ Ibi aūt ponūtur tres mōi relatiuoꝝ sm diuersa fūdamenta relationuꝫ.
Prim9 mod9 est relationū fūdataꝝ sup numeꝝ ꝛ vnū. Sup numeꝝ: vt sunt proportiones numerales: vt duplū ꝛ dimidiū. Sup vnū aūt in substantia fundat relatio identitatis. Sup vnū vo in quātitate relatio equalitatis. Sup vnū autem in qualitate relatio similitudinis.
¶ Secūd9 mod9 relatiuoꝝ ē relationū fūdataꝝ sup potētiā actiuā ꝛ passiuā: vt pr̄nitas fūdat sup potētiā actiuā generādi: ꝛ filiatio sup potētiā passiuā. ¶ Terti9

modus est relationū fundata⁊ sup men surabile ⁊ mēsurā: vt sciētia refertur ad scibile: ⁊ intellectio ad intelligibile: qđ ē ve⁊ nō de mēsura quātitatiua sed ſm cē ⁊ veritatē. Act⁹ em̄ intelligēdi est apt⁹ natus mēsurari. i. actualiter depēdere i entitate ⁊ cognoscibilitate ab obiecto p̄ ticipādo ipm̄: sicut silitudo illi⁹ cu⁹ est. Est aūt ibi relatio realis aptitudinalis ⁊ nō actualis. Et iō notāter dicit̄ mēsurabilis ad mensurā ⁊ nō mēsurari. Qñ em̄ obiectū nō existit vel scientia causat̄ a deo: tūc nō mensurat̄ actu a scibili: vt declarat Sco. 13. q. quodlibeto⁊. ¶ Et si arguat̄: q̄ obiecto nō existēte nō habet̄ sciētia de eo: q2 vt dicit hic Ar͡z. Corrupta re scibili corrūpit̄ sciētia q̄ est de eo. Rñdeo: q̄ illa auctoritas p̄hi est vera: corrupta re scibili q̄tū ad esse essentie ⁊ esse existētie. Et si arguas: q̄ si corrūpat̄ res q̄tū ad esse existētie: corrūpit̄ q̄tum ad esse essentie: cu⁊ nō sit dare esse ēentie sine esse existentie. Rñdeo q̄ esse essentie nō remanet extra intellectū sine esse existentie: bene tñ remanet in intellectu: ⁊ h̄ sufficit. Sc̄dm̄ em̄ Scotū. 7. q. quodli. Sciētia nō requirit existentiā: sed solas q̄ditates in aīa. Est aūt in p̄mis duob⁹ modis relatiuo⁊ mutua depēdētia. Duplū em̄ realiter refert̄ ad dimidiū: ⁊ ecōuerso: silr̄ pater realiter refert̄ ad filium ⁊ ecōuerso. Nō sic in tertio mō: licet em̄ sciētia realiter referat̄ ad scibile: non tamen ecōuerso. Ex quo patet q̄ illa proprietas q̄ relatiua dicunt̄ ad cōuertētiā nō cōuenit nisi relationibus p̄mi ⁊ secundi modi loquēdo de cōueniētia reali: lic͡z em̄ sciētia realiter referat̄ ad scibile: non tñ ecōuerso. Illa em̄ res q̄ est scibilis: vt pote lapis nō refert̄ realiter ad sciētiā: licet etiā scibile inq̄tū scibile referat̄ ad sciam̄: nō tñ relatiōe reali: sed rōnis tm̄.

De predicamento qualitatis.

q Ualitas ⁊c. Hic auctor determinat de p̄dicamēto qualitatis: ⁊ describit q̄litatē dicēs: q̄ q̄litas est ſm quā q̄les esse dicimur: vt ſm albedinē dicimur esse albi. ¶ Ad cui⁹ euidētiā sciendu͡z: q̄ q̄litas pōt sumi dupliciter. Uno mō p̄ forma de genere q̄litatis q̄ q̄lificat subiectū accidētaliter. Alio mō p̄ differentia essentiali cuiuslibet gener͡z q̄ p̄dicat̄ i q̄le: In diuinis aūt licet nō sit differētia p̄p̄e: tñ illa q̄ habēt rōnē act⁹: vel q̄si forme pñt dici q̄litates. Unū ſm Sco. dist. 26. p̄mi sen. Attributa diuina dicunt̄ illa q̄ p̄ficiūt essentiā in esse secūdo q̄si q̄litates: vt charitas: sapientia: veritas: bonitas. Nō sic aūt habēt se intellect⁹ ⁊ volūtas: sed sūt q̄dā p̄fectiōes intrinsece in eētia p̄suppositē oī q̄ntitati ⁊ q̄litati: et sic q̄litas nō ē ignē: s͡z sumit̄ trāscēdent̄.

Notandū: q̄ licet abstractū sit p̄us natura cōcreto sicut causa suo effectu formali: tñ cōcretū est nobis noti⁹: et iō q̄litas notificat per suū cōcretu͡z: vt p̄ notius nobis. Quale p̄o notificat̄ p̄ abstractū ⁊ p̄ p̄us simplr̄.

Notandū etiā q̄ dicimur in hac descriptione refert̄ ad substantiā in cōi. Qualitas ergo est ſm quam nos substantie dicimur: id est denominamur accidentaliter quales: ⁊ ponitur accidentaliter propter differentias essentiales a quibus essentialiter dicimur quales. ¶ Qualitat͡z quattuor sūt species. Hic ponit auctor quarū prima est habitus ⁊ dispositio. Est autē dispositio qualitas de facili mobilis: habitus p̄o de difficili mobilis. Unde habitus ⁊ dispositio tātū differunt ſm perfectū ⁊ imperfectum: et iō faciunt primā speciem qualitatis. Perfectum enim ⁊ imperfectū vt vir ⁊ mulier non variant speciem ſm Aristotele͡z in libro de animalibus. Unde eadē q̄litas vt virtus vel scientia dum est in fieri ⁊ in esse imperfecto dicit̄ dispositio: dū p̄o habet esse perfectū permanens et radicatum in subiecto dicitur habitus: et dicit auctor q̄ omnis habitus potest dici dispositio: licet non econuerso: quod verum est non quidem sumendo dispo/

fitionez stricte,p qualitate de facili mobili:sed large pro omni qualitate disponente subiectū suum ad operationē: siue perfecte:siue impfecte:z omnes tales qualitates ponuntur in hac specie siue sint corporales:vt calor:frigiditas:egritudo:sanitas:siue spirituales:vt act⁹ intellectus. Unus em actus ad aliū inclinat:z ex ipis generanť habitus. Itē species intelligibiles habitus intellectuales:vt intellect⁹ sapientia:z morales virtutes:vt iusticia z castitas:z hmōi. z virtutes infuse:vt fides:spes:charitas ponunť in hac specie. ¶ Notandū tñ ꝙ habitus potest tripliciter sumi. Uno mō p quacunqꝫ forma habente priuationē sibi oppositā. Alio modo p inherentia corporis ad ea que sunt circa corpus:et sic est predicamentū distinctum ab alijs. Tertio modo p qualitate disponēte suum subiectum ad operationē:z sic sumitur in proposito.

Arguiť tamen contra predicta sic. Nullum ens rationis ē de genere qualitatis:cum qualitas sit ens reale:sed sciencia est ens rōnis:ergo nō est de genere qualitatis. Rñdeo ꝙ ens rōnis potest sumi tripliciter ꝑm Scoť. dist. 4. sen. Uno modo p illo qd habet esse i anima subiectiue:vt spēs: actus:z habitus. Alio modo obiectiue:sicut vniuersalia sunt in aīa p spēs a rebus causatas vel a deo impressas. Tertio mō p compatione q̄ intellectus compat vnū obiectū cognitū ad aliud obiectū cognitum. Cū ergo dicit ꝙ nullū ens in aīa est de genere qualitatis:verū est de ente in anima tertio modo dicto. Tale eni ens est relatio rationis cuiusmodi sunt secunde intentiones: nec habent aliqd esse reale:sz habent tm̄ esse obiectiue in intellectum.

¶ Secunda species qualitatis est naturalis potentia vel impotentia aliqd facile faciendi vel patiendi:vt sanatiu⁹ dicit aliquis qz habet naturalē potentiā ad faciliter resistēdū suis cōtrarijs z morbis:egrotatiuus ꝟo eo ꝙ habet naturalem impotentiā ad hmōi:sic durū habet naturalē potentiā:vt non cito secet. Molle ꝟo habet naturalem potentiaz ad hmōi. Cursores quoqꝫ z pugillatores dicunť nō q̄ actus illos exercent:sed qui habent naturalē potentiā ad faciliť hmōi actus exercendos. ¶ Circa qd notandū ꝙ p naturalē potentiā vel impotentiā circumloquiť Arist. quandā speciem subalternā q̄litatis cōprehendentem oēs facilitates vł difficultates naturales ad agendum vel patiendū.

Notandū ꝙ potentia pōt capi tripliciter. Uno modo p respectu potentie ad opationē: et sic ptinet ad genus relationis: vł p fundamento talis respect⁹: qd est absolutū z principiū opatiōis: sicut intellectus z voluntas sunt principia pductiua intellectionis z volitionis: vł pro facilitate z agilitate vtēdi hmōi potentia. Hoc tertio modo sumiť naturalis potentia i pposito ꝑm Scotū. 14. dist. 2. sen. vt patet p exemplum de cursore z pulgillatore:non aūt secundo modo intellectus z voluntas cum sint pfectiones intrinsece ipsius anime:z ꝑm augu. 5. de triniť. sūt vna mēs:vna eētia: vna vita. Non sunt accidentia ipsi⁹ anime sz ponunť in eodem genere cū ipsa. Hoc idem ponit Bonauētura: lz aūt hmōi potentie sint idez realiter cū anima distinguiť tñ formaliter:de quo al's magis videbiť. Itē notandū ꝙ prima z secunda spēs qualitatis differūt: qz facilitates naturales ponunť in secunda specie. Dispositiōes ꝟo z habitus acquisiti in prima:vt facilitas naturalis ad pugnandū poniť i secunda specie. Acquisita ꝟo p artem z exercitiū ponunť in prima. Sic egrotatiuus, put dicit difficultatē naturalez ad resistendū cōtrarijs z egritudinem causantibus: poniť in secunda specie. Ipsa ꝟo egritudo acquisita poniť in prima: q̄ si sit de facili curabilis diciť dispositio: si ꝟo sit incurabilis dr habitus. Item naturale pōt capi dupliciť. vno modo qz ortum habet a natura:z sic pertinet ad

hanc speciem. Alio mō qr inest alicui a principio cōditiōis nature: nō tñ naturaliter: sed gratuite seu p donū naturalibus supadditū: sicut angelis a principio creationis fuerūt impresse species seu silitudines omniū naturarū: z virgini purissime in instanti creationis anime eius fuit collata gratia equiualens iusticie originali p quā fuit a peccato originali pseruata: z tale naturale nō spectat ad scdaȝ spēm qualitatꝫ sȝ ad pmā

Tertia spēs qualitatis est passio z passibilis q̄litas. Vñ in hac specie ponunt oēs q̄litates sensibiles q̄ sunt obiecta sensuū q̄ dicunt passibiles q̄litates: qr sunt nate inferre passionem sensibus: vt sonꝰ: color: lux: caliditas: frigiditas: z hmōi. Et omes qualitates q̄ ab hmōi generanf: vt sunt species obiectoꝝ recepte in potentijs organicis: et passiones appetitus sensitiui vt delectatio: tristicia: ira: Tales aūt qualitates licet sint pfectiones potentiarū organicarum: dicunt tñ passiones eo q recipiū tur in ipsis organis ℞ecipere cū large dicit pati: sic lumen qđ est spēs lucis ponit in hac specie a Scoto. 13. di. 2. sent. Differunt etiā passio z passibilis qualitas. passibilis qualitas dicit tales qualitates sub esse pfecto pmanenti in subiecto: vt rubedo q̄ puenit in aliquo a natura: sȝ passio dicit illas qualitates sm esse imperfectum et nō pmanens: vt rubedo q̄ pueniṫ in vultu hominis ex verecūdia: cuiꝰ causa est: qr facies est subiectū verecundie. Et ideo sanguis q̄ est amicus natu re vadit ad corroborandū mēbrum lesum quantū potest. Sic homo efficitur pallidus ppter timorem: qr inter cetera membra coꝛ magis timet: z iō ad ipm confortandū sanguis exit de facie: z sic remanet pallida.

Circa qđ potest dubitari de caliditate q̄ ponit a phō in pma z tertia specie qualitatis. Ad qđ pōt dici q hec species distinguit a prima: quia forma p cōparationē ad actū quē pt efficere dicit dispositio quo ad primā spēm z sic caliditas ponit i prima specie per comparationē ad calefacere. Forma vo pducta ab agente inquantū recipit in passo dicit passio: z sic caliditas ponitur in tercia specie: vl' inquantū nata est inferre passionē sensui. De opationibꝰ etiā immanentibꝰ cuiusmodi sunt intellectio z volitio: q̄ sunt vere qualitates: z videt q sint in pdicamento actionis: dicit Sco. 13. q. quodlibetoꝝ: q videt rationabilius ipas ponere in prima specie qualitatis in qua ponunt omnes qualitates spirituales: siue sint in fieri: vt operatio: siue in esse pfecto z pmanēti: vt habitus: sed si sit in esse impfecto dicit dispositio. In tertia aūt specie solum exemplificat Aristo. de qualitatibus corporalibus Dicit tamen q forte huiusmodi opationes possent poni in hac specie: cum sint quedam passiones. Et tūc oportet dicere ad aristo. q solū ponit exempla de qualitatibꝰ sensibilibꝰ tanquā de magis notis: p has etiā intelligēs spirituales. De hac materia dicit ℈ chaȝ q nō est intentiōis phi ponere q iste species a se mutuo vniuersaliter remoueantur: sed quod de se mutuo saltim particulariter predicenf. Et ex hoc mouetur q Aristo. ponit caliditatem in prima z tertia specie qualitatis.

Quarta species qualitatis ē foꝛa vl' circa aliqđ ↄstans figura

Circa qđ notādū q licȝ forma posset sumi p forma substantiali vel accidentali: vt alibi dictū est: tamē in pposito forma z figura sumunf p eodem videlicet pro dispositione vel terminatione quantitatis. Unde in aliqua re figurata possumus considerare tria: videlicet ipsam rem ex qua constat: vtpote lignum. Et quo ad hoc pertinet ad genus substantie. Secundo possumꝰ considerare q̄ntitatem eius terminatam linealiter z superficialiter. Et sic pertinet ad genus

quantitatis. Tertio considerare possumus terminationem vel dispositionem qualitatis que potest dici forma vel figura ei⁹: et de hac in proposito. Figure igitur vel forme sic accepte reponuntur in hac specie: vt rectitudo: curuitas: triangulatio: quadrangulatio.

De cõcreto qualitatis

Qualia vero dicunt͂ q͂. Hic notificat auctor concretũ qualitatis dicens ꝙ illa dicunt͂ qualia que s͂m qualitates denominatiue dicunt͂: vt grammatic⁹ dicitur denominatiue a gramatica. Quedam etiã dicunt͂ qualia ab aliq̃ qualitate: sed nõ denominatiue: q2 s͂c3 nõ est ibi denominatio vocalis. Et hoc duplicit͂. Uno mõ q2 nomen non est impositũ illi qualitati: vt cursor dicitur ab arte currendi: vel a naturali potentia: cui tñ nõ est nomẽ impositũ. Et ideo l3 sit ibi denominatio realis: non tñ vocalis. Alio modo q2 licet sit nomen impositum illi qualitati: tamen cõcretũ nõ participat illud nomen: vt studiosus dicitur a virtute: vbi tamen nõ est ꝑticipatio in voce cum nõ cõueniant in principio vocis: et sumit͂ studiosus ꝓ virtuoso.

¶ Consequenter ponit auctor proprietates seu cõmunitates qualitatis: quarum prima est: ꝙ contrarietas inest qualitati: vt albedo contrariatur nigredini et iusticia iniusticie. Hoc patet per diffinitionẽ contrariorũ. Contraria enĩ sũt forme positiue sub eodem genere maxime distantes que vicissim insunt se mutuo expellendo. Plures autem qualitates sunt huiusmodi: ergo contrarietas inest qualitati.

Sed contra hoc argui

tur sic: quia albedo et nigredo non sunt forme maxime distantes: ergo non contrariant͂. Consequentia est nota. Probatur antecedens: quia plus distant superficies et albedo que sunt diuersorum generum q̃3 albedo et nigredo: que sunt eiusdem generis. Ad hoc respondeo dupliciter. Primo ꝙ maxima distantia cõtrariorum intelligitur de distantia eorum que sunt eiusdem generis. In genere autem colorũ maxime distant albedo et nigredo: cum sint duo vltima inter que continentur omnes medij colores.

¶ Secundo respondeo ꝙ aliqua mag͂ distare potest intelligi dupliciter: vel q2 minus conueniunt in aliquo communi vel quia magis repugnant. Primo modo magis distant superficies et albedo: quia non conueniunt in aliquo genere. Albedo vero et nigredo sunt eiusdem generis. Secũdo modo magis distant albedo et nigredo: quia est repugnãtia eorum ad esse simul. Non sic de superficie et albedine: quia simul esse possunt. Hec autem est distantia contrariorum qua mutuo se expellunt. Hoc autem nõ est proprium qualitati: quia non conuenit omni qualitati cuiusmodi sit figure circulatio: triangulatio: nec etiam conuenit coloribus medijs: licet enim mediũ per comparationem ad extremũ habeat rationem alterius extremi: vt rubeus comparatum albo habet rationem nigri. tamen non est ibi contrarietas stricte sumpta: sed tñ large: cum inter illa non sit maxima distantia.

Secunda proprietas

qualitatis est: ꝙ si vnum contrariorum sit quale reliquum erit quale: vt si iustũ sit quale: iniustum erit quale. Probat͂: quia contraria sunt que ponuntur sub eodem genere. Si ergo vnum est in genere qualitatis: et reliquum.

Tertia proprietas ẽ ꝙ

q̃litas suscipit magis et minus: quod patet: quia suscipere magis et minus est in

sua essentia intendi z remitti pfecti⁹ vel impfectius pticipando naturā sue spēi: plēs aūt qualitates sunt hmōi: vt calor z frigus al:qñ intendunt z aliqñ remittunt:lz eīn gradus fm quos forme intēdunt non sint de essentia speciei. qz sicut spēs abstrahit a differentia indiuiduali sic ab hmōi gradib⁹:tñ faciūt vnū per se cū natura specifica ita q ad indiuiduū cōstitutū ex forma specifica z pprietate indiuiduali cōtinet vnitiue istos grad⁹. Hoc aūt nō cōuenit omī qualitati. Circulatio eīn z quadrangulatio nō suscipiunt magis z minus.

Et notandū q qualitates fm se suscipiunt magis z min⁹:nō p cōparationem ad subiectū:seu ppt maiorē radicationē i sbiecto vt qdam false opinant: vt ptz.8.metaph. z.17.di.p.sen. Scoti.z iō succincte pertranseo. ¶ Quarta pprietas ē q ppriū est qualitati simile vel dissimile dici. Sicut eīn quantitas nata est fundare relationē equalitatis:sic q̄litas relationē similis vl dissimilis. ¶ Sz contra hoc arguit qz in diuinis est silitudo: cū psone diuine sint siles in sapientia z tñ non est ibi qualitas cū de⁹ nō sit in genere. Respōdeo:sicut dictū est q q̄dam est qualitas de genere qualitatis z quedā transcendens:sic q̄dam est silitudo de genere relatōis:z illa fundat in qualitate generica.alia est silitudo transcendens:et illa fundat in qualitate trāscendēti. Illa aūt dicunt similia q̄ habent candē qlitatem vel in numero sicut in diuinis: vl in specie sicut in creaturis. Vñ in diuinis est maxima silitudo eq̄litatis z identitatis:cū psone diuine habeāt eandem sapientiam potentiā z essentiam in numero:non sic in creaturis.

De pdicamēto actionis

a Ctio ē scd̄m quā in id qd̄ subijcitur agere dici mur. Hic auctor determinat de pdicamento actiōis. ¶ Pro cui⁹ declaratione fm mentē doctoris subtilis. 13.di.4.sen.z.13.q.quolibetoꝝ sunt aliqua notanda. Et pmo q actio dicit respectū agētis ad passum transmutatū.

Sciendū q respect⁹ in genere est duplex: vn⁹ intrinsec⁹ aduenięs:z ali⁹ extrinsec⁹. Voco aūt respectū intrinsec⁹ aduenientē:q̄ sequit necessario ambo extrema posita in actu vl qd̄ idem est qñ necessario sequit suū fundamētū posito termino. Et talis respectus est tm̄ de genere relationis. Voco aūt respectū extrinsecus aduenientē qñ nō necessario sequit posita extrema sit i actu. Et sub isto mēbro cadunt ista sex vltima pdicamenta:de quib⁹ Arist. parū locutus est. De his eīn multa cōsiderat phus natural:z de his tractat auct. sex principioꝝ:patet eīn de actiōe z passiōe q possibile est esse actiuū z passiuuꝫ z etiā approximata:z tñ nō habere istū respectum.s.q agens sit id a quo passiuū transmut:nec passum id qd̄ ab ipso transmutet.puta si sit aliqd̄ impediens actionē. Et p tanto ista sex principia nō sunt spēs relationis qz relatio dicit respectū intrinsecus aduenientē:ista aūt nō. ¶ Itē sciendū q agens creatum habet quendā respectū ad passum q̄ est extrinsecus adueniens z de genere actionis:vt dictū est. Et habet aliū respectū ad pductū:vt pater ad filiū:z iste est intrinsecus aduenięs et de genere relationis:z ptinet ad secundū modū relatiuorū. ¶ Itez duplex est actio.s.immanēs vt visio intellectio z transiens:vt calefactio fm quod ponet philosophus.9.metaphisice qd̄ sic pōt declarari. Operatio enim sicut actio immanens duas habet conditiones:in quibus conuenit cum actione transeunte. Prima ē q semper est in fieri:non dico in fieri successiue:quia operatō est indiuisibilis:sed sic in fieri:quia est in continua dependentia ad causam eandem z fm idem: sicut dependentia rei create ad causam conseruantem scz deum. Secūda conditio est q operatio quasi transit in obiectū

sicut in terminū: lȝ nō accipientē eē per ipsam: sȝ psupponit in suo esse. Et pter istas duas cōsideratōes pōt opatio dici actio: ꝛ p istas significat grāmatice per verbū actiuū. actio aūt transiens vltra istas duas cōditiōes addit tertiā. s. qꝛ ē pductiua alicui⁹ termini: vt accipientꝫ esse p eam: vt calefactio est pductiua caloris in ligno vltra passionē quaȝ infert scȝ calefieri. Ista aūt distinctio actiōis sic intellecta nō est cōmunis in spēs sed vocis in significatiōes. Nam actio transiens est vere actio de genere actionis. Actio pō immanens est vere qualitas: vt intellectio visio. Sed equiuoce dicit actio pter cōditiōes pdictas in quib cōuenit cū actiōe de genere actionis.

Notandū insup q aliter calidū calore calefacit: ꝛ alit calefacit calefactiōe. Calidūȝ em̄ calore calefacit in rōne principij formal remoti qd est rō agendi. Calefacit aūt calefactiōe in rōne forme pimo denominantis: sicut simile formaliter dr sile similitudine: ꝛ fundamentalit dr sile albedine. In diffinitiōe g actiōis qn dicit q actio est fm q̄ ꝛc. ly fm dicit habitudinē forme pimo denominantis. Respectus em̄ quē importat actio nō est ratio agendi: sȝ est dispositio media int agēs ꝛ effectū pductū. Actio g est fm quā vt formā pimo denominātē: dicimur agere in id qd subijcit. s. passum.

¶ Deinde ponit auc. ppietates actōis di. q ppiū actiōis est ex se inferre passionē. Hoc aūt est pprie ppiū actiōi: licȝ em̄ qualitas q est rō agendi inferat passionē: hoc tn̄ nō est imediate: sȝ mediāte actione. ¶ Ulteri⁹ ponit auc. aliqs cōmunitates actiōis ꝛ passiōis. Prima est q inter actiōes est ꝯtrarietas: vt calefacere ꝛ frigefacere cōtrariant: ꝛ hoc est rōne q̄litatū cōtrariarū: q sunt rōes agendi vt calor ꝛ frig⁹. Silr inter passiones est contrarietas: vt calefieri ꝛ frigefieri ꝯtrariant. Scd̄a ppietas cōmunis est q recipiunt magis ꝛ minus. Calefacere em̄ qd est agere magis ꝛ minus dicit similiter ꝛc. calefieri qd est pati: hoc etiaȝ ipsis competit rōne qualitatū suscipiētium magis ꝛ minus.

De pdicamēto passiōis

Passio ꝛc. Post pdicamētū actionis tractat auc. de pdicamento passionis describendo vel notificādo quid est passio di. q passio est effect⁹ illatioq actiōis. i. effect⁹ qui infert ab actione: sicut calefieri infert ex calefacere: ¶ Ubi notandū q sicut actio formalit dicit respectū agentꝫ ad passum: sic passio dicit formaliter respectum patientis ad agens: seu transmutati ad trausmutans. passio g est illa relatio passi ad agens q infert ab actione. Ponit auc. alias duas ppietates passiōis: quarū pꝛima est: q ppiū passionis est inferri ex actione immediate. s. Ex hoc ptz q auctor prius notificat quid ē passio p eius ppietatē. Sepe em̄ p ppietateȝ circūloquimur differentias nobis ignotas. Secunda ppietas est q passio non est in agente sed in patiente.

Pro quo notanduȝ q actio pōt sumi dupliciter Uno mō p respectu agentis ad passum. Alio mō potest sumi actio p forma acta q dum ē in fieri est motus. Scd̄m em̄ cōmentatorē motus est forma fluēs. Hec aūt forma inquantū est ab agente dicit actio: ꝛ inquātū recipit in passo dicit passio. Unde dicit Arȝ. 2. phisi. q mot⁹ est act⁹ actiui ꝛ passiui: sȝ passiui vt in ipso. actiui aūt vt ab ipso. Actio aūt sumpta p respectu agentis ad passum est in agente subiectiue ꝛ non in passo. pbat: qꝛ in eodem est respectus ꝛ fundamentū. Ratio fundamenti videt hoc ostendere: nec oppositū est intelligibile: sed potentia actiua q est fundamentū hui⁹ respectus ꝛ actionis est in agente. g talis actio est in agente subiectiue: Ipsa g actio q est respectus extrinsecus adueniens est in agente sicut in subiecto. In forma autē

q̄ dicit᷑ potentia est vt in fundamento ꝓ ximo: simil'r passio dicit respectū oppositū correspondentē isti q̄ suo mō simil'r est in passo ꝛ potētia passiua. Actio ꝟo accepta ꝓ forma acta seu ꝓducta ꝑ actionē de genere actiōis est in passo vt i sbiecto. Hoc ptꝫ ꝑ ph̄m. 9. metaph. dicentem: Edificatio est in edificato: accipit᷑ ibi edificatio ꝓ forma acta ꝑ edificationē. ꝓbat᷑ etiā qꝛ talis forma acta dū ē in fluxu est motus vt dictū est. Mot⁹ autē est in mobile subiectiue: ex. 3. phicorum. Ex p̄dictis ptꝫ q͞ lꝫ actio ꝛ passio sit idē motus materialr: cū tñ formal'r distinguant᷑: nec dicant motū ſm se: sed ꝑ relationē ad agens ꝛ passum sunt diuersa p̄dicamenta. Motus ꝟo cū formalit᷑ sit forma in fluxu est in eodē genere cū forma q̄ ꝑ modum inducit᷑: ¶ Si querat᷑: in q̄ habeat esse subiectiue: creatio: actō ꝛ creatio: passio? Respondeo ſm Sco. 13. di. 4. sen. et. 12. q. quolibetoꝝ: q͞ nō ē ꝓprie creatio: actio: nec creatio: passio: cū actio ꝛ passio nō sint respectu alicui⁹ passi. Creatio aūt non p̄supponit aliqđ passum: vñ creatio passio dicit relatiōeꝫ dependentie creature ad deū. q̄ est idem cū creatura: ꝛ sic est subiectiue in ip̄a: cū nō possit esse sine tali dependentia. Est aūt idē respectus a pte rei ad deū creantem ꝛ cōseruantē: sed creari impˀtat huiusmodi respectū cū respectu rōnis ad nō esse p̄cedens. Cōseruari ꝟo cū respectu rōnis ad esse p̄cedens. Et sic creatura nō creat᷑ nisi in principio in instanti: nec cōseruat᷑ ꝓprie nisi i post ꝑmū istans qꝛ ꝟo creatio ꝛ passio est relatio realis creature ad deū: ideo creatio: actio ē relatio ratiōis dei ad creaturā corñdens. Vñ creatio actio formalit᷑ dicit respectū hmōi includendo ꝛ cōnotando volitionē diuinā transeuntē sup obiectū ꝓductū. Ille aūt respect⁹ hꝫ solū esse obiectiue in intellectu cōparante deuꝫ ad creaturā. Volitio aūt diuina conotata est ipse de⁹. Obiectū ꝟo sup qđ trāsit est ip̄a creatura ꝓducta. ¶ Dubitari vl' te/rius posset de actuali inherentia accñtꝫ absoluti ad subiectū in quo ponat᷑ genere. Non em̄ ponit᷑ in genere relatiōis cū sit respect⁹ extrinsecus adueniens. Vñ pōt esse tale accñs absq̄ inherētia actuali: vt patet in sacramento altaris. Ad hoc respondet Sco. 12. di. 4. sen. q͞ talis respect⁹ potest ꝑtinere ad gen⁹ actionis: posito q͞ actio dicat nō tm̄ respectū agentis ad passum: sed forme informantis ad illud qđ format᷑. Vel pōt ꝑtinere ad gen⁹ passionis si passio dicat non tm̄ respectū passi ad agens sꝫ ad formā. ¶ Circa qđ notandū q͞ licet omnis forma recepta siue in potentia cognitiua: siue in potētia appetitiua possit dici passio: siue fiat cū transmutatione corꝑali: vt delectatio fit cū cordis dilatatione: dolor ꝟo vel tristicia cū restrictione: siue fiat absq̄ hmōi transmutatiōe: vt cōceptus anime dicunt᷑ passiōes. Vñ in li. ꝑmo peryermenias dr̄ q͞ voces sunt earū que sunt in aīa passionū note. i. signa conceptuū siue rerū conceptarū: tñ hmōi forme in passo recepte nō spectāt ad genus passionis: sed bñ ip̄a receptio hmōi formarū. De ceterꝭ aūt p̄dicamētis. s. quando: vbi: situs: ꝛ habit⁹ nō facit auctor mentionē nisi in generali: ꝛ iō de his breuiter me expediam: ꝛ ꝑmo de predicamento quando: qđ sic diffinitur auctore sex principioꝝ.

De p̄dicamēto quādo

Quando est qđ ex adiacentia tēpis in re tēpali relinquit᷑. Ad cui⁹ euidentiā sciendū q͞ qñ in ꝓposito tantū valet sicut esse aliqñ vel in aliquo tēpe: vt esse hodie: heri: cras: esse in tpe p̄nti: preterito ꝛ futuro. Est igit᷑ qñ respect⁹ causatus in re tpali ex adiacentia temporꝭ ad ip̄sam. Ex quo ptꝫ q͞ qñ est respectus extrinsecus adueniens: qꝛ nū necessario sequit᷑ extremp posita in esse. potest eī esse temp⁹ ꝛ res temporalis absq̄ hmōi adiacentia: ꝛ sic absq̄ qñ: vt puta si ponat᷑ res temporalis extra celum. Temp⁹ eñ

hic sumitur pro tempore qd est mensura motus celi. Et ideo illo tempore proprie mensurant temporalia que habent mutabilitatē a motu celi. Vn dicit doctor subtilis. 49. dist. 4. sen. q motus corporis gloriosi nō mensurabit tempore nostro: qz nō erit subiectū variationis: tūc corpus nostrū nec aggrauans.

De predicamento vbi.

Ubi vero est respectus corporis a loci circumscriptione pcedēs. Circa qd notandū: q vbi in pposito est esse alicubi localiter: vt esse in ciuitate: in ecclesia in domo: in camera: vn vbi dicit respectū corpis circūscripti seu locati ad locū circūscribentē. Ipa aūt circūscriptio actiua que fundat in loco circumscribēte licet significet p dictionē actionis: nō tn est actio: sed relatio ptinens ad h genus fm Sco. 1. distin. 2. sen. Qd et hoc patet: qz supficies corporis cōtinentꝫ cū sit quantitas que cōsequit materiā non est forma actiua. Qd autem vbi sit respectus extrinsecus adueniens patet cū corpus et locus possunt esse etiaꝫ approximata absqz circūscriptione locati seu coextensione: vt patet de corpore christi in sacramento altaris qd est presens spe ciebus panis z vini: non tn localiter cuz sit in qualibet pte totum: z sic non coextendit ipsis speciebꝫ. Posset etiam deus facere corpus z locū absqz vbi etiam large sumpto: qd est esse tm in loco pñtialiter vt pura formando aliqd corpus esse vniuersum: z annihilando oīa q sunt i superficie ɔcaua celi: vt declarat Sco: 2. q. quodlibetoꝝ. Tūc em cēnt corpus z locus sine respectu presentialitatis. ¶ Et si queras in quo pdicamento ponet vbi angeli. cū angelꝰ nō sit in loco circūscriptiue sꝫ tm pñtialiter seu diffinitiue. Respondeo q accipiendo vbi pprie pout diffinit ab auctore sex principiorum: nō ponet in predicamento: cum angelꝰ non circumscribat loco: sed bene accipiē do large p respectu presentialitatis ad locū. Unde Scotus. 18. dist. 4. sen. dicit: q licet non sint plura genera q decē tamen rationes eorum nō ita assignant generibus sicut possent assignari. Cuz autem vbi sit respectus extrinsecus adueniens ita etiam erit sitꝰ vel positio cū presupponat vbi.

De predicamento sitꝰ.

Situs enim vl' positio vltra esse in loco dic ordinē ptiū adinuicē: z ad ipm locū: Vn fm Sco. vbi sup. duplex ē positio: quedā eīn dicit ordinē ptiū adinuicem: z hec ē drñtia quātitatis: alia dicit ordinē ptiū in loco: q dicit predicamētū situs: vt stare: sedere: iacere.

De pdicamēto habitꝰ.

Habitꝰ aūt est corpoꝝ z eorū q circa corpus sꝫ adiacētia: vt armatio: indutio: calciatio. Qꝫ aūt habitus sit respectus extrinsecus adueniens patet: quia nō necessario sequit extrema posita i eē Possunt ei corpꝰ z arma esse sine tali respectu: vt pote si vnū nō applicet alteri.

De postpdicamentis.

Dicitur autem zc. Hic determiat auc. de postpdicamētis q valēt ad declarationē pdicamētoꝝ: z pmo tractat de oppositiōe. Circa qd sciendū q duplex ē oppositio: qdā cōplexoꝝ: z de illa fit mētio in tractatu ppōm: alia ē incōplexoꝝ: et de hac habet in pposito. Est aūt oppositio formalis repugnātia aliquoꝝ duorū q impossibile est simul esse in eodē respectu eiusdē: z sunt quattuor spēs eiꝰ: scꝫ oppositio relatiua: ɔtraria: priuatiua: z ɔtradictoria. Si arguat q oīa opposita sꝫ relatiua: cū oppositū dicat habitudinē vniꝰ oppositi ad aliō. Est em oppō oppositoꝝ positioz oppositū ē oppo

ſiti oppoſitũ: ꝗ oppõ relatiua male po/
nif ſpecies diſtincta ab alijs. Reſpon/
deo ꝙ licet oppoſita inquantũ oppoſi/
ta ſiue quantũ ad ꝑ ſe ſignificationẽ vel
intentionẽ oppoſitionis ſeu repugnãtie
dicanf relatiue ad inuicẽ: tñ quantũ ad
ſubſtratũ qđ ſubeſt illi intentiõi nõ om
nia oppoſita ſunt relatiua: imo quedaꝫ
ſunt cõtraria: vt albũ ꝛ nigrũ: quedam
relatiua: vt pater ꝛ filiꝰ. Nõ eſt aũt in/
conueniens oppoſitionẽ eẽ de genere re
lationis: lꝫ oppoſita: vt albedo ꝛ nigredo
pater ꝛ filiꝰ ſunt diuerſoꝝ generũ. Re/
lationes eñ eiuſmodi fundanf in rebus
diuerſoꝝ generũ: vt identitas in ſubſtã
tia: ſimilitudo in q̃litate: ꝛ equalitas in
quantitate. Illud etiã qđ ẽ alicuiꝰ gene
ris ſicut cõcretũ generis relationis põt
denoĩatiue dici de pluribꝰ generibꝰ ſm
Sco. 12. diſt. 4. ſen. ¶ Sunt aũt relati
ue oppoſita q̃ ad inuicẽ referunf: vt pa/
ter ꝛ filiꝰ: que quidẽ nõ poſſunt ſimul in
eſſe eidem reſpectu eiuſdẽ: ſed bñ reſpe/
ctu diuerſoꝝ. Differũt ꝓo relatiua a cõ
trarijs: qꝛ vnũ relatiuũ coexigit aliud a
ſui eſſe: vt pater nõ poteſt eſſe q̃n habe/
at filiũ: nõ ſic de cõtrarijs. Cõtraria au
tem ſũt q̃ ſub eodẽ genere poſita maxie
ad ſeinuicẽ diſtant: ꝛ eidẽ ſuſceptibili vi
ciſſim inſunt vnũ alterũ expellendo: niſi
alterũ inſit a natura: vt albedo ineſt ci/
gno ꝛ nigredo coruo. Iſta deſcriptio cõ
trarioꝝ ſatis patet ex his q̃ dicta ſũt in
ꝓcedentibꝰ: vt albedo ꝛ nigredo contra
rianf q̃ maxime diſtant in genere coloꝝ
nec poſſunt ineſſe eidẽ ſimul ſm idẽ: licꝫ
bene ſm diuerſa. Et intelligif diſtantia
cõtrarioꝝ de diſtantia q̃ dicit repugnã/
tiã formalẽ: non aũt de diſtantia locali
Surſum eñ ꝛ deorſum lꝫ large poſſint
dici contraria: nõ tñ ſtricte: q̃ quidẽ hñt
inter ſe diſtantiã localẽ: nõ tñ habent re
pugnantiã formalẽ. Vñ idẽ corpus vir
tute diuina poſſet eſſe ſurſum ꝛ deorſuꝫ
vt diffuſe declarat Sco. 10. di. 4. ſent.
qꝛ aũt auctor fecerat mentionẽ de ꝯtra
rijs que alicui inſunt a natura: vt cali/
ditas ineſt igni a natura: ideo dicit ꝙ ca

liditas nõ eſt in igne ſicut accñs in ſub/
iecto: ſꝫ ſicut ſubſtantiale in eo cuiꝰ eſt.
Eſt tñ in materia ignis ſicut accñs i ſb
iecto. Ad cuiꝰ euidentiã notandũ: ꝙ lꝫ
auctor nõ teneaf a pluribꝰ eo modo q̃ ſo
nant eiꝰ ꝟba: põt tñ aliqualiter exponi:
vñ ſubſtantiale põt ſumi vno mõ ꝓ eo
qđ eſt de rõne formali q̃ditatiua alicuiꝰ
ſicut rationale hoc mõ eſt de eſſentia ho/
minis. Alio mõ ꝓ eo qđ cõſequif ſbam
vel naturã alicuiꝰ: ꝛ ſic riſibilitas põt di
ci ſubſtantialf homini: lꝫ nõ ſit de diffini
tiõe q̃ditatiua eiꝰ: ſumendo igif ſubſtan
tiale ꝓmo mõ caliditas nõ eſt ſubſtãtia
lis igni. Cũ eñ ſit accidens alicuiꝰ en/
tis nõ erit de ſuba ignis: qꝛ qđ vere ẽ nul
li accidit: ꝓmo phicoꝝ. Sumẽdo ꝟo ſb
ſtantiale ꝓ eo qđ cõſequif naturã alicu
ius: ſic caliditas põt dici ſbſtãtiale igni.
Eſt eñ accñs inſeꝑabile cõſequens na/
tura ignis: et eiꝰ ꝓprietas cõpetens oĩ
lꝫ nõ ſoli. Et dicit auctor ꝙ ſbale igni
ſicut ſunt ea q̃ cadunt ſub diffinitiõe ali
cuius: non ſm ꝑdicationẽ eẽntialẽ ſup/
ple: ſed ſm principiũ: ſicut punctus po
nif in diffinitiõe linee: qꝛ eſt principium
vł finis linee: nõ tñ ꝑdicaf eẽntialit̃ de li
nea: ſic caliditas põt poni in diffinitiõe
ignis nõ quiditatiua cũ nõ predicef eſ/
ſentialiter de igne: ſed in diffinitione q̃
daf ꝑ additamentũ. ſ. large ſumpta ſeu
deſcriptione tanq̃ eiꝰ ꝓprietas q̃ eſt ꝓn
cipiũ quo ignis calefacit. ¶ Et notan/
dũ ꝙ in exemplis nõ requirif omimoda
ſimilitudo: qꝛ vbi eſt omnino ſile eſt ma
gis identitas q̃ exẽplũ: Qꝫ aũt nõ fue
rit intentio auc. ponere ꝙ caliditas ſit
forma ſubalis ignis: patet ex hoc ꝙ dici
tur ꝙ eſt in materia ignis ſicut accñs in
ſubiecto. Forma eñ ſubalis nõ eſt i ma
teria vt accidens in ſubiecto: cũ ex ipſis
ꝯſtituaf vnũ ens ꝑ ſe. Eſt aũt caliditas
in materia ignis ſicut accñs in ſubiecto
qꝛ nõ cõſequif ipam naturã inſeparabi/
liter. Ineſt eñ caliditas igni a natura
nõ rõne materie ſed rõe forme: ſicut riſi
bilitas neceſſario conſequif hominẽ nõ
inquantũ animal: ſed inquantũ rõalis:

fm Sco.2s.dist.2.sen. quare g calidi/tas nō cōsequit inseparabiliter materiā ig nis:iō dicit auctor q est susceptibil cali ditatis z frigiditatis. Qd est verū me/diante forma substātiali:q.s. potest in/formari aliqua forma quā cōsequit fri/giditas:vt forma aque vel alia quā con sequit caliditas vt forma aeris. Imme/diate aūt nō pōt recipere materia aliqd accñs:vñ opinio illa est falsa quā ponit cōmentator pmo phicor. videlz q i ma teria rerū generabiliū z corruptibilium oportet intelligere dimensiones inmi/natas seu incompletas ante aduentuz forme substantialis: q quidem post ei aduentū accipiunt esse completū z ter/minatū. Hanc em improbat Scot. 12 dist.4.sen. Tū qz forma de generi prio ri nō pt pficere susceptiuū de genere po steriori. g nec forma subalis dimensiões Tum qz forma subalis est talis act q nat est cōstituere vnū p se cū suo p se p/fectibili. Sz nō pōt cōstituere vnū p se. aliquo mō de genere quantitatis. Un/de quantitas nō est rō media int agens z passum. Agens em naturale attingit materiā fm essentiā nudā: vt passum ab eo immediate transmutatū: vñ qñ ex aq generat aer pri natura corrumpuntur oīa accidentia aque cū eius forma sb/stātiali q in illa materia introducatur forma aeris. Agens aūt naturale sic po test generare subam que nō pfuit: sic pt generare accidentia cōsequentia ipsam ¶ Consequenter determinat auc. q sūt priuatiue opposita di. q illa que habēt fieri circa idem subiectū ordine irregres sibili z tpe determinato a natura. Un/de ab habitu est deuenire in priuatiōez A priuatione aūt in habitū est impossi/bilis regressus: vt cecitas z visus habēt fieri circa oculū: z a visu cōtigit fieri mo tū in cecitatē: sed nō ecōuerso p naturaz licet bene p miraculū. Dicit aūt notant tpe determinato a natura. Canis enim añ nonū diem nec est videns nec cec: qz añ illud temp nō est nat habere visuz z iō post illō temp naturalit videt. Et si argnat q tenebra est priuatio lucis: z tñ aer fit de tenebroso lucidus: g fit re/gressus a priuatiōe in formā vl habitu3 Rñ. q duplex est priuatio. Quedā est cui habit a principio innato: cuiusmo di est cecitas: qz visus est a principio in trinseco. Alia est priuatio cui habit ē a principio extrinseco: vt tenebra in me dio. De prima intelligit dictum Arist. non de secunda.

Sed contra hoc argui/tur: qz a quiete que est priuatio mot de est regressus ad motum: z ab ignorā/tia que est priuatio scientie est regressus ad scientiā: z tamen tam scientia q mo/tus sunt a principio intrinseco seu inna to. g de illa non intendit Arist. Rñ. q priuatio que est a principio innato est duplex. Quedā ē q tm priuat habitū z nō tollit principiū habitus z de ista p/cedit argumentū. A tali em bene est re/gressus in habitū. Alia est que tollit ha bitum z principiū ppriū habitus: vt ce citas priuat visum z debitaz dispositio nem organi: z de illa intendit arist. Ab ipsa enim in habitum naturaliter ipossi bile est regressus.

Contradictoria sunt af firmatio z negatio eiusdē de eodē: vt ho mo: nō homo: album: nō album.

Ubi sciendū q licet de quoli/bet dicatur alte/ra ps cōtradictiōis: vt de quolibet verū est dicere q est homo vl nō homo: nō ta men p se: vt dicit Scotus.2.disti.1.sen. Utraqz em harū est falsa: homo est per se alb: homo est per se non alb. Nec ei albedo nec non albedo p se inest homi/ni. Contradictoria etiam nō predicant de quolibet cum reduplicatione. Un/de vtraqz harū est falsa: homo inquan/tum homo ē albus: z homo inquantum homo est nō albus. Alterū igit contra/dictoriorū nō dicit de quolibet quando termin de quo dicit accipit distributi/ue. Ratio hui est qz vni supposito po/test inesse vnū z alteri alter. Uñ neutra

istarū est vera: Omīs homo est alb⁹: et omnis homo non est albus.

Notandū insup ꝙ contrarietas distinguitur a priua tione ꝛ contradictione: q2 in contrarie tate quodlibet extremū est formalit̄ ali quid positiuū nō sic in alijs. Item priua tio ꝛ contradictio nō sunt idem absolu te. q2 licet priuatio sit quedam contra dictio inquantū vnum priuatiue oppo sitoꝝ est negatio alterius: tn̄ priuatio ꝑ ꝑie sumpta fundamentaliter ponit sb iectum aptū natū. Contradictio autē de sui rōne: nec ponit existentiā subiecti nec aptitudinem in subiecto. vnū em̄ ex tremū contradictionis verificat ꝛ de en te ꝛ de non ente: vt animal non videt et non ens non videt.

De modis priorum.

Prius autem ꝛc.

Consequenter ponit auctor modos poris. Primo modo aliquis dicit esse prius alio tempore: vt senior est prior iuuene. Secundo modo aliquid dicit pri⁹ alio quo nō ꝯuertitur fm ꝯnām subsistendi qn̄ arguit de est se cundo adiacente ad est secundū adia cens: ꝛ dicit est secundū adiacens qn̄ nō ponit predicatū: vt homo est. Dicit aūt tertiū adiacens quando ponit predica tum: vt homo est albus. Hoc mō anial est prius natura homine: q2 bene sequit homo est: ergo animal est: sed non econ uerso. Tertio modo aliquid dicit prius fm ordinem: vt in scientijs principia sūt priora conclusiōib⁹. Et dicunt scientie discipline a discipulo: ꝛ doctrine a docto re. Quarto aliquid dicit pri⁹ dignita te: honore vel ꝑfectione. Quintus mo dus prioris ꝗ tempore philosophi non erat ita assuetus sicut alij est eoꝝ ꝗ con uertunt fm essendi ꝯsequentiam: ꝛ vnū est causa alteri⁹ quodāmodo vt sit. Et tale digne ꝛ rationabilit̄ pōt dici prius natura: q2 sine contradictione vnū pōt esse sine alio: ꝛ aliud nō sine ipso qꝺ di cit prius natura. 5. metaphꝭce: vt res est causa veritatis orationis facte de ipsa re: vt si cursus a pte rei insit homini bn̄ sequit ꝙ illa ꝓpo hō currit ē vera: ꝛ eco uerso. Aliqn̄ tn̄ pri⁹ natura q2 ꝗ aliō de pendet: ꝛ a quo cōuertit: lꝫ nō possit esse sine ipso. Et hoc mō subiectū est prius natura ꝓpria passione. alios modos pri oris vide. 5. metaphisice.

De modo similitatis.

Simul dicitur ꝛc.

Deinde ponit auct. modos similitatꝭ. Primo mō aliq̄ di cunt simul tempore: vt sunt illa ꝗ eodē tpe generant. Secundo mō aliqua di cunt simul que cōuertunt fm ꝯnām sb sistendi: ꝛ neutrū est causa alteri⁹ vt pa ter ꝛ fili⁹. Et si arguas ꝙ pater est cau sa filij. Rn̄deo ꝙ verū ē de absoluto pa tris. Absolutū em̄ patris nō refert ad filium: nec cōuertit cū ipso. Tertio di cunt simul ꝗ econtrario diuidunt aliqꝺ gen⁹: vt homo ꝛ equus: licꝫ em̄ hō sit fm se ꝑfectior equo: tn̄ dicunt simul ꝑ cōpa rationē ad gen⁹ qꝺ diuidunt. Et si que ras cum tot modis dicat vnū opposito rū quot modis reliquū: quare nō ponit auctor tot modos posteritatꝭ quot po ritatis. Rn̄. ꝙ licet possent poni vt po te simul fm ordinem vel ꝑfectionē: tamē nō fuit necesse illas exp̄mere: q2 satꝭ ha bent ꝑ modos prioris: cū vnum opposi torū cognoscat ꝑ reliquum.

Contra secundum mo

dū de simul. Causa est ad cui⁹ esse sequi tur aliud: sed ad vni⁹ esse relatiui sequi tur esse alteri⁹. ergo vnū est causa alterius Dico ꝙ licet esse vni⁹ sequat ad aliud. s. illatiue: non tn̄ causaliter ꝛ fm modum quo effectus sequit suā cām. Uel sic cō sequentia subsistendi est in qua ad esse vnius sequitur esse alterius: ꝛ neutrum est causa alterius.

De sex speciebꝰ motus

Motus aut̄ sex sūt species: generatio: corruptio augmentatio: diminutio: alteratio. s̄m locū mutatio. ¶ Quia in p̄dicamētis iā facta est sepenumero mentio de cōtrarietate: et motus est a cōtrario in contrariū. idcirco Aristo. inf̄ post predicamenta ponit sex sp̄es motus: q̄ sunt generatio: corruptio: et augmentatio: diminutio: alteratio: et s̄m locū mutatio: q̄ p̄prie non sunt species: sed modi vel maneries motus.

Notandū insup q motꝰ potest capi dupliciter. s. p̄prie: pro mutatione successiua: et sic ē solum in tribus generibꝰ: scʒ in quantitate: qualitate et vbi. Et hoc mō capiendo motum generatio vel corruptio forme substantialis nō est motꝰ: q: fit in instāti. Vñ si ex aqua generecseu p̄duceref ignis in toto tempore p̄cedenti est alteratio: puta calefactio: dispositiua materie aque ad introducendā formā ignis: & in vltimo instanti illius altera: ōis introducif forma ignis in illa materia: et forma aque corrumpif: ita q generatio ignis est terminꝰ alterationis p̄cedentꝫ ¶ Alio modo sumif motus large: scʒ p̄ omni mutatione siue successiua siue instantanea: et sic sumif in p̄posito.

De generatione.

Generatio est progressio a non esse ad esse. Corruptio v̄o ē p̄gressio ab esse ad non esse.

Contra istud pōt quis arguere sic. Inter contradictoria nō est mediū: vt habef. 4. metaphisice. ergo generatio nō est p̄gressio a nō ē ad esse. Probaf cōsequentia: q: tunc generatio esset mediū inter illa. R̄ndeo q non esse: potest capi dupl̄r. Vno mō p̄ nō ente simpliciſ: qd scʒ est purū nihil. ¶ Alio modo pōt capi p̄ ente imp̄fecto: qd p com paratione ad ens p̄fectū respectu cuiꝰ ē in potentia dr̄ nō ens: vt semen respectu animalis inde generādi. Primo modo esse et non esse sunt contradictoria: et inter ipsa nullū ē mediū. Sed secūdo modo capiendo esse et nō esse nō sunt cōtradictoria: sed habent se vt priuatio et habitus: et sic sunt terminiꝰ generatōis. Et isto modo bene est mediū inter ipsa.

De augmentatione

¶ Vlteriꝰ auc. diffinit augmētatōꝫ di. Augmentatio est p̄existentis quantitatis additamentū. Diminutio v̄o est preexistentis quantitatꝫ minoramentum.

Contra hoc pōt argui sic: et videf q augmentatio nō sit possibilis naturaliter loquendo. Probaf: quia si sic: tunc duo corpora possunt esse naturaliter in eodē loco. Consequens est falsum. Ḡ ꝺ̄ si potest p̄bari: q: causa qua re duo corpora nō possunt simul esse in eodē loco est: q: dimensiones vnius corporis nō compatiunf secum dimensiōes alterius: s̄m Aristo. 4. phisicorum. Si aūt fieret augmentatio essent ibi dimēsiones alimenti cum dimensionibus aliti vtpote dimensiones cibi cum dimensionibꝰ carnis. R̄ndeo q̄n alimentū cōuertif in animal alitū: et corrumpif forma substātialis alimenti: corrumpif etiam quantitas et cetera accidentia ipsaꝫ formā cōsequētia: et in illa materia a generante introducif nō t̄m forma carnis sʒ etiā q̄ntitas et accidentia ip̄am formā ꝯsequētia: et sic nō est ibi repugnātia dimensionū. Ipsa aūt forma carnis inducta in materiā nutrimēti est noua cū prior nō p̄t informare duas materias adequatas: s̄m Sco. 44. di. 4. sen. Vñ nutritio fit p̄ quandā ingeneratōnē: seu intrinsecā generationē p̄tis noue loco partis antique q̄ fluxit. Augmentū v̄o fit p̄ aggu atōꝫ p̄tꝫ q̄nte seu maiorꝫ. Deinde dic auc. q alteratō ē mutatō ab aliq̄ q̄litate i aliā q̄litatē ꝯriā vl' mediam vt ab albedie i nigredinē vl' i medios colo/

res. Mutatio aūt fm locū est mutatio ab vno loco in aliū. Et sunt sex species eius scʒ sursum: deorsū: ante: retro: dextrorsum: sinistrorsum.

Habere dicit̄ multis modis ꝛc. Quia habit⁹ ē vnū de decē predicamentoꝝ ideo ponit auctor diuersos modos habendi scʒ qualitatē vel quantitatē. Ut ea que circa corpus sunt siue quo ad ptem corporis: vt habere in digito anulū siue quo ad totum corpus: vt habere vestimentū. Quarto mō dr̄ quis habere membrū. Quinto modo dr̄ continens habere contentum. Sexto modo habere possessionem. Septimo habere vxorem: ꝛ iste modus fm Aristotelem est alienissimus quia habēs habetur. Uiri em̄ et mulieris est mutua corpoꝝ ptās.

Incipiunt syllogismi De syllogismo in generali. Capl'm primū

Propositio ē ꝛc. Postꝙ̄ in precedentib9 auc. tractauit de ptib9 syllogismi Hic ꝯñr tractat de ipso syllogismo. Et qꝛ innata est nobis via a magis cōibus ad minus cōia pcedere pimo phicorū. ideo pmo tractat de syllogismo simpliciter seu vniuersaliter sumpto. Et quia syllogism⁹ cōponit̄ ex ppōibus: premittit quid est ppositio di. ꝙ ppositio ē oratiō affirmatiua siue assertiua alicui⁹ de aliquo: vel negatiua alicui⁹ ab aliquo. Per illud aūt disiunctū affirmatiua vl' negatiua circūloquit̄ orñam. ¶ Circa qd̄ sciendū ꝙ aliter diffinit̄ ppositio i libro prioꝝ: ꝛ aliter in libro topicorum. Diffinit̄ in libro prioꝝ fm ꝙ est principiū syllogismi inferentis in materia generali in qua nō cōsideraf̄ veritas vl' falsitas. Et sic ppositio est oratio affirmatiua alicui⁹ de aliquo ꝛc. In li. po posterioꝝ diffinit̄ fm ꝙ est principiū syllogismi demōstratiui: ꝛ sic ppositio ē enūciationis altera pars scʒ vera. Nam syllogismus demonstratiu⁹ ex solis euidēter veris est. In libro po topicoꝝ diffinit̄ put est principiū syllogismi dialectici. Et sic ppō dialectica est interrogatō pbabilis oīb9 vl' plib9 aut sapientib⁹. ¶ Quia etiam ppōnes componunt̄ ex terminis declarat quid sit terminus dicens: ꝙ termin⁹ est in quē resoluit̄ ppositio: vt in subiectū ꝛ pdicatum. Unumquodꝙ̄ em̄ resoluit̄ in ea ex quib9 cōponit̄: qꝛ ergo ppositio ꝯponit̄ ex terminis scʒ ex subiecto ꝛ pdicato q̄ sunt materia ppositionis: iō resoluit̄ in ipsa. Et intelligit̄ hoc de resolutione que est in voces significatiuas: nō aūt de illa que est i litteras ꝛ syllabas: qꝛ talis resolutio nō cōsideraf̄ a logico sed a grāmatico. Unð terminus est qd̄ minimū in logica cōsideratū vltra quē logicus nō descendit Syllogism⁹ po est quid maximū vltra quē nō ascendit. Littera po est qd̄ minimū in grāmatica: ꝛ oratio qd̄ maximū. Dicunt̄ etiā subiectū ꝛ pdicatū termini ppōnis: qꝛ sunt duo extrema ipam ppositionē terminātia. Copula aūt ꝛ silarge capiat̄ termin⁹ possit dici t'min⁹: non tñ pprie qꝛ tunc in syllogismo eēnt pl⁹ ꝙ̄ tres termini: qð est falsum. Unde resolutio proprie hʒ fieri in materiā ꝛ nō in formā: qꝛ po syllogismi regulant̄ per dici de omni ꝛ dici de nullo: iō auc. consequēter declarat qd̄ sit dici ð omi di. ꝙ

Dici de omni est quando nihil est sumere sub subiecto de quo nō dicat̄ predicatū: vt omnis hō currit: Hic cursus predicat̄ de omni homine. Unde tunc in aliqua ppōne est dici de omni qñ pdicatum affirmat̄ de subiecto distributo p omnib9 suis suppositis. Et p hoc possunt regulari syllogismi affirmatiui: vt omne animal currit: oīs homo est animal: ergo oīs homo currit. In maiori em̄ dicit̄ cursus de animali distributo. ergo affirmabit̄ de quolibet supposito animalis. Cum ergo in minori suma

tur homo sub animali sequitur quod cursus predicabitur de homine in conclusione.

Dici de nullo est quando nihil est sumere sub subiecto a quo non removeatur predicatum: ut nullus homo currit: hic cursus removetur ab omni homine. Unde tunc est dici de nullo in aliqua propositione quando predicatum negatur a subiecto distributo per signum universale negativum pro omnibus suis suppositis. Tunc enim nihil est sumere sub subiecto a quo non removeatur predicatum secundum modum enunciandi: et per hoc regulantur syllogismi negativi. Et notandum quod dici de omni est duplex: quoddam est posterioristicum: de quo scilicet tractatur in libro posteriorum. et est quando predicatum secundum esse convenit subiecto pro quolibet supposito et pro quolibet differentia temporis: et sic requirit veritatem temporis et suppositorum: ut omnis homo est animal. Aliud est prioristicum: in quo non requiritur veritas temporum vel suppositorum secundum modum essendi: et de tali est hic ad propositum. Unde ad dici de omni non requiritur quod predicatum insit omni supposito subiecti sed quod denotetur inesse. Ex falsis enim bene syllogizatur: unde ex falso bene sequitur verum: licet ex vero non sequatur nisi verum. ex .2. priorum: ut omnis lapis est animal: quidam homo est lapis ergo quidam homo est animal. His premissis ponit auctor diffinitionem syllogismi dicens: quod

Syllogismus est oratio in qua quibusdam positis et concessis necesse est aliud accedere per ea que posita sunt et concessa: ut omne animal est substantia: omnis homo est animal: ergo omnis homo est substantia: hoc totum est oratio in qua quibusdam positis scilicet duabus premissis necesse est aliud accedere: scilicet conclusionem.

Circa quod notandum: quod syllogismus est oratio non cathegorica sed ypothetica que est una unitate ordinis: quia vicz premisse ordinantur ad unam conclusionem inferendam ratione unitatis medii in quo extremitates uniuntur in premissis: et conclusio virtualiter continetur in premissis: ipsa autem conclusio est aliud a premissis: non ratione materie: quia est identitas terminorum in premissis et conclusione: sed propter aliam habitudinem et compositionem ipsorum. Accidens etiam in propositione non sumitur put accidens distinguitur contra vocem: sed put tantum valet quantum sequitur: quia in syllogismo conclusio necessario sequitur ex premissis: et est ibi necessitas consequentie et non consequentis: de quo dictum est in ca. de propositione ypothetica. Illa autem clausula: et concessis: non ponitur ab Aristo. in primo priorum: quia syllogismus simpliciter non requirit quod premisse concedantur cum abstrahat a materia vera et falsa ponitur tamen ab aucto. quia quamvis non requiratur hoc ad syllogismum in communi: tamen sibi non repugnat. ¶ Dividitur autem syllogismus secundum Aristo. in primo priorum in syllogismum perfectum et imperfectum. Syllogismus perfectus est qui nullius indiget ut appareat necessarius quia vicz in eo apparet evidenter necessitas illationis conclusionis ex premissis: cuiusmodi sunt quatuor primi modi prime figure quia immediate regulantur per dici de omni et dici de nullo. Alii vero modi sunt imperfecti: quia indiget reduci ad hos quatuor primos: ut in ipsis sit evidens necessitas illationis. Unde illi non nisi mediate et ex consequenti regulantur per dici de omni et dici de nullo in quantum reducuntur ad syllogismos perfectos.

Circa premissa potest dubitari verum conclusio sit de integritate syllogismi. Ad quod dicunt quidam quod non: quia remota conclusione remanet syllogismus perfectus indeterminato modo et figura: cum modus sit ordinatio duarum premissarum: et ex quibus constat omnis syllogismus: ut dicit auct. in consequentibus. Sed ista opinio non videtur vera quia syllogismus formaliter est quedam secunda intentio que est habitudo seu comparatio premissarum ad conclusionem: seu relatio rationis discurrentis: a magis noto ad minus notum: sed relatio non potest esse sine extremis: ergo syllogismus non erit perfectus et integer sine conclusione. Minor patet: quia si relatio esset sine termino iam non esset relatio cum esse eius sit ad aliud se habere. Unde contradictio est respectum esse sine fundamento et termino secundum Sco. II. di. 4. sen. Confirmatur: quia syllogismus formaliter est quedam necessaria illatio conclusionis a premissis: ut patet ex diffini

tione syllo. Nō est aūt illatio sine inferē te z sine illato: vtrūq3 aūt exprimit in diffinitione syllogismi sicut fundamentū et termin⁹ illi⁹ relatiōis. ps inferens qñ dz quibusdā positis. i. pmissis. ps illata qñ dz necesse est aliud accidere. i. sequi. s. cōclusionē que ē aliud a premissis. Ad rōnem aūt in oppositū dico: q remota cōclusione nō remanet syllogism⁹: nec modus integer nec pfect⁹. Ad hoc eñ non tm̄ requirit dispositio pmissarū: s3 etiā3 cōclusiōis: l3 eñ syllogism⁹ ɔstet ex duabus ppōnib⁹ fm auctorē: nō tñ pcise: licz etiā modus sit dispositio premissarū: nō tñ solū vel precise. Nec hoc intendit auctor: alr̄s sibi cōtradiceret: cū in sequeñ. dicat q argumētatio cuius syllogism⁹ est spēs principalis est totalis ordo cōpositus ex pmissis z cōclusiōe. Vñ in pposito idem dicit de ppōib⁹ inferentib⁹ p q̄s syllogism⁹ differt ab alijs spēb⁹ argumētatiōs. nō p hoc excludēs ppōem illatā Propōnes aūt inferentes sunt due.

Tractat ɔñter auctor de materia syllogismi propinqua: sc3 de ppōnib⁹: z de remota. s. de terminis dicens: q omis syllogism⁹ cōstat ex trib⁹ tminis z duab⁹ ppōib⁹. quarū ppositionū prima vocat maior propositio: z scd'a minor. Terminoz alius vocat mediū: alius maior extremitas: z alius minor extremitas. Mediū eñ est termin⁹ bis sumpt⁹ añ cōclusionē. Maior extremitas est tmin⁹ in maiori ppōe sūpt⁹ cū medio. Minor extremitas ē tminus i minori ppōe sūpt⁹ cū medio. Rō p dictoz pt3 ex h: q2 ex vnione extremitatū cū medio in pmissis: vel eaz separatione infert vnio vel separatio extremitatū in cōclusione. S3 nō pōt esse vnio extremitatū cū medio nisi sint due ppositiones z med ū bis sumat: ita q ex vna extremitate cū medio fiat vna ppō: sc3 maior: z ex alia extremitate cu3 medio fiat alia sc3 minor: z sic in omni syllogismo requirunt due ppōes cum trib⁹ termis Prima aūt ppositio vocat maior: z secūda minor: q2 subiectū minoris sumit sb subiecto maioris in quattuor mōis pfectus ad quos alij reducunt. Minoz autem est maior⁹ subijci. Termin⁹ ꝟo sū ptus in maiori ppōne cum medio vocatur maior extremitas: ali⁹ aūt minor extremitas: q2 extremitas maior est maioris cōtinentie z ambit⁹ q̄ minor extremitas. In ɔclusiōe eñ directa qñ termini ordinant fm supi⁹ z inferi⁹. maior extremitas est magis cōis q̄ minor extremitas: vt in plibus. Medium aūt dicit q2 in eo extremitates vniunt.

Sed contra pdicta arguit: q2 in syllogismo ex opposit; nō sine nisi duo termini: q̄ tñ est bonus syllogismus fm Arist. in li. prioz. Vñ syll's ex oppositis est ille q̄ ex premissis ɔtrarijs vel cōtradictorijs syllogisat idē de seipso negatiue: vt ois disciplina ē studiosa nulla disciplina est studiosa: g nll'a disciplina ē disciplina. Rñdeo q licet in tali syllogismo nō sint nisi duo tmini materialiter: sunt tñ tres termini formalit Vn⁹ eñ illoz habet rōem maioris extremitatis z minoris: ille scil3 q̄ de seipso negat in cōclusione: cū in maiori ppositione mediū de seipso afferat: z in minore remouet. ¶ Deinde determinat auc. de pncipijs formalib⁹. s. de figura z modo. Et primo de figura tanq̄ de cōiori dicens q figura est ordinatio triū terminoz fm subiectōz z pdicatōz. Hec eī ordinatio fit triplicit. Vel eī mediū subijcit i maiori z pdicat i minori: z sic ē pma figura: vt omē aial ē suba: ois hō ē aial aut mediū pdicat in vtraq3: z sic est secūda figura. vt oīs hō ē aial: null⁹ lapis est aial: vel mediū sbijcit in vtraq3: z sic est tertia figura: vt omis hō est aial: omis hō ē risibil. Vñ ꝟsus. Sub p pma bis pre secunda tertia bis sub. Nō ē ponenda quarta figura: s3 tm̄ tres figure: licet eñ cōtingat arguere qñ mediū predicat in maiori z subijcit i minori: tñ q̄ tū equiualētiā est prima figura vt dicit guilielm⁹ ochā: q2 nō st̄ alie ppōnes q̄ illi q̄ disponunt in pma figura. Sūt eī ppōnes pme figure transposite inferentes candē cōclusionē vt si arguat omis hō est anial: omē anial ē suba: g oīs hō ē

suba. Sūt eedē ꝑpōes: sꝫ nō eodē ordi/
ne quo sūt in hoc syllogismo. Omē ani
mal ē suba: oīs hō ē anial: ꝗ oīs hō ē sub
stantia. ¶ Si aūt arguas in q̄rta figu/
ra: oīs hō est animal: quoddā aial ē sub/
stantia. ꝗ q̄daꝫ suba est hō. Dico ꝙ istō
argumentū cōcludit tm̄ ꝯña materie: sꝫ
nō ꝯña forme. Accipiā em̄ alios termi/
nos in q̄bus premisse erunt vere ꝛ ꝯclu/
sio falsa: vt hic: oīs hō est anial: quoddā
anial est equ⁹: ꝗ q̄dam equ⁹ est hō. Hec
aūt ordinatio triū terminoꝝ dr̄ figura
per silitudinē ad triangulū: sicut enim
tres linee constituūt triangulū: sic tres
termini figuram. Et sicut ſm variā di/
spositionē lineaꝝ fiunt tres spēs trian/
guli: sic ſm variā ordinationē termino/
rū efficiunt̄ tres figure. Si eī tres linee
trianguli sunt equales: tunc est vna spe
cies trianguli q̄ dr̄ ysopleurus: vt h. Si
ꝑo due tm̄ fuerint equales erit alia spēs
q̄ dicit̄ ysocheles: vt hic. Si aūt oēs li/
nee fuerint inequales erit alia spēs q̄ dr̄
Scaleon vel gradat⁹: vt hic. ¶ Est aūt
mot⁹ ordinatio duarū ꝓpositionū i de/
bita quantitate ꝛ qualitate. In cōbina/
tionib⁹ ꝛ cōiugationib⁹ inutilib⁹ nō ob/
seruat̄ debita quātitas vl' qualitas ſm
regulas sequentes: ꝛ ideo nō sunt inuti
les ad inferendas cōclusiōes ex ꝑmissis
Vñ inutilis cōbinatio dr̄ ordinatio du
arū ꝓpositionū ex quib⁹ nō sequit̄ cōse/
quentia formali aliqua conclusio: sicut
qñ ambe ꝑmisse sunt ꝑticulares vl' am/
be negatiue. ¶ Insup ponit auct. regu/
las generales: quarū prima est. ex purꝭ
ꝑticularib⁹: indefinitis aut singularib⁹
nō pōt fieri bon⁹ syllogism⁹: cui⁹ rō est:
qꝛ qñ ambe ꝑmisse sunt ꝑticulares: extre
mitates possūt vniri cum medio ꝑ diuer
sis ꝑtibus eius: quare nō sequit̄ vnio il/
larū extremitatū inter se.

Sed contra hāc regulā

arguit̄ dupl'r: ꝑmo mō sic. Bñ sequit̄:
quoddā anial est suba: q̄dā hō ē anial: ꝗ
quidā hō est suba. Et tñ iste syllogism⁹
est ex purꝭ ꝑticularib⁹. Itē bñ sequit̄: sor
tes est aial: sor. est risibil': ꝗ risibile ē aial
ꝛ tñ arguit̄ ex puris singl'arib⁹. Respō
deo ad primū ꝙ illud argumentū tenet
solū grā materie ꝛ nō rōe forme syllogisti
ce. Vñ i alijs termis nō valeret: vt si ar
guat̄ sic. Quoddā aial est equ⁹: quidaꝫ
hō est anial: ꝗ quidā hō est equ⁹. Ad se/
cūdū dr̄ vno mō ꝙ licet argumentū va/
leat ꝑ syll'm expositoriū: nō tñ ꝑ syll'm q̄
regulat̄ ꝑ dici de omi ꝛ dici de nullo: de
quo auctor loquit̄ q̄ est in mō ꝛ in figu/
ra. Aliter dicit Ocham ꝙ illud dictuꝫ
Arist. in li. prioꝝ ꝙ sine vl'i nō fit syll'us
intelligi debet qñ oēs termini sūt cōes
nō aūt qñ est aliq̄s termin⁹ discret⁹. Do
cet em̄ Aris. principalit̄ quō syllogisan/
dū est in scientijs que ꝓtunt̄ terminis cō
munib⁹ nō aūt discretis. Est aūt syll'us
expositori⁹ q̄ ex duab⁹ ꝑmissis singulari
bus dispositis in tertia figura: q̄ iō dicit̄
expositori⁹: qꝛ est euidentissim⁹. Euidē
tissime em̄ sequit̄: sortes est homo: sor. ē
anial: ꝗ aliqd̄ anial ē hō. ¶ Secūda re
gula est ꝙ ex puris negatiuis nō pōt fie
ri bon⁹ syll'us. Et est ista regula cū cete
ris intelligenda de syllogismis q̄ valent
rōne materie ꝛ nō rōne forme. Rō hui⁹
regule est: qꝛ ꝓpt' separationē duoꝝ ex/
tremoꝝ ab aliquo tertio nō sequit̄ vnio
vel separatio eoꝝ inter se: vt ꝓpter sepa
rationē hoīs ꝛ anialis a lapide nō sequi
tur separatio hoīs ꝛ animal' ab inuicem
¶ Tertia regula est ꝙ si aliqua ꝑmissa/
rū fuerit ꝑticularis: cōclusio erit ꝑticu/
laris. Cui⁹ rō pōt assignari: qꝛ ꝓpt' vnio
nē duarū extremitatū cū medio in pre/
missis infert̄ vnio extremitatū inter se i
cōclusione. Quādo aūt vna ꝑmissaruꝫ
est vniuersal': ꝛ alia ꝑticularꝭ: lꝫ vna ex/
tremitas vniat̄ cum medio vniuersal'r:
alia tñ tm̄ vnit̄ ꝑticulariter: ꝛ ideo non
pōt ex hoc inferri vniuersaliter vnio ip/
sarum extremitatū inter se. ¶ Quarta
regl'a ē: ꝙ si aliq̄ ꝑmissarū fuerit negati
ua: ꝯclusio erit negatiua. Cu⁹ rō ē: qꝛ qñ
vna ꝑmissaꝝ est negatiua licꝫ vna extre/
mitas vniat̄ cū medio i ꝑmissa affirmati
ua: alia tamen separat̄ ab ipso in nega/
tiua: ꝛ ideo in cōclusiōe non debēt vniri

extremitatecs adinuicem: sed separabunt.

Quinta regula est: q̄ mediū nunq̄ dȝ poni in cōclusiōe: qđ ex hoc patet: q2 cōclusio virtualiter cōtinetur in medio: z iō si ingrederetur cōclusionem esset id qđ pbatur.

Secundū capitulū

Prima figura zc.

Hic agit auctor de prima figura: cui⁹ sūt nouē mōi: q̄z q̄tuor pmi ɔcludūt directe: ceti vo idirec.

Est aūt directe cōcludere: maiorē extremitatē pdicari de minori in cōclusiōe: cui⁹ rō est: vt ait Ockam in sua minori logica: q2 q̄n syllogismus est ex veris z termini ordinanť fm supi⁹ z inferi⁹: in tali cōclusiōe pdicať qđ natū est pdicari z subijciť qđ natū est magis pprie subijci: q2 pdicať supi⁹ de inferiori: nō sic est i cōclusiōe indirecta. Vñ cōcludere indirecte: ē minorē extremitatem pdicari de maiori in ɔclusiōe: iuxta hos vsus. Dicas ɔcludi directe q̄n ma. de mi. Est indirecta cōclusio q̄n mi. de ma. Et ponit auctor duas regulas i prima figura quo ad modos directe cōcludentes. ¶ Prima regula est q̄ in hmōi quattuor mōis minore exñte negatiua nihil sequiť. Qđ intelligendū est formali cōsequētia: tunc eñ sequereť ex vero falsum arguēdo sic. Omis hō est aīal: nullus asin⁹ est hō: g̃ null⁹ asin⁹ est anial: pmisse sunt vere: z cōclusio est falsa. Vñ sic arguēdo: ponendo minorē negatiuā infereť remotio supior ab īferiori: vt patet in argumēto pmisso. Sȝ ɔtra: bene sequiť. Omis hō est aīal: null⁹ lapis est hō: g̃ null⁹ lapis est anial: z tñ minor est negatiua. Rñdeo q̄ illud argumentū tenet ɔña materie z nō ɔña forme cū nō valeat in alijs terminis: vt pȝ i pcedē. ¶ Scđa regula ē q̄ in eisdē modis maiore exñte pticulari nihil sequiť. s. consequentia formali: vñ nō sequiť. qdā hō ē anial: null⁹ asin⁹ est hō: g̃ null⁹ asin⁹ est anial: pmisse eñ sunt vere: z cōclusio falsa. Causa hui⁹ regule patet: q2 in istis quattuor modis mediū subijciť in maiori: z opteť fieri subsumptio sub medio pticulari: z ideo opteť q̄ maior sit vniuersalis. ¶ Deinde ponit auct. modos prime figure. Ad quoꝝ faciliorē memoriā notandi sunt isti versus. Barbara: celarent: darij: ferio: baralipton. Celantes: dabitis: fapesmo: frisesmoꝝ. Cesare: camestres: festino: baroco. Darapti: felapton: disamis: datisi: bocardo: ferison. In his quattuor versib⁹ sunt decēnouem dictiones. 19. modis triū figurarū deseruiētes: ita q̄ p primā dictionē pmi versus intelligiť primus mod⁹ prime figure: z p secundā secund⁹ mod⁹: et sic de alijs. Vñ duo primi versus deseruiunt modis prime figure: terti⁹ vo versus pter vltimā dictionē deseruit mōis secunde figure. Vltima aūt dictio tertij versus cum alijs dictiōib⁹ quarti versus deseruit modis tertie figure. ¶ Itē sciendū q̄ p hanc vocalē a intelligiť vniuersalis affirmatiua: p e vniuersalis negatiua: p i pticularis affirmatiua: per o pticularis negatiua. Item in qualibet dictiōe sunt tres syllabe: z si qđ residuū fuerit: supfluit q̄ntū ad ppositū: poniť tñ causa metri. Per pmā aūt syllabarū illarū intelligiť maior ppositio: per secūdam minor: p tertiā cōclusio. Vbi gratia. Prima dictio scȝ barbara habȝ tres syllabas: in quarū qualibet poniť a: Per a ter positū significať prim⁹ modus pme figure: qui constat ex duab⁹ ppositionibus affirmatiuis vniuersalib⁹ cōcludentib⁹ vniuersalē affirmatiuā: vt omē anial est substantia: omis hō est animal: ergo omis homo est substantia. Regulať aūt iste modus immediate p dici de omni: q2 quicqđ pdicať de aliquo subiecto distributo: pdicať de quolibet sum pto sub eo: sȝ substantia pdicať de aniali distributo in maiori: z sub animali sumiť homo in minori: igiť etiā suba pdicať de homine in cōclusione: p idem pōt declarari de tertio modo. s. Darij.

¶ Notandū: q in hoc syllogismo z etiaȝ in aliis oportet terminos sumi eodē modo. Si eīm vnꝰ terminꝰ sumeret pro vno significato vel supposito in vna ꝓpositione z in alia ꝓ alio: tūc essent q̄ttuor termini in syllogismo virtualiter q̄stū ad rē significatā. Debent etiā n sumi termini eque ample z eque stricte in vna ꝓpositioe sicut in alia.

Arguitur contra hūc modum: Cuiuslibet contradictionis altera ps est vera: Ois hō est asinꝰ: ē eō tradictiōis altera ps: ḡ ipa est vera. Respōdeo: q nō bn̄ sub sumit in minori: nō eīm debet plꝰ p̄dicari in minori q̄ distribuat in maiori. Cū ḡ li contradictiōis distribuat in maiori debȝ esse p̄dicatū minoris. Et iō sic debet argui: Cuiuslibet contradictōis altera ps est vera: sed omis hō est asinꝰ: z q̄dā hō nō est asinꝰ: est q̄dā contradictio: ḡ ois hō est asinꝰ: vel altera ps est vera: z est iste syllogismus in Darii: cum minor nō sit vlis sed singularis. ¶ Secūdus modus Celarent cōstat ex vniuersali negatiua z vniuersali affirmatiua: vniuersalē negatiuā cōcludentibꝰ: vt nullū aīal est lapis: ois hō est aīal: ergo nullꝰ hō est lapis. Regulat autē iste modꝰ p dici d̄ nullo: q: q̄cq̄d remouet a subiecto distributo: remouet a q̄libet sū pro sub eo. Cuȝ igit remoueat lapis ab aīali in maiore: z sub aīali sumat hō in minore: ḡ etiā lapis remouetur ab hoīe in cōclusioe: h̄ etiā pōt declarari i Ferio.

Sed contra hūc modū arguit sic: Nō sequitur: nullū viuens generabit: ois hō est viuēs: ḡ nullus hō generabit: z tn̄ arguit in Celarent. Rn̄deo: q h̄ argumentū nō valet: q: termini nō tenent eque ample in vna ꝓpositiōe sic i alia: hō eīm in minori supponit tm̄ ꝓ presentibꝰ rōne illiꝰ vbi est qd̄ est p̄sentis tēporis. In cōclusione vo ampliat ad presentes z futuros rōne verbi futuri tēporis. Ad h̄ ḡ q argumentū cōcludat debȝ restringi in cōclusiōe ad p̄sentes: ḡ nullꝰ hō p̄sens generabit. ¶ Tertiꝰ modꝰ est Darii: z cōstat ex vniuersali affirmatiua z ꝑticulari affirmatiua: ꝑticularē affirmatiuā cōcludētibꝰ: vt oē aīal est substātia: quidā hō ē aīal: ḡ q̄dā hō est substantia.

Arguitur cōtra hūc modum sic. Nō sequitur: Oē currens est hō: q̄dā asinꝰ pōt esse currens: ḡ q̄dā asinꝰ pōt esse hō. Respondeo q nō bn̄ arguit: q: ibi nō sūt tm̄ tres t̄mini: cū currēs sit subiectū maioris: z potēs currere p̄dicatū minoris. ¶ Quartꝰ modꝰ scȝ Ferio cōstat ex vniuersali negatiua z ꝑticulari affirmatiua: ꝑticularē negatiuā cōcludentibꝰ: vt nulluȝ aīal est lapis: q̄dā hō est aīal: ḡ q̄dā hō nō est lapis.

Contra hunc modū arguit sic: q: nō sequitur: Nullū aīal est species: sed homo est aīal: ḡ hō nō est species: z tn̄ arguitur in ferio: ḡ nō est cōsequētia formalis. Rn̄deo q argumentū nō valet: cū ibi nō sūt tres termini: cū hō in minori teneat ꝓ suppositis: q: supponit ibi determinate: in cōclusiōe vo tm̄ ꝓ natura comuni: q: ibi supponit simpliciter. ¶ Quintꝰ modus scȝ Baralipton constat ex duabꝰ vniuersalibꝰ affirmatiuis: ꝑticularē affirmatiuā indirecte cōcludētibus: vt oīe aīal est substātia: ois hō ē aīal: ḡ q̄dā substātia est homo. Et reducit ad p̄mū modū p cōuersionē cōclusiōis p accidēs. ¶ Circa qd̄ sciendū: q reducere vnū syllogismū ad alium est ostēdere quō syllogismus minus ꝑfectus euidenter cōcludit p aliū syllogismū ꝑfectioreȝ ad quē reducit. Itē sciendū q ille q̄ttuor dictiōes p quas designāt q̄ttuor mōi ꝑfecti incipiūt ab ipis cōsonantibꝰ b c d f. z oēs alie dictiōes p q̄s designant modi impfecti incipiūt ab eisdē. Modi igitur incipientes p b: debēt reduci ad barbara: p c ad celarent: p d ad darii: p f ad ferio. Itē vbicūq̄ ponit s: in istis dictionibꝰ signat q ꝓpositio intellecta p voca lē imediate p̄cedentē s: debet cōuerti simpliciter: et p p signat q ꝓpō intellecta p vocalē imediate p̄cedente p: debet cōuerti p accidens: z vbicūq̄ ponit m: signat

ꝙ debet fieri trāspositio pmissaꝝ: faciē do scꝫ ð maiori minorē ⁊ ecōuerso. ⁊ vbi cūqꝫ ponit̄ c: signatur ꝙ mod⁹ ille debet reduci p īpossibile. Vn̄ v̄sus. Simplicī ter verti vult s: p ꝑo p acci. M vult trās poni: c ꝑo p īpossibile duci. ¶ Sed con tra p̄dicta arguit̄ sic: Cōclusio de baral ipton est pticularis affirmatiua: ḡ nō de bet ꝯuerti p accidēs. pbat̄ ꝯsequētia: qꝛ Ar. tractās de ꝯuersiōe ppositionū nō posuit ppositionē affirmatiuā ꝯuerti p accidēs. Rn̄deo ꝙ Ar. egit de ꝯuersio ne inq̄tū erat ꝯsequētia formalis: ptīcu laris aūt affirmatiua nō ꝯuertit̄ p acci dens grā forme: sꝫ tm̄ grā materie: et iō de illa n̄ determinauit. Sed tunc quō erit baralipton ꝯsequētia formalis? Di co ꝙ pōt patere: hūc mō in ꝯcludere for maliter p illā regulā. Quicq̄d sequitur ad cōseq̄ns sequit̄ ad anteceden̄s: sꝫ sic ē ꝙ ad illud antecedēs: oē aīal est substā tia: oīs hō est aīal: sequit̄ in barbara oīs hō est substātia. Ad aliud aūt cōseq̄ns sequit̄ p ꝯuersionē p accidēs: ꝙ q̄dā sub stantia est hō: ḡ ⁊ illa ꝯclusio sequitur ad ipm antecedēs in baralipton: cū ibi sine ecdē p̄misse q̄ in barbara. ¶ Sext⁹ mo dus scꝫ celantes ꝯstat ex vniuersali ne gatiua ⁊ vniuersali affirmatiua: vniuer salē negatiuam cōcludētib⁹ indirecte: vt nullū aīal est lapis: oīs hō est aīal: ergo nullus lapis est homo: ⁊ reducit̄ ad cela rent p ꝯuersionē cōclusiōis simpliciter. ¶ Septim⁹ modus scꝫ Dabitis cōstat ex vniuersali affirmatiua ⁊ pticulari af firmatiua: pticularē affirmatiuā cōclu dētib⁹ indirecte: vt oē aīal ē substātia: q̄ dā hō est aīal: ḡ quedā substātia est hō: ⁊ reducit̄ ad darij p conuersionē conclu sionis simpliciter. ¶ Octauus modus scꝫ fapesmo cōstat ex vniuersali affirma tiua ⁊ vniuersali negatiua: pticularē ne gatiuā ꝯcludentib⁹ indirecte: vt oē aīal est substantia: null⁹ lapis est aīal: ḡ que dā substātia nō est lapis: ⁊ reducit̄ ad fe rio maiori conuersa p accidens: qō desi gnatur p illā litterā p: sequentē primaꝫ syllabā imediate: ⁊ minore cōuersa sim pliciter: qō signatur p s: sequentē imme diate secūdā vocalē e: p quā intelligitur minor: sed p trāspositionem p̄missaꝝ qō denotat̄ p m: ⁊ sic potest applicari i aliis modis. ¶ Nonus modus scꝫ frisesomo rū constat ex pticulari affirmatiua ⁊ vni uersali negatiua: pticularē negatiuā cō cludēdo indirecte: vt quoddā aīal ē sub stantia: nullus lapis est aīal: ergo q̄daꝫ substantia nō ē lapis: ⁊ reducit̄ ad ferio maiore ⁊ minore cōuersis simpliciter: et p trāspositionē p̄missaꝝ.

Secūda figura ē:

quādo mediū p̄dicat̄ i vtraqꝫ p̄missaꝝ: cui⁹ tales dant̄ regle

Prima regula est: ꝙ i secūda figura ma iore existente particulari: nihil seq̄t̄ for mali cōsequētia. Sic eī arguēdo infer tur negatio supioris ab inferiori: vt in h̄ argumēto: quoddā aīal est hō: null⁹ asi nus est hō: ergo quidā asinus nō est ani mal: nō sequit̄: qꝛ p̄misse sunt vere ⁊ con clusio falsa.

Sed cōtra hāc regulaꝫ

arguit̄ sic: quia bene sequit̄: quidam ho mo est animal nullus lapis est aīal: ergo quidā lapis nō est homo: et tamē maior est particularis. Respōdeo ꝙ ista cōse quētia est bona gratia materie: sed non gratia forme: cū nō teneat in oīb⁹ ter minis cōsili forma: vt patet ex p̄mo ar gumēto. ¶ Secūda regula est: ꝙ ex pu ris affirmatiuis nihil sequit̄. Ista regu la patet quoniā in secūda figura mediū p̄dicatur i vtraqꝫ p̄missaꝝ. Si ḡ vtraqꝫ ē affirmatiua: mediū affirmat̄ ð vtra qꝫ extremitate: sed nō sequit̄: si supius de suis inferiorib⁹ p̄dicat̄. qō ppter hoc il la inferiora de se inuicē p̄dicent̄: Vn̄ non sequit̄: oīs hō est aīal: quidā asin⁹ est ani mal ergo quidā asin⁹ est hō. ¶ Tertia regula est: ꝙ in secūda figura sp cōcludi tur negatiue: q̄ patet ex p̄cedēti. Cū eīn in secūda figura oporteat vnā p̄missaꝝ esse negatiuā p secundā regulā: sequit̄ ꝙ cōclusio erit negatiua. Probat̄ cōseq̄ns

tia p illā regulā generalē: Si aliq̄ pmis/sarū fuerit negatiua: conclusio erit negatiua. Hec autez figura habet quattuor modos: Quorū primus est celare. Cesare constat ex vniuersali negatiua z vniuersali affirmatiua: vniuersalem negatiuam concludentibus directe: vt null⁹ lapis est animal: omis homo est animal: ḡ nullus homo est lapis: z reducitur ad celarent: maiore conuersa simpliciter.

Cōtra hoc arguit: Et videtur q nullus syllogism⁹ debeat reduci ad aliū syllogismū: quia q̄d habet rationē syllogismi est syllogismus perfectus: sed omnis syllogismus habet rationē syllogismi: cum diffinitio syllogismi conueniat omi syllogismo: ergo omis syllogismus est perfectus. nullus igitur debet reduci ad aliū. Item syllogismi secūde z tertie directe ɔcludūt: ergo nō indigent ad alios reduci. Respondeo ad pmū q duplex est perfectio syllogismi: scz pmaria que est de necesse cócludere: z de tali bene pbat argumentū: q omis syllogism⁹ est perfectus. Alia est perfectio secūdaria syllogismi que est euidenter concludere. Vn̄ hec perfectio vltra necessitatē cōcludendi addit euidentiā: hoc modo tm̄ sunt perfecti primi quattuor modi: z ideo alij indigēt ad ipos reduci. ¶ Ad secundū dico q licet modi secunde z tertie figure concludant directe: nō tamen concludunt euidenter. Ratio em̄ medij nō est ita proprie in ipis sicut in pma figura: quia ratio medij est poni inter extrema: in secunda autē figura ponit̄ mediū super extrema: z in tertia subijcitur ipis. Unde modi harū figurarū nō regulantur immediate per dici de omi: et dici de nullo: sicut quattuor pmi modi pme figure. ¶ Scd̄s mod⁹ scz camestres constat ex vniuersali affirmatiua et vniuersali negatiua: vniuersalē negatiuam concludentibus: vt omis homo est animal: nullus lapis est animal: ergo null⁹ lapis est homo: z reducitur ad celarent: minore z conclusiōe conuersis simpliciter per transpositionē pmissarū. ¶ Tertius modus scz festino cōstat ex vniuersali negatiua et particulari affirmatiua particularē negatiuaz concludentibus: vt nullus lapis est animal: quidā homo est animal: ergo quidam homo nō est lapis: z reducitur ad ferio maiore conuersa simpliciter. ¶ Quartus modus scz baroco: constat ex vniuersali affirmatiua z particulari negatiua: particularē negatiuā concludentibus: vt omis hō est animal: quidam lapis non est animal: ergo quidam lapis non est homo: z reducitur ad barbara per impossibile. Est autē reductio per impossibile quādo ex opposito contradictorio cōclusionis cum altera pmissarū infertur oppositū contradictoriū alterius pmisse. Sumatur enim oppositū conclusiōis: scz: omis lapis est homo cum maiori huius quarti modi: z syllogisetur in barbara: omis homo est animal: omis lapis est homo: ergo omis lapis est animal: ista conclusio opponit̄ minori huius quarti modi. ¶ Et notandum q hmōi reductio aliter fit in secūda figura: z aliter in tertia. In secunda em̄ figura ex opposito conclusionis cuz maiori infertur oppositum minoris: ita q oppositum conclusionis ponitur loco minoris. In tertia vo figura ex opposito conclusionis cum minori infertur oppositū maioris. Unde versus. Seruat maiorē: variatq secunda minorē. Tertia maiorem variat seruatq minorem. ¶ Dicitur aūt huiusmodi reductio per impossibile: eo q in reductiōe vna ɔtradictoria ponitur loco alterius. Contradictorias autem simul esse veras est impossibile.

Tertia figura est: quādo medium subijcitur in vtraq premissarum: cuius tales dant̄ regule. Prima regula ē: q mīore existēte negatiua nihil sequit̄: q̄d ē intelligendū de ɔsequētia formali. Unde nō sequit̄. omis hō est aial: null⁹ hō ē aiā

nus: ergo nullus asinus est aial.

Secūda regula est: q̄ i tertia figura sp̄ ꝯcludit̄ ꝑticularit̄ ad h̄: scʒ vt sit ꝯsequētia formalis: et iō nō sequitur: oīs hō est aial: oīs hō ē substātia: ergo oīs substantia est aial: pmisse sūt vere: ꝯñs falsū. Hui⁹ figure sūt sex modi.

Prim⁹ scʒ Darapti cōstat ex duab⁹ vniuersalib⁹ affirmatiuis ꝑticularē affirmatiuā ꝯcludētib⁹: vt oīs hō est aial: oīs hō est risibilis: ergo quoddā risibile est aial: et reducit̄ ad darij mīore ꝯuersa per accidēs.

Secūd⁹ modus scʒ felapton ꝯstat ex vniuersali negatiua et vniuersali affirmatiua: ꝑticularē negatiuā ꝯcludentib⁹: vt null⁹ hō est asin⁹: oīs hō est risibilis: ergo quoddā risibile nō est asinus: et reducit̄ ad ferio minore conuersa per accidens.

Terti⁹ mod⁹. s. disamis cōstat ex ꝑticulari affirmatiua: ꝑticularē affirmatiuā ꝯcludentib⁹: vt qdā hō ē aial: oīs hō est risibilis: ergo quoddā risibile est aial: et reducit̄ ad darij maiore et cōclusiōe ꝯuersis simpliciter cum transpositione premissarum.

Quart⁹ mod⁹. s. Datisi ꝯstat ex vniuersali affirmatiua et ꝑticulari affirmatiua: ꝑticularē affirmatiuā ꝯcludentibus: vt oīs hō est aial: qdā hō est risibilis: ergo qddā risibile est aial: et reducit̄ ad darij mīore ꝯuersa simplicit̄.

Quintus mod⁹. s. Bocardo ꝯstat ex ꝑticulari negatiua: et vniuersali affirmatiua: ꝑticularē negatiuā ꝯcludentib⁹: vt qdā hō nō est asin⁹: omnis hō est risibilis: ergo quoddam risibile nō est asin⁹: et reducit̄ ad barbara ꝑ ipossibile. Sumit̄ em̄ oppositū ꝯclusiōis cū minori: et infert̄ oppositū maioris: vt oē risibile est asin⁹: oīs hō est risibilis: ergo oīs est asinus: hec cōclusio facta in barbara ꝯtradicit maiori de bocardo.

Sextus modus. s. Ferison ꝯstat ex vniuersali negatiua et particulari affirmatiua: ꝑticularē negatiuā ꝯcludentib⁹: vt null⁹ hō est asin⁹: quidā hō est risibil̄: ergo quoddā risibile nō est asinus: et reducit̄ ad ferio minore conuersa simpliciter. ¶ Cōsequēter ponit auctor qsdā regulas syllogismoꝝ ꝯcludentiū ꝑticularē negatiuā: quaꝝ pma ē q̄ nullus syllogism⁹ ꝯcludēs ꝑticularē negatiuā idirecte pt eā directe ꝯcludere. Tales autē sūt duo mōi pme figure vltimi: scʒ fapesmo et frisesomoꝝ. ¶ Sʒ ꝯ̄ arguitur. Videt̄ q̄ fapesmo possit ꝯcludere ꝑticularē negatiuā directe arguendo sic Oīs hō est aial: null⁹ lapis est hō: ergo quidā lapis nō est aial: hic ꝯcludit̄ ꝑticularis negatiua directe. Rñdeo q̄ hō ē gratia materie, et nō gr̄a forme cū possint dari termini in q̄b⁹ nō sequtur: vt oīe aial ē substātia: nullus lapis est aial: non sequit̄: ergo quidā lapis nō est substātia. Sed tm̄ sequtur indirecte: ergo qdā substātia substantia nō est lapis. Secūda regula est: q̄ null⁹ syllogism⁹ ꝯcludēs ꝑticularem negatiuā directe pōt eā ꝯcludere indirecte: Qđ est intelligēdū formali ꝯsequētia: sicut in regula pcedenti: et tales sunt sex modi. s. ferio in pma figura: festino et baroco in secunda: felapton et bocardo: et ferison in tertia. ¶ Ulterius dicit auctor q̄ prima figura concludit oīa genera ꝓpositionū. s. vniuersalē ꝑticularē affirmatiuā et negatiuā: secūda autē vniuersalē negatiuā et particularem negatiuam: tertia v° ꝯcludit particularē affirmatiuā et particularē negatiuā. Sed contra hoc arguit̄ sic: Cum em̄ prima figura concludat oīa genera ꝓpositionū: videt̄ q̄ alie superfluant. Respōdeo q̄ nō superfluūt: quia facilius reperitur mediū qđ subijciat̄ respectu vtriusq̄ extremitatis vt predicetur de vtraq̄ sumpta vl'r vel ꝑticularit̄ affirmatiue vel negatiue q̄̄ q̄ tm̄ subijciat̄ respectu vnius: et pdicet̄ respectu alteri⁹: iō ꝓpt̄ facilitatē medij alie figure a pma non supfluūt.

¶ Ponūtur aūt ab Ar. plures mōi syllogismoꝝ q̄bus ꝯclusiões vario mō possunt ꝯcludi: puta syllogism⁹ ex opposi/tis: de quo dictū est pmo capitulo hui⁹ ptis. Item ponit syllogismus ostensiu⁹ ⁊ ad impossibile: de q̄bus dicet fallacia fm non causam. Est etiā syllogismus ex ypotesi: q̄ ꝓcedit ex aliq̄ suppositiōe non conumerata in pmissis. Ponit etiā syllogismus circularis q̄ ex ꝯclusiōe porꝫ syllogismi cū ꝯuersa alteri⁹ pmissarū infert alterā pmissam. Et dr̄ circularis: q: ibi idem pncipiū ⁊ finis: sicut est in circulo: vbi fit regressus ad eundē punctū a q̄ īcipiebat ꝓgressus: ⁊ sic ē iste syllogism⁹ vtilis demōstratori: licet eñ circulo sit ī possibile demōstrare demōstratiōe ꝓpt q̄d ⁊ potissimā cui⁹ mediū est diffinitio pmo posterioꝝ: demōstratio tñ circula/ris bñ est possibilis mutādo vnū gen⁹ de mōstratiōis in aliud. s. demōstrationē ꝓpter q̄d in quia: vel ecōtra. Itē demon/strādo ꝑ diuersa genera causaꝝ: vt efficiens ꝑ finē: ⁊ ecōtra: vbi licꝫ sit demōstratio ꝓpter q̄d: nō tñ potissima: cuius me/diū est diffinitio subiecti q̄ est causa imediata passionū eius. Ponit etiā syllogismus ꝯuersiuus: q̄ scꝫ ꝓcedit ex opposito ꝯtrario vel ꝯtradictorio ꝯclusiōis prio/ris syllogismi cū altera pmissaꝝ ad infe/rendū oppositū alterius pmisse. Et pōt dici ꝯuersiuus ꝓpter mutationē alteri⁹ pmissaꝝ ⁊ ꝯclusionis in suas oppositas. De syllogismo aūt falsigrafo dicet ī pncipio fallaciaꝝ.

Emū agit auctor de ꝯiugationib⁹ inutilib⁹. ¶ Circa q̄d sciendū fm Ar. in lib. prioꝝ: q̄ ꝯiugatio vel cōbinatio vtilis dr̄ qn̄ ꝯiugatio sequit ex pmissis fm regulas p̄us assignatas ꝯseq̄ntia formali: ita q̄ nō valent repiri termini in q̄bus ferat instan/tia: ꝓbando videlicet efficacit hmōi modū arguēdi nō tenere. Per oppositū aūt ꝯiugatio est inutilis qn̄ infert ꝯiugatio ex pmissis ꝯtra regulas p̄us assignatas: q̄ licet sequat grā materie: nō tñ grā forme syllogistice: cū possint reperiri termini in q̄bus ferat instantia ostēdēdo hmōi modū arguēdi nō valere: ⁊ ꝑ hoc esse in/utilem ad ꝯcludendū: q: igit vtile est sci/re faciliter reperire terminos ad inferendū tales instantias: docet auctor modū hmōi terminos in ꝓmptu reperiēdi: di/cens: q̄ oportet accipe duos terminos di/sparatos cū suo supiori: vt duas species cū genere: vt hō: asinus: aīal. Uel accipiendi sūt duo termini quoꝝ vnus de altero p̄dicet siue ꝯuertibiliter siue nō cum extraneo vtriusq̄: vt homo: risibile: la/pis. Aut accipiendi sunt termini quoꝝ alter de altero p̄dicetur: siue ꝯuertibiliter siue nō cum supiori ad vtrūq̄: vt homo: risibile: substātia: vel homo aīal substantia. Per has eñ tres regulas cuicū/q̄ generi applicent siue substantie siue q̄litati: siue alicui alioꝝ p̄dicamētoꝝ poterūt repiri termini ꝑ quos mōstrabit euidenter aliqua ꝯiugatio esse inutilis: nec valere ad formalit ꝯcludendū. Et vocā/tur tales termini ab Ar. termini in q̄bus nō hoc est tale: q̄bus nō sequit cōiu/gatio: licet pmisse sint vere. Uñ inuenire terminos in q̄bus nō est ex acceptis: seu inuenire terminis facere cōiugatio/nem in q̄bus nō sequitur ex pmissis: sed pmisse sūt vere: ⁊ ꝯclusio falsa. Uerbi gratia: Hec est ꝯiugatio inutilis: null⁹ homo est asinus: nullus lapis est homo: er/go nullus lapis est asinus: cū nō sit debita vnio seu ꝯiugatio terminoꝝ ⁊ ꝓpositionū fm regulas p̄us assignatas: qa ex puris negatiuis nihil sequit formali ꝯsequētia: licet aliq̄n sequat grā materie vt in ꝓposito. ¶ Ad ostēdendū q̄ hāc ꝯiugationē esse inutilē est inferenda instantia: accipiendo terminos in q̄b nō sequit cōiugatio: licet sit idē mod⁹ arguēdi: vt accipiēdo hos terminos: hō: risibile: asin⁹: iuxta secundā regulā p̄dictā. Et pōt sic argui: Null⁹ asinus est hō: nullū risibile est asinus: q̄ nullū risibile est hō. Ecce due pmisse sunt vere ⁊ ꝯclusio falsa: et tñ iste due ꝯiugatiōes sunt in eadē figura: ⁊ ꝓpositiōes sunt eiusdē quātitatis ⁊ qualitatis in vtraq̄ ꝯiugatione inutili:

seu in vtroqꝫ syllogismo: siliter ɔtra illā regulā: Ex puris pticularibꝰ nihil seqꝛ. pōt assumi ɔiugatio inutilis: dicēdo: qdā aial est substantia: qdā hō est aial: ergo qdā hō est substātia. Sed statim pñt inueniri termini in qbus nō seqtur ꝑ p/mā regulā: accipiendo species disꝑatas cū genere: sic arguēdo: Quoddaꝫ aial ē asinus: quidā hō est aial: ergo quidam homo est asinus.

De syllogismo in particulari.

Ratio dicitur ⁊c̄.

r Postꝙ auctor determiauit de syllogismo simplicit' seu vniuersalit' dicto: hic ɔsequēter agit de syllogismo in pticulari: q s: ꝫ ꝓcedit ex particularibus. Denominat' aūt iste tractatus a loco nō tn̄ꝙ a subiecto ꝓprio: sꝫ a pncipio sui subiecti. Syllogismꝰ autē dialecticꝰ cōfirmat' ꝑ locū: qꝛ ꝓo in diffinitiōe argumēti ponitur rō: iō auctor p̄mittit huiꝰ nois multiplicē acceptionē.

Circa qd sciendū: ꝙ rō non est potentia aīe alia ab intellectu: sed intellectus dr̄ ratio iꝙtū rationat' discurrēdo a minus noto ad magis notū. Ratio ibi sumitur multipliciter ꝑ cōparationē ad intellectū. Primo sumit' in diffinitiōe vniuocoꝝ. Vñ diffinitio sepe vocat' rō formalis: vt dictū est in p̄dicabilibꝰ cap̄. de differentia. Dicitur aūt diffinitio ratio: qꝛ est indicatiua obiecti intellectus vel rōnis. Est em̄ ideo indicās explicite rei essentiā. Essentia autē siue quiditas rei materialis siue sensibilis ꝑ diffinitionē explicita ponit' a doctore subtili obiectū intellectus ꝓ statu isto: intelligēdo non solū de sensibili ꝓprie: sed etiā de incluso essentialiter vel ꝟtualiter in sensibilibus. Secūdo mō sumit' ratio pro ipa vi vl' potētia ratiocinatiua. Tertio mō sumit' ꝓ discursu rōnis a p̄missis ad cōclusionē. Quarto mō forma dr̄ ratio: quia ꝑ ipam cognoscit' materia ⁊ cōpositum.

Cognoscit' nāqꝫ materia ꝑ analogiā ad formā p̄mo phisicoꝝ. Videmꝰ em̄ vnaꝫ formā nouā post aliaꝫ: qꝛ videlicet videmus nouā oꝑationē q̄ arguit nouā formā. Et sic cognoscimꝰ subiectū trāsmutatōis cōmune. s. materiā cōmunē q̄ manet sub vtraqꝫ forma: licet aūt tā forma accidentalis ꝙ substātialis sit rō cognoscendi: hoc tn̄ p̄us p̄oritate generatiōis cōpetit forme accidētali: qꝛ om̄is nr̄a cognitio ortū habet a sensu. Forme aūt accidētales sūt obiecta sensuū: vt calidum frigidū: humidū ⁊ siccū sunt obiectū tactus; ⁊ sic de alijs. Ois etiā causa tā extrinseca vt efficiens ⁊ finis: ꝙ intrinseca vt materia ⁊ forma: hoc mō pōt dici rō: qꝛ est rō cognoscēdi suū effectū: hic autē fit de causa formali mētio tāꝙ de notiori. Quinto mō essentia cōis seu q̄ditas p̄dicabilis de pluribꝰ: vt essentia spēi generis vel differentie dr̄ rō. Et differt iste modꝰ a p̄mo: qꝛ hic sumit' rō ꝓ obiecto intellectꝰ vel rōnis. In p̄mo ꝟo mō pro diffinitōe explicāte ip̄m obiectū. Sexto mō mediū iferēs ɔclusionē dr̄ rō: qꝛ scꝫ ē istrumētū itellectꝰ vel rōnis ad iferēdū ɔclusionē: ⁊ h̄ mō sumit' in diffinitiōe argumēti Est ei argumētū rō rei dubie faciēs fidē. i. mediū ꝓbās ɔclusionē: qꝛ videlicet causat assensū seu credulitatē de re dubia siue ꝓposita ꝑ modum dubij. Res em̄ certa ꝓposita ꝑ modum dubij bñ pōt ꝑ argumētū ꝓbari: vt dcum esse.

¶ Circa qd sciēdū: ꝙ ista tria. s. mediuꝫ argumētū ⁊ argumētatio differūt. Mediū em̄ est qd pticipat vtrūqꝫ extremuꝫ. Argumētū etiā vltra mediū addit ꝟtutē ꝓbādi ɔclusionē. Vñ ꝑ mediū absolute positū non pōt ꝓbari ɔclusio: sꝫ bñ ꝑ argumētū: qd videt' iportare nō mediuꝫ tm̄: sꝫ etiā vnionē extremitatū ī p̄missis cū medio. Et sic argumētū icludit ipas p̄missas ex q̄bꝰ infert' ɔclusio. Et iō argumētū dr̄ q̄si arguēs vel stimulās mentē ad assentiēdū ɔclusiōi. Argumētatio ꝟo est totalis orō cōposita ex p̄missis et ɔclusiōe in q̄ explicat' ꝟtꝰ argumēti: q̄ñ ex vnione extremitatū cū medio in pre/

missis infert vnio extremitatū int se ī cō clusiōe vlr vel pticularit. affirmatiue vl negatiue: sepe tū vnū sumit p reliq̄. No tādū etiā ꝙ licet eadē oīo possit dici ꝓ positio: ꝯclusio ꝛ questio: nō tñ ſm eadē rōnē dr ꝓpō inq̄ntū ponit in pmissis ad īferēdū ꝯclusionē. Vñ dr ꝓpō q̄si ꝓ alio in inferēdo positio. Cōclusio ṽo inq̄ntū argumēto vel argumentaꝫ approbata ꝓ positio: Questio aūt inq̄ntū ē dubia. Est nāꝗ q̄stio indubitabilis ꝓpositio. ¶ De inde ponit auctor q̄ttuor spēs argumentatiōis .s. syllogism⁹: inductio: enthimema ꝛ exemplū. ¶ Circa qd notādū: ꝙ diuisio argumētatiōis nō est diuisio generis in species: sed diuisio analogi in sua analogata. Videt em̄ argumētatio importare tm̄ hmōi analogie vnitatē. Cuius rō est: q2 argumētatio dr ab h qd est arguere ꝑmentē: qd .s. ē mentē iclinare vel stimulare ad assentiēdū ꝯclusiōi q̄ infert ꝫ istud p se pmo ꝯuenit syllogismo: alijs em̄ spēb9 nō ꝯuenit nisi inq̄ntū ē ī ipis q̄dāmō ṽt⁹ syllogismi: vt oēs alie spēs reducāt ad syllogismū. pmo por. Vñ nō dicūt ꝓpe spēs argumētatiōis ꝫ large: q2 ꝫ sūt q̄dā mōi seu mancries arguendi. Et si arguat ꝙ iter spēs eiusdē generis bñ est ordo pfectiōis: sic hō ē pfectior eq̄: r̄ndeo: ꝙ ibi sit ordo pfectiōis: vna tñ species nō sic reducit ad aliā quā induat formā alteri⁹: sic enthimema sic reducit ad syllogismū ꝙ iduit formā syllogismi ꝛ sic de alijs: Quia ṽo diffinitio syllogismi data est ī pcedētibus: iō de illa autor se excusat: ꝛ detmiat pmo q̄d sit iductio dicēs: ꝙ ē ꝓgressus a pticularib9 seu singularib9 sufficient enumerataꝫ ad vle: vt sortes currit: plato currit: ꝛ sic de alijs: g̃ oīs hō currit. ¶ Circa qd ē notādū: ꝙ ꝓgressus h sumit ꝓ motu seu discursu rōnis. Singulare etiā in ꝓposito sumit n̄ solū ꝓ idiuiduo detmiato qd dr singulare simplr ꝛ ſm se: ꝫ etiā ꝓ min⁹ cōi qd dr singulare p respectū ad magꝫ cōe: vt habet pmo phisicor. Bñ em̄ seqt hō currit equ⁹ currit: ꝛ sic d singulꝫ specieb9 aīaliū: g̃ oē aīal currit. Reducit aūt sic iductō ad syllogismū accipiendo singlaria p2o medio: ꝛ sbijciendo ipa i maiori respectu maioris extremitatꝫ q̄ pdicat ī ꝯclusiōe: vt ista iductio: sortes currit: plato currit ꝛ sic de singulꝫ: g̃ oīs hō currit reducitur ad syllogismū: oē qd est sortes vel plato: ꝛ sic de alijs currit. oīs hō est sortes vel plato ꝛ sic de alijs: g̃ oīs hō currit.

Sed cōtra hoc arguit sic: Intellect⁹ nō cognoscit singularia: g̃ nō discurrit a singularib9 ad vlem̄: ꝯña pꝫ: q2 discursus rōnis psupponit rōnem extremor. ꝓbat antecedēs p phm in lib. de aīa dicentē: ꝙ itellect⁹ est vniuersaliū sensus ṽo est singulariū. Rñdeo: ꝙ sensus est singulariū pcise: itellect⁹ aūt licet sit vniuersaliū: nō tñ pcise: ꝫ etiā singulariū: ꝛ ideo cognoscit hec ꝛ illa. Ipa aūt singularia nō intelligit intellect⁹ ꝓ nūc directe: sed reflectendo se sup phantasmata ſm Arꝫ. 3. de aīa.

Circa qd notandū: ꝙ spēs in phātasia ad quā se ꝯuertit intellectus pmo repñtat singulare vagū in quod pmo fertur cognitio intellect⁹. Quod patet: quia quādoꝗ intelligimus aliqd singulare ignorando in qua specie sit. Et in h pmo signo in ipa phantasia est cōfusū vt substantia cum accidentib9 vel multa accidētia se cōtrahentia mutuo. Secundo repñsentat naturā absolute .s. quādo intellectus abstrahit vniuersale: ꝛ fertur in naturā pc se: nō considerando eius singularitatē. Tertio reflectendo consideratiōnē nature ad circumstantias signatas: vt ꝫ intelligat singulare .id est naturā que est hec: nō inq̄ntū hec: sed cuꝫ accidentib9 ꝓprijs determinat talem naturā p tales circūstātias: puta ꝙ est hic ꝛ nūc ꝛ cū tali figura ꝛ colore ꝛ huiusmodi: ꝛ ita ꝙ istius reflexionis termin⁹ a q̄ ꝛ ad quē est quid confusū ꝛ in medio q̄d distinctum. Ipsa tamen natura que est hec non intelligit pro nunc inq̄ntum hec seu sub propria ratione singularitatis: cū nec sensus nec intellectus distinguat

inter duo singl'aria circūscpta distictiōe accidētali q̄ ē p locū p figurā ⁊ hmōi: puta si p diuinā potētiā eēnt in eodē loco ⁊ sil' tpe ⁊ haberēt eādē figurā ⁊ magnitudinē ⁊ eundē colorē. Talia eīn tā sensus q̄ itellect⁹ iudicaret eē vnū: ⁊ tñ essent a pte rei duo singularia. Hec materia diffusius tractaf a doctore subtili. 7. metaphi. de quo ibi pamplius videbif. Determinat ꝯsequēter auctor de enthimemate ⁊ exemplo q̄ reducūf ad alias species.

Enthimema ē syllogismus

ĩpfectus: ⁊ exemplū est inductio ĩperfecta. In inductiōe eīn ꝓceditf a singularibꝫ ad vniuersale vniuersaliter sūptum. In exemplo vo ab vno pticulari ad aliud. Declarat g̊ qd est enthimema dicens: q̄ est syllogismus ĩpfectus siue o͂ro in q̄ nō omibꝫ p̄missis positꝫ inferf festinata ꝯclusio: vt om̄e aial currit: ergo ois hō currit. Hic eīn intelligif ista propositio: ois hō est aial: q̄ si ponerēf perfectus eēt syllogism⁹. Uñ enthimema dr̄ ab en qđ est in: ⁊ thimos qđ est mens: q̄a vna ꝓpositio retinef in mente. Oportet aūt illā ꝓpositionem esse ꝓbabilē vel necessariā: q: p̄supponif tanq̄ vera: iō Aristoteles diffinit enthimema q̄ est syllogismus ex ycotibus ⁊ signis: ycos est ꝓpositio ꝓbabilis: ⁊ signū capitur pro ꝓpositiōe necessaria.

Pro reductione enthi

mematis ad syllogismū est notandū: q̄ in quolibet enthimemate sunt tres t̄mini sicut in syllogismo: quoꝝ duo ponunf in ꝯclusiōe q̄ sunt extremitates: ali⁹ aūt nūq̄ ponif in ꝯclusiōe: q: est mediū. Illaꝝ vo extremitatū vna est bis posita in enthimemate: ⁊ altera semel. Ex illa ergo semel sumpta cū medio: debet suppleri p̄missa q̄ deerat: vt in hoc enthimemate: oē aial currit: g̊ om̄is hō currit: extremitates sunt hō ⁊ currit: aial aūt est mediū: sed hec extremitas hō nō est sumpta nisi semel. Sumaf g̊ iteꝝ cū medio et fiet minor ꝓpositio: scꝫ: ois hō est aial: et sic erit pfect⁹ syllogismus: om̄e aial currit: ois hō est aial: g̊ ois hō currit.

Circa qđ notādū:

q̄ quādo idē p̄dicatur in p̄missa ⁊ ꝯclusiōe: tunc supplenda est minor: vt in exemplo p̄cedenti: cuius rō: q: p̄dicatū ꝯclusiōis in tali enthimemate est maior extremitas: ⁊ sic in tali enthimemate ponif maior ꝓpositio. Qñ vo idē subijcif in p̄missa ⁊ ꝯclusiōe supplenda est maior: minor eīn extremitas subijcif in ꝯclusiōe. Uerbi grā Ois hō currit: g̊ ois hō mouef: ibi hō subijcif i p̄missa ⁊ ꝯclusiōe: iō supplēda est maior extremitas: sic dicēdo: Oē illud qđ currit mouef: sꝫ ois hō currit: g̊ ois hō mouef.

Exemplū est qñ p vnū

pticulare ꝓbaf aliud pticulare ꝓpter aliquod sile repertū in ipis: vt pictauieñ. cōtra lemonicñ. pugnare malū est: g̊ andegaueñ. ꝯtra manceēses pugnare malū est. Utrobiq̄ eīn est pugnare affines ꝯtra affines. Reducif aūt exemplū ad syllogismū p duos syllogismos: quoꝝ p̄mus pōt esse talis. Pictauienses ꝯtra lemonieñ. pugnare malū ē: sꝫ pictauieñ. ⁊ lemonieñ. sūt affines: g̊ affines ꝯtra affines pugnare malū est. ¶ Deinde ex hac ꝯclusiōe fiat maior secūdi syllogismi: sic arguendo. Affines ꝯtra affines pugnare malū est: sed andegauēses ⁊ manetenses sunt affines: g̊ andegauenses contra manetenses pugnare malū est.

Incipit tractat⁹ de locis

Rgumentū autē

a ⁊c̄. Quia argumentū cōformaf p locū: iō ꝯseq̄nter auctor diffinit locum dicens: q̄

Loc⁹ est sedes argumē

ti vel illud a q̄ ꝯueniēs elicif argumētū ad ꝓpositā ꝯclusionē. ¶ Circa qđ notādū: q̄ locus nō sumif hic ꝓprie: sed trāssūptiue seu silitudinarie. Loc⁹ eīn in ꝓposito sumif p ꝓpositiōe p se nota: q̄ dr̄ maxima: vel p terminis ex qbꝫ cōponif:

q̄ dicūť differētia maxime: vt statim videbiť. verūcꝫ aūt dicitur loc⁹ p̱ similitudinē ad locū naturalē. Loc⁹ eñ naturalis dupli/cē habet ꝟtutē. Habet nāqꝫ vim ꝯseruatiuā seu fortificatiuā locati. Habet etiā vim generatiuā ipius: vt dictū fuit capitulo de genere: vtrāqꝫ ꝟtutē respectu argumēti habet maxima: vel qñ ipi termini ex q̄bus cōponiť quo ad p̄mā ꝟtutē. Loc⁹ dialecticus dicitur sedes argumenti: sicut eñ sedens in loco naturali fortificať z quiescit: sic ex habitudine terminoꝝ et ꝑpositiōe p̱ se nota ipam explicāte cōfirmať ꝟtus illatiua z ꝓbatiua argumēti: sic ꝙ intellect⁹ q̄ p̄us dubitabat de con/clusiōe ꝓbata p̱ argumētuꝫ pōt q̄escere: q̄tū ꝟo ad secūdā ꝟtutē poniť in diffinitiōe loci ꝙ est illud a q̄ ꝯueniēs eliciť argumētū: sicut eñ res naturales ī suo lo/co generať: sic ex habitudine terminorū z ꝑpositiōe ꝟt⁹ argumenti ad ꝯclusionē ꝑpositā eliciť z extrahiť. Hec aūt secun/da p̱s diffinitiōis mag̃ appropriať ipis terminis: p̄ma ꝟo ipi maxime. Ex habi/tudine eñ terminoꝝ elicitur ꝟtus illatiua argumēti: q̄ ꝯfirmať p̱ maximā. Verbi grā: arguēdo sic: hō currit: ḡ aīal currit: si q̄ratur vñ locus? respōdeo a specie ad genus. Ex habitudine eñ speciei ad genus oriť talis illatio: tñ ibi nō est sta/tus: q² adhuc pōt dubitari q̄ est illa ha/bitudo. Et ideo q̄riť vlteri⁹ maxima: id est dicas mihi ꝑpositionē per se notā ex/plicatiuā talis habitudinis. Et tunc re/spondeť: Quicq̄d p̄dicať de specie z ge/nere: z sic explicite ꝯfirmať argumentū. ¶ Insup̱ diuidit auctor locū in locū maximā: z locum differentia maxime. Loc⁹ maxima est idē qđ ipa maxima: et est ibi appositiua locutio: vt si dicať aīal homo idē est qđ hō. Vñ maxima non teneť ibi adiectiue sed substātiue. Est aūt maxima ꝑpositio q̄ nō est altera p̄or siue no/tior: q² scꝫ cognosciť cognitis terminis: ideo nō indiget vlteriori ꝓbatiōe: dū ta/mē termini cognoscanť: vt de q̄cūqꝫ p̄di/cať species z gen⁹: de q̄cūqꝫ p̄dicať diffinitio z diffinitū. Loc⁹ differētia maxime ē illud q̄ differt vna maxima ab altera: vt iste due maxime. De q̄cūqꝫ p̄dicať diffi/tio: z diffinitū. Et de q̄cūqꝫ p̄dicať spēs z gen⁹: differūt p̱ t̃minos ex q̄bꝫ cōponūť tur: q² vna cōponiť ex genere et spē: alia ex diffinitiōe z diffinito. Vñ isti termini dicunť differētie maxime inq̄ꝫtū faciunt vnā maximā differre ab alia. Dicūť eti/am loci inq̄ꝫtū ex ipis eliciť argumētū.

Sed cōtra predicta ar/guitur sic: Loc⁹ differētia maxime est p̱s loci maxime: ḡ mēbra diuisiōis coīcidūt. Itē videť ꝙ diffinitio maxime nō sit be/ne assignata: q² ista: oē totū est mai⁹ sua p̱te est q̄daꝫ maxima: z tñ alia est notior ipa. s. illa: De q̄libet esse nō esse: z de nul/lo ambo simul: q² illud p̄mū p̄ncipiuꝫ ē notissimū ex q̄rto metaph. Rñdeo ad p̄/mū ꝙ loc⁹ differētia maxīe pōt capi du/pliciter. Vno mō materialiť ꝓ ipis ter/minis: z sic bñ ē p̱s maxime. Alio mō for/maliter ꝓ habitudine hmōi terminoꝝ: z sic nō est p̱s eius: sed differūt abinuiceꝫ: sicut explicās z explicatū: maxima eñ ē explicitiua hui⁹ habitudinis. ¶ Ad se/cundū pōt dici ꝙ licet illa ꝑpositio de q̄/libet zc̃. sit notior illa: oē totū est maius sua p̱te: q² scꝫ est de termino simpliciter p̄mo ad quē stat resolutio oīm termino/rū. s. de ente: tñ nulla est notior ipa ī suo genere seu ex eisdē t̃minis: cū ex talibus terminis nulla sit immediatior ipa.

Circa predicta notādū ꝙ p̄ncipia sūt in duplici differētia: q̄daꝫ sūt simpliciter p̄ma z indemōstrabilia a priori: vt oē totū est mai⁹ sua p̱te. Si ab eq̄libꝫ eq̄lia demas: q̄ remanēt sūt equa/lia: z hmōi q̄ dicūť maxime: q² sūt maxi/me certificatiōis z ꝟitatis ad ꝯclusiōes inferēdas. Dicunť etiā dignitates: quia dignū est assentire ipis. Dicunť etiā cō/munes animi ꝯceptiōes: q² ab oībꝫ cō/cipientibꝫ terminos coꝝ veritas agnosci/tur. Dicunť etiā ꝑpositiōes immediate: q² nō indigent ꝓbari p̱ aliud p̄us se: z ta/lia sūt p̄ncipia cōmunia: q² sūt de termi/

nis cōmunibꝫ: sicut equale ꝛ inequale cō
ueniūt nūero ꝛ magnitudine: ꝛ talia cō/
siderat metaphisica q̄ est sciētia cōmu/
nis: ꝛ ꝑ illa habet stabilire ꝑncipia speci
alia aliaꝝ scientiaꝝ si opus sit. Alia aūt
sūt ꝑncipia q̄ sūt ꝓꝑa ꝑncipia ꝑticulariū
scientiaꝝ: q̄ licet possint dici dignitates:
nō tn̄ illa ꝓꝑie. Sūt aūt illa ꝓꝑia ꝑn
cipia in aliqua scientia q̄ supponūtur in
ipa scientia: ꝛ ꝯstituūtur ex terminis ꝓ/
ꝑijs ipius scientie: cuius diffinitiōes ꝓ/
ꝑie sūt specialiū terminoꝝ in sciētia vtē
te illis terminis: sicut ī geometria rectū
dicit̄ cuiꝰ mediū nō exit extrema: ꝛ ex hu
iusmōi ꝑncipijs ꝓcedit demōstratio pri
mo posterioꝝ. Principijs aūt cōmunibꝫ
in sua cōmunitate manētibus nō vtunt̄
scientie speciales: sed bene vtuntur ipis
appropriatis ꝛ applicatis ad suū genus
scibile: vt in ꝑncipio: Si ab equalibꝫ eq̄
lia demas q̄ remanēt sūt eq̄lia. Utit̄ ge/
ometer applicādo illud ad magnitudi/
nes sic. Si ab eq̄libꝫ magnitudinibꝰ eq̄
les magnitudines demas: residue erint
eq̄les. Arithmeticꝰ aūt applicādo ipm
ad nūeros. Uocat aūt Aristoteles ꝑnci
pia scientiaꝝ positiōes q̄ ponūtur tanq̄
vera. Diuidit̄ ꝓo positio in suppositio/
nē: petitionē ꝛ diffinitionē: ꝛ ꝯueniūt i h̄
suppositio ꝛ petitio: q2 si sint demōstra/
bilia: nō tn̄ in illa sciētia in q̄ supponun
tur vel petūtur: sed differūt abinuicem:
q2 si ꝓpositio q̄ accipit̄ vt ꝑmissa ad ali
q̄d demōstrādū sit ꝓbabilis addiscenti: /
siue videat̄ sibi vera: tūc dicit̄ suppositio
nō simpliciter: sed ad aliquē. Sꝫ si esset
penitꝰ indemōstrabilis: esset suppositio
simpliciter. Si ꝓo addiscens cui fit de/
mōstratio neq̄ fuerit eiusdē opinionis:
neq̄ ꝯtrarie: sic q̄ eam neq̄ ꝯcedat neq̄
neget dicitur petitio. Diffinitio aūt dif
fert a suppositiōe ꝛ petitiōe: q2 oīs suppo
sitio vel petitio ē ꝓpositio: diffinitio aūt
nō: sed solū simplici intellectu apphēdit̄
Uñ dicit Ariꝫ. q̄ nō dicit esse vel nō esse:
q̄d est intelligendū nō est de essentia rei
q̄ ꝑ diffinitionē explicat̄: sed de esse quod
ꝯsistit in cōpositiōe ꝑdicati cū subiecto:
cū tn̄ assumit̄ in ꝓpositiōe: ꝛ ꝑdicatur de
diffinito: tūc talis ꝓpositio est supposi/
tio: ꝛ mediū in demōstratiōe ꝓpter q̄d ꝛ
potissima: Quare ꝓo sciētia subalterna/
ta accipit ꝑncipia sua a subalternāte sci/
entia de ipa est aliq̄d dicendū.

Circa q̄d est notādum:

q̄ ad hoc q̄ vna scientia subalternet̄ al/
teri tres ꝯditiōes requirunt̄. Primo eīm
requirit̄: q̄ subiectū scientie subalterna/
te sit sub subiecto scientie subalternātꝭ:
sic musica q̄ est de numero sonoꝝ: sicut d̄
ꝓpositiōibꝫ numeralibꝫ applicatis ad so
nos subalternat̄ arithmetice: q̄ est d̄ nūe
ro sūpto simpliciter. Secūdo q̄ sbiectū
eius addat differentiā accidentalē ad sb
iectū subalternātis: sicut sonus est diffe
rentia accidētalis addita numero. Ter
tia q̄ scientia subalternata accipiat ꝑnci
pia sua a scientia subalternante.

Notandū insuꝑ q̄ respectu om/
nis ꝯclusiōis demon/
stratiōis oportet ponere ꝑncipia ꝑma i/
demōstrabilia: alr̄s in infinitū ꝓcederet̄.
Est autē magis essentiendū ꝑncipijs q̄
ꝯclusioni: q̄d ꝓbat Ariꝫ. ꝑmo posterioꝝ
q2 ꝓpter q̄d vnūquodq̄ tale: ꝛ illud ma
gis. Que auctoritas q2 sepe alligatur ī
philosophia ꝛ theologia est aliqualiter
declarāda. ꝛ sic pōt itelligi: Illud ē ma/
gis tale ꝓpter q̄d vnūq̄dq̄ ē tale: vt q2
ꝯclusio est euidēs ex ꝑncipio: ideo ꝑnci/
piū est magis euidens: vnde illi magis ē
credendū. Ad veritatē aūt illius ꝓposi
tionis oportet q̄ illud ꝑdicatū q̄d cōue/
nit alicui ꝑ aliquā causam: cōueniat eti/
am illi cause. Et iō nō sequitur: Ista in
feriora sunt generabilia ꝛ corruptibilia
ꝓpter suꝑiora: ḡ suꝑiora sunt magis ge
nerabilia: q2 talia ꝑdicata nō ꝯueniunt
suꝑioribus. Item req̄ritur q̄ illud q̄d ē
causa talis causati sit causa ꝑcisa talis ꝑ
dicati. Uñ nō seq̄tur: domus est solida
ꝓpter domificatorē: ergo domificator ē
magis solidus. Firmitas eīm nō inest do
mui ꝑcise a domificatore: sed a solidita/
te suaꝝ partiū. Item nō tenet in causis

accidētalit̄ ordinatꝫ. Vñ nō ſeqtur: ſor/
tes eſt hō ꝓpter platonē: ergo plato eſt
magis hō. Dicunt̄ aūt cauſe accidētalit̄
ordinate qñ vna depēdet ab alia in eſſen
do ſed nō in cauſando: vt filiꝰ licet habe
at eē a patre: pōt tñ̄ generari patre mor
tuo. In cauſis ꝟo eſſentialit̄ ordinatis ē
depēdentia ⁊ in eē ⁊ in cauſare: vt deꝰ ſol
⁊ hō generāt hominē. Inferior eñ̄ cau/
ſatur in virtute ſuperioris qꝺ eſt intelli
gendū ſm Sco. 1. di. 4 ſent. Nō qꝛ cau
ſa ſecūda in ſuo ordine agat ꝟtute ꝓpa:
nō eñ̄ accipit nouā influētiā: ſꝫ dr̄ agere
i ꝟtute alteriꝰ: qꝛ ꝟtus agētis depēdētꝫ
nō ſufficit ſine ꝟtute illa a q̄ depēdet.

Locus diuidit̄ ⁊c̄.

Poſtꝗ̄ auctor diffinit locū: hic
ꝯſequēter diuidit locū differen
tiā maxime ꝑ locū intriſecū ⁊ extrinſecū
⁊ mediū. Locꝰ intrinſecus eſt qñ ſumit̄
argumentū ab his que ſūt de ſubſtātia
terminoꝝ in queſtione poſitoꝝ. ¶ Vbi
ſciendū ꝙ in omi argumēto eſt ꝯcluſio q̄
fuit q̄ſtio anteꝗ̄ ꝯcluderet̄. ideo dr̄ ꝙ ar
gumentū facit fidē de re dubitatiua: id
eſt de q̄ſtione q̄ ꝑus erat queſtio ⁊ dubi/
tatabilis. ¶ Locus ergo intrinſecus eſt:
qñ ſumitur argumentū ab his que ſūt ꝺ
ſubſtātia terminoꝝ in queſtiōe poſitoꝝ:
hoc eſt qñ terminꝰ inferens eſt ita de eēn
tia termini illati: ꝙ vnꝰ includit aliū ali/
quo mō eſſendi in: vt ꝓpoſita illa queſti
one: vtrū ſortes ſit aīal arguitur ſic: ſor/
tes eſt hō: g̊ ſortes eſt aīal: li aīal qui eſt
terminꝰ illatus includit̄ in termino infe
rente. ¶ Locus aūt extrinſecꝰ eſt qñ illi
termini ſic ſe habēt: ꝙ vnus nō includit
aliū: ſed eſt extra rōnē eius: vt ſi arguat̄:
ſortes eſt albꝰ: g̊ nō eſt niger. Rō eñ̄ hu
ius termini albꝰ ē extra rōnē huiꝰ termi/
ni niger. ¶ Locꝰ ꝟo medius eſt qñ hmōi
termini ſic ſe habēt ꝙ ꝑtim ꝯueniūt: ⁊ ꝑ
tim differūt vt ꝯcretū ⁊ abſtractū q̄ dicūt̄
ꝯiugata ꝯueniūt in ſignificato: ⁊ differūt
in mō ſignificādi: vt iuſtū ⁊ iuſticia. Iu/
ſticia eñ̄ ſignificat illā q̄litatē i ſe ꝯſide
ratā: Iuſtū ꝟo ſignificat hmōi q̄litatē cō

cernēdo ſbiectū cui īeſt. Ex ꝓdictꝭ pꝫ ꝙ
diuiſio loci differētie maxime eſt bñ̄ aſſi/
gnata. Vt eñ̄ ꝑus dicebat̄ locꝰ differen
tia maxime eſt formaliter habitudo ter
mini ad terminū vt ꝯfirmās argumētū.
Diſtinctio aūt intētionē debet dari ſm
diſtinctionē fūdamentoꝝ: ſic diſtinguūt̄
tres mōi relatiuorū q̄nto metaph. Hic
g̊ diſtinguūtur loci ſm varietatē termi/
noꝝ in qbꝰ fūdant̄. Si q̄rat̄: Quare nō
ponit̄ diuiſio loci maxime: ſicut differē/
tie maxime. Reſpōdeo ꝙ habita diuiſio
ne differētie loci maxīe: habet̄ diuiſio lo
ci maxime. Scd̄m eñ̄ varietatē termio
rū eſt variatio maximaꝝ explicātiū hu/
iuſmōi terminoꝝ habitudines. ¶ Dein
de diuidit auctor locū intrinſecū i locū
a ſubſtātia ⁊ a ꝯcomitātibꝰ ſubſtantiaꝫ.
Locꝰ a ſubſtātia eſt qñ ſumit̄ argumen/
tū a ſubſtātia terminoꝝ in queſtiōe po/
ſitoꝝ: quādo videlicet terminꝰ inferens
⁊ illatus ſic ſe habēt: ꝙ vnꝰ illoꝝ dicit to
tā eſſentiā alteriꝰ ꝯuertibiliter. Vñ ſb/
ſtantia in ꝓpoſito nō ſumit̄ ꝓ ꝓdicamē/
to ſubſtātie: ſed ꝓ eēntia rei. In aliīs ꝟo
ꝓdicamētis reperiunt̄ hmōi loci ſicut in
ꝓdicamēto ſubſtātie: licꝫ aūt videat̄ hec
diffinitio eſſe eadē cū diffinitiōe loci in/
trinſeci tamē differūt: quia in loco a ſb/
ſtantia argumentū ſumitur ab eſſentia
terminoꝝ ꝯuertibiliter nō in diffinitiōe
loci intrinſeci: ſed ibi ſufficit ꝙ vnus illo
rū dicat aliquid incluſum in eſſentia al/
teriꝰ aliquo modo eſſendi in. Vñ illa dif
finitio ꝯuenit nō ſolū loco a ſubſtantia:
ſed etiā loco a ꝯcomitantibꝰ ſubſtantiā
ꝗ eſt qñ ſumit̄ argumentū ab his q̄ cōſe/
quūtur terminos in queſtiōe poſitos: qꝛ
videlicet eſſentia vniꝰ ꝯſequit̄ eſſentiam
alteriꝰ: ⁊ vnꝰ illoꝝ aliq̄ mō includitur in
alio: vel ſicut ꝑs in ſuo toto vel econtra:
vel ſicut forma in materia: aut res i ſuo
fine: ⁊ ſic de aliīs: vnus tñ̄ nō includit cō
uertibiliter totā eſſentiā alteriꝰ. Diuidi
tur autē locus a ſubſtantia per locum a
diffinitiōe: a deſcriptiōe ⁊ nōis interpre
tatione. Diffinitio eſt oratio indicās q̄d
eſt eſſe rei.

Circa qđ sciendū: ꝙ hic sumit̃ diffinitio nō ꝓ diffinitiōe causali q̄ daꝛ ꝑ causas extrinsecas: seu ꝓ descriptiōe vel diffinitiōe q̄d nois: sꝫ ꝓ diffinitiōe q̄ditatiua q̄ explicat essentiā rei ꝑ ꝑ̄ncipia essentialia ꝛ intrinseca diffiniti. s. ꝑ gen⁹ ꝛ differētiā que se habēt vt materia ꝛ forma: vt declaratū fuit in ꝑ̄dicabilibꝫ. ¶ Loc⁹ a diffinitiōe est habitudo diffinitiōis ad diffinitū: q̄ quidē ē habitudo idētitatis scꝫ ꝯuertibilitatis ipoꝝ adinuicē. Ex q̄ ꝯuenit ꝙ q̄cq̄d affirmaꝛ vel negatur de vno: etiā affirmaꝛ vel negaꝛ de alio: ꝛ de quocū̄qꝫ verificaꝛ vnū: verificatur ꝛ reliquū. Et ꝯtinet iste loc⁹ q̄ttuoꝛ argumēta et q̄ttuoꝛ maximas: ꝑ̄mo subijciendo diffinitionē affirmatiue: vt oē aīal rōnale currit: g̊ ois hō currit. Vñ loc⁹ a diffinitiōe. ¶ Maxima: Quicq̄d ꝑ̄dicaꝛ ꝺ diffinitiōe: ꝛ de diffinito. Secūdo ꝑ̄dicā do diffinitionē affirmatiue: vt sortes est aīal rōnale: g̊ sortes est hō. Vñ locus a diffinitiōe. Maxima: De q̄cūqꝫ ꝑ̄dicaꝛ diffinitio: ꝛ diffinitū. Tertio: subijciēdo eā negatiue: vt aīal rōnale nō currit: ergo hō nō currit. Vñ loc⁹ a diffinitione. Maxima. Quicq̄d remoueꝛ a diffinitione: ꝛ a diffinito. Quarto: ꝑ̄dicādo eaꝫ negatiue: vt lapis nō est aīal rōnale: ergo lapis nō est hō. Vñ loc⁹ a diffinitione. Maxima. A q̄cūqꝫ remouetur diffinitio: ꝛ diffinitū. Eodeꝫ mō pōt argui a diffinito ad diffinitionē. s. subijciēdo ꝛ ꝑ̄dicādo diffinitū affirmatiue ꝛ negatiue: vt ois hō currit: g̊ oē aīal rōnale currit. Vñ loc⁹ a diffinitiōe. Maxima: Quicq̄d ꝑ̄dicatur ꝺ diffinito: ꝛ de diffinitiōe: ꝛ sic de alijs modis ꝑ̄termittēdo diffinitū ꝛ ꝯcludēdo diffinitionē. Vñ tūc est loc⁹ a diffinito q̄ñ diffinitū infert et cōcludit diffinitionē: ꝛ tūc est loc⁹ a diffinitiōe q̄ñ diffinitio infert diffinitū. Locus em̄ denominaꝛ ab inferēte ꝛ nō ab illato: eo ꝙ ꝟtus approbatiua ꝯtinētis est in termino inferēte. s. in medio ꝛ nō in termino illato. ¶ Notandū etiā ꝙ loc⁹ nō denoiatur a tertio inferente absolute sumpto: cū logicus nō sit artifex realis: sed denominatur a termino ꝓut stat sub aliq̄ intentiōe logicali. s. diffinitio generis ꝛ speciei: ꝛ sic de alijs: vt si arguaꝛ: hō currit: g̊ aīal currit: nō denominaꝛ locus ab homine: vt est res absolute sumpta. s. a specie: id est ab homine vt stat sub illa intētione q̄ est species. ¶ Itē notandū ꝙ in hmōi argumentis termini debent accipi ꝑsonaliter: alꝛs ꝯsequētie nō valerent: ꝛ iō nō sequiꝛ: aīal rōnale ē oro: g̊ hō est oratio: qꝛ termini sumuntur materialꝛ. Itē nō sequitur: hō est species: ergo aīal rōnale est spēs: qꝛ li hō nō supponit simpliciter. Itē iste ꝯsequētie tenent in propositiōib⁹ de inesse. In illis em̄ modalibus q̄ a quibusdā dicūtur modales non semꝑ tenet talis illatio. Vñ nō sequitur sortes scitur esse hō: ergo scitur esse aīal rationale. Itē nō sequiꝛ: demōstrabile ē hominē esse risibilē: ergo demōstrabile ē aīal rōnale esse risibile. Passio em̄ q̄ demonstraꝛ de diffinito est ꝑ se nota de diffinitiōe: vt dicit Sco. 2. di. ꝑ̄mi sen.

Itē notandū ſm eundē doctorem ꝙ ꝯcept⁹ q̄ditatis ꝑ̄us naturaliter cognoscitur cōfuse: vt scꝫ imponiꝛ ꝑ nomē q̄ꝫ cognoscaꝛ distincte: vt importaꝛ per diffinitioneꝫ: licet ergo eadē res importeꝛ ꝑ diffinitionē ꝛ diffinitū: nō tamē eodem mō. Designatur em̄ per diffinitū ꝯfuse ꝛ implicite: ꝛ per diffinitionē distincte ꝛ explicite: Ex q̄ patet ꝙ aliq̄ ꝑ̄dicata sunt notiora de diffinitōe cuiusmodi sunt ꝑ̄dicata per se: vt ꝓprie passiones cū oriantur a principijs intrinsecis substantie q̄ explicanꝛ per diffinitionē. Aliq̄ ꝟo sūt notiora de diffinito cuiusmodi sunt accidentia cōmunia q̄ ꝑ̄us insunt inferioribus: cuꝫ inferiora sint materialia respectu supioꝝ: ꝛ ꝑ ꝑ̄us cognoscūtur cōfuse q̄ꝫ ipa supiora. Quando g̊ ꝑ̄dicata sunt notiora de diffinitione q̄ꝫ de diffinito: bñ ꝓcediꝛ arguēdo a diffinitiōe ad diffinitū. Si ꝟo in talibꝫ ꝑ̄dicatis ꝓcedaꝛ a diffinito ad diffinitionē erit petitio ꝑ̄ncipij q̄ñ ꝓbaꝛ ignotū ꝑ ignotius. Quādo aūt ꝑ̄dicata

sunt notiora de diffinito q̄ de diffinitio
ne: tūc bñ ꝓceditur arguēdo a diffinito
ad diffinitionē. Si ꝟo in talibꝰ ꝑdicatꝫ
ꝓcedif arguendo a diffinitiōe ad diffini
tū erit petitio ꝑncipij. In istis aūt cōse/
quētijs ē argumētū demōstratiuū qñ ac
cidēs est euidēter notū: vt oē aīal rōnale
est risibile: ḡ ois hō est risibilis. Sed cō
tra ꝑdicta arguitur: qꝛ si ꝑdicta sint ve/
ra: auctor cōmittit petitionem ꝑncipij.
Arguit eñ sic: Aīal rōnale currit: ḡ hō
currit: ꞇ tñ ꝑdicatū est notius de diffini/
to q̄ de diffinitiōe. Ad hoc pōt duplici/
ter respōderi. Primo ꝙ auctor sic argu
it gratia exēpli. Exempla aūt ponūf nō
vt vera sint: sed vt sentiant ꝗ addiscunt.
Secundo pōt dici ꝙ in locis dialecticis
nō sp̄ oportet ꝓcedere a notioribꝰ simpli
citer: sed a notioribꝰ in ordine ad respon
dentē. Vñ licet antecedēs nō sit notius
simpliciter q̄ cōsequēs: si tamē sit notiꝰ
respectu respōdentꝫ: erit locꝰ dialecticꝰ
ꞇ nō petitio ꝑncipij. Deinde determiat
auctor quid sit descriptio dicens: ꝙ de/
scriptio est oratio significās ꝗd est eē rei
ꝑ accidētalia. Circa qđ notandū: ꝙ per
hec differūt diffinitio ꞇ descriptio: quia
diffinitio exꝑmit ꝗd rei ꝑ essentialia: de/
scriptio ꝟo ꝑ accidētalia qđ ꝗd sit: nō so
lū ꝑ accidētia ꝓpria q̄ oriunf a ꝑncipijs
speciei: sed etiaꝫ ꝑ accidentia cōmunia q̄
fluūt a ꝑncipijs indiuidui. Per ipa enim
cogscimꝰ rei eēntiā: qꝛ sm Arꝭ. in lib. de
aīa. Accidentia maximā ꝑtē cōferūt ad
cognoscendū ꝙ quid est. Diffinitio etiā
causalis que daf ꝑ causas extrisecas po
test dici descriptio: hmōi eñ cause sūt ac
cidētales causato: cū nō sint de eiꝰ essen/
tia ꝑ accidētalia: igif daf descriptio q̄ fa
cit vnū ꝯuertibile cū descripto inꝗtum
vnū ꝯtrahit ꞇ restringit alterꝫ: vt si dica
tur: hō est aīal māsuetū: a natura gressi/
bile bipes: a deo formatū de limo terre:
ordinatū ad beatitudinē eternā. Descri
ptio etiā est orō ꝯstans ex genere ꞇ ꝓpo:
vt aīal risibile est descꝑtio hoīs. Per ꝓ
prias nāqꝫ passiōes sepe circūloquimur
rerꝫ differentias nobis ignotas. De loco
aūt a descriptiōe ad descriptū ꞇ ecōuer/
so est dicēdū sicut de loco a diffinitione
ad diffinitū formādo argumenta et ma
ximas eodē mō ponēdo descriptionē lo/
co diffinitiōis: ꞇ descriptū loco diffiniti.
Cōseqnter determinat auctor de inter/
ꝑtatiōe. Est aūt duplex interꝑtatio: qa
quedā est q̄ nō ꝯuertif cū interꝑtato: vt
ledēs pedē est interꝑtatio huius noīs la
pis: ꞇ sm hanc nō sumif locus a substan
tia: in quo inferēs ꞇ illatū nō significant
idē cōuertibiliter. Lapis eñ ꞇ ledēs pe/
dem nō ꝯuertibiliter se habēt: cū multa
ledāt pedes q̄ nō sunt lapides. Alia ꝟo
est q̄ ꝯuertitur cū iterꝑtato: vt amator
sapientie est interꝑtatio huiꝰ noīs phs.
dicif eñ a philos qđ est amor: et sophos
qđ est sapiētia: q̄si amator sapientie. Et
ab hac interꝑtatiōe sumitur locus a sb/
stantia: ꞇ diffinitur sic: Interꝑtatio ē ex
positio vniꝰ noīs minꝰ noti ꝑ aliud ma/
gis notū. Circa qđ natandū ꝙ ethymo
logia ꞇ interꝑtatio differūt abinuicem.
Ethimologia eñ est expositio huius di
ctionis ꝑ alias dictiōes eiusdē idiomatꝫ
vt sol dꝛ quasi sup oīa lucens. Interpta
tio ꝟo ꝓprie dꝛ quādo vna dictio expo/
nif ꝑ alias dictiōes alterius idiomatis.
Vñ sm Isidorꝫ in li. ethimologiaꝝ. In
terpres dꝛ quasi medius inter ptes dua
rū linguaꝝ: Interꝑtatio eñ in ꝓposito
sumitur magis ample ꝓ expositiōe vniꝰ
dictiōis ꝑ alias dictiōes eiusdē idioma/
tis vel diuersoꝝ dū sit ibi ꝯuertibilitas
interꝑtatiōis cum interꝑtato. ¶ Itē no
tandū ꝙ interꝑtatio differt a diffinitiōe
ꞇ descriptione. Diffinitio eñ ꞇ descꝑtio
indicāt esse rei absolute. Diffinitio qui/
dem per essentialia: descriptio ꝟo ꝑ pro/
prietates sm se ꝯsideratas. Interpreta
tio autē indicat esse rei per proprietates
a quibꝰ nomen imponif: siue inꝗtū exꝑ/
mitur ꞇ significaf per nomen. Unde qn
docūqꝫ quid nomis vocatur interpreta/
tio. De loco aūt ab interꝑtatiōe ad iter
ꝑtatū ꞇ ecōuerso est dicendū sicut de lo/
co a diffinitiōe ad diffinitū: formādo ar
gumēta ꞇ maximas eodē modo ponēdo

interptationē loco diffinitiōis: z interptatum loco diffiniti.

Cōtra predicta arguit sic: Nō solū noīa sed etiā verba possunt per alias dictiōes exponi: ergo illa diffinitio est insufficiens: in qua dicit q interptatio est expositio vnius nominis p aliud. Item videtur q interptatio illi⁹ nominis philophus nō sit couertibilis cū interptato: quia multi amant sapientiā qui nō sunt phi. Itē videt q locus ab interptatiōe nō sit locus a substātia: quia fm Boetiū locus a substātia in sola diffinitiōe 9sistit. Respōdeo ad pmū q nomen in diffinitiōe interptatiōis nō sumitur put distinguitur cōtra alias partes orationis: sed sumitur pro illo qd est nota mentis: seu significat ment9 cōceptū. ¶ Ad secundū dico q illi qui nō sūt philosophi: qui sc3 carent sapientia non dicūtur pprie amare sapientiā: sed desiderare. Desideriū em pprie ē respectu nō habiti: amor vo respectu habiti: lic3 vnū aliquādo sumat p reliquo. ¶ Ad tertiū dico q Boetius accipit diffinitionē large p diffinitiōe quid rei z qd nominis. ¶ Et notandū q quid rei est tm entiū: quid nominis vo est tam entiū q̄ nō entiū. Vñ illa que dicūtur entia phibita: qb⁹ sc3 repugnat esse|bene habent quid nominis: vt chimera. Talia aūt sūt pure impossibilia: cū ratio ipo2 sit in se falsa: includendo videlicet contradictoria: vt q aliquid componatur ex repugnantibus z impossibilibus componi.

Item notandū: q licet q̄stio si est: pcedat quid rei: nō quid nominis. De nullo em̄ queritur an sit nisi pcognoscatur qd per nomen importat: z intelligitur si est non de existentia accidētali: alioquin demōstratio cuius mediū est diffinitio nō posset haberi de nō existente: cuius opposi tū patet pmo posterio2: sed intelligitur si est de ente cui nō repugnat esse in effectu fm Sco. 1. di. 4. sen. ¶ Item notandū: q si est z qa est aliqūā do sumūtur p eodem: vt dicitur primo posterio2: q de subiecto scientie vel demōstrationis oportet pcognoscere quid est: z quia est: hoc est oportet pcognoscere quid p nomē significat: z quia sibi nō repugnat esse: vel reale vel rōnis. Nulla em̄ scientia pbat suū subiectū esse demōstratione ppter quid: arguendo sc3 a causa ad effectū: cum ipm subiectū virtualiter cōtineat oīa 9siderata in illa scientia: vt dictū fuit pmo capitulo huius libri: hoc tamē nō obstante bene potest demōstrari demonstratiōe quia: qa arguendo videlicet ab effectu ad causa3 potest etiā demōstrari per aliquā priorē scientiā: cognito aūt de subiecto sciētie: quia est potest inuestigari per effect⁹ diffiniti: vel fm Scotū. 3. di. pmi sententiarum per viam diuisiōis: diuidendo scilicet genus generalissimū in genera subalterna: ac remouendo differētias sibi nō cōuenientes: z alias sibi atribuēdo.

Vlterius notādū: q questio propter quid pōt reduci ad quid est. Quiditas em̄ siue diffinitio subiecti ē ppter quid respectu passiōis. Unde in demōstratiōe propinqua z potissima que dat per causam immediatā diffinitio subiecti est mediū ad probandū passione3 de subiecto: vt per animal rationale probatur homo esse risibilis.

Item sciendū: q diffinitio ppter quid dicit dupliciter. Uno modo dicitur propter quid: quādo demonstratio fit per aliqs causas: sicut per causas extrinsecas: vel etiā per aliquā causam. Alio modo dicitur ppter quid z potissima: vt quando demonstratio fit per causas intrinsecas siue per diffinitionē aliquā. ¶ Demonstratio autē quia fit dupliciter fm Ar. pmo posterio2. Unō modo arguendo ab effectu ad causam. Alio modo arguendo a causa remota ad effectū. Exemplum pmi: Si quis demōstraret q planete sunt prope nos: quia non scintillāt: hec demonstratio est per effectū ad cau/

sam: quia nõ scintillare est effectus eius q est esse ppe nos. Exemplũ secũdi: vt si demõstretur q paries nõ respirat: q: nõ est animal. Nõ esse em̃ animal est causa remota eius qd non est respiramentum qd pbat phs: quia esse animal nõ ẽ causa prima huius qd est respirare: sed esse animal habens pulmones: ergo non esse animal nõ est causa proxima huius qd ẽ nõ respirare: ⁊ est talis demõstratio sem per negatiua. Naȝ posita causa remota nõ ppter hoc ponitur eius effectus: sed ipa remota remouet effect⁹: sic arguẽdo O ẽ respirãs ẽ aial: null⁹ paries ẽ aial: g null⁹ paries ẽ respirãs. Sufficiẽtia ⁊ diuisio huiusmodi quattuor questionum scȝ si est: quid est: quia est: ⁊ ppter qd est: de quibus ait Arȝ. in pmo secũdi poste rioꝝ sic põt assignari. O me em̃ demonstrabile anteq̃ pbetur est dubitabile: ⁊ per cõsequẽs quesibile. Aut igitur queritur de incõplexo: aut d complexo. Si de incõplexo: tũc aut de rei entitate: ⁊ sic est questio si est. Aut d quiditate: sic est questio quid est. Si pᵒ de cõplexo: aut queritur de inherentia passionis ad subiectum: ⁊ sic est questio quia est: Aut de causa inherentie: ⁊ sic est ppter quid.

Et notãdũ: q quia nõ est nota querendi. Per hãc em̃ cõiũctionẽ nihil querit: dicitur tamẽ questio quia est nota querendi rationẽ: seu respondẽdi quesito: vt circa hãc questionẽ: an luna sit eclypsabilis. Põt queri: an eclypsis potest esse in rerũ natura quo ad questionem si est. Habito autem q sic: quia videmus defectum luminis candele propter impetum alicuius corporis. Unde potest queri: Quid ẽ eclypsis. Est autem eclypsis carentia luminis in aliquo receptiuo ex interpositiõe corporis opaci impedientis luminosum causare lumen in huiusmodi corpore receptiuo luminis. Habito autem quid ẽ eclypsis potest queri: an hec ppositio: luna est eclypsabilis sit vera q̃tũ ad questionem quia est. Cognito autem per experientiam q sic: quia videlicet eclypsis potest inesse lune: potest vlteri⁹ queri: ppter quid. Cognito pᵒ q hoc est propꝰ interpositionẽ terre inter solem ⁊ lunã: cessat om̃is questio de ista questione.

De locis a concomitantibus substantiam.

Sequitur de locis a concomitantibus substantiã. Post q̃ auctor determinauit de loco a substantia: hic consequẽter determinat de loco a concomitantibus substantiam. Fit autem iste locus in terminis qui sic se consequũtur q vnus includitur in alio aliquo modo essendi in: ⁊ hoc patet per huiusmodi locos discurrendo: aut enim vnum includitur i alio: sicut paries in toto: vel sicut totum in ptibus. Tale autem totum: vel est totuȝ vniuersale: vel totum integrale. Ad esse in sicut totum vniuersale est in suis ptibus reducuntur totum in quantitate: ⁊ totum in modo. Ad totuȝ pᵒ integrale reducuntur totum in loco: ⁊ totuȝ in tempore. Si autem vnum est in alio: sicut effectus in causa: vel forma in materia sumũtur loci a causa efficiente: materiali: formali ⁊ finali. Generatio autem et corruptio reducuntur ad esse in: sicut forma in materia: quia generatio est via in formam: et corruptio vnius est generatio alterius. Locus pᵒ ab vsibus reducitur ad esse: sicut res in suo fine: vsus enim est sicut finis ipsius rei. Cõmuniter autem accidentia possunt reduci ad totum vniuersale. Unum nãq cõmuniter accidentiuȝ est in plus q̃ aliud: sicut delinquere est in plus q̃ penitere. Multi enim delinquũt qui non vere penitẽt. Primo igitur agit de toto vniuersali.

Circa quod sciendum: q vle alit sumit i pmo poste. q̃ sumat h seu in libro pdicabiliũ. In libro em̃ posterioꝝ vle dr pdicatũ qd pmo conuenit alicui sbiecto. Primitas autem dicit ibi

nus: ergo nullus asinus est aīal.

Secūda regula est: ꝙ ī tertia figura sꝫ ↄcludit ꝑticulariť ad h: scꝫ vt sit ↄsequētia formalis: ⁊ iō nō seqꝉ tur: omīs hō est aīal: oīs hō ē substātia: ḡ omīs substantia est aīal: pmisse sūt vere: ↄn̄s falsū. Huiꝰ figure sūt sex modi.

Primꝰ scꝫ Barapti cōstat ex duab' vniuersalib' affirmatiuis ꝑticularē affirmatiuā ↄcludētib': vt oīs hō est aīal: oīs hō est risibilis: ḡ quoddā risibile est aīal: ⁊ reducit ad darij minore ↄuersa per accidēs.

Secūdꝰ modus scꝫ felapton ↄstat ex vniuersali negatiua ⁊ vniuersali affirmatiua: ꝑticularē negatiuā ↄcludentib': vt nullꝰ hō est asinꝰ: oīs hō est risibilis: ḡ quoddā risibile nō est asinus: ⁊ reducit ad ferio minore conuersa per accidens.

Tertiꝰ modꝰ. s. disamis cōstat ex ꝑticulari affirmatiua: ꝑticularē affirmatiuā ↄcludentib': vt qdā hō ē aīal: oīs hō est risibilis: ḡ quoddā risibile est aīal: ⁊ reducit ad darij maiore ⁊ cōclusiōe ↄuersis simpliciter cum transpositione premissarum.

Quartꝰ modꝰ. s. Datisi ↄstat ex vniuersali affirmatiua ⁊ ꝑticulari affirmatiua: ꝑticularē affirmatiuā ↄcludentibus: vt oīs hō est aīal: qdā hō est risibilis: ḡ qddā risibile est aīal: ⁊ reducit ad darij minore ↄuersa simpliciť.

Quintus modꝰ. s. Bocardo ↄstat ex ꝑticulari negatiua: ⁊ vniuersali affirmatiua: ꝑticularē negatiuā ↄcludentib': vt qdā hō nō est asinꝰ: omnis hō est risibilis: ḡ quoddam risibile nō est asinꝰ: ⁊ reducit ad barbara ꝑ īpossibile. Sumat enī oppositū ↄclusiōis cū minori: ⁊ inferat oppositū maioris: vt oē risibile est asinꝰ: oīs hō est risibilis: ergo oīs est asinus: hec cōclusio facta in barbara ↄtradicit maiori de bocardo.

Sextus modus. s. Ferison ↄstat ex vniuersali negatiua ⁊ particulari affirmatiua: ꝑticularē negatiuaꝫ ↄcludentib': vt nullꝰ hō est asinꝰ: quidā hō est risibilis: ergo quoddā risibile nō est asinus: ⁊ reducit ad ferio minore conuersa simpliciter. ¶ Cōsequēter ponit auctor qsdā regulas syllogismoꝝ ↄcludentiū ꝑticularē negatiuā: quaꝝ pma ē ꝙ nullus syllogismꝰ ↄcludēs ꝑticularē negatiuā idirecte pt eā directe ↄcludere. Tales autē sūt duo mōi pme figure vltimi: scꝫ fapesmo ⁊ frisesomoꝝ. ¶ Sꝫ ↄ arguitur. Videt ꝙ fapesmo possit ↄcludere ꝑticularē negatiuā directe arguendo sic: Oīs hō est aīal: nullꝰ lapis est hō: ḡ quidā lapis nō est aīal: hic ↄcludit ꝑticularis negatiua directe. Rn̄deo ꝙ h ē gratia materie: ⁊ nō grā forme cū possint dari termini in qb' nō seqtur: vt omē aīal ē substātia: nullus lapis est aīal: non seqt: ḡ quidā lapis nō est substātia. Sed tn̄ seqtur indirecte: ergo qdā substātia substantia nō est lapis. Secūda regula est: ꝙ nullꝰ syllogismꝰ ↄcludēs ꝑticularem negatiuā directe pōt eā ↄcludere indirecte: Qđ est intelligēdū formali ↄsequētia: sicut in regula pcedenti: ⁊ tales sunt sex modi. s. ferio in pma figura: festino ⁊ baroco in secunda: felapton ⁊ bocardo: ⁊ ferison in tertia. ¶ Vlterius dicit auctor ꝙ prima figura concludit om̄ia genera ꝑpositionū. s. vniuersalē ꝑticularē affirmatiuā ⁊ negatiuā: secūda autē vniuersalē negatiuā ⁊ particularem negatiuam: tertia ꝟo ↄcludit particulareꝫ affirmatiuā ⁊ particularē negatiuā. Sed contra hoc arguit sic: Cum enī prima figura concludat om̄ia genera ꝑpositionū: videt ꝙ alie superfluant. Respōdeo ꝙ nō superfluūt: quia facilius reperitur mediū qđ subijciat respectu vtriusq; extremitatis vt predicetur de vtraq; sumpta vlr vel ꝑticulariť affirmatiue vel negatiue qꝫ ꝙ tn̄ subijciat respectu vnius ⁊ pdicet respectu alteriꝰ: iō ꝓpť facilitatē medij alie figure a pma non supfluūt.

¶ Ponũtur aũt ab Ar̃z. plures mõi syllogismoꝝ q̃bus ꝯclusiões vario mõ possunt ꝯcludi: puta syllogism⁹ ex oppositis: de quo dictũ est ꝓmo capitulo hui⁹ ꝑtis. Item ponit̃ syllogismus ostensiu⁹ ⁊ ad impossibile: de q̃bus dicet̃ i fallacia ſm non causam. Est etiã syllogismus ex ẏpotesi: q̃ ꝓcedit ex aliq̃ suppositiõe non conumerata in ꝓmissis. Ponit̃ etiã syllogismus circularis q̃ ex ꝯclusiõe priorꝫ syllogismi cũ ꝯuersa alteri⁹ ꝓmissarũ ifert alterã ꝓmissam. Et dr̃ circularis: qꝛ ibi idem ꝓncipiũ ⁊ finis: sicut est in circulo: vbi fit regressus ad eundẽ punctũ a q̃ incipiebat ꝓgressus: ⁊ sic ẽ iste syllogism⁹ vtilis demõstratori: licet em̃ circulo sit ĩpossibile demõstrare demõstratiõe ꝓpt q̃d ⁊ potissimã cui⁹ mediuꝫ est diffinitio ꝓmo posterioꝝ: demõstratio tñ circularis bñ est possibilis mutãdo vnũ gen⁹ demõstratiõis in aliud. s. demõstrationẽ ꝓpter q̃d in quia: vel ecõtra. Itẽ demonstrãdo ꝑ diuersa genera causaꝝ: vt efficiens ꝑ finẽ: ⁊ ecõtra: vbi licꝫ sit demõstratio ꝓpter q̃d: nõ tñ potissima: cuius mediũ est diffinitio subiecti q̃ est causa imediata passionũ eius. Ponit̃ etiã syllogismus ꝯuersiuus: q̃ scꝫ ꝓcedit ex opposito ꝯtrario vel ꝯtradictorio ꝯclusiõis prioris syllogismi cũ altera ꝓmissaꝝ ad inferendũ oppositũ alterius ꝓmisse. Et põt dici ꝯuersiuus ꝓpter mutationẽ alteri⁹ ꝓmissaꝝ ⁊ ꝯclusionis in suas oppositas. De syllogismo aũt falsigrafo dicet̃ ĩ ꝓncipio fallaciaꝝ.

D Emũ agit auctor de ꝯiugationib⁹ inutilib⁹. ¶ Circa q̃d sciendũ ſm Ar̃z. in lib. prioꝝ: ꝙ ꝯiugatio vel cõbinatio vtilis dr̃ qñ ꝯiugatio sequit̃ ex ꝓmissis ſm regulas ꝓus assignatas ꝯseq̃ntia formali: ita ꝙ nõ valent repiri termini in q̃bus ferat̃ instantia: ꝓbando videlicet efficacit̃ hmõi modũ arguẽdi nõ tenere. Per oppositũ aũt ꝯiugatio est inutilis qñ infert̃ ꝯiugatio ex ꝓmissis ꝯtra regulas ꝓus assignatas: q̃ licet sequat̃ grã materie: nõ tñ grã forme syllogistice: cũ possint reperiri termini in q̃bus ferat̃ instantia ostẽdẽdo hmõi modũ arguẽdi nõ valere: ⁊ ꝑ hoc esse inutilem ad ꝯcludendũ: qꝛ igit̃ vtile est scire faciliter reperire terminos ad inferendũ tales instantias: docet auctor modũ hmõi terminos in ꝓmptu reperiẽdi: dicens: ꝙ oportet accipe duos termios disparatos cũ suo supiori: vt duas species cũ genere: vt hõ: asinus: aĩal. Vel accipiendi sũt duo termini quoꝝ vnus de altero ꝓdicet̃ siue ꝯuertibiliter siue nõ cum extraneo vtriusq̃: vt homo: risibile: lapis. Aut accipiendi sunt termini quorũ alter de altero ꝓdicetur: siue ꝯuertibiliter siue nõ cum supiori ad vtrũq̃: vt homo: risibile: substãtia: vel homo aĩal substantia. Per has em̃ tres regulas cuicũq̃ generi applicent̃ siue substantie siue q̃litati: siue alicui alioꝝ ꝓdicamẽtoꝝ poterũt repiri termini ꝑ quos mõstrabit̃ euidenter aliqua ꝯiugatio esse inutilis: nec valere ad formalit̃ ꝯcludendũ. Et vocãtur tales termini ab Ar̃z. termini in q̃bus nõ hoc est tale: q̃bus nõ sequit̃ cõiugatio: licet ꝓmisse sint vere. Vñ inuenire terminos in q̃bus nõ est ex acceptis: seu inuentis terminis facere cõiugationem in q̃bus nõ seq̃tur ex ꝓmissis: sed ꝓmisse sũt vere: ⁊ ꝯclusio falsa. Verbi gratia: Hec est ꝯiugatio inutilis: null⁹ homo est asinus: nullus lapis est homo: ergo nullus lapis est asinus: cũ nõ sit debita vnio seu ꝯiugatio terminoꝝ ⁊ ꝓpositionũ ſm regulas ꝓus assignatas: q̃a ex puris negatiuis nihil sequit̃ formali ꝯsequẽtia: licet aliqñ sequat̃ grã materie vt in ꝓposito. ¶ Ad oñdendũ ḡ hãc ꝯiugationẽ esse inutilẽ est inferenda instantia: accipiendo terminos in q̃b; nõ sequit̃ cõiugatio: licet sit idẽ mod⁹ arguẽdi: vt accipiẽdo hos terminos: hõ: risibile: asin⁹: iuxta secundã regulã ꝓdictã. Et põt sic argui: Null⁹ asinus est hõ: nullũ risibile est asinus: ḡ nullũ risibile est hõ. Ecce due ꝓmisse sunt vere ⁊ ꝯclusio falsa: et tñ iste due ꝯiugatiões sunt in eadẽ figura: ⁊ ꝓpositiões sunt eiusdẽ quãtitatis ⁊ qualitatis in vtraq̃ ꝯiugatione inutili:

seu in vtroq; syllogismo: similiter contra illam regulam: Ex puris particularibus nihil sequitur potest assumi coniugatio inutilis: dicendo: quoddam animal est substantia: quidam homo est animal: ergo quidam homo est substantia. Sed statim possunt inueniri termini in quibus non sequitur per primam regulam: accipiendo species disparatas cum genere: sic arguendo: Quoddam animal est asinus: quidam homo est animal: ergo quidam homo est asinus.

De syllogismo in particulari.

Ratio dicitur etc.

Postquam auctor determinauit de syllogismo simpliciter seu vniuersaliter dicto: hic consequenter agit de syllogismo in particulari: quia sic ex parte procedit ex particularibus. Denominatur autem iste tractatus a loco non tanquam a subiecto proprio: sed a principio sui subiecti. Syllogismus autem dialecticus confirmatur per locum: quia prius in diffinitione argumenti ponitur ratio: ideo auctor premittit huius nominis multiplicem acceptionem.

Circa quod sciendum: quod ratio non est potentia anime alia ab intellectu: sed intellectus dicitur ratio inquantum ratiocinatur discurrendo a minus noto ad magis notum. Ratio ibi sumitur multipliciter per comparationem ad intellectum. Primo sumitur in diffinitione vniuocorum. Vnde diffinitio sepe vocatur ratio formalis: vt dictum est in predicabilibus cap. de differentia. Dicitur autem diffinitio ratio: quia est indicatiua obiecti intellectus vel rationis. Est enim ideo indicans explicite rei essentiam. Essentia autem siue quiditas rei materialis siue sensibilis per diffinitionem explicita ponitur a doctore subtili obiectum intellectus pro statu isto: intelligendo non solum de sensibili proprie: sed etiam de inclusio essentialiter vel virtualiter in sensibilibus. Secundo modo sumitur ratio pro ipsa vi vel potentia ratiocinatiua. Tertio modo sumitur pro discursu rationis a premissis ad conclusionem. Quarto modo forma dicitur ratio: quia per ipsam cognoscitur materia et compositum.

Cognoscitur namque materia per analogiam ad formam primo physicorum. Videmus enim vnam formam nouam post aliam: quia videlicet videmus nouam operationem que arguit nouam formam. Et sic cognoscimus subiectum transmutationis commune. s. materiam communem que manet sub vtraque forma: licet autem tam forma accidentalis quam substantialis sit ratio cognoscendi: hoc tamen prius prioritate generationis competit forme accidentali: quia omnis nostra cognitio ortum habet a sensu. Forme autem accidentales sunt obiecta sensuum: vt calidum frigidum: humidum et siccum sunt obiectum tactus: et sic de alijs. Omnis etiam causa tam extrinseca vt efficiens et finis: quam intrinseca vt materia et forma: hoc modo potest dici ratio: quia est ratio cognoscendi suum effectum: hic autem fit de causa formali mentio tamquam de notiori. Quinto modo essentia communis seu quiditas predicabilis de pluribus: vt essentia speciei generis vel differentie dicitur ratio. Et differt iste modus a primo: quia hic sumitur ratio pro obiecto intellectus vel rationis. In primo vero modo pro diffinitione explicante ipsum obiectum. Sexto modo medium inferens conclusionem dicitur ratio: quia scilicet est instrumentum intellectus vel rationis ad inferendum conclusionem: et hoc modo sumitur in diffinitione argumenti Est enim argumentum ratio rei dubie faciens fidem. i. medium probans conclusionem: quia videlicet causat assensum seu credulitatem de re dubia siue proposita per modum dubij. Res enim certa proposita per modum dubij bene potest per argumentum probari: vt deum esse.

¶ Circa quod sciendum: quod ista tria. s. medium argumentum et argumentatio differunt. Medium enim est quod participat vtrumque extremum. Argumentum etiam vltra medium addit virtutem probandi conclusionem. Vnde per medium absolute positum non potest probari conclusio: sed bene per argumentum: quod videtur importare non medium tantum: sed etiam vnionem extremitatum in premissis cum medio. Et sic argumentum includit ipsas premissas ex quibus infertur conclusio. Et ideo argumentum dicitur quasi arguens vel stimulans mentem ad assentiendum conclusioni. Argumentatio vero est totalis oratio composita ex premissis et conclusione in qua explicatur virtus argumenti: quoniam ex vnione extremitatum cum medio in pre-

missis infert vnio extremitatū int̄ se ī cō clusiōe vlr vel pticularif. affirmatiue vl̄ negatiue: sepe tñ vnū sumit̄ ꝓ reliq̄. Notādū etiā ꝙ licet eadē orō possit dici ꝓpositio: ꝯclusio ꝛ questio: nō tñ fm eadē rōnē. Dr̄ ꝓpō inq̄tū ponit̄ in pmissis ad īferēdū ꝯclusionē. Vñ dr̄ ꝓpō q̄si ꝓ alio in inferēdo positio. Cōclusio ꝟo inq̄tū argumēto vel argumentꝫ approbata ꝓpositio: Questio aūt inq̄tū ē dubia. Est nāq̧ q̄stio indubitabilis ꝓpositio. ¶ Deinde ponit auctor q̄ttuor spēs argumentatiōis. s. syllogism⁹: inductio: enthimema ꝛ exemplū. ¶ Circa qd̄ notādū: ꝙ diuisio argumētatiōis nō est diuisio generis in species: sed diuisio analogi in sua analogata. Videt̄ em̄ argumētatio importare tm̄ hmōi analogie vnitatē. Cuius rō est: q: argumētatio dr̄ ab h̄ qd̄ est arguere ꝗ mentē: qd̄. s. ē mentē īclinare vel stimulare ad assentiēdū ꝯclusiōi q̄ infert̄ ꝫ istud ꝑ se pmo ꝯuenit syllogismo: alijs em̄ spēb⁹ nō ꝯuenit nisi inq̄tū ē ī ipis q̄dāmō ṽt⁹ syllogismi: vt oēs alie spēs reducāt̄ ad syllogismū. pmo poꝝ. Vñ nō dicūt̄ ꝓpe spēs argumētatiōis ꝫ large: q: scꜫ sūt q̄dā mōi seu mancries arguendi. Et si arguat̄ ꝙ īter spēs eiusdē generis bñ est ordo ꝑfectiōis: sic hō ē ꝑfectior eq̄: rñdeo: ꝙ ibi sit ordo ꝑfectiōis: vna tñ species nō sic reducit̄ ad aliā quā īduat formā alteri⁹: sic enthimema sic reducit̄ ad syllogismū ꝙ īduit formā syllogismi ꝛ sic de alijs: Quia ꝟo diffinitio syllogismi data est ī p̄cedētibus: iō de illa auctor se excusat: ꝛ defīniat pmo q̄d sit īductio dicēs: ꝙ ē ꝓgressus a pticularib⁹ seu singularib⁹ sufficient̄ enumeratꝫ ad vl̄e: vt sortes currit: plato currit: ꝛ sic de alijs: ḡ oīs hō currit. ¶ Circa qd̄ ē notādū: ꝙ ꝓgressus h̄ sumit̄ ꝓ motu seu discursu rōnis. Singulare etiā in ꝓposito sumit̄ nō solū ꝓ īdiuiduo defīniato qd̄ dr̄ singulare simplr̄ ꝛ fm se: ꝫ etiā ꝓ min⁹ cōi qd̄ dr̄ singulare ꝑ respectū ad magꝭ cōe: vt habet̄ pmo phisicoꝝ. Bñ em̄ seq̄t̄ hō currit equ⁹ currit: ꝛ sic d̄ singul' specieb⁹ aīaliū: ḡ oē aīal currit. Reducit̄ aūt sic īductō ad syllogismū accipiendo singl'aria p̄ medio: ꝛ subijciendo ipa ī maiori respectu maioris extremitatꝭ q̄ p̄dicat̄ ī ꝯclusiōe: vt ista īductio: sortes currit: plato currit ꝛ sic de singul': ḡ oīs hō currit reducitur ad syllogismū: oē qd̄ est sortes vel plato: ꝛ sic de alijs currit. oīs hō est sortes vel plato ꝛ sic de alijs: ḡ oīs hō currit.

Sed cōtra hoc arguit̄ sic: Intellect⁹ nō cognoscit singularia: ḡ nō discurrit a singularib⁹ ad vl̄em: ꝯña ptꝫ: q: discursus rōnis ꝑsupponit rōnes extremoꝝ. ꝓbat̄ antecedēs ꝑ phm in lib. de aīa dicentē: ꝙ intellect⁹ est vniuersaliū sensus ꝟo est singulariū. Rñdeo: ꝙ sensus est singulariū p̄cise: intellect⁹ aūt licet sit vniuersaliū: nō tñ p̄cise: ꝫ etiā singulariū: ꝛ ideo cognoscit hec ꝛ illa. Ipa aūt singularia nō intelligit intellect⁹ ꝓ nūc directe: sed reflectendo se sup phantasmata fm Arꝭ. 3. de aīa.

Circa qd̄ notandū: ꝙ spēs in phātasia ad quā se ꝯuertit intellectus pmo repñsentat singulare vagū in quod pmo fertur cognitio intellect⁹. Quod patet: quia quādoq̧ intelligimus aliqd̄ singulare ignorando in qua specie sit. Et in h̄ pmo signo in ipa phantasia est confusū vt substantia cum accidentib⁹ vel multa accidētia se cōtrahentia mutuo. Secundo repñsentat naturā absolute. s. quā do intellectus abstrahit vniuersaleꝫ fertur in naturā p̄ se: nō considerando ei⁹ singularitatē. Tertio reflectendo considerationē nature ad circumstantias signatas: vt scꜫ intelligat singulare. id est naturā que est hec: nō inq̄tū hec: sed cuꝫ accidentib⁹ ꝓprijs determinat talem naturā ꝑ tales circūstātias: puta ꝙ est hic ꝛ nūc ꝛ cū tali figura ꝛ colore ꝛ huiusmodi: ita ꝙ istius reflectionis termin⁹ a q̄ ꝛ ad quē est quid confusū ꝛ in medio q̄d distinctum. Ipsa tamen natura que est hec non intelligit̄ pro nunc inq̄tum hec seu sub propria ratione singularitatis: cū nec sensus nec intellectus distinguat

inter duo singlaria circūscͥpta distictiōe accidētali q̄ ē ꝑ locū ꝑ figurā ꝛ hmōi: puta si ꝑ diuinā potētiā eēnt in eodē loco ꝛ sit tp̄e ꝛ haberēt eādē figurā ꝛ magnitudinē ꝛ eundē colorē. Talia eñ tā sensus ꝙ itellect⁹ iudicaret eē vnū: ꝛ tñ essent a ꝑte rei duo singularia. Hec materia diffusius tractat a doctore subtili. 7. metaphi. de quo ibi ꝑamplius videbit. Determinat ꝯsequēter auctor de enthimemate ꝛ exemplo q̄ reducūt ad alias species.

Enthimema ē syllogismus

imꝑfectus: ꝛ exemplū est inductio iꝑfecta. In inductiōe eñ ꝓcedit a singularib ad vniuersale vniuersaliter sūꝑtum. In exemplo vo ab vno ꝑticulari ad aliud. Declarat ḡ qd est enthimema dicens: ꝙ est syllogismus imꝑfectus siue oīo in q̄ nō omib ꝑmissis posit inferf festinata ꝯclusio: vt oē aial currit: ergo ois hō currit. Hic eñ intelligit ista ꝓpositio: ois hō est aial: q̄ si poneret perfectus eēt syllogism⁹. Vñ enthimema dr̄ ab en qd est in: ꝛ thimos qd est mens: q̄a vna ꝓpositio retinet in mente. Oportet aūt illā ꝓpositionem esse ꝓbabilē vel necessariā: q̄ ꝑsupponit tanꝙ vera: iō Aristoteles diffinit enthimema ꝙ est syllogismus ex ycotibus ꝛ signis: ycos est ꝓpositio ꝓbabilis: ꝛ signū capitur pro ꝓpositiōe necessaria.

Pro reductione enthi-

mematis ad syllogismū est notandū: ꝙ in quolibet enthimemate sunt tres tmini sicut in syllogismo: quoꝝ duo ponunt in ꝯclusiōe q̄ sunt extremitates: alt⁹ aūt nūꝙ ponit in ꝯclusiōe: q̄ est mediū. Illaꝝ vo extremitatū vna est bis posita in enthimemate: ꝛ altera semel. Ex illa ergo semel sumpta cū medio: debet suppleri ꝑmissa q̄ deerat: vt in hoc enthimemate: oē aial currit: ḡ omis hō currit: extremitates sunt hō ꝛ currit: aial aūt est mediū: sed hec extremitas hō nō est sumpta nisi semel. Sumat ḡ itez cū medio et fiet minor ꝓpositio: scȝ: ois hō est anial: et sic erit ꝑfect⁹ syllogismus: oē aial currit: ois hō est aial: ḡ ois hō currit.

Circa qd notādū:

ꝙ quādo idē ꝑdicatur in ꝑmissa ꝛ ꝯclusiōe: tunc supplenda est minor: vt in exemplo ꝑcedenti: cuius rō: q̄ ꝑdicatū ꝯclusiōis in tali enthimemate est maior extremitas: ꝛ sic in tali enthimemate ponit maior ꝓpositio. Qñ vo idē subijcit in ꝑmissa ꝛ ꝯclusiōe supplenda est maior: minor eñ extremitas subijcit in ꝯclusiōe. Verbi grā Ois hō currit: ḡ ois hō mouet: ibi hō subijcit i ꝑmissa ꝛ ꝯclusiōe: iō supplēda est maior extremitas: sic dicēdo: Oē illud qd currit mouet: sȝ ois hō currit: ḡ ois hō mouet.

Exemplū est qñ ꝑ vnuȝ

ꝑticulare ꝓbat aliud ꝑticulare ꝓpter aliquod sile repertū in ipis: vt pictauieñ. cōtra lemonieñ. pugnare malū est: ḡ andegaueñ. ꝯtra manetēses pugnare malū est. Vtrobiꝙ eñ est pugnare affines ꝯtra affines. Reducit aūt exempluȝ ad syllogismū ꝑ duos syllogismos: quoꝝ ꝑmus pōt esse talis. Pictauienses ꝯtra lemonieñ. pugnare malū ē: sȝ pictauieñ. ꝛ lemonieñ. sūt affines: ḡ affines ꝯtra affines pugnare malū est. ¶ Deinde ex hac ꝯclusiōe fiat maior secūdi syllogismi: sic arguendo. Affines ꝯtra affines pugnare malū est: sed andegauēses ꝛ manetenses sunt affines: ḡ andegauenses contra manetenses pugnare malū est.

Incipit tractat⁹ de locis

a

Rgumentū autē

ꝛc. Quia argumentū cōformat ꝑ locū: iō ꝯseq̄nter autor diffinit locum dicens: ꝙ

Loc⁹ est sedes argumē-

ti vel illud a q̄ ꝯueniēs elicit argumētū ad ꝓpositā ꝯclusionē. ¶ Circa qd notādū: ꝙ locus nō sumit hic ꝓprie: sed trāsūptiue seu silitudinarie. Loc⁹ eñ in ꝓposito sumit ꝓ ꝓpositiōe ꝑ se nota: q̄ dr̄ maxima: vel ꝓ terminis ex qb cōponit:

q̄ dicūt differētia maxime: vt statim vi/
debit. vtrūq̄ aūt dī loc⁹ p silitudinē ad
locū naturalē. Loc⁹ eīm naturalis dupli/
cē habet 𝔳tutē. Habet nāq̄ vim 𝔷serua
tiuā seu fortificatiuā locati. Habet etiā
vim generatiuā ipsius: vt dictū fuit capi
tulo de genere: vtrāq̄ 𝔳tutē respectu ar
gumēti habet maxima: vel q̄n ipi termi/
ni ex q̄bus cōponit quo ad pmā 𝔳tutē.
Loc⁹ dialecticus dī sedes argumenti: si
cut eīm sedens in loco naturali fortificat
z quiescit: sic ex habitudine terminoꝝ et
ppositiōe p se nota ipam explicāte cōfir
mat 𝔳tus illatiua z pbatiua argumēti:
sic q intellect⁹ q̄ pus dubitabat de con/
clusiōe pbata p argumētuz pōt q̄escere:
q̄ntū 𝔳o ad secūdā 𝔳tutē ponit in diffini
tiōe loci q est illud a q̄ 𝔷ueniēs elicit ar
gumētū: sicut eīm res naturales ī suo lo/
co generat: sic ex habitudine terminorū
z ppositiōe 𝔳t⁹ argumenti ad 𝔷clusionē
ppositā elicit z extrahit. Hec aūt secun/
da ps diffinitiōis mag̃ appropriat ipis
terminis: pma 𝔳o ipi maxime. Ex habi/
tudine eīm terminoꝝ elicitur 𝔳tus illati
ua argumēti: q̄ 𝔷firmat p maximā. Uer
bi grā: arguēdo sic: hō currit: g aīal cur
rit: si q̄ratur vn̄ locus? respōdeo a specie
ad genus. Ex habitudine eīm speciei ad
genus orit talis illatio: tn̄ ibi nō est sta/
tus: qz adhuc pōt dubitari q̄ est illa ha/
bitudo. Et ideo q̄rit vlteri⁹ maxima: id
est dicas mihi ppositionē per se notā ex/
plicatiuā talis habitudinis. Et tunc re
spondet: Quicq̄d pdicat de specie z ge/
nere etc. z sic explicite 𝔷firmat argumentū.
¶ Insup diuidit auctor locū in locū ma
ximā: z locum differentia maxime. Loc⁹
maxima est idē qd ipa maxima: et est ibi
appositiua locutio: vt si dicat aīal homo
idē est qd hō. Un̄ maxima non tenet ibi
adiectiue sed substātiue. Est aūt maxi/
ma ppositio q̄ nō est altera por siue no/
tior: qz scz cognoscit cognitis terminis:
ideo nō indiget vlteriori pbatiōe: dū ta/
mē termini cognoscant: vt de q̄cūq̄ pdi/
cat species z gen⁹: de q̄cūq̄ pdicat diffi
nitio z diffinitū. Loc⁹ differētia maxie ē
illud q̄ differt vna maxima ab altera: vt
iste due maxime. De q̄cūq̄ pdicat diffi/
tio: z diffinitū. Et de q̄cūq̄ pdicat spēs
z gen⁹: differūt p t̄minos ex q̄bꝫ cōponūt
tur: qz vna cōponit ex genere et spē: alia
ex diffinitiōe z diffinito. Un̄ isti termini
dicunt differētie maxime inq̄ntū faciunt
vnā maximā differre ab alia. Dicūt eti/
am loci inq̄ntū ex ipis elicit argumētū.

Sed cōtra predicta ar/
guitur sic: Loc⁹ differētia maxime est ps
loci maxime: g mēbra diuisiōis coīcidūt
Itē videt q diffinitio maxime nō sit be/
ne assignata: qz ista: oē totū est mai⁹ sua
pte est q̄daz maxima: z tn̄ alia est notior
ipa. s. illa: De q̄libet esse nō esse: z de nul
lo ambo simul: qz illud pmū pncipiuz ē
notissimū ex q̄rto metaph. Rn̄deo ad p
mū q loc⁹ differētia maxie pōt capi du/
pliciter. Uno mō materialit p ipis ter/
minis: z sic bn̄ ē ps maxime. Alio mō for
maliter p habitudine hmōi terminoꝝ: z
sic nō est ps eius: sed differūt abinuicez:
sicut explicās z explicatū: maxima eīm ē
explicitiua hui⁹ habitudinis. ¶ Ad se/
cundū pōt dici q licet illa ppositio de q̄
libet etc. sit notior illa: oē totū est maius
sua pte: qz scz est de termino simpliciter
pmo ad quē stat resolutio oīm termino
rū. s. de ente: tn̄ nulla est notior ipa ī suo
genere seu ex eisdē t̄minis: cū ex talibus
terminis nulla sit immediatior ipa.

Circa predicta notādū
q pncipia sūt in duplici differētia: q̄daz
sūt simpliciter pma z indemōstrabilia a
priori: vt oē totū est mai⁹ sua pte. Si ab
eq̄libꝫ eq̄lia demas: q̄ remanēt sūt equa/
lia: z hmōi q̄ dicūt maxime: qz sūt maxi/
me certificatiōis z 𝔳itatis ad 𝔷clusiōes
inferēdas. Dicunt etiā dignitates: quia
dignū est assentire ipis. Dicunt etiā cō/
munes animi 𝔷ceptiōes: qz ab omībꝫ cō
cipientibꝫ terminos eoꝝ veritas agnosci
tur. Dicunt etiā ppositiōes immediate:
qz nō indigent pbari p aliud pus se: z ta
lia sūt pncipia cōmunia: qz sūt de termi/

nis cōmunib⁹:sicut equale ꝛ inequale cō
ueniūt nūero ꝛ magnitudine:ꝛ talia cō/
siderat metaphisica q̄ est scientia cōmu/
nis:ꝛ ꝑ illa habet stabilire ꝑncipia speci
alia aliaꝝ scienciaꝝ si opus sit. Alia aūt
sūt ꝑncipia q̄ sūt ꝓpͣ ꝑncipia ꝑticlariū
scientiaꝝ:q̄ licet possint dici dignitates:
nō tñ illa ꝓprie. Sūt aūt illa ꝓpria ꝑn
cipia in aliqua scientia q̄ supponūtur in
ipa scientia:ꝛ ꝯstituūtur ex terminis ꝓ/
prijs ipius scientie:cuius diffinitiōes ꝓ/
prie sūt specialiū terminoꝝ in sciētia vtē
te illis terminis:sicut ī geometria rectū
dicit᷑ cui⁹ mediū nō exit extrema:ꝛ ex hu
iusmōi ꝑncipijs ꝓcedit demōstratio pri
mo posterioꝝ. Principijs aūt cōmunib⁹
in sua cōmunitate manētibus nō vtunt᷑
scientie speciales:sed bene vtuntur ipis
appropriatis ꝛ applicatis ad suū genus
scibile:vt in ꝑncipio: Si ab equalib⁹ eq̄
lia demas q̄ remanēt sūt eq̄lia. Utit᷑ ge/
ometer applicādo illud ad magnitudi/
nes sic. Si ab eq̄lib⁹ magnitudinib⁹ eq̄
les magnitudines demas:residue erint
eq̄les. Arithmetic⁹ aūt applicādo ipm̄
ad nūeros. Uocat aūt Aristoteles ꝑnci
pia scientiaꝝ positiōes q̄ ponūtur tanq̄
vera. Diuidit᷑ ꝟo positio in suppositio/
nē:petitionē ꝛ diffinitionē:ꝛ ꝯueniūt i h̄
suppositio ꝛ petitio:q꞉ si sint demōstra/
bilia:nō tñ in illa sciētia in q̄ supponun
tur vel petūtur:sed differūt abinuicem:
q꞉ si ꝓpositio q̄ accipit᷑ vt p̄missa ad ali
q̄d demōstrādū sit ꝓbabilis addiscenti:/
siue videat᷑ sibi vera:tūc dicit᷑ suppositio
nō simpliciter:sed ad aliquē. Sꝫ si esset
penit⁹ indemōstrabilis:esset suppositio
simpliciter. Si ꝟo addiscens cui fit de/
mōstratio neq̄ fuerit eiusdē opinionis:
neq̄ ꝯtrarie:sic ꝙ eam neq̄ ꝯcedat neq̄
neget dicitur petitio. Diffinitio aūt dif
fert a suppositiōe ꝛ petitiōe:q꞉ oīs suppo
sitio vel petitio ē ꝓpositio:diffinitio aūt
nō:sed solū simplici intellectu appꝛh̄edit᷑
Uñ dicit Ar꞉ ꝙ nō dicit esse vel nō esse:
qđ est intelligendū nō est de essentia rei
q̄ ꝑ diffinitionē explicat᷑:sed de esse quod
ꝯsistit in cōpositiōe p̄dicati cū subiecto:
cū tñ assumit᷑ in ꝓpositiōe:ꝛ p̄dicatur de
diffinito:tūc talis ꝓpositio est supposi/
tio:ꝛ mediū in demōstratiōe ꝓpter q̄d ꝛ
potissima: Quare ꝟo sciētia sbalterna/
ta accipit ꝑncipia sua a subalternāte sci/
entia de ipa est aliq̄d dicendū.

Circa qđ est notādum:

ꝙ ad hoc ꝙ vna scientia subalternet᷑ ali/
teri tres ꝯditiōes requirunt᷑. Primo eñ
requirit᷑ ꝙ subiectū scientie subalterna/
te sit sub subiecto scientie subalternātꝫ:
sic musica q̄ est de numero sonoꝝ:sicut ꝺ
ꝓpositiōib⁹ numeralib⁹ applicatis ad so
nos subalternat᷑ arithmetice:q̄ est ꝺ nūe
ro sūpto simpliciter. Secūdo ꝙ sbiectū
eius addat differentiā accidentalē ad sb
iectū subalternātis:sicut sonus est diffe
rentia accidētalis addita numero. Ter
tia ꝙ scientia subalternata accipiat ꝑnci
pia sua a scientia subalternante.

Notandū insuꝑ ꝙ respectu om/
nis ꝯclusiōis demon/
stratiōis oportet ponere ꝑncipia ꝑma ī/
demōstrabilia:alˀs in infinitū ꝓcederet᷑.
Est autē magis essentiendū ꝑncipijs q̄
ꝯclusioni:qđ ꝓbat Ar꞉ ꝑmo posterioꝝ
q꞉ ꝓpter qđ vnūquodq̄ tale:ꝛ illud ma
gis. Que auctoritas q꞉ sepe alligatur ī
philosophia ꝛ theologia est aliqualiter
declarāda. ꝛ sic pōt itelligi: Illud ē ma/
gis tale ꝓpter qđ vnūq̄dq̄ ē tale:vt q꞉
ꝯclusio est euidēs ex ꝑncipio:ideo ꝑnci/
piū est magis euidens:vnde illi magis ē
credendū. Ad veritatē aūt illius ꝓposi
tionis oportet ꝙ illud p̄dicatū qđ ꝯue/
nit alicui ꝑ aliquā causam:ꝯueniat eti/
am illi cause. Et iō nō sequitur: Ista in
feriora sunt generabilia ꝛ corruptibilia
ꝓpter suꝑiora:ḡ suꝑiora sunt magis ge
nerabilia:q꞉ talia p̄dicata nō ꝯueniunt
suꝑioribus. Item req̄ritur ꝙ illud qđ ē
causa talis causati sit causa p̄cisa talis p̄
dicati. Uñ nō seq̄tur:domus est solida
ꝓpter domificatorē:ergo domificator ē
magis solidus. Firmitas eñ nō inest do
mui p̄cise a domificatore:sed a solidita/
te suaꝝ partiū. Item nō tenet in causis

accidẽtalit ordinat. Vñ nõ sequitur: sor/
tes est hõ ppter platonẽ: ergo plato est
magis hõ. Dicunt aũt cause accidẽtalit
ordinate qñ vna depẽdet ab alia in essen
do sed nõ in causando: vt filius licet habe
at eẽ a patre: põt tñ generari patre mor
tuo. In causis vero essentialit ordinatis ẽ
depẽdentia ⁊ in eẽ ⁊ in causare: vt deus sol
⁊ hõ generãt hominẽ. Inferior em̃ cau/
satur in virtute superioris qd est intelli
gendũ sm Sco. i. di. 4. sent. Nõ qz cau
sa secũda in suo ordine agat virtute ppa:
nõ em̃ accipit nouã influẽtiã: sz dr agere
i virtute alterius: qz virtus agẽtis depẽdẽs
nõ sufficit sine virtute illa a q depẽdet.

Locus diuidit ⁊c.

l Postq̃ auctor diffinit locũ: hic
cõsequẽter diuidit locũ differen
tiã maxime p locũ intrinsecũ ⁊ extrinsecũ
⁊ mediũ. Locus intrinsecus est qñ sumit
argumentũ ab his que sũt de substãtia
terminorum in questione positorum. ¶ Vbi
sciendũ q in omi argumẽto est cõclusio q
fuit q̃stio anteq̃ cõcluderet. ideo dr q ar
gumentũ facit fidẽ de re dubitatiua: id
est de q̃stione q prius erat questio ⁊ dubi/
tatabilis. ¶ Locus ergo intrinsecus est:
qñ sumitur argumentũ ab his que sũt de
substãtia terminorum in questiõe positorum:
hoc est qñ terminus inferens est ita de eẽn
tia termini illati: q vnus includit aliũ ali/
quo mõ essendi in: vt pposita illa questi
one: vtrũ sortes sit aial arguitur sic: sor/
tes est hõ: g sortes est aial: li aial qui est
terminus illatus includit in termino infe
rente. ¶ Locus aũt extrinsecus est qñ illi
termini sic se habẽt: q vnus nõ includit
aliũ: sed est extra rõnẽ eius: vt si arguat:
sortes est albus: g nõ est niger. Rõ em̃ hu
ius termini albus ẽ extra rõnẽ huius termi/
ni niger. ¶ Locus vero medius est qñ hmõi
termini sic se habẽt q primo cõueniũt: ⁊ p
rimo differt vt cõcretũ ⁊ abstractũ q dicunt
cõiugata cõueniũt in significato: ⁊ differũt
in mõ significãdi: vt iustũ ⁊ iusticia. Iu/
sticia em̃ significat illã q̃litatẽ i se cõside
ratã: Iustũ vero significat hmõi q̃litatẽ cõ
cernẽdo subiectũ cui iẽst. Ex pdictis pz q
diuisio loci differẽtie maxime est bñ assi/
gnata. Vt em̃ prius dicebatur locus differen
tia maxime est formaliter habitudo ter
mini ad terminũ vt cõfirmãs argumẽtũ.
Distinctio aũt intẽtionẽ debet dari sm
distinctionẽ fũdamentorum: sic distinguũt
tres mõi relatiuorũ quo metaph. Hic
g distinguũtur loci sm varietatẽ termi/
norum in quibus fũdant. Si q̃rat: Quare nõ
ponit diuisio loci maxime: sicut differẽ/
tie maxime. Respõdeo q habita diuisio
ne differẽtie loci maxĩe: habet diuisio lo
ci maxime. Scdm em̃ varietatẽ termio
rũ est variatio maximarum explicãtiũ hu/
iusmõi terminorum habitudines. ¶ Dein/
de diuidit auctor locũ intrinsecũ i locũ
a substãtia ⁊ a cõcomitãtibus substantiarum.
Locus a substãtia est qñ sumit argumen/
tũ a substãtia terminorum in questiõe po/
sitorum: quãdo videlicet terminus inferens
⁊ illatus sic se habẽt: q vnus illorum dicit to
tã essentiã alterius cõuertibiliter. Vñ sub/
stantia in pposito nõ sumit p pdicamẽ
to substãtie: sed p eẽntia rei. In alijs vero
pdicamẽtis reperiunt hmõi loci sicut in
pdicamẽto substãtie: licz aũt videat hec
diffinitio esse eadẽ cũ diffinitiõe loci in/
trinseci: tamẽ differũt: quia in loco a sub/
stantia argumentũ sumitur ab essentia
terminorum cõuertibiliter nõ in diffinitiõe
loci intrinseci: sed ibi sufficit q vnus illo
rũ dicat aliquid inclusum in essentia al/
terius aliquo modo essendi in. Vñ illa dif
finitio cõuenit nõ solũ loco a substantia:
sed etiã loco a cõcomitantibus substantiã
q est qñ sumit argumentũ ab his q cõse/
quũtur terminos in questiõe positos: qz
videlicet essentia vnius cõsequit essentiam
alterius: ⁊ vnus illorum aliq mõ includitur in
alio: vel sicut ps in suo toto vel econtra:
vel sicut forma in materia: aut res i suo
fine: ⁊ sic de alijs: vnus tñ nõ includit cõ
uertibiliter totã essentiã alterius. Diuidi
tur autẽ locus a substantia per locum a
diffinitiõe: a descriptiõe ⁊ nois interpre
tatione. Diffinitio est oratio indicãs qd
est esse rei.

Circa qđ sciendū: ꝙ hic sumit diffinitio nō p̱ diffinitiōe causali q̄ daẛ ꝑ causas extrinsecas: seu p̱ descriptiōe vel diffinitiōe qđ noīs: sꝫ p̱ diffinitiōe q̄ditatiua q̄ explicat essentiā rei ꝑ ꝓncipia essentialia ⁊ intrinseca diffiniti. s. ꝑ genꝰ ⁊ differētiā que se habēt vt materia ⁊ forma: vt declaratū fuit in p̄dicabilibꝫ. ¶ Locꝰ a diffinitiōe est habitudo diffinitiōis ad diffinitū: q̄ quidē ē habitudo idētitatis scꝫ ꝯuertibilitatis ip̄oꝝ adinuicē. Ex q̄ ꝓuenit ꝙ q̄cq̄d affirmaẛ vel negatur de vno: etiā affirmaẛ vel negaẛ de alio: ⁊ de quocūqꝫ verificaẛ vnū: verificatur ⁊ reliquū. Et ꝯtinet iste locꝰ q̄ttuor argumēta et q̄ttuor maximas: ꝓmo subijciendo diffinitionē affirmatiue: vt oē aīal rōnale currit: ḡ oīs hō currit. Vñ locꝰ: a diffinitiōe. ¶ Maxima: Quicq̄d p̄dicaẛ đ diffinitiōe: ⁊ de diffinito. Secūdo p̄dicādo diffinitionē affirmatiue: vt sortes est aīal rōnale: ḡ sortes est hō. Vñ locus: a diffinitiōe. Maxima: De q̄cūqꝫ p̄dicaẛ diffinitio: ⁊ diffinitū. Tertio: subijciēdo eā negatiue: vt aīal rōnale nō currit: ergo hō nō currit. Vñ locꝰ: a diffinitione. Maxima. Quicq̄d remoueẛ a diffinitione: ⁊ a diffinito. Quarto: p̄dicādo eaꝫ negatiue: vt lapis nō est aīal rōnale: ergo lapis nō est hō. Vñ locꝰ: a diffinitione. Maxima. A q̄cūqꝫ remouetur diffinitio: ⁊ diffinitū. Eodeꝫ mō pōt argui a diffinito ad diffinitionē. s. subijciēdo ⁊ p̄dicādo diffinitū affirmatiue ⁊ negatiue: vt oīs hō currit: ḡ oē aīal rōnale currit. Vñ locꝰ: a diffinitiōe. Maxima: Quicq̄d p̄dicatur đ diffinito: ⁊ de diffinitiōe: ⁊ sic de alijs modis p̄termittēdo diffinitū ⁊ ꝯcludēdo diffinitionē. Vñ tūc est locꝰ a diffinito qñ diffinitū infert et cōcludit diffinitionē: ⁊ tūc est locꝰ a diffinitiōe qñ diffinitio infert diffinitū. Locus em̄ denominaẛ ab inferēte ⁊ nō ab illato: eo ꝙ ꝟtus approbatiua ꝯtinētis est in termino inferēte. s. in medio ⁊ nō in termino illato. ¶ Notandū etiā ꝙ locꝰ nō denoīatur a tertio inferente absolute sumpto: cū logicus nō sit artifex realis: sed denominatur a termino ꝓut stat sub aliq̄ intentiōe logicali. s. diffinitio generis ⁊ speciei: ⁊ sic de alijs: vt si arguaẛ: hō currit: ḡ aīal currit: nō denominaẛ locus ab homine: vt est res absolute sumpta. s. a specie: id est ab homine vt stat sub illa intētione q̄ est species. ¶ Itē notandū ꝙ in hmōi argumentis termini debent accipi ꝑsonaliter: alꝛ ꝯsequētie nō valerent: ⁊ io nō sequiẛ: aīal rōnale ē orō: ḡ hō est oratio: qꝛ termini sumuntur materialr. Itē nō sequitur: hō est species: ergo aīal rōnale est spēs: qꝛ li hō nō supponit simpliciter. Itē iste ꝯsequētie tenent in propositiōibꝰ de inesse. In illis em̄ modalibus q̄ a quibusdā dicūtur modales non semꝑ tenet talis illatio. Vñ nō sequitur sortes scitur esse hō: ergo scitur esse aīal rationale. Itē nō sequiẛ: demōstrabile ē hominē esse risibilē: ergo demōstrabile ē aīal rōnale esse risibile. Passio em̄ q̄ demonstraẛ de diffinito est ꝑ se nota de diffinitiōe: vt dicit Sco. 2. di. ꝓmi sen.

Itē notandū ſm eundē doctorem ꝙ ꝯceptꝰ q̄ditatis ꝓus naturaliter cognoscitur cōfuse: vt scꝫ imponiẛ ꝑ nomē q̄ꝫ cognoscaẛ distincte: vt importaẛ per diffinitioneꝫ: licet ergo eadē res importeẛ ꝑ diffinitionē ⁊ diffinitū: nō tamē eodem mō. Designatur em̄ per diffinitū ꝯfuse ⁊ implicite: ⁊ per diffinitionē distincte ⁊ explicite: Ex q̄ patet ꝙ aliq̄ p̄dicata sunt notiora de diffinitōe cuiusmodi sunt p̄dicta per se: vt ꝓprie passiones cū oriantur a principijs intrinsecis substantie q̄ explicanẛ per diffinitionē. Aliq̄ ꝟo sūt notiora de diffinito cuiusmodi sunt accidentia cōmunia q̄ ꝓus insunt inferioribus: cuꝫ inferiora sint materialia respectu supioꝝ: ⁊ ꝑ ꝓus cognoscūtur cōfuse q̄ꝫ ip̄a supiora. Quando ḡ p̄dicata sunt notiora de diffinitione q̄ꝫ de diffinito: bñ ꝓcediẛ arguēdo a diffinitiōe ad diffinitū. Si ꝟo in talibꝫ p̄dicatis ꝓcedaẛ a diffinito ad diffinitionē erit petitio ꝓncipij qñ ꝓbaẛ ignotū ꝑ ignotius. Quādo aūt p̄dicata

sunt notiora de diffinito q̄ de diffinitio ne: tūc bñ pceditur arguēdo a diffinito ad diffinitionē. Si vo in talib⁹ pdicatū pcedit arguendo a diffinitiōe ad diffinitū erit petitio pncipij. In istis aūt cōsequētijs ē argumētū demōstratiuū qn accidēs est euidēter notū: vt oē aial rōnale est risibile: g ois hō est risibilis. Sed cōtra pdicta arguitur: q2 si pdicta sint vera: auctor cōmittit petitionem pncipij. Arguit eñ sic: Aial rōnale currit: g hō currit: z tñ pdicatū est notius de diffinito q̄ de diffinitiōe. Ad hoc pōt dupliciter rñdēri. Primo q auctor sic argu it gratia exēpli. Exempla aūt ponūt nō vt vera sint: sed vt sentiant ꝗ addiscunt. Secundo pōt dici q in locis dialecticis nō sp oportet pcedere a notiorib⁹ simpliciter: sed a notiorib⁹ in ordine ad respondentē. Vñ licet antecedēs nō sit notius simpliciter q̄ cōsequēs: si tamē sit noti⁹ respectu rñdēntis: erit loc⁹ dialectic⁹ z nō petitio pncipij. Deinde determīat auctor quid sit descriptio dicens: q descriptio est oratio significās ꝗd est eē rei p accidētalia. Circa qd notandū: q per hec differūt diffinitio z descriptio: quia diffinitio exprimit ꝗd rei p essentialia: descriptio vo p accidētalia qd ꝗd sit: nō solū p accidētia ppria q̄ oriunt a pncipijs speciei: sed etiā p accidentia cōmunia q̄ fluūt a pncipijs indiuidui. Per ipa enim cogscim⁹ rei eēntiā: q2 sm Ar. in lib. de aīa. Accidentia maximā pte cōferūt ad cognoscendū q quid est. Diffinitio etiā causalis que daf p causas extrīsecas potest dici descriptio: hmōi eñ cause sūt accidētales causato: cū nō sint de ei⁹ essentia p accidētalia: igif daf descriptio q̄ facit vnū ꝯuertibile cū descripto inq̄tum vnū ꝯtrahit z restringit alteꝝ: vt si dicatur: hō est aial māsuetū: a natura gressibile bipes: a deo formatū de limo terre: ordinatū ad beatitudinē eternā. Descriptio etiā est oro ꝯstans ex genere z ppo: vt aial risibile est descptio hois. Per ppias nāq; passiōes sepe circūloquimur reꝝ differentias nobis ignotas. De loco aūt a descriptiōe ad descriptū z ecōuerso est dicēdū sicut de loco a diffinitione ad diffinitū formādo argumenta et maximas eodē mō ponēdo descriptionē loco diffinitiōis: z descriptū loco diffiniti. Cōseqnter determinat auctor de interptatiōe. Est aūt duplex interptatio: qda quedā est q̄ nō ꝯuertif cū interptato: vt ledēs pedē est interptatio huius nois lapis: z sm hanc nō sumif locus a substantia: in quo inferēs z illatū nō significant idē cōuertibiliter. Lapis eñ z ledēs pedem nō ꝯuertibiliter se habēt: cū multa ledāt pedes q̄ nō sunt lapides. Alia vo est q̄ ꝯuertitur cū īterptato: vt amator sapientie est interptatio hui⁹ nois phs. dicif eñ a philos qd est amor: et sophos qd est sapiētia: q̄si amator sapientie. Et ab hac interptatiōe sumitur locus a substantia: z diffinitur sic: Interptatio ē expositio vni⁹ nois min⁹ noti p aliud magis notū. Circa qd natandū q ethymologia z interptatio differūt abinuicem. Ethimologia eñ est expositio huius dictionis p alias dictiōes eiusdē idiomatꝪ vt sol dr quasi sup oīa lucens. Interptatio vo pprie dr quādo vna dictio exponif p alias dictiōes alterius idiomatis. Vñ sm Isidoꝝ in li. ethimologiaꝝ. Interptes dr quasi medius interptes duarū linguaꝝ: Interptatio eñ in pposito sumitur magis ample p expositiōe vni⁹ dictiōis p alias dictiōes eiusdē idiomatis vel diuersoꝝ dū sit ibi ꝯuertibilitas interptatiōis cum interptato. ¶ Itē notandū q interptatio differt a diffinitiōe z descriptione. Diffinitio eñ z descptio indicāt esse rei absolute. Diffinitio quidem per essentialia: descriptio vo p proprietates sm se ꝯsideratas. Interpretatio autē indicat esse rei per proprietates a quib⁹ nomen imponif: siue inq̄tū expmitur z significaf per nomen. Vnde qn docū q quid nomis vocatur interpretatio. De loco aūt ab interptatiōe ad interptatū z ecōuerso est dicendū sicut de loco a diffinitiōe ad diffinitū: formādo argumēta z maximas eodē modo ponēdo

interp̄tationē loco diffinitiōis: ₇ interp̄tatum loco diffiniti.

Cōtra p̄dicta arguit' sic: Nō solū noīa sed etiā verba possunt per alias dictiōes exponi: ergo illa diffinitio est insufficiens: in qua dicit' q̄ interp̄tatio est expositio vnius nominis p ali ud. Item videtur q̄ interp̄tatio illi' nominis philosophus nō sit cōuertibilis cū interp̄tato: quia multi amant sapientiā qui nō sunt phi. Itē videt' q̄ locus ab interp̄tatiōe nō sit locus a substātia: quia s'm Boetiū locus a substātia in sola diffinitiōe ꝯsistit. Respōdeo ad p̄mū q̄ nomen in diffinitiōe interp̄tatiōis nō sumitur put distinguitur cōtra alias partes orationis: sed sumitur pro illo qd est nota mentis: seu significat ment' cōceptū. ¶ Ad secundū dico q̄ illi qui nō sūt philosophi: qui sc₃ carent sapientia non dicūtur p̄prie amare sapientiā: sed desiderare. Desideriū em̄ p̄prie ē respectu nō habiti: amor p̄o respectu habiti: lic₃ vnū aliquādo sumat' p reliquo. ¶ Ad tertiū dico q̄ Boetius accipit diffinitionē large p diffinitiōe quid rei ₇ q̄d nominis. ¶ Et notandū q̄ quid rei est tm̄ entiū: quid nominis p̄o est tam entiū q̄ȝ nō entiū. Vñ illa que dicūtur entia p̄hibita: q̄b' sc₃ repugnat esse: bene habent quid nominis: vt chimera. Talia aūt sūt pure impossibilia: cū ratio ipo₂ sit in se falsa: includendo videlicet contradictoria: vt q̄ aliquid componatur ex repugnantibus ₇ impossibilibus componi.

Item notandū: q̄ licet q̄stio si est: p̄cedat quid rei: nō quid nominis. De nullo em̄ queritur an sit nisi p̄cognoscatur q̄d per nomen importat': ₇ intelligitur si est non de existentia accidētali: alioquin demōstratio cuius mediū est diffinitio nō posset haberi de nō existente: cuius oppositū patet p̄mo posterio₂: sed intelligitur si est de ente cui nō repugnat esse in effectu s'm Sco. 1. di. 4. q̄. ¶ Item notandū: q̄ si est ₇ q̄a est aliquā do sumūtur p eodem: vt dicitur p̄mo posterio₂: q̄ de subiecto scientie vel demōstrationis oportet p̄cognoscere quid est: ₇ quia est: hoc est oportet p̄cognoscere quid p nomē significat': ₇ quia sibi nō repugnat esse: vel reale vel rōnis. Nulla em̄ scientia p̄bat suū subiectū esse demōstratione p̄pter quid: arguendo sc₃ a causa ad effectū: cum ip̄m subiectū virtualiter cōtineat oīa ꝯsiderata in illa scie[n]tia: vt dictū fuit p̄mo capitulo huius libri: hoc tamē nō obstante bene potest demōstrari demonstratiōe quia: q̄a arguendo videlicet ab effectu ad causa₃ potest etiā demōstrari per aliquā priorē scientiā: cognito aūt de subiecto sciētie: quia est potest inuestigari per effect' diffiniti: vel s'm Scotū. 3. di. p̄mi sententiarum per viam diuisiōis: diuidendo scilicet genus generalissimū in genera subalterna: ac remouendo differētias sibi nō cōuenientes: ₇ alias sibi atribuēdo.

Alterius notādū: q̄ questio propter quid pōt reduci ad quid est. Quiditas em̄ siue diffinitio subiecti ē p̄pter quid respectu passiōis. Unde in demōstratiōe propinqua ₇ potissima que dat' per causam immediatā diffinitio subiecti est mediū ad probandū passione₃ de subiecto: vt per animal rationale probatur homo esse risibilis.

Item sciendū: q̄ diffinitio p̄pter quid dicit' dupliciter. Uno modo dicitur propter quid: quādo demonstratio fit per aliq̄s causas: sicut per causas extrinsecas: vel etiā per aliquā causam. Alio modo dicitur p̄pter quid ₇ potissima: vt quando demonstratio fit per causas intrinsecas siue per diffinitionē aliquā. ¶ Demonstratio autē quia fit dupliciter s'm Ar. p̄mo posterio₂. Uno modo arguendo ab effectu ad causam. Alio modo arguendo a causa remota ad effectū. Exemplum p̄mi: Si quis demōstraret q̄ planete sunt prope nos: quia non scintillāt: hec demonstratio est per effectū ad cau/

fam: quia nō scintillare est effectus eius ꝙ est esse ꝓpe nos. Exemplū secūdi: vt si demōstretur ꝙ paries nō respirat: q2 nō est animal. Nō esse em̄ animal est causa remota eius qđ non est respiramentum qđ ꝓbat ph̄s: quia esse animal nō ē causa ꝓxima huius qđ est respirare: sed esse animal habens pulmonē: ergo non esse animal nō est causa ꝓxima huius qđ ē nō respirare: ꝛ est talis demōstratio semper negatiua. Nā posita causa remota nō ꝓpter hoc ponitur eius effectus: sed ipa remota remouet̄ effect⁹: sic arguēdo Oē respirās ē aīal: null⁹ paries ē aīal: ḡ null⁹ paries ē respirās. Sufficiētia ꝛ diuisio huiusmodi quattuor questionum sc3 si est: quid est: quia est: ꝛ ꝓpter qđ est: de quibus ait Arī. in ṗmo secūdi posteriorꝫ sic pōt assignari. Oē em̄ demonstrabile anteq̄ ꝓbetur est dubitabile: ꝛ per cōsequēs quesibile. Aut igitur queritur de incōplexo: aut đ complexo. Si de incōplexo: tūc aut de rei entitate: ꝛ sic est questio si est. Aut đ quiditate: sic est questio quid est. Si ꝟo de cōplexo: aut queritur de inherentia passionis ad subiectum: ꝛ sic est questio quia est: Aut de causa inherentie: ꝛ sic est ꝓpter quid.

Et notādū: ꝙ quia nō est nota querendi. Per hāc em̄ ꝯiūctionē nihil querit̄: dicitur tamē questio quia est nota querendi rationē: seu respondēdi quesito: vt circa hāc questionē: an luna sit eclypsabilis. Pōt queri: an eclypsis potest esse in rerū natura quo ad questionem si est. Habito autē ꝙ sic: quia videmus defectum luminis candele propter impetum alicuius corporis. Unde potest queri: Quid ē eclypsis. Est autem eclypsis carentia luminis in aliquo receptiuo ex interpositiōe corporis opaci impedientis luminosum causare lumen in huiusmodi corpore receptiuo luminis. Habito autem quid ē eclypsis potest queri: an hec ꝓpositio: luna est eclypsabilis sit vera q̄tū ad questionem quia est. Cognito autem per experientiam ꝙ sic: quia videlicet eclypsis potest inesse lune: potest vlteri⁹ queri: ꝓpter quid. Cognito ꝟo ꝙ hoc est ꝓpter interpositionē terre inter solem ꝛ lunā: cessat om̄is questio de ista questione.

De locis a concomitantibus substantiam.

Sequitur de locis a concomitantibus substantiā. Post q̄ auctor determinauit de loco a substantia: hic consequēter determinat de loco a concomitantibus substantiam. Fit autem iste locus in terminis qui sic se consequūtur ꝙ vnus includitur in alio aliquo modo essendi in: ꝛ hoc patet per huiusmodi locos discurrendo: aut enim vnum includitur ī alio: sicut paries in toto: vel sicut totum in ꝑtibus. Tale autem totum: vel est totū vniuersale: vel totum integrale. Ad esse in sicut totum vniuersale est in suis ꝑtibus reducuntur totum in quantitate: ꝛ totum in modo. Ad totū ꝟo integrale reducuntur totum in loco: ꝛ totū in tempore. Si autem vnum est in alio: sicut effectus in causa: vel forma in materia sumūtur loci a causa efficiente: materiali: formali ꝛ finali. Generatio autem et corruptio reducuntur ad esse in: sicut forma in materia: quia generatio est via in formam: et corruptio vnius est generatio alterius. Locus ꝟo ab vsibus reducitur ad esse: sicut res in suo fine: vsus enim est sicut finis ipsius rei. Cōmuniter autem accidentia possunt reduci ad totum vniuersale. Unum nāq̄ cōmuniter accidentiū est in plus q̄ aliud: sicut delinquere est in plus q̄ penitere. Multi enim delinquūt qui non vere penitēt. Primo igitur agit de toto vniuersali.

Circa quod sciendum: ꝙ vle alit̄ sumit̄ ī ṗmo poste. q̄ sumat̄ h̄ seu in libro ṗdicabiliū. In libro em̄ posteriorꝫ vle dr̄ ṗdicatū qđ ṗmo conuenit alicui sb̄iecto. Primitas autem dicit ibi

adequationē: quia scʒ natura talis pdicari est adequata tali subiecto: z sic risibile vel aial rōnale dr̄ vniuersale respectu hoīs. Vñ diffinit vniuersale hoc mō sumptū pmo posterioꝝ: qđ est de omi et de p se: z de fm qđ ipm. Dicit de omi: qz scʒ oportet q tale pdicatuʒ insit sbiecto z p qlibet supposito z p qualibet differentia tpis: oportet etiā q sibi insit p se: z q insit fm qđ ipm: id est primo z adeqte: ita q non ɔueniat ei p alteꝝ: sed aliīs p ipm. Vñ ista se habent ex additiōe ad inuicem. s. de omni: de per se: z de fm qđ ipm: qz om̄e quod pdicatur per se: etiaʒ predicatur de om̄i: sed nō ecouerso. Similiter om̄e qđ pdicat fm qđ ipm: predicatur z per se: z de om̄i: sed nō ecōuerso. Exemplū de omi vbi nō ē per se: vt oīs homo est coloratus. Exemplū de omni vbi nō est fm qđ ipm: vt om̄is homo est animal. Et de fm qđ ipm: vt om̄is hō ē risibilis: om̄is homo est animal rationale. Totū autem vniuersale vt hic sumitur est superius respectu suoꝝ inferioꝝ: vt genus respectu suaꝝ specierū: seu magis cōmune respectu minus cōmunis: et dicitur vniuersale quasi vnū versum in multis. Sed pars subiectiua est inferius respectu superioꝝ: vel minus cōm̄ue respectu magis cōmunis: vt species respectu generis: vel idiuidui respectu speciei. Et dicitur pars subiectiua: quia cōtinetur z ponitur sub toto respectu cui⁹ subiicitur vniuersaliter. ¶ Locus a toto vniuersali est habitudo ipius ad suā partem: z tenet tm̄ destructiue: arguēdo scʒ a negatiōe superioris ad negationeʒ inferioris: vt lapis non est animal: ergo lapis non est homo. Unde locus a genere siue a toto vniuersali. Maxima. A quocūqʒ remouet totū vniuersale: z qlibet eius pars. Cuius ratio est: quia cū superius essentialiter includat in inferiori: si ab aliquo remouetur superius: remouebitur z inferius. Locus a specie siue a parte subiectiua est habitudo ipius ad suum totū siue ad suū genus: z nō tenet destructiue: quia ad negationeʒ speciei que est minus cōmunis nō sequit negatio generis: quia ipa specie destructa genus potest remanere in aliīs specieb⁹. Tenet igitur tm̄ affirmatiue: z hoc dupliciter. Primo subiiciēdo speciē: vt homo currit: ergo animal currit. Unde locus a specie: siue a parte subiectiua ad suum genus. Maxima: Quicqd predicatur de specie: z de genere. Item tenet predicando speciem affirmatiue: vt sortes est homo: ergo sortes est anial. Maxima: De quocūqʒ predicatur species: z suum genus. Ratio eorū patet ex precedentibus. Cum em̄ superius essentialiter includatur in suo inferiori: sequitur q quicquid verificatur de inferiori: verificat etiā de superiori: z de quocūqʒ verificat inferius: etiā supius in eo inclusū.

Contra predicta arguitur tripliciter. Primo sic: quia locus ab inferiori ad superius tenet affirmatiue: quia fm Boetiū: si virtus est vtilis: iusticia erit vtilis: z si animal est sensibile: homo erit sensibilis: z tamen arguitur a superiori ad inferius affirmatiue. Iteꝫ probo q nō teneat negatiue: quia nō sequitur: animal nō currit: ergo homo nō currit: z tamen antecedēs est propositio negatiua: z etiam cōsequens. Item videtur q locus ab inferiori ad superius nō tm̄ teneat affirmatiue: sed etiam negatiue: quia bene sequitur: homo non currit ergo animal non currit. Illa em̄ consequentia est bona in qua ex opposito cōsequentis infertur oppositum antecedētis: sic est in proposito: quia bene sequit: om̄e animal currit: ergo om̄is homo currit. Respondendo ad primū dico: q argumentuʒ est bonum gratia materie: et non gratia forme. Arguitur em̄ in predicatis per se. Illud autem quod per se inest: vniuersaliter inest: quia per se presupponit de om̄i. ¶ Ad secundū dico: q non arguit ibi a supiori ad inferi⁹ negatiue sed affirmatiue: licet em̄ tā an̄cedēs q̄ ɔsequēs sint negatiua: tn̄ tā supi⁹ q̄ inferi⁹ remanēt affirmata: z sic n̄ arguit a

negatione sup̱ioris ad negatiōem inferioris. Ad tertiū dico ꝑ idem: arguit̄ eñ ibi ab inferiori ad sup̱ius constructiue. ¶ Deinde determinat auctor ꝺ toto integrali dicēs ꝙ totū integrale est illud quod componit̄ ex ꝑtibus q̄ntitatē habentibus: ꝛ ps eius dicit̄ ps integralis: vt domus componit̄ ex tecto et pariete ꝛ fundamento Et ponitur ex partibus q̄ntitatem habentibus ad differentiam totius vniuersalis ꝛ alioꝝ totoꝝ ¶ Locus a toto integrali est habitudo ipsius ad suas ꝑtes: ꝛ semꝑ tenet cōstructiue siue affirmatiue: vt domus est: ḡ paries est. vñ locus: a toto integrali. Maxima: posito toto integrali ponit̄ ꝛ quelibet eius ps: cū eñ totū integrale cōponatur ex suis partibus: ad esse ipsius necessario requirit̄ esse suaꝝ ꝑtium. Non aūt tenet iste locus destructiue: q2 partes p̄nt remanere destructo toto licꝫ eñ ipe ꝑtes habeāt esse totius respectu cuius sunt in potentia: nō tñ habent eē ꝑtiale et ꝓpriū ab ipo toto: ꝛ ideo p̄nt remanere ipo destructo. ¶ Locus a parte integrali est habitudo ipsius ad suum totū: ꝛ est sꝑ destructiuus: vt paries nō est: ergo domus nō est. vñ locus: a parte integrali. Maxima. Destructa ꝑte integrali: destruit̄ ꝛ suū totū. Sed nō tenet ille locus affirmatiue. cuius rō est: quia esse partiale partiū est ṗus q̄ꝫ sit esse totius ꝛ in potentia ad ipm Ad positiōem aūt ṗoris nō sequit̄ positio posterioris necessario. ¶ Circa ṗdicta notandū ꝙ duplices sunt ꝑtes quedā sunt ꝑtes ṗncipales totius: ꝛ sunt ille sine q̄bus totum nō pōt esse: vt paries tectū fundamentū sunt ꝑtes ṗncipales domus: alie sūt minus ṗncipales q̄ nō sūt necessarie vt fenestra in domo. Iste aūt locus intelligit̄ de ꝑtibus ꝓncipalibus: vñ non sequit̄: manus sortis nō est: ergo sortes nō est: q2 manus nō est ps ṗncipalis eiꝰ Item sciendū ꝙ iste locus tenet arguendo de est secūdo adiacente ad est secundum adiacens: alias nō tenet: vñ non sequitur: paries nō valet duas libras: ergo nec domus. ¶ Item Sciendū ꝙ duplex est totū: scꝫ homogeneū ꝛ etherogeneū. Totū homogeneū dicit̄ ꝙ est eiusdem nature seu rationis in toto ꝛ partibus: cuius scꝫ quelibet pars recipit ṗdicatiōem totius: vt aqua aer panis vinū Quelibet eñ ps aque est aqua. ꝛ dicit̄ ab homos qꝺ est vnū ꝛ genus: q2 est vnius generis vel nature in oībus ꝑtibus suis. Totū etherogeneū dicit̄ ꝙ non est eiusdem nature vel rationis in toto ꝛ ꝑtibus: vt domus hō equus. Quelibet eñ pars hoīs nō est homo: ꝛ sic de alijs ꝛ dicit̄ ab etheron quod est variū: ꝛ genus: quasi varij generis vel ratiōis. Locus itaqꝫ iste tenet in toto etherogeneo ꝛ in ꝑtibus eius. Tenet etiā in toto homogeneo ꝓut habet ratiōem totius integralis: inquantū componit̄ ex ꝑtibus quātitatiuis: vt bene sequit̄: tota aqua est: ergo ꝛ pars aque est. Item sequitur pars aque nō est: ergo nec tota aq̄. Si vero ꝯsideratur ſm suā essentiā ſm quā verificatur de oībus partibus suis: sic ꝯuenit cū toto vniuersali. Et hoc modo ab ipso ad suas ꝑtes pōt argui sicut a toto vniuersali ad ꝑtem subiectiuam ¶ Cōsequenter determinat auctor de toto in q̄ntitate dicēs ꝙ totū in q̄ntitate est vniuersale vniuersaliter sumptū/ scꝫ terminus cōmunis cū signo vniuersali: vt oīs hō currit: ḡ homo currit. et ꝺr totū in q̄ntitate ꝑ quandā similitudinē ad quantitatē discretā: que est numerus vel mltitudo: eo ꝙ terminus cōmunis signo vniuersali determinatus distribuitur ꝓ numerositate seu multitudine suppositoꝝ sub ipo contentorum Pars aūt in quantitate est inferius scꝫ contentū sub superiori distributo. Locus a toto in quātitate est habitudo ipsius ad suā ꝑtem: ꝛ tenet cōstructiue ꝛ destructiue. cōstructiue: vt oīs homo currit: ergo sortes currit Vñ locus: a toto in quantitate Maxima. Quicquid attribuitur toto in quantitate: et cuilibet eius parti. Destructiue: vt oīs homo nō currit: ergo sortes nō currit. vñ

locus: a toto in q̄ntitate. maxima: quicquid remouet a toto in q̄ntitate z a q̄libet eius p̄te. Ratio hoꝝ p̄z: q₂ cū totū in q̄ntitate distribuat̄ ꝓ oībus suis suppositis: qcq̄d p̄dicat̄ de toto p̄dicabit̄ z de suis suppositis seu p̄tibus eius: et q̄d remouet̄ ab vno: etiā remouebit̄ ab alio. Locus a p̄te in q̄ntitate est habitudo ipaꝝ p̄tiū simul sumptaꝝ ad suū totū. z tenet cōstructiue sic. Sortes cur. plato cur. z sic de alijs: ergo omnis homo currit. Maxima: quicq̄d p̄dicat̄ de p̄tibus in q̄ntitate simul sumptis et de suo toto. Destructiue sic: Sortes non cur. plato nō currit: z sic de alijs: ḡ nullus homo currit. maxima. Quicq̄d remouet̄ a p̄tibus in q̄ntitate simul sumptis: z a suo toto. ¶ Circa q̄d notandū q̄ ad hoc q̄ iste ꝯsequētie valeāt termini debent supponere ꝑsonaliter: z non materialiter siue simpliciter. vñ nō sequitur: oīs hō est totū in q̄ntitate: ergo sortes est totū in quātitate: q₂ li. oīs homo ibi sumit̄ materialiter ꝓ illo complexo. ¶ Item notandū q̄ bñ arguit̄ a toto in quātitate ad suas p̄tes: q̄n arguit̄ respectu p̄dicatoꝝ q̄ notiori mō ꝯueniūt toti q̄ p̄tibus Si ꝟo hm̄ōi p̄dicata prius insunt p̄tibus q̄ toti: tūc arguēdo a toto ad p̄tes cōmittit̄ fallacia petitionis principij ¶ Insup determinat auctor d̄ loco a toto in modo: z est totū in modo nomē vel verbū sumptū sine determinatione: vt hō: pars ꝟo in mō est terminus sumptus cū determinatiōe: vt hō albus Dicit̄ aūt hō ꝑ se sumptus totū in modo nō quasi habēs modū: sed q₂ est q̄dā totum respectu sui ip̄ius modificat̄ i Homo em̄ sine determinatiōe sumptus se extēdit ad oīa sua supposita. Cū aūt d̄r hō alb⁹ determinat̄ ad standū ꝓ vna p̄te suoꝝ suppositoꝝ. Locus a toto in mō est habitudo ip̄ius ad suā p̄tem: z tenet destructiue vt lapis nō est hō: ḡ nō ē hō alb⁹. Maxima: destructo toto i mō destruit̄ q̄libet ei⁹ p̄s: nō aūt tenet ꝯstructiue: q₂ posito superiori nō oportet ponere inferius. ¶ Locus a p̄te in modo est habitudo ip̄ius ad suū totū: z tenet cōstructiue: ꝑno subiciēdo p̄tē in mō vt hō alb⁹ currit: ḡ hō currit. Maxima: q̄cquid p̄dicat̄ de p̄te in mō: p̄dicat̄ de suo toto. secūdo p̄dicando: vt sortes est hō albus: ergo est hō. Maxima d̄ quocūq̄ p̄dicat̄ ps in mō p̄dicat̄: z suū totū vnde isti loci tenent sicut a supiori ad inferius: z ecōuerso. Totū em̄ in modo se habet sicut superius z pars in mō se habet sicut inferius. ¶ Circa quod notandū q̄ triplex est determinatio: quedā est distrahens: que sc₃ repugnat suo determinabili. Unde dicit̄ distrahens quasi ad diuersa trahens. Tollit nanq̄ ratiōem sui determiabilis: vt mortuus. homo ei mortuus nō est homo. Alia est determinatio diminuēs: que nō tollit simpliciter ratōem illius cui adiungit̄: sed partim diminuit. Sicut imaginabile: opinabile: vel cognitū diminuit ratōem entis: q₂ pōt sumi ꝓ ente rationis: z illa determinatio vocat̄ ab aliquibus determinatio indifferens: q₂ nec ponit nec tollit ratiōem sui determinabilis. In istis determinatiōibus nō tenet p̄dictus mod⁹ arguendi. Uñ nō sequit̄: rosa est cognita vel opinabilis: ergo rosa est: nec se // quitur: est homo mortuus: ergo homo. Est albus s̄m dentes: ergo albus. Sed est fallacia a s̄m quid ad simplicit̄ Alia est determinatio tm̄ contrahens: vt album cōtrahit hominem ad standū tm̄ pro hominibus albis. Unde talis determinatio licet faciat suum determinabile sumi pro paucioribꝰ suppositis: nō tamen tollit vel diminuit rōnem eius: s₃ potius ipsam ponit. Bene em̄ sequitur Homo albus: ḡ homo est: z ideo in tali determinatione tenēt p̄dicte cōsequētie ¶ Ulterius agit auctor de toto in loco z in tempore. Est aūt totum in loco dictio comprehendēs omnem locū aduerbialiter: vt vbiq̄ nusq̄. Pars in loco est dictio comprehendens vnum solum locum aduerbialiter: vt hic vel ibi. Loc⁹ a toto in loco est habitudo ip̄ius ad suam p̄tem: z tenet constructiue z destru/

ctiue. Constructiue sic. deus est vbiq3: ergo de⁹ est hic. Destructiue sic: Cesar est nusq3.g nō est hic. Locus ꝓo a pte in loco est habitudo ipsius ad suū totum. Tenet destructiue sic Cesar nō est hic: ergo nō vbiq3:ergo non est vbiq3.

¶ Totū in tpe est dictio cōprehēdēs omne temp⁹ aduerbialiter: vt semper ⁊ nunq3: Pars in tpe est dictio cōprehen/dens aliquod tempus aduerbialiter: vt nunc:heri:cras:aliquando. Et sumunt argumenta in istis sicut in toto in loco. possunt aūt totū in loco ⁊ totū in tpe re duci ad totum in quantitate:cū vbiq3 ⁊ nusq3 semp ⁊ nunq3 sunt signa vniuersa lia vel equiualentia ipis: hic tñ ponunt ad maiorē expressionē. Sunt etiā ⁊ alia tota que possunt reduci ad precedentia sc3 totum copulatum:totum disiunctū totum contentiuum siue virtuale: ⁊ to/tum successiuum. Totū copulatum est qñ duo simul coniungunt per coniun/ctionem copulatiua3: vt sortes currit ⁊ plato disputat: ⁊ potest reduci ad totū integrale. Hic eñ pōt argui sicut ibi: a positione totius ad positionē cuiusl3 partis: ⁊ a destructione ptis ad destru/ctionem totius. Totum disiunctū ē qñ aliqua duo coniungunt p coniunctionē disiunctiuam: vt sortes currit vel plato disputat: ⁊ potest reduci ad totum vni/uersale: arguendo sc3 a destructione to/tius ad destructionē partis: vel a positi one partis ad positionē totius. Totum virtuale vel potestatiuū est qd in se sim plex est nullam habens quantitatē: plu ra tñ continens potentia ⁊ virtute: vt a/nima continet in se vim intellectiuā: sen sitiuam ⁊ vegetatiuā: ⁊ potest reduci ad totum vniuersale arguēdo sc3 a toto ad partem. Destructiue sic: Lapis non ha bet animam: ergo lapis non habet potē tiam vegetatiuam. A parte aūt ad to/tum constructiue sic. Planta habet vim vegetatiuam: ergo habet animā. To/tum successiuū est quod hab3 partes nō simul permanentes. Unde entia suc/cessiua habent suum esse in fieri. Dum enim fiunt sunt: dum ꝓo facta sunt non sunt: vt dies: annus. Permanentia autē sunt in facto esse et non in fieri: sed sunt quando simul sunt. Et reducitur totū successiuum ad totum vniuersale: argu endo a destructione totius ad destructi onem partis: vt non est dies: ergo non est meridies: et a positione partis ad po sitionem totius: vt meridies est: ergo di es est.

De loco a causa.

Causa ē ad cuius esse sequit aliud fm naturam. Postq3 auctor determina/uit de loco a toto: hic consequenter de/terminat de loco a causa. Circa quod pmittit diffinitionem cause in gene/rali: dicens q causa est ad cuius esse se/quitur aliud per natura3. In qua diffi nitione intelligitur ens pro genere: qd est cōmune ad causam ⁊ effectu3. Et po nitur: ad cuius esse sequitur aliud: ad differentiam effectus: qui sequit ad esse cause. Et ponitur: per naturam ad de/notandum q cause ad effectum est prio ritas nature non temporis vel ordinis: sicut vnus homo alium precedit vel se/quit: licet enim aliquando causa sit pri/or tempore suo effectu: non tamen sem/per: vt patet in subiecto ⁊ propria passi/one que simul sunt in generatione ⁊ cor ruptione. Et dicitur hic prius natura: a quo aliud dependet: posterius ꝓo qd dependet ab alio: sicut effectus depen/det a causa cuius esse presupponit.

Sed contra predicta arguit sic. Aliud dicit diuersitatē essen/tialem: cum sit relatiuū diuersitati sub/stantie: sed effectus non sp differt essen/tialiter a sua causa: vt patet de subiecto ⁊ propria passione q̄ sunt idem realiter: g male ponit in diffinitione cause qd ad esse eius sequit aliud sc3 effectus. Item

cā z effectus sunt correlatiua ergo cā nō est prior natura suo effectu. Probatur ꝯsequentia: qꝛ relatiua sunt simul natura. Respondendo ad primū dico ꝙ aliud potest sumi dupliciter: scꝫ stricte et large. Si sumat strictè cum dicat diuersitatē essentialem: tunc inter cām ꝓprie sumptam et effectum erit distinctio essentialis. Large tamē sumendo li aliud ꝓ quacūqꝫ alietate vel distinctiōe nō exigitur realis vel essentialis distinctio inter causam magis extensiue sumptam z eius effectum. Et hoc modo subiectū dicitur causa ꝓprie passionis que ab ipso oritur ¶ Ad secundū dico ꝙ cause et effectus pnt sumi dupliciter. Uno mō ꝓ fundamentis huiusmōi relationū absolute sumptis: z sic causa est prior natura suo effectu: nec sunt correlatiua: Alio modo ꝓ fundamentis accept⁹ sub relationibus: z sic sunt correlatiua et simul natura. ¶ Diuiditur aūt causa in efficientē: materialē: formalē. et finalem cuius diuisionis sufficientia sic pōt haberi: qꝛ cā vel est intrinseca vel est extrinseca Si intrinseca: hoc est dupliciter: qꝛ vel dat esse z sic est forma: vel est in potentia ad esse: z sic est materia. Si extrinseca: vel est prior in intentiōe: et sic est finis. vel est prior in executiōe: z sic est efficiens. Causa efficiens est a quo ꝑmo est motus vt effectus ꝓducat in esse: vt domificator mouet et operat ad hoc vt domus fiat ¶ Circa quod est notandū ꝙ duplex est motus: scꝫ realis: seu ꝓprie dictus z intētionalis seu metaphoricus licet aūt finis ꝑmo moueat motu intentionali efficiens tn̄ mouet ꝑmo motu ꝓprie dicto z reali. Finis em̄ primo venit in mente agentis: sub ratiōe boni appetibilis: Agens aūt sic mouet a fine intētionaliter: mouet vero realiter ꝓducendo formā in materia: z tunc materia huiusmodi formā sustentat ¶ Locus a cā efficiente est habitudo ipius ad suū effectum: z tenet constructiue respectu huiusmodi ꝑdicatoꝝ bonū z malum: vt domificator est bonus ergo domus est bona: vel domificator est malus: ergo domus est mala. Maxima. Cuius causa efficiens est bona: ipm quoqꝫ bonū est. Et debet intelligi de bonitate efficiētis inquantū efficiēs vel artifex: z nō de bonitate morali vel entitatiua. Artifex eī moraliter malus seu peccator potest facere bonā domū. Et similiter debet intelligi de bonitate forme effectus in qn̄tum huiusmōi. Item ad hoc requiritur ꝙ habeat materiā aptā ad forme susceptiōem: z ꝙ recte et ꝑfecte operetur ſm artem. Econuerso aūt pōt argui ab effectu ad causam: vt domus est bona: ergo domificator est vel fuit bonus. Tenet etiā iste locus a positiōe cause ad positionem effectus. Maxima: posita causa efficiente: ponit eius effectus ¶ Ad cuius euidentiā sciendū ꝙ duplex est causa efficiens: scꝫ in actu z in potentia: vt respectu domus domificator est cā efficiens in potentia: sed domificans est cā efficiens in actu: hic aūt intelligit d cau sa z effectu in actu: nō aūt d cā z effectu in potētia. qꝛ vt dicit phs scdo phisico. z qnto metaphisice: causa in actu z effectus in actu simul sunt z nō sunt: nō autem causa z effectus in potētia. Qd est intelligendū ſm Scotū quinto metaphisice nō de fundamentis cause z effectus z absolute. nō em̄ sequit: si fundamentū cause actu existat ꝙ fundamentum effectus existat sed est intelligendū de actuali exñtia fundamentoꝝ z acceptoꝝ sub relatiōibus. Si em̄ fundamētum cause in actu existat actualiter sub relatiōe cause: tūc etiā fundamentū ei⁹ in actu existet actualiter sub relatōe effectus. nō sic de causa in potētia respectu effectus in potentia. Nō em̄ oportet si edificator existat actu ꝙ existat edificabile: de quo plus videbit scdo phicoꝝ.

Item Notandū ꝙ eo modo agens ꝑ motum est in actu effectus est in actu: dum em̄ motus est ipm agēs nō est cā in actu facti esse vsqꝫ ad vltimū instās. Accipiē do th̄ essem̄ respectu c⁹ mouēs ī actu ille

effect⁹ est in actu. s. ipm fieri: qꝛ dū mouet nō est cā in actu nisi ipsi⁹ fieri. Sed in vltimo instanti est causa in actu facti esse: ꝛ tūc effect⁹ ꝛ causa simul sunt ꝛ nō sunt in actu. Vñ si causa est in actu i fieri simul erit effectus in actu in fieri: si ē causa in actu in facto esse erit simul effectus in actu in facto esse.

Notandū insup ꝙ de eodē pōt tractari i diuersis sciētijs sub varijs rōnib⁹: vt de causis tractaṫ in metaphisica inquantū sunt pₐincipia entiū: in phisica inquantū sunt pₐincipia mot⁹ ꝛ rerū naturaliū. In logica ꝟo inquantū ex habitudine cause ad effectū sumiṫ locus dialectic⁹: ꝛ lꝫ effect⁹ sit extra rōnem sue cause: iste tamē loc⁹ non est extrinsecus sed intrinsec⁹: qꝛ ad locū intrinsecum sufficit ꝙ vn⁹ termin⁹ includat alium aliquo mō essendi in: vt dictū est in pₐecedentib⁹. ¶ Materia ē ex qua cū aliquo alıqd fit: qꝛ scꝫ ex materia cū forma fit cōpositū. In qua diffinitione intelligiṫ causa loco generꝫ. Residuū ꝟo poniṫ ad drñam aliarū causarū: ex fine em̄ ꝛ efficiente nō fit totū cōpositū cum ille cause sint extrinsece: ꝛ licet cōpositū fiat ex forma sicut ex causa intrinseca: nō tn̄ eodē mō quo diciṫ fieri ex materia. Fit eī ex materia tanq̄ ex illo qd̄ supponiṫ in omni actione naturali: ꝛ ad qd̄ stat resolutio oīs generatōnis ꝛ corruptōis naturalis. Vñ ly ex dicit habitudinē pₐmi pₐncipij intrīseci via generatiōis. s. ipsi⁹ materie q̄ est in potētia ad formā: que lꝫ sit ens in potentia: est tamen ens positiuū ꝛ reale ꝑm Sco. 32. di. 2. sen. cum sit ꝑ se subiectū generatiōis. Vñ pₐimo de generatione diciṫ ꝙ pₐima materia quā ibi vocat pḣus ꝟle est maxime subiectum generationis et corruptionis.

Circa qd̄ notanduꝫ ꝙ ens in potentia diciṫ dupliciṫ. Vno modo: vt subiectū potentie. Alio mō id ad qd̄ est potentia: exemplū pₐimi: superficies dealbanda. exemplū secundi: albedo generanda. Pₐima potentia dꝛ subiectiua. secunda obiectiua: nec iste potentie sunt eedē. Possunt em̄ separi qd̄ nanq̧ est creabile: puta angel⁹ est in potentia obiectiua non subiectiua. Ad pₐopositum materia diciṫ ens nō in potētia obiectiua sed subiectiua: non obiectiua dico: vt albedo anteq̄ sit qꝛ esset simpliciter nō ens: tn̄ qꝛ ens in potentia obiectiua nō est subiectū transmutatōis: sꝫ termin⁹: sꝫ materia est in potentia subiectiua eo mō quo superficies ē in potentia ad albedinē: ita ꝙ materia est ens receptiuū actus substantialis pₐimo ꝛ act⁹ accidentalis secundario.

Notandū insup ꝙ act⁹ pōt sumi dupliciṫ: vno modo, put distinguiṫ contra potentiā obiectiuā: ꝑm q̄. s. actum ꝛ potentiā totū ens diuidiṫ: ꝛ sic act⁹ nō conuertiṫ cum forma. Scd̄m hoc em̄ om̄e qd̄ est extra cām suam est in actu. Alio mō sumiṫ actus ꝑm qd̄ loquiṫ Arist. 7. meta. ꝑ actu distinguente formali specifico ꝛ recepto: ꝛ sic distinguiṫ contra receptiuū siue potentiam subiectiuam. Materia ergo licꝫ sit ens in actu entitatiuo qꝛ scꝫ est alıqd extra suam causam: tn̄ distinguiṫ contra actum secundo mō dictū. s. contra actū distinguentē formalē ꝛ specificam: ꝛ ita describiṫ per ens in potentia qꝛ maxime est receptiuum actus.

Item notandū ꝙ lꝫ materia nō possit naturaliter esse sine forma: bñ tn̄ pōt eē supernaturaliter seu ꝑ diuinā potentiam absq̧ cōtradictione ꝑm Sco. vbi supra Qd̄ sic ꝓbaṫ. Absolutū distinctū ꝛ pₐius alio absoluto pōt esse sine ꝯtradictione sine ipso: materia est absolutū distinctum ꝛ pₐior forma quacunq̧ substantiali vel accidentali: ergo potest esse sine alio absoluto. Maior ē nota: ꝛ minor patet: ꝙ em̄ materia sit quid absolutū patet qꝛ facit compositionē realē ꝛ absolutam: ꝙ etiā sit pₐior forma saltem ordine nature patet: qꝛ est receptiua forme ꝛ fundamentū eius: de quo magis videbi

tur primo phisicorum ¶ Item notandum q̄ materia potest sumi dupliciter vno modo p̄ prima materia de qua dictum est: que est subiectū generatiōis et corruptiōis: z de se nō includit formam Alio modo pōt sumi magis large pro omni illo quod cōcurrit ad compositionem alterius: z habet ratiōem potentialis z p̄fectibilis: z sic reperitur materia tam in rebus naturalibus q̄ꝫ artificialibus: tam corporalibus q̄ꝫ spiritualibus z sic genus habet ratiōem materie: z illa que sunt in genere hoc modo habēt materiā: q̄z includūt realitatē generis que est potentialis et p̄fectibilis p̄ realitatē differentie: vt dictū est in p̄cedentibus: Sic etiā materia informata forma imperfectiori que ordinat̄ ad determinatam formam dicit̄ materia respectu forme p̄fectioris: respectu cuius est in potētia: z pōt dici materia secūda. Hoc etiā modo materia informata vltima et cōpletiua forma pōt dici materia secūda forme accidentalis cuius est receptiua: z ad quā est in potētia: sicut ferrū est in potentia ad formā cultelli: z hoc modo sumit̄ materia in p̄posito. Hec aūt ē duplex: q̄z quedā est p̄manēs: que sc̄z remanet in suo effectu sub p̄pria forma: sicut lignum remanet sub p̄pria forma in forma statue. Alia est que nō remanet sub p̄pria forma: sed de vna forma trāsit ad aliam: vt farina et aqua in pane: fenū et filix in vitro. ¶ Locus a causa materiali est habitudo ipsius ad suū effectum z tenet affirmatiue de esse ad posse in q̄libet materia tā p̄manente q̄ꝫ transeunte: vt ferrū est: ergo arma ferrea pñt esse farina z aqua sunt. ergo panis pōt esse. Maxima: posita cā materiali pōt poni eius effectus. Cum eñ ipsa sit in potentia respectu sui effectus ipsa posita pōt effectus eius poni q̄ntum est ex p̄te eius Et hoc modo pōt argui nō solū a materia ex qua: sed etiam a materia in qua cuiusmodi est subiectū respectu accidētis: vel a materia circa quā: vt est subiectū vel obiectū respectu sciencie vel habitus: vt corpus est: ergo albū pōt esse: vel scibile est: ergo sciencia pōt esse. Ab effectu aūt materie p̄manentis ad ipsam arguit̄ ab esse effectus ad esse cause. Maxima. Posita effectu cause materialis p̄manentis ponit̄ z materia p̄manēs. Ab effectu vero materie transeūtis ad suā cām arguit̄ ab esse ad fuisse vt panis est ergo farina et aqua fuerūt. Nō aūt arguitur ab esse effectus ad esse talis materie: q̄z materia transiens nō remanet in suo effectu quantū ad suā formā.

Contra predicta arguitur sic: nō sequit̄. Ligna z lapides sunt: ergo domus potest esse posito q̄ non sit edificator. Item non sequit̄: Cultellus est: ergo ferrū est. q̄z cultellus potest fieri ex ligno vel alio metallo: ergo locus ab effectu cause materialis p̄manentis nō tenet affirmatiue Respondendo ad p̄mū dico q̄ ad esse cause materialis nō sequit̄ possibilitas effectus respectu omniū causaꝝ eius. sed bñ sequit̄ possibilitas effectus quantū est ex p̄te materie. Ad sc̄dm dico q̄ ibi non arguit̄ ab effectu cause materialis ad suā causam. q̄z cultellus ligneus nō est effectus ferri sꝫ bñ sequit̄: cultell⁹ ferreus est ḡ ferrū est ¶ Forma est q̄ dat esse rei et eā p̄seruat in esse: q̄z via generationis forma sequitur materiā: ideo post locū a cā materiali ait auctor de loco a cā formali diffiniendo ipam formā: in q̄ diffinitiōe subintelligit̄ causa loco generis. Et ponitur: que dat esse rei ad differentiā materie: q̄ licꝫ sit principiū intrinsecū cōpositi: nō tamen dat sibi esse specificum sed forma vt dictū est: que si sit forma substātialis dat esse substātiale: z si sit accītalis dat esse accītale. Ponit̄ aūt z p̄seruat eā in esse ad differentiā cause efficientis et finalis: que q̄nq̄ requirit̄ tm̄ ad fieri illius rei z nō quantū ad esse. sed forma sp̄ requirit̄ ad esse rei. Et licet prima causa det esse omni creature z eam in esse cōseruet: hoc est extrinsece z effectiue: non intrinsece et formaliter: sicut hic sumit̄.

¶ Locus a cā formali est habitudo ipsi/us ad suū effectū. ꝛ tenet constructiue a cā ad effectū: ꝛ econuerso: ab effectu ad cām. vt albedo est: ergo albū est. Maxi/ma Posita causa formali ponit̄ ei⁹ effe/ctus: ꝛ ecōuerso. Destructiue sic: Albe/do nō est: ergo album nō est. Maxima. Remota cā formali remouet̄ ei⁹ effect⁹ ꝛ ecōuerso. ¶ Et notādū ꝙ iste maxime sunt ꝟe nō de fundamētis absolute ɔsi/deratis sed de fundamētis acceptis sub relatōibus. Et ideo de aīa sepata a cor/pore nō sequit̄: anima est: ergo homo est qꝛ tūc aīa nō stat sub relatiōe cause for/malis. Hoc idē pꝫ in forma accidenta/li: ꝟtute em̄ diuina ꝓposset eē albedo sine subiecto ꝛ tūc nō sequit̄: albedo est: ergo albū est. qꝛ tūc albedo nō eēt causa for/malis in actu.

¶ Finis est cuius gratia aliquid fit: qꝛ finis est vltimus in executiōe: ideo de cā finali p⁹ ceteras causas determinat auc. ꝓmo ipam diffiniēs. ¶ Circa quod sciē/dum ꝙ finis dupliciter accipit̄: vno mō ꝓ respectu duratōis: vt mors qñq3 dici/tur finis hoīs: ꝛ terminus pestis dicit̄ fi/nis eius. Et sic nō sumit̄ in ꝓposito. hoc em̄ mō finis non habet rationem cause. Alio mō sumit̄ finis ꝓ illo quod mouet efficiens ad agendum: seu ad quod eius opatio ordinat̄: ꝛ hoc mō finis est causa ꝛ sic sumit̄ in ꝓposito. Mediū aūt ordi/natū ad talē finem assequendū est effe/ctus eius: sicut ꝟtus ordinat̄ ad beati/tudinē. Loc⁹ a causa formali ē habitu/do ei⁹ ad suū effectū: ꝛ tenet affirmatiue respectu hoꝝ ꝑdicatoꝝ bonū ꝛ malū: ar/guendo a causa ad effectū ꝛ ecōuerso: vt beatitudo est bona: ergo ꝟtus est bona occidere hoiem est malū: ergo gladiū fa/bricare ad hoc est malū. Maxima cuius finis bonus est: ipm quoq3 bonū est ꝛ cu/ius finis malus est: ipm quoq3 malū est ¶ Contra hoc arguit̄ sic: non sequitur: Dare elemosinā est bonum: ergo furari ꝑpter hoc est bonū: qꝛ teste apl'o: nō sūt facienda mala vt eueniant bona. licet ꝗ finis sit bonus: tamen quod ad ipm or/dinatur non est bonum. Respondeo ꝙ illa maxima est intelligenda de illo qđ ordinatur ad bonū finem ꝫm dictamen seu iudiciū recte ratiōis cuiusmodi non est furari ꝑpter elemosinā tribuendam Hoc em̄ nō ꝓuenit a dictamine recte ra/tionis sed erronee.

De loco a generatione

Generatio est ꝛc.

Postq̄ auctor determinauit de loco a cā ꝛ effectu: hic ɔse/quēter determinat de loco a generatiōe et corruptiōe: ꝛ ꝓmo diffinit generatio/nem di. ꝙ generatio est ꝓgressio de non esse ad esse. ¶ Circa quod notandū ꝙ ge/neratio hic nō sumit̄ stricte pro genera/tione forme substantialis: sed sumit̄ lar/ge ꝓ acquisitione cuiuscūq3 forme: siue substātialis que dicit̄ generatio simpli/citer siue accidentalis que dicit̄ genera/tio ꝫm quid. ¶ Locus a generatōe est ha/bitudo generatiōis ad genitū: ꝛ ecōuer/so a genito ad generatiōem respectu ho/rum ꝑdicatoꝝ bonū ꝛ malū: vt genera/tio domus est bona: ꝗ domus est bona. Generatio furis ē mala: ꝗ fur est malus Maxi. Cui⁹ generatio ē bona: ipm ꝗꝫ bonū est. ꝛ cui⁹ gñatio est mala: ipm ꝗꝫ malū est: Cui⁹ rō est: qꝛ gñatio ꝛ genitū dicūt vnū ꝛ idē eē. ꝫ gñatio imptat ipm eē in fieri: qꝛ ꝫm cōmētatorē: mot⁹ est for/ma fluēs seu in fieri: genitū ꝟo in eē ꝑfe/cto ꝛ cōplecto. ꝛ iō si gñatio ē bona boni/tate q̄ est ex pte ipius geniti ad qđ ter/minat̄ opꝫ genitū eē bonū: ꝛ ecouerso si genitū sit bonū: gñatio erit bōa: ꝛ si sit malū: gñatio erit mala ¶ Corruptio est ꝓgressus ab eē ad nō eē. Et capit̄ hic ꝓ/gressus ꝓ mutatōe in cōi q̄ d̄r dependen/tiā cuiuscq3 forme siue substātialis siue accn̄talis. Locus a corruptōe ē habitu/do corruptōis ad corruptū ¶ Circa qđ notandū ꝙ nō esse rei est oppositū ipius eē rei: ꝛ iō corruptio q̄ eēntialit̄ imptat nō esse rei est quodāmodo opposita rei q̄ corrūpit̄. Nō sic gñatio opponit̄ rei que generatur: sed generatio ꝛ genitū dicūt

vnum ⁊ idem esse rei: vt premissum est: ⁊ inde est q̄ arguitur respectu diuersorum p̄dicatorum a corruptiõe ad corruptū: ⁊ econuerso: sed in loco a generatiõe arguitur respectu eiusdem p̄dicati. Vn̄ sic arguitur in loco a corruptione. Corruptio antixp̄i est bona: ergo antichristus est malus. Maxima. Cui⁹ corruptio est bona: ip̄m quoq̄ malū est. Vel sic. Corruptio domus est mala: ergo dom⁹ est bona. Maxima Cui⁹ corruptio est mala: ip̄m quoq̄ bonū est. Rō boꝝ patz: q: corruptio dicit non esse rei: non esse autem boni est malum: ⁊ non esse mali est bonum. Similiter tenet loc⁹ a corrupto ad corruptionem formando eodē modo argumenta: ⁊ maximas transponēdo terminos tantū. ¶ Sz contra predicta arguitur sic: nō sequitur: Latro est malus: ergo generatio eius est mala: q: pōt stare q̄ habuerit p̄fectā generationē: ergo nō tenet locus a generato ad generationē. Item nō sequitur Corruptio christi fuit bona: ergo christus fuit malus: ergo locus a corruptiõe ad corruptū nō semper tenet. Respondeo ad primum q̄ accipiendo malum vniformiter in generatiõe ⁊ generato: bene sequitur: vt si latro sit malus in esse moris sequitur q̄ generatio eius inquantum hmōi: siue inquantu₃ latro fuerit mala. Et sic debent sumi bonū ⁊ malū ad hoc vt huiusmodi loci valeant: argumentū aūt procedit de generatione latronis in esse nature. ¶ Et si arguatur q̄ generatio naturalis latronis fuerit p̄fecta et bona in esse moris: q: potuit generari a castis ⁊ sanctis parentib⁹. R̄ndeo q̄ talis nō generatur a sanctis parentib⁹ inquantum latro: sed inquantū animal vel homo. ¶ Ad secundum dico q̄ licet corruptio xp̄i fuerit bona p̄ accn̄s siue quo ad nos: nō tn̄ fuit bona s̄m se: ⁊ inq̄ntū destructiua xp̄i: ideo nō fuit bona in rõne corruptiõis ⁊ p̄ditiõis ad corruptū. In istis aūt locis d₃ argui de bonitate ⁊ malicia q̄ cōueniūt p̄ se corruptioni ⁊ cōrrupto.

De loco ab vsibus.

Terti⁹ declarat auctor de loco ab vsib⁹. Et primo diffinit quid sit vsus dicens: q̄ vsus ē opatio siue exercitiū rei. Est nāq̄ vsus opatio qua vtimur aliq̄ re: vt secare est opatio qua vtimur securi vt instrumento: ⁊ eq̄tare est opatio qua vtimur equo Securis aūt seu equus dr̄ res vsitata. Locus ab vsibus est habitudo vsus ad vsitatū: ⁊ tenet affirmatiue respectu borū p̄dicatorum bonū ⁊ malū: vt secare ē bonū: ergo securis est bona. Occidere ē malū: ergo occisor est malus. Maxima. Cui⁹ vsus bon⁹ est: ip̄m quoq̄ bonū est: ⁊ cui⁹ vsus malus est ipsum q̄z malū est. Qd̄ nō est intelligendū de bonitate vel malicia simpliciter: sed p̄ cōpationē ad ipsum vsum: ⁊ econuerso pōt argui de vsitato ad ip̄m vsum. Sed cōtra p̄dicta arguitur sic. Nō sequitur: vsus legū est malus ergo leges sunt male: q: añs pōt esse verū ⁊ cōsequens falsum. Potest em̄ aliq̄s male vti legib⁹: vt puertendo iusticiam ⁊ opprimendo paupes. Item pōt aliq̄s male vti pane: vt si vtatur pane ad prurīendum ⁊ tn̄ nō sequitur q̄ panis sit malus. Item videtur q̄ iste loc⁹ non differat a loco cause finalis: q: finis est illud ad qđ res ordinatur: sed vsus est hmōi respectu rei vsitate: vt equus ordinatur ad equitādum: ergo locus ab vsibus ⁊ loc⁹ a causa finali erunt idem. Respōdēdo ad primū dico q̄ vsus ad quē sunt leges ordinate est bonus: sicut ⁊ ipse leges. Sunt em̄ ordinate ad pacem ⁊ iusticiā conseruandam. Si ꝓo aliquis vtatur ipsis peruerse non vtitur ipsis ad illud ad quod sunt institute. vnde talis magis dicitur abuti legibus q̄₃ vti. Ad aliud idem dicendum est de vsu panis. Ad aliud dico q̄ licet vsus possit habere rōem finis vt dictū est in precedeñ. isti tamen loci sunt distincti formaliter. Non em̄ est inconueniens sup eandē rem diuersos locos fundari s̄m diuersas habitudines ibi consideratas: vñ ipsa operatio s̄m q̄ res vsitata est ad ipsam ordinata poterit fundare locum a causa finali: s̄m ꝓo

ꝙ est per vtentē exercitata fundabit locum ab vsibus.

De loco a communiter accidentalibus.

Einde determinat auctor de loco a cōiter accidentalibus. Talia ꝓo sunt duplicia: que dam eñ aliqñ se cōsequunt̄: aliqñ nō: vt comptus z adulter. Nō eñ omnes com pti sunt adulteri: z ab his nō sumit̄ loc⁹ dialecticus: sed sophisticus. Alia ꝓo sē quoꝶ vnū necessario cōsequit̄ aliū: lꝫ nō econuerso: vt delinquere z penitere: z ab his arguitur affirmatiue a posteriori ad prius: vt penitet: ꝯ deliquit. Maxima. Si cōiter accidentiū posterius inest: et prius infuit. Negatiue aūt arguit̄ a pri ori ad posterius: vt nō deliquit: ꝯ nō pe nitebit. Maxima. Si cōiter accidenti um prius non inest: nec posterius. ¶ Cō tra hoc sic arguit̄: christus nō deliquit z tamen penituit: cū ptā nostra in corpe suo portauit sup lignū. Penitere eñ est penā tenere: ꝯ in his nō valet argumen tum negatiue. Itez deū penituit homi nem fecisse: vt habet̄ in li. Gen. z tamen deus non deliquit: ꝯ in his nonvalet ar gumentū: a posteriori affirmatiue. Re spondeo ad argumenta. Ad primū di co ꝙ licet christus penā peccatoꝝ nfo rū portauerit: nō tñ penituit ꝓprie loqn do. Penitentia eñ ꝓprie est dolor volū tarie assumptus ꝓ peccato a se cōmisso. Dicit̄ tñ aliquis penitentiā agere ꝓ de licto alterius extenso nomie penitentie Ad secundū dico ꝙ ibi est locutio meta phorica. Dicimus eñ deum penituisse q: ad modū penitentis se habuit delen do opus qđ fecerat.

De locis extrinsecis

Equit̄ de locis extrinsecis ꝛc. Postꝙ̄ auctor determinauit in precedentibꝰ de locis intrin secis: hic cōsequenter determinat de lo cis extrinsecis. Est aūt locus extrinsec⁹ qñ termin⁹ inferens est extra essentiam termini illati. Et diuidit̄ ꝯ locū ab op positis a maiori: a minori: a sili: a ꝓpor tione: a transumptione: ab auctoritate. Locus ab oppositis est habitudo vnius oppositoꝝ ad reliquum. Et diuidit̄ ꝯm quattuor species oppōnis .s. oppositio nem relatiuā: cōtrariā: ꝓuatā: z cōtra dictoriā: de quibꝰ nota ea q̄ dicta sunt in post ꝓdicamentis. Circa relatiue oppo sita sciendū ꝙ ali⁹ est locus a relatiuis alius a relatiue oppositis. Loc⁹ a rela tiuis attendit̄ ꝯm habitudinē correla tiuoꝝ adinuicem: q: videlꝫ posita se po nunt: z perempta se perimūt: vt dictum est in ꝓdicamēto ad aliqđ: vt si pater est filius est: si pater nō est: fili⁹ nō est: z ecō uerso. Locus ꝓo a relatiue oppositis at tendit̄ ꝯm repugnantiā quā habēt ad eē in eodem respectu eiusdē: vt si sortes est pater platonis: sequit̄ ꝙ nō est filius ei⁹. Maxima. Posito vno relatiue opposi toꝝ in vno subiecto ab eodem remouet̄ reliquū: Uñ relatiue opposita se exclu dunt mutuo respectu eiusdem.

Sed cōtra predicta ar

guit̄ sic: añs z ꝯñs sunt relatiua inter se: cū in omni loco sit habitudo termini in ferentis ad terminū illatū: ꝯ ōis loc⁹ est a relatiuis. Nō ꝯ debet locus iste distin gui ab alijs locis. Item nō sequit̄: sortes est pater hominis: ꝯ nō est filius homīs: z tamen arguit̄ ibi a relatiue oppositis. Rñdeo ad primū: ꝙ licet in omi loco sit habitudo termini inferentis ad termi nū illatū: nō tñ termini substrati sūt eēn tialiter relatiui: qđ requirit̄ ad istuꝫ lo cum ¶ Ad secundū dico ꝙ ibi nō argui tur a relatiue oppositis: q: sortes nō di citur pater z filius respectu eiusdeꝫ: sed respectu diuersorum.

Contrarioꝝ quedam

sunt mediata: z quedā imediata. Con traria mediata sūt illa inter q̄ cadit ali qua forma media eiusdē generis q̄ par ticipat vtrūq extremū: vt albū z nigrū inter q̄ cadūt rubeū: viride: croceū z alij medij colores. Immediata autē dicunt̄ illa q̄ nō cadit mediū ꝯm formam: hñ tñ

cadit mediū ſm ſubiectū: qđ ē mediū p abnegationē vtriuſqʒ: vt ſanū ꝛ egruʒ lignū em̄ nec eſt ſanū nec egrū. Loc⁹ a cōtrarijs eſt habitudo vni⁹ cōtrarioꝛuʒ ad reliquū: ꝛ tenet affirmatiue .ſ. a poſitiōe vni⁹ ad remotionē alterius: tam in cōtrarijs mediatis ꝙ̄ immediatis: vt ſoꝛtes eſt alb⁹: ğ nō eſt niger: ſoꝛtes eſt ſan⁹ ğ non eſt eger. Maxima. poſito vno cōtrarioꝝ in aliquo ſubiecto: ab eodem remouet̃ reliquū: qđ patet: qꝛ ꝯtraria ſūt foꝛme maxime diſtantes que viciſſim in ſunt: ꝛ mutuo ſe expellunt: vt patuit in poſtpꝛedicamentis. In ꝯtrarijs aūt immediatis tenet deſtructiue: ſcʒ a negatione vni⁹ de aliquo ſubiecto ad poſitiōeʒ alteri⁹: vt ſoꝛtes non eſt ſan⁹: ğ eſt eger. Maxima. Remoto vno cōtrarioꝝ immediatoꝝ ponit̃ reliquū. Ad hoc auteʒ duo requirunt̃: pꝛimo ꝯſtantia ſubiecti ꝙ vicʒ ſubiectū ſit in reꝝ natura. Et iō nō ſequit̃: antichꝛiſt⁹ nō eſt ſan⁹: ğ ē eger Secūdo requirit̃ ꝙ arguat̃ reſpectu ſb̃iecti determinati. qđ vicʒ ſit aptū recipere binōl cōtraria. ꝛ iō nō ſequit̃: lignū nō eſt ſanum: ğ eſt egrum. qꝛ lignū non eſt ſubiectū aptum natū ad ſuſceptionē ſanitatis vel egritudinis. ¶ Sed cōtra pꝛedicta arguit̃ de ſcuto cui⁹ medietas eſt alba: ꝛ medietas nigra: qꝛ nō ſequit̃: hoc ſcutū eſt albū: ergo nō eſt nigrū: ergo locus a contrarijs nō tenet affirmatiue. Rñdeo ꝙ añs eſt falſum: qꝛ tale ſcutum nō eſt ſimplicit̃ albū nec ſimplicit̃ nigrū: ſed tm̄ ſm quid.

¶ Deinde determinat auctoꝛ de priuatiue oppoſitis quoꝝ vnū dicit negatiōnē act⁹ in ſb̃iecto apto ad talē foꝛmā. ¶ Circa qđ notandū: ꝙ duplex eſt ꝑuatio: qđā ꝑfecta: alia imꝑfecta. Priuatio ꝑfecta ſiue ꝓpꝛie ſumpta ē ꝙ̄ priuat habitum ſeu foꝛmā: ꝛ tollit pꝛincipium ꝓximū eius: ut cecitas que priuat viſum: ꝛ tollit debitā diſpōem oculi ad videndū. De iſta intelligit̃ dictū ariſt. in pꝛedicamentis ꝙ a priuatiōe in habitū impoſſibilis eſt regreſſus. Alia ē priuatio magis large ſumpta. que licet priuet habitū: nō tamen ei⁹ pꝛincipiū coꝛrumpit vt quies eſt priuatio mot⁹: ꝛ tenebꝛa eſt priuatio lucis: ꝛ ignoꝛantia ſcientie. Et ab hac bene eſt poſſibile regreſſus ad habitū ſeu foꝛmā quā priuat. ¶ Locus a priuatiue oppoſitis eſt habitudo priuatiōis ad habitū: ꝛ ecōuerſo. ꝛ tenet affirmatiue: ſcʒ a poſitiōe vnius ad negatiōnem alteri⁹: vt ſoꝛtes eſt vidēs: ergo nō eſt cecus: vel eſt cecus. ergo nō eſt vidēs Maxima: Poſito vno priuatiue oppoſitoꝛum remouet̃ reliquum. Negatiue ꝟo nō tenet niſi cum cōſtātia ſubiecti et tpe determinato a natura. Vñ nō ſequitur Antichꝛiſtus nō eſt vidēs: ergo ē cecus: qꝛ antichꝛiſtus nōdū eſt. Item non ſequit̃: Catul⁹ ante nonū diem nō eſt videns: ğ eſt cec⁹: qꝛ nō habet tēpus determinatū a natura ad videndū. Item nō ſequit̃. Lapis nō eſt vidēs: ergo eſt cec⁹. qꝛ cecitas dicit caretiā viſus in ſubiecto apto nato cuiuſmodi nō eſt lapis. Non valet etiā argumētū a negatiōe act⁹ ad poſitionē ꝑuatiōis qñ ꝑuatio dicit non ſolū negationē actus: ſed etiā coꝛruptionem pꝛincipij ipſius: ꝛ ideo de illo ꝗ doꝛmit vel claudit oculos nō ſequit̃: iſte nō videt actu: ergo eſt cecus.

¶ Conſequenter auctoꝛ agit de contradictione ipſam diffiniendo ſic: Contradictio eſt oppoſitio: cuius ſm ſe non eſt dare medium.

Circa qđ notanduʒ ꝙ carere medio aliter cōuenit cōtrarijs immediatis vel priuatiue oppoſitis aliter cōtradictoꝛijs. Cōtraria imediata licʒ nō habeāt mediū ſm ſe ſiue ſm foꝛmam habēt tn̄ mediū per accidēs ſiue ſm ſubiectū: vt lapis nec ē ſanus nec eger. Cōtradictoꝛia ꝟo nullo modo habet medium. ꝓbat̃: quia qñ aliqđ ꝑ ſe ineſt alicui: eius oppoſitū ſibi nō cōuenit: nec per ſe nec per accidēs. Sed carere medio ineſt cōtradictioni per ſe: vt patet ex eius diffinitione: ergo nullo modo ſibi cōuenit habere mediū. Eſt aūt duplex cōtradictio: ſcilicet ꝓpoſitionū ꝛ terminoꝝ. De

prima dictum est in primo tractatu: de secunda pro dictum est in postpdicamétis. Terminus enim sumptus cum negatione: et sumptus sine negatióe cótradicunt: vt homo et non homo. Unde de quolibet verú est dicere q est homo: vel nó homo: vt ibi fuit declaratum.

¶ Locus a cótradictorijs est habitudo vnius contradictorij ad reliquum: et potest sumi fm vtranqz contradictionem. Sed in contradictione propositionum debet argui respectu horum predicatorum verum et falsum: vt sortem currere est verum: ergo sortem non currere est falsum. Maxima: Si vnum contradictoriorum est verum: reliquum est falsú In contradictione pro terminorum debet argui ab affirmatione vnius ad negationem alterius: vt sortes est homo: ergo sortes non est non homo. ¶ Et notandum q Aristoteles scdo topicorum ponit duas consequentias circa opposita: quarumvna dicitur consequétia ecótrario: alia pro consequentia in proposito. Consequentia econtrario est quando ex opposito consequétis infertur oppositum antecedentis: vt si est homo: est animal: sed non est animal: ergo non est homo. Consequentia autem in proposito est ex qua ex eo q aliquod predicatú affirmatur de aliquo subiecto oppositum predicati affirmatur de opposito subiecti: vt iusticia est virt^9: ergo iniusticia est vicium. Si ení oppositú in opposito: et propositum in proposito: hoc est: si oppositum vicij insit opposito iniusticie vicium inerit iniusticie.

Sed cótra hoc arguit

et videtur q inter cótradictoria sit medium: q2 ibi est contradictio media: ꝙ zc. Rñdeo q licet inter contradictoria sit contradictio vel relatio rationis media et licet sit ibi medium fm ratióem nó tamen fm rem. Ipsa etiam relatio rónis non sic mediat inter cótradictoria quin de illa dicatur altera pars contradictionis: et non ambe partes simul ut cú ens vel non ens.

¶ Ulterius determinat auctor de loco a disparatis. Sunt aút disparata illa que sic habent rationes separatas q de inuicem nó possunt verificari: vt homo et asinus: quantitas et albedo: licet autem talia possent reduci ad aliquá oppositionú predicatorú sub nulla tamen earum per se et formaliter includunt.

¶ Locus a disperatis est habitudo vnius disperatorum ad reliquú: et tenet affirmatiue vt Sortes est homo: ergo nó est asinus. Maxima. De quocúqz dicitur vnum disperatorum: ab eo remouetur reliquú. Nó tenet autem negatiue: nó enim sequitur non est homo: ergo est asin^9. Accidentia etiam in concreto cum de seinuicem verificentur nó sunt disperata: vt album est quantú: sed bñ in abstracto. Albedo ení non est quantitas.

¶ Deinde determinat auctor de loco a maiori. Est autem maius illud qd supponitur alteri in potentia vel virtute. minus pro qd supponitur ei.

¶ Locus a maiori est habitudo maioris ad minus: et tenet negatiue: vt si rex non potest debellare castrum: ergo nec miles. Maxima. Si illud quod magis videtur inesse et nó inest: nec illud quod minus.

¶ Locus a minori est habitudo minoris ad maius: et tenet cóstructiue: vt miles potest debellare castrum: ergo et rex Maxima. Si illud qd minus videtur inesse inest: et illud qd magis.

Sed cótra húc locú arguitur

sic. Episcop^9 nó potest ducere vxorem: ergo nec rusticus: et tamen arguitur a maiori ad minus negatiue. Respondeo q licet episcopus sit maioris potestatis ꝙ rusticus: tamen illud predicatum ducere vxorem nó magis videtur inesse episcopo ꝙ rustico: immo sibi repugnat. In hoc aút loco nó debet argui a maiori ad minus absolute: sed debet argui respectu predicati: qd magis videtur inesse vni ꝙ alteri.

¶ Consequenter determinat auctor de loco a simili. Locus a simili est habitudo vni⁹ similis ad reliquũ: et tenet affirmatiue et negatiue. Affirmatiue sic. Sicut risibile inest hoi: ita hinnibile equo sed risibile est pprium hominis: ergo hinnibile equi. Maxima. Si vnũ similiũ inest: et reliquũ: vel de similib⁹ idem est iudicium. Negatiue sic. Sicut risibile est hominis ita hinnibile equi: sed risibile nõ est accñs hominis: ergo nec hinnibile equi Maxima. Si vnũ similiũ nõ inest: nec reliquũ. Et debet argui p hunc locũ de similib⁹ inquantũ sunt similia: et non inquantũ sunt dissimilia. Sed contra arguit sic. In loco dialectico inferens debet esse notius illato: sed vnũ simile nõ est notius altero: ergo locus a simili nõ est locus dialecticus. maior est nota: minor pbat: quia similia sunt relatiua q̃ sũt simul natura. Rñdeo q simile põt capi dupliciter: vel formaliter p relatiõe similitudinis: vel fundamentaliter. Primo modo vnũ simile nõ est notius altero: quia similia sunt relatiua equiparantie. Secundo mõ vnũ est notius inesse alicui subiecto q̃ aliud alteri: sicut noti⁹ est risibile inesse homini q̃ hinnibile equo: et hoc mõ sumit locus a simili: sed p fundamento qd denominat a relatiõe similitudinis. Primo aũt nõ arguendo a simili fm relationẽ similitudinis est locus a relatiuis: vt sortes ẽ similis platoni: ergo plato est similis sorti.

¶ Insup determinat auctor de loco a proportione di. q pportio est rerũ differẽtiũ simul habitudo. ¶ Circa qd notandum q pportio pprie est habitudo vni⁹ quantitatis ad aliã: et hec est duplex. s. equalitatis: cũ scz numer⁹ equalis comparat nũero eq̃li: vt duo ad duo. Alia ẽ pportio inequalitatis: cũ scz numeri sũt inequales. Vñ aliqñ numer⁹ maior cõtinet minorẽ bis: vt se habent quattuor ad duo: et sic est pportio dupla: aliqñ cõtinet ipm ter: vt sex ad duo: et sic ẽ pportio tripla. aliqñ vo quater: et sic est pportio quadrupla: et sic in infinitũ. aliqñ vo numerus maior cõtinet totũ minorẽ numerũ et aliquã ptem ei⁹: et hoc fit multis modis. Si eñ totũ cõtineat et mediam ptẽ eius dr pportio sexquialtera. vt tria ad duo. Si aũt cõtineat totũ et tertiam ptẽ eius dr sexquitertia. sic quattuor ad tria. Si vo totũ et quartã ptem cõtineat dr sexquiquarta: vt quinq ad quattuor: et sic deinceps: deiceps. de quo ampli⁹ al's videbit. Proportio aũt fundat sup pportiones: est eñ vt dicit Euclides quinto geometrie similitudo pportionũ: et hoc dupliciter: quia vel fm identitatẽ excessus vl' fm idẽtitatẽ pportionis: si sit identitas vl' equalitas excessus dr pportiõabilitas arismetrica: vl' sicut se habent sex ad quattuor: ita octo ad sex. Sicut eñ sex excedũt quattuor in duab⁹ vnitatib⁹: sic octo sex. Si aũt sit equalitas pportiõis: sic dr pportionalitas geometrica: eo q maxime valet ad geometricas mensuras. Geometre eñ fm eandẽ mensurã pportionẽ mensurãt vt sicut sex se habet ad q̃tuor: sic duodecim ad octo. Sicut eñ sex ad quattuor est pportio sexq̃altera: sic duodecim ad octo. Est ergo ibi eq̃litas vl' idẽtitas pportiõis: nõ tamen excessus. pl⁹ eñ. xij. excedit. viij. q̃ sex quattuor. Sicut aũt sumit pportio in numeris: sic suo mõ põt sumi in magnitudinib⁹. ¶ Notãdũ insup q pportio aliqñ sumit a doctorib⁹ p habitudine rerũ eiusdẽ generis que in quadã cõmensuratiõe cõsistit fm quã excessum aliquotiens sumptũ reddit excedens. Proportionalitas vo pro simili habitudine rerũ alteri⁹ generis. Sepe tñ vnũ sumit p reliquo. Unde pportio large põt sumi p quacunq habitudine: vbi etiã est cõuenientia fm analogiã. Locus a pportione est habitudo vnius pportionabiliũ ad reliquũ: vt sicut se habẽt quattuor ad duo: ita sex ad tria: sed quattuor ad duo est pportio dupla: ergo sex ad tria est pportio tripla. Maxima. De pportionabilib⁹ idem est iudiciũ. Et p hũc locũ põt argui a transmutata pportiõe: quia fm Euclidẽ. Si aliq

quantitates ꝓportionabiles fuerunt ꝑmutate, ꝓportionabiles erũt: vt sicut se habent quattuor ad duo: ita sex ad tria igitur comparando primũ ad tertiũ: et secundũ ad quartũ: sic se habẽt quattuor ad sex: sic et ad tria: sed quattuor ad sex ẽ ꝓportio sexquialtera: ergo duo ad tria erit ꝓportio sexqalter a. Differt autẽ locus iste a loco a simili: quia similitudo ꝓprie dicit conuenientiã in qualitate. Et ei sit itũ do rerũ diuersarũ eadẽ qualitas: licet possit extendi ad qualitatẽ essentialẽ. Unde dicit auc. quod in loco a simili accipitur comparatio secundum similitudinẽ inherentiũ. Inherẽtia enim ꝓprie reperitur in accidentalibus: licet large extendatur ad qualitates substãtiales Inter accidentia aũt sensibilior est quantitas: ideo magis percipitur ipsam inherere. ꝓportio autẽ dicit comparatiõe quantitatũ: et large extenditur ad similẽ habitudinem quarũcunque rerũ: vbi etiã nulla est cõuenientia in qualitate eẽntiali vel accidentali: sed tamen secundum analogiam.

¶ Ulterius determinat auctor de loco a transumptiõe. Est aũt duplex transumptio. Quedã est quando vna dictio vel oratio significans vnũ transumitur ad significandũ aliud ꝓpter similitudinẽ in eis reptã: vt ridere quod significat risum per os emittere transumitur ad florẽ: quia vtrunque ẽ gaudio sum: et ista trãsumptio pertinet ad sophisticã. Alia est transũptio quando nomen magis notũ sumitur ꝓ nomine minus noto: vt si ponatur sapiẽs ꝓ philosopho: et ista pertinet ad dialecticã. Locus a transumptiõe est habitudo nominis magis noti ad nomẽ minus notũ: et tenet affirmatiue et negatiue: vt sapiens currit: ergo phs currit. Maxima: Quicquid cõuenit alicui sub nomine magis noto: ꝯuenit ei sub noie minus noto. Et differt locus iste a loco a nominis interpretatiõe: quia ibi accipitur diffinitio nominis: hic autẽ nomẽ magis notũ ꝓ minus noto

¶ Circa quod notandũ quod secundum aliquos iste locus est idẽ cũ loco a nominis interpretatione: quia transumptio et transumptũ eandẽ rẽ importãt: sicut interpretatio et interpretatũ Alij vero sequẽtes auct. distinguũt locũ istũ ab illo: quia in loco a nominis interpretatione sumitur diffinitio nominis que cõuertitur cum interpretato. In hoc aũt loco nomen magis notũ sumitur ꝓ noie minus noto: siue importẽt eandẽ rem cõuertibiliter siue non.

¶ Demũ determinat auctor de loco ab auctoritate. Est aũt auctoritas iudiciũ sapientis vel experti in sua arte: vnde a rei iudicio denotatur locus iste. Locus ab auctoritate est habitudo auctoritatis ad illud quod per eã ꝓbatur: et tenet affirmatiue: vt phi losophus dicit celũ esse volubile: ergo est volubile. Maxima. Cuilibet experto in sua scientia credendũ est. Quod ẽ intelligẽdũ de his que dicuntur ab experto inquantũ expertus. Et ideo nõ sequitur: Arist. dicit mundũ nõ incepisse: ergo mundus nõ incepit. Nõ enim Arist. fuit expertus in omnibus dictis suis. Iste aũt locus nõ tenet negatiue. vnde nõ sequitur: Arist. nõ dicit esse decem orbes celestes: ergo nõ sunt. De hoc dicit frater ochã quod locus ab auctoritate ẽ debilis nisi arguatur ab auctoritate illius qui fallere nec falli põt. Et ideo nõ sequitur: Arist. dicit hoc: ergo est verũ: quia ipse decipi potuit. Nec sequitur: Astrologus dicit sic: ergo ita est: quia quilibet astrologus decipi et decipere potuit. Multi etiã putantur experti qui nõ sunt et licet habeãt memoriã eorum que viderũt vel audierũt: de his tamen certũ iudiciũ non habent. Multi nanque memoria vigẽtes habent iudicium valde debile: veruntamen qui experti cõmuniter reputantur cum reuerentia exhibenda: et dicta eorũ non spernantur nec reprobentur: nec negentur antequã cõstiterit quod sint dissona veritati: sed suspẽsa teneatur sñia: siue sint dicta antiquorum: siue modernorum.

Sequitur de locis medijs etc.

Postque auctor determinauit de locis extrinsecis: hic cõsequenter determinat de locis medijs. Prius aũt auctor determinat de locis extrinsecis que medijs: quia intrinsecum et extrinsecum opponuntur. Opposita autem iuxta se posita magis elucescunt. Quid autem sit locus medius dictum est prius: et diuiditur per locum a coniuga

tis: a casibus: et a diuisione. Coniugata sunt abstractum et concretum. Abstractū vo dicit principale: et concretum dicitur sumptum: qr sumit ab alio: vt album ab albedine. Que dicunt coniugata ppter cōnexionem quā habent adinuicem. Significant em licet alio modo qr cōcretū significat formā cum cadētia siue inherentia ad subiectum: absolutū vo sine tali cadentia. ¶ Loc⁹ a coniugatis tenet affirmatiue vt albedo est color ergo album est coloratum. Maxima: si abstractū dicat de abstracto: et cōcretū de cōcreto et econuerso. ¶ Circa qd notandū q hec nō habet veritatē in cōcretis de genere substantie. Vn nō sequit: homo est animal: g humanitas est animalitas. Item nō tenet iste locus nisi in pdicamentis per se. Unde non sequit: album est quantum: g albedo est quantitas. ¶ Notandū insup q abstractū pōt dupliciter cōsiderari. vno mō vt informat suum subiectū: et dat ei esse: et sic ab abstracto ad concretū est locus a causa formali ad suum effectum. Alio modo inquantū ptim cōuenit cum ipso: et partim differt: et sic sumit ab eis locus a cōiugatis. Casus dicunt cōcretum cū aduerbio: q dicunt casus: qr cadunt ab abstracto: vt bonum et bene a bonitate: licet aūt in cōiugatis vnū cadat ab alio: non tn̄ ambo a tertio. Locus a casib⁹ ē habitudo vnius casuum ad reliquū: vt iustum est bonum: g qd iustum fit bene fit. Maxima. Si concretum asserat de concreto: et aduerbium de aduerbio.

Diuisionu3 alia fit per negationē: vt sortes aut est hō: aut non homo. Alia fit per affirmationē: et hec fit tribus modis per se: et trib⁹ modis p accidens. Primus modus per se est diuisio generis in suas species vel differentias: vt animalium aliud rationale: aliud irrationale. vl animaliū aliud hō: aliud brutum. Secundus est diuisio toti⁹ integralis in suas partes: vt domus alia pars est tectū alia fundamentū et c. Tertius est nominis in significatiōes: vt canis alius latrabilis alius piscis marin⁹ aliud sydus celeste. Et notandū q licet significata accidant voci fm se considerate vt est quedā qualitas: de tertia spēcie qualitatis continent cū p se sub ea in quantum est significatiua.

¶ Diuisio etiā p accidens est triplex: q̄dam em̄ est subiecti in accidētia: vt animaliū: aliud sanum: aliud egrū. Scda ē accidentis in substantia: vt sanorū aliō homo: aliud brutū. Tertia est accidentis in accidētia: vt sanoꝝ aliud est albū: aliud est nigrū. Et dr hec diuisio p accidens: qr membra diuidētia accidunt diuiso: nec per se continent sub eo. Locus a diuisione est habitudo vni⁹ diuidentium ad reliquum. et tenet affirmatiue et negatiue qn diuisio fit p duo mēbra immediata: vt homo est animal rationale vel irrationale: sed est animal rōnale: g nō est irrationale. Sortes est homo vel non homo: sed nō est nō homo: g est hō. Maxima: posito vno cōdiuidentiū immediatoꝝ i aliq subiecto ab eodē remouet reliquū: et remoto vno ponit reliquū. Et hoc h3 veritatē qn̄ vnū diuidentiu3 asserit vel negat de aliquo cōtento sb diuiso. et iō non sequit. Lapis nō est anīal rōnale: ergo est irratiōale: quia lapis nō continetur sub animali. In diuisiōe autem que continet plura membra bn̄ arguit affirmatiue: sed nō tenet negatiue nisi a negatione sufficienti terminorum ad positionem vnius: vt sortes nec ē albus nec rubeus nec viridus: et sic de alijs medijs coloribus: ergo est niger. Et notandū q membra diuidentia alicui⁹ diuisionis possunt dupliciter considerari. Uno mō fm rōnes pprias eorum: et sic sunt opposita vel disperata. Et ab ipis sumit locus extrinsecus. Alio modo cōsiderant inquantum partim conueniūt cum diuiso et partim differunt: et sic faciunt locum a diuisione.

¶ Expliciunt loci dialectici.

Incipiũt fallacie syllogismorũ rc̃.

¶ Postq̃ auctor determinauit in precedẽtibꝫ de syllogismo dialectico: hic cõñter determinat de syllogismo sophistico. Ad cuius euidentiam diuidit syllogismũ in demonstratiuũ dialecticũ ꝛ sophisticũ. Syllogism⁹ demonstratiu⁹ ẽ q̃ ex primis veris est syllogizat⁹: aut ex talibꝫ que ꝑ aliqua prima ꝛ vera principiũ sue cognitiõis sumpserunt. demõstratio eñ aliqñ fit ex ꝑn cipijs simpliciter ꝑimis que ꝯgnoscuntur cognitis terminis ita ꝙ cognitio eorum non dependet ex alijs prioribus: et quo ad hoc syllogism⁹ demonstratiuus dicit̃ esse syllogizatus ex primis verꝭ. aliqñ ꝟo demõstratio fit ex principijs q̃ nõ simpliciter principia respectu aliquorũ sunt tamen cõclusiones respectu ꝑncipiorum primoꝝ: vt dictũ est secundo capitulo de locis dialecticis: ꝛ que ad h̃ dicitur aut ex talibꝫ que per aliq̃ primaꝛ vera principiũ sue cognitiõis sumpserunt Talia eñ lꝫ nõ sint simpliciter ꝑma. tñ euidenter possunt demonstrari ex ꝑmis principijs. ¶ Notandũ aũt ꝙ in demõstratione ꝑpter quid ꝛ potissima diffinitio subiecti est mediũ ad ꝑbandũ passionem de subiecto. Et ideo de tali dic̃ aristo. 1. posterioꝝ ꝙ augentur demonstrationes nõ ꝑ media sed in post assumendo ꝛ in latus. Cũ eñ vni⁹ rei sit tñ vna diffinitio quiditatiua nõ poterit in tali demonstratiõe eadẽ passio ꝑbari de subiecto ꝑ plura media. Et ideo demõstrationes nõ augent̃ seu nõ multiplicãtur ꝑ media: sed in post assumendo bñ multiplicant̃: videlꝫ sumendo sub minori extremitate: vt si arguat̃ sic. Omnis substantia corporea animata sensibil' est cognorabilis. Omne animal est substantia corporea aniata sensibil': ꝫ oẽ aial est egrotabile. Et tũc põt multiplicari hec demonstratio sumendo sub aiali aliq̃d inferi⁹ sic arguendo. Omne anial est egrotabile: oĩs hõ est anial: ꝫ oĩs homo est egrotabilis. Põt etiã multiplicari in latus assumendo vicꝫ plures spẽs cõtentas sub aniali: vt equus est aial: ꝫ equ⁹ est egrotabilis: ꝛ sic de alijs. Per syllogismũ aũt demonstratiuũ generat̃ i nobis sciẽtia. Demonstratio eñ est syllogismus faciens scire. Hoc aũt non intelligit̃ de sciẽtia cõmuniter sumpta: que est apprehensio veritatis qualitercunq̃ se habentis: sed de sciẽtia ꝑprie sumpta que ſm Sco. in ꝑlogo ꝑ. sen. est cognitio certa absq̃ deceptione vl' dubitatione: de cognito necessario causata a causa euidenter ꝑ discursum syllogisticum hoc apparet ex diffinitiõe scire ꝑmo posterioꝝ: vbi dicit ꝙ scire opinamur vnũquodcunq̃ simpliciter ꝛ non sophistico modo q̃d est secundũ accidens cũ causã arbitramur cognoscere ꝑpter quã res ẽ ꝛ qm̃ illi⁹ rei est causa ꝛ nõ est cõtingere aliter se habere: vbi ꝑ illud q̃d dicit̃ ꝛ nõ sophistico modo q̃d est scd̃m accidẽs: excludit̃ omnis incertitudo ꝛ cognitio apparens ꝛ ſm quid. Per hoc aũt ꝙ d̃r arbitramur cognoscere causaꝫ rei designatur noticia euidens principioꝝ. Per h̃ aũt ꝙ dicit̃ ꝛ quoniã illi⁹ est causa denotat̃ applicatio principioꝝ ad cõclusiões ꝑ discursum syllogisticũ. Per hoc aũt ꝙ dicit̃: non cõtingit aliter se habere notatur necessitas ꝯclusionis: vbi est necessaria cõnexio predicati ad subiectũ: ꝛ sic ẽ immutabil' veritaꝫ quantũ ad esse q̃ditatiuũ ꝛ specificũ q̃d abstrahit ab existẽtia que de se est variabilis: ex quo infert ꝑhus ꝙ demonstratio ꝑ quam generatur sciẽtia est ex primis imediatis prioribus notioribus causisq̃ conclusionis Per prima intelligit ꝑncipia que sunt immediata: ꝛ propositiões per se notas non indigentes per aliud probari: que sunt priores natura ꝛ notiores ipsa conclusione cum ꝺependeat ab ipsis.

¶ Syllogismus dialecticus est qui ex probabilibꝫ est syllogizatus. Sũt autẽ probabilia que videntur omnibus aut pluribus aut sapientibus. Aliq̃ nanq̃ apparent vera oĩbꝫ: vt ꝙ oĩs mr̃ dili

git filiũ: aliq̃ ꝓ o ñ oĩbꝫ ſꝫ plꝛibꝫ: vt ꝙ omnis hõ deſiderat ſcire. Alia ꝓ ſapientibus ſolum: vt ꝙ ſol ſit maioꝛ tota terra Per ſyllogiſmũ aũt dialecticũ generaꝛ opinio qua quis adheret alicui parti cõtradictiõis cũ foꝛmidine de oppoſito: ⁊ lꝫ iſte ſyllogiſmꝰ aliqñ ꝓcedat ex neceſſarijs ſicut demonſtratiuis: non tñ ex euidenter notis. ¶ Syllogiſmꝰ ſophiſticꝰ eſt qui apparet eſſe ſyllogiſmꝰ: ⁊ non eſt vel qui eſt ſiyllogiſmꝰ: ſꝫ nõ eſt cõueniẽs rei. In hac diffinitiõe ponunꝛ due ꝑtes Prima eſt ꝙ ſyllogiſmꝰ ſophiſticꝰ apparet eſſe ſyllogiſmus ⁊ nõ eſt. In quo denotaꝛ ſyllogiſmꝰ peccans in foꝛma. Talis em̃ nõ eſt ſyllogiſmꝰ: qꝛ in ipſo nõ ſeruaꝛ foꝛma ſyllogiſtica ẜm debitũ modũ ⁊ figurã: vt homo eſt ſpecies: ſoꝛtes ẽ homo: ergo ſoꝛtes eſt ſpecies Scd̃a ꝑs huius diffinitiõis eſt ꝙ ſyllogiſmꝰ ſophiſticus eſt qui eſt ſyllogiſmꝰ: ſed nõ cõueniens rei. In quo tangiꝛ ſyllogiſmus peccans in materia qñ vicꝫ aliqua ꝑmiſſaꝝ eſt falſa. Talis em̃ lꝫ ſit vere ſyllogiſmꝰ qꝛ in debito mõ ⁊ figura: nõ tñ eſt cõueniens rei: qꝛ nõ ꝓcedit ex ꝓbabilibꝰ realiter ſed tm̃ apparenter: vt om̃is homo eſt ſpecies: ſoꝛtes eſt hõ: ᵹ ſoꝛtes eſt ſpẽs Aliquis ꝓ o ſyllogiſmꝰ peccat in vtroqꝫ videlꝫ tã in materia ꝙ̃ in foꝛma: vt omnis hõ eſt ãĩal: nullũ riſibile eſt hõ: ergo nullũ riſibile eſt ãĩal: ꝙ quidem peccat in materia: qꝛ minoꝛ eſt falſa. ⁊ ĩ foꝛma: qꝛ diſponiꝛ in pꝛima figura: in qua minoꝛi exiſtẽte negatiua nihil ſequitur.

¶ In p̃ſenti igiꝛ tractatu agiꝛ de ſyllogiſmo ſophiſtico quantũ ad eius cõpoſitionem ⁊ ſolutionem qui diciꝛ tractatus fallaciarũ: qꝛ ſophiſta per huiuſmodi ſyllogiſmũ intendit fallere reſpondẽtem. Et eſt iſte tractatꝰ vtilis: qꝛ nõ poteſt malũ euitari niſi cognoſcaꝛ. Per huiuſmodi nanqꝫ tractatũ poteſt ſtudioſus depꝛehendere omnes defectus argumentoꝛũ peccantiũ in foꝛma in quacunqꝫ materia fiant. Diciꝛ etiam de ſyllogiſmis ſophiſticis elenchis: id ẽ apparẽtibus ⁊ non exiſtentibꝫ. Verus em̃ elenchus eſt ſyllogiſmꝰ cõtradictionis ꝯcluſionis. Sophiſta aũt non vere ſed apparenter tm̃ infert contradictionẽ concluſionis reſpondentis. Diciꝛ quoqꝫ ſyllogiſmꝰ ſophiſticus apparens ⁊ non exñs nõ ꝙ ſit non ens ſimplr̃: ſed ꝙ nõ eſt talis qualis apparet eſſe. Apparet em̃ eſſe dialecticus ⁊ nõ eſt: ſicut auricalcum licet ſit aliquod ens exiſtens: non tamen eſt aurum quod apparet commune.

Notandũ inſuper ꝙ licet habitus logice ꝗ docet cõponere ſyllogiſmũ ſophiſticum ⁊ ipſum ſoluere ſit habitus ſcientificus. Sophiſta tñ ẜm philoſophũ non eſt ſciens: qđ eſt intelligendum quantum ad habitũ generatum per ſyllogiſmũ ſophiſticum Per ipſum autem nõ generatur habitꝰ ſcientificus: ſed talis ſyllogiſmꝰ oꝛdinatur ad deceptionem reſpondentis ⁊ apparentem ſcientiam opponentis.

Item Notandũ ꝙ ad ſyllogiſmum ſophiſticũ poteſt reduci ſyllogiſmꝰ falſigraphus: qui ſcꝫ pꝛocedit ex pꝛincipijs alicuius ſcientie male intellectis. exemplum. pꝛincipiũ eſt in geometria: circulus eſt figura plana vnica linea contenta: in cuius medio eſt punctus: a ꝗ om̃es linee ducte ad circumferẽtiã ſunt equales. Si igitur aliquis ab illo puncto ꝗ dicitur centrum circuli ducat duas lineas ad circumferentiã vnam recte ⁊ aliam toꝛtuoſe: ⁊ arguat ſic. Omnes linee ducte a centro circuli ad circumferentiã ſunt equales: linea recta ⁊ curua ſꝛ huiuſmodi: ergo ſũt equales: talis facit ſyllogiſmũ falſigraphũ: ꝓcedendo ex illo pꝛincipio male intellecto. Illud em̃ ꝓncipium intelligiꝛ in lineis rectis: ⁊ ipſe arguit ex vna linea recta et alia curua: quia ꝓ o ſyllogiſmus eſt inſtrumentum diſputationis: ſyllogiſmus quidem demonſtratiuus eſt inſtrumentũ diſputationis. doctrinalis. dialecticꝰ aũt diſputatiõis dialectice temptatiue: ⁊ ſophiſticus diſputatiõis ſophiſtice: ideo auctoꝛ cõuenienter deſcribit diſputatiõꝫ dicẽs

¶Disputatio est actus syllogistic⁹ vni us ad alterū ad propositū ostendendū.

Circa qd̄ notādū: q̄ aliter disputatio est actus syllogisticus siue fact⁹ per syllogismū: ⁊ aliter est actus vnius ad alterū: seu opponentis ⁊ respōdentis. Est enim actus syllogismi vt instrumenti per quod fit disputatio: ⁊ est actus opponentis ⁊ respōdentis: vt efficientis principalis: ⁊ talis actio ordinatur ad propositū ostendendū seu aliquid concludendum sm̄ quattuor fines ad quos ordinat᷑. iuxta cu⁹ quattuor species: que sūt doctrinal᷑: dialectica: tēptatiua ⁊ litigiosa seu sophistica. Disputatio doctrinalis est q̄ ex proprijs principijs alicuius scientie syllogisat. ⁊ nō ex his que videntur respōdēti. Cū em̄ doctrinalis sit generatiua habitus scientifici per syllogismū demonstratiuū: oportet q̄ procedat ex principijs scientie que generatur siue videātur respondenti: siue nō. Vn̄ ipm addiscentem oportet credere magistro docēti. ¶Disputatio dialectica est que ex probabilib⁹ et collectiua contradictionū. Procedit nāq ex probabilib⁹: quia ordinat᷑ ad generandū opinionem que generatur ex probabilib⁹: ⁊ sic est collectiua cōtradictionū: quia ex probabilib⁹ pōt argui ad vtrā partē cōtradictionis: ⁊ licet huiusmodi disputatio nō possit generare opinionē de duobus cōtradictorijs in eodem tempore ⁊ respectu eiusdem: q̄ nullus pōt simul cōtradictoria opinari: bene tamen pōt in diuersis tēporib⁹ ⁊ etiā in eodē tēpore respectu diuersoꝝ. Dicitur etiā collectiua contradictionum: quia pōt causare dubitationē de vtroq contradictorioꝝ licet autem disputatio dialectica ordinet᷑ ad generandū opinionē ex consequenti: tamen ordinatur ad disciplinā vel scientiā ad quā opinio disponit. ¶Disputatio tēptatiua est que ex his q̄ videnf respōdenti syllogisat: ⁊ que necesse est illū scire quoꝝ se simulat habere scientiam. Cū em̄ talis disputatio sit ad habendū experientiā de scientia respōdentis: ⁊ huiusmodi experientia sumatur arguēdo ab his que videnf respōdenti: oportet in hac disputatione procedere ex his que sibi sunt probabilia: siue sint vere probabilia siue apparēter. Ex quo patet q̄ nō solum syllogismus dialecticus: sed etiam sophisticus pōt esse instrumentū disputationis. Et q̄ in qualibet sciētia psupponūtur principia comunia ⁊ ignorantē comunia: necesse est propria ignorare: iō hec disputatio habet fieri ex principijs cōmunibus q̄ necesse est illū scire qui habet aliquā scientiā si etiā examen fiat in proprijs oportet etiam temptandū scire propria. ¶Disputatio sophistica ē que ex apparenter probabilib⁹ syllogisat. Cuius rō ē: q̄ ipa fit ad generandū apparenter sciētiam in opponēte: ⁊ deceptionē in respōdente. Quod habet fieri procedendo ex apparentib⁹: ⁊ ordinat᷑ ad quinq metas: de quib⁹ cōsequenter dicetur. Talis etiam disputatio dicitur litigiosa propter commotionē ad iram ⁊ rixam. ¶Et notādū: q̄ iste quattuor species nō sūt proprie species disputatiōis: sicut nec syllogismus sophisticus peccans in forma est species syllogismi: q̄ rō seu diffinitio syllogismi sibi nō cōuenit: quare nō est proprie syllogismus: sed paralogismus seu apparens syllogismus: Sic etiā diffinitio disputatiōis nō cōuenit disputatiōi sophistice. Dicūtur igitur species large ⁊ modi seu maneries: ⁊ licet nō sint nisi tres species syllogismi sm̄ triplicē materiā syllogismi. Syllogismus em̄ demōstratiuus procedit ex necessarijs ⁊ euidentib⁹. Dialecticus autem ex probabilib⁹. Sophisticus vo ex apparentib⁹: Ponūtur tamē quattuor species disputatiōis iuxta eius quattuor fines. ¶Disputatio em̄ doctrinal᷑ ordinatur ad generandū scientiā: dialectica ad opinionē: tēptatiua ad scientiā expediendā in respondente: ⁊ sophistica ad apparentē scientiā opponentis: ⁊ deceptionē respōdentis: licet autē apparēs scientia sit finis principalis sophiste: sunt tamē alij quinq fines minus principales ordinati ad illum finem. Sophista em̄

nō ducit aliquē ad illos fines minꝰ ꝑnci pales:nisi vt appareat esse sapiens :et illi fines dicunt̃ mete: Est aūt meta incōueniēs ad qḋ opponēs sophista nitit̃ ꝓducere respōdentē:qḋ quidē dr̃ meta transsūptiue. Meta eni ꝓprie dicta ē terminus alicuiꝰ spacij:ꝛ dr̃ de metioꝛ metirꝭ qꝛ ꝑ tales terminos metit̃ q̄ntitatē agri vel alicuiꝰ spacij. Meta igit̃ disputationis sophistice est terminꝰ,vltra quē non ꝓcedit disputatio sophistica:sed ipō habito cessat disputatio. Et sūt q̄nq̃.s.redargutio:falsū:inopinabile:soleocismꝰ ꝛ nugatio. ¶ Redargutio ē ꝑnegati cōcessio:ꝛ ꝑcōcessi negatio vi argumētationis:ꝛ in eadem disputatiōe. Et dr̃ vi argumētatiōis:qꝛ si aliq̄s volūtarie sustineat ꝯtradictoria:nō ꝓpt̃ hoc dr̃ redargutus. Si etiā in diuersis disputatiōibus hoc fiat:nō ꝓpter hoc reducitur ad metam redargutiōis:qꝛ nō ducit̃ ad icōueniēs apparens astantibꝫ. ¶ Falsum est manifeste falsi ꝯcessio:vt si ꝯcedat̃ ignez nō esse calidū. Vn̄ licet sophista ducat respōdentē ad falsū occultū:nō ꝓpt̃ hoc ducit̃ ad metā falsi:vt si faciat sibi cōcedere ꝙ sol sit minoꝛ tota terra. ¶ Inopinabile est qḋ cōtra opinionem oīm aut pluriū:ꝛ maxime sapientiū:vt matrē nō diligere filiū:ꝛ hec dr̃ meta a meta falsi: qꝛ licet om̄e manifeste falsū sit inopinabile:nō tñ oē inopinabile ē manifeste falsum:imo multa inopinabilia que.s.sūt ꝯtra opinionē pluriū sūt vera:vt patet ī theologia ꝛ philosophia de opiniōe cōmuni ꝛ opiniōe doctorꝝ subtilis. ¶ Soleocismus est vitiū in oꝛatiōe ꝯtra regulas artis grāmatice factū:vt si aliq̄s ducatur ad ꝯcedendū istā:vir mea:sponsa meus:ducitur ad metā soleocismi: ꝛ pertinet ad grāmaticū inꝯgtū dicit icōgruitatē oꝛonis:ad logicū aūt inꝯgtū impedit veritatē ꝓpositiōis. ¶ Nugatio est vnius ꝛ eiusdē in eadē ꝑte oꝛonis inutilis repetitio:vt dicēdo homo currit.ꝛ dicit̃ in eadē ꝑte:qꝛ si in diuersis ꝑtibꝫ fiat nō erit nugatio:vt hō est hō. Et dicitur inutilis:qꝛ si fiat causa oꝛnatus vel exp̄ssiōis maioꝛis nō est nugatio:vt deus deus meus.

Fallacia ꝛc.

Postq̄ auctoꝛ in ꝑcedentibꝫ determinauit de syllogismo sophistico et eius metis:cōsequēter determinat de locis sophisticis seu fallacijs. Et primo diffinit fallaciā in cōmuni dicens: ꝙ fallacia ē idoneitas ad decipiēdū faciens credere de non ente ꝙ sit ens: vel de ente ꝙ sit nō ens mediāte phantastica visione. ¶ Circa qḋ notandū ꝙ fallacia dupliciter capit̃. Vno mō passiue: scꝫ que est ex deceptiōe illiꝰ q̄ paralogisatur.s.respōdentis. Et tūc diffinit̃ sic: Fallacia est deceptio imperiti in arte sophistica ꝓpter ignorantiā artis sophistice. Alio mō capit̃ fallacia ꝓ causa huiꝰ deceptōis: scꝫ ꝓ loco sophistico ī q̄ fūdātur argumēta sophistica:ꝛ isto mō sumitur in hac diffinitiōe. ¶ Vlteriꝰ sciendū ꝙ in oī fallacia est duplex cā:scꝫ apparētie:que mouet ad credendū illud qḋ nō est:ꝛ causa defectus que facit creditum esse falsum:ꝛ latet sub causa apparentie in fallacia equocatiōis. Causa apparentie est vnitas vocis cui videt̃ correspondere vnū significatū sb̄ q̄ latet causa defectus.s.pluralitas significatoꝝ. Ratione igitur cause apparentie fallacia seu locus sophisticus habet ꝙ sit idoneitas decipiēdi:qꝛ tali apparentia in dictiōibꝫ vel rebꝫ sumit̃ ꝑ intellectū discurrentem aptitudo ad decipiendū sicut a loco dialectico elicit̃ ꝯueniēs argumētū:hoc autē fit mediāte phantastica visiōe siue cognitiōe intellectus mixti ꝛ alligati phātasie q̄ sepe decipit̃:nō aūt intellectꝰ pure ꝛ īmixtus. Fallacia aūt in cōmuni diuidit̃ ꝑ fallaciā in dictiōe:ꝛ ꝑ fallaciā extra dictionē. Fallacia in dictiōe est cuiꝰ causa apparētie sumit̃ ex ꝑte dictiōis:cuius multitudo significatoꝝ sepe ignoratur:ꝛ sumit̃ hic dictio nō ꝓ voce incōpleta tm̄:sed ꝓ voce significatiua q̄ dr̃ vel ꝓfert̃ siue cōplexe siue incōplexe. Vn̄ fm̄ Aristo. Fallacia in dictiōe sumit̃ qñ ex

eisdem dictionibus vel orationibus nō idem significamus. Huiusmodi aūt fallacie sex sūt spēs. s. equocatio: amphibologia: cōpositio: diuisio: accentus: z figura dictionis. Fallacia extra dictionē est cuius causa apparētie nō fit ex multitudine dictionū: sed sumit̄ ex pte rez. q̄rūȝ multiplices habitudines ignorant̄: non q̄dē ex pte rez absolute: sed vt significāt̄ p voces: z tales fallacie sūt septe. s. accidens fm q̄d ad simpliciter: ignorātia elēchi: petitio pncipij: ꝯsequēs nō causa vt causa: plures interrogationes vt vna: et magis dicit̄ fallacia extra dictionē q̄ fallacia rei: qz res nō cadūt in diffinitione: nec causant deceptionē respōdētis nisi p relatiōes ad dictiōes: licet etiā res ordie nature p̄cedant dictiōes: qz tamē res nō cadūt in disputatiōe nisi p voces z dictiones: ideo p̄us agit̄ de fallacijs in dictione q̄ extra dictionē. ¶ Et notādū q̄ fallacie nō dicunt̄ in dictiōe aut extra dictionē causa defect⁹ ex pte eaz cū in omib⁹ sit causa defectus ex pte rei: vt patet i equocatiōe vbi causa defectus est diuersitas significatorū que se tenet ex pte rei. Quia ꝟo numerus fallaciaz in dictiōe sumit̄ fm diuersos modos multiplicis. ideo auctor ꝯsequēter de ipis determinat. Est aūt multiplex dictio vel oratio vere vel apparēter plura significās. Et d̄r multiplex: quasi multa plicās in vnū Et est triplex. s. multiplex actuale: potētiale z phantasticū. Multiplex actuale est dictio vel oratio vna fm substantiā: z fm modū pferēdi diuersa significans. Dictio in equocatiōe vt canis: oratio in amphibologia: vt liber Ar̄s. ¶ Circa q̄d notandū: q̄ littere z syllabe sūt materia seu substātia dictiōis z dictiōes sunt materia orōnis. Modus aūt pferēdi in pposito se habet vt forma. Vbi est ergo vnus modus pferēdi ibi est vna forma: z qz a forma sumit̄ actualis vnitas rei: ideo talis vox est actualit̄ vna. Multiplex igit̄ actuale est dictio vel orō actualiter vna multa significās. Multiplex potentiale est q̄n dictio vel orō eadē fm substantiā z diuersa fm modū pferendi diuersa significat: dictio in accētu: vt populus: hec dictio pma longa significat arborē: z pma breui significat collectionē hominū: iuxta illū versum. Populus est arbor: popul⁹ collectio gētis. Exemplū de oratiōe in cōpositiōe z diuisione: vt quicq̄d viuit semp est: qz hec orō aliō significat si fiat pūctus ad viuit: z aliud si fiat pūctus ad semp. Est igit̄ multiplex potētiale q̄n vox potētialiter vna plura significat: que dicit̄ potētialiter vna: q̄a tm̄ est ibi vnitas materie z nō forme seu modi pferēdi. Multiplex phantasticū est q̄n vox vnū significās videt̄ aliud significare ppter ꝯuenientiā eius cū alia dictione: scʒ vigere significat qualitatē: qz significat habere vigorē: qz ꝟo similiter terminat̄ sicut agere videt̄ significarē actionē. Et dicit̄ multiplex phātasticū: quia talis dictio non habet plura significata fm veritatē: sed fm apparētiā. Dicit̄ eñ phantasticū a phanos q̄d ē apparitio: in pposito aliud apparet q̄ sit.

Quiuocatio zc̄.

e. Postq̄ auctor determinauit de fallacijs in generali: hic cōsequēter determinat de ipis in speciali: z pmo de equocatiōe: q̄ scʒ peccat fm multiplex actuale dictiōis. Fallacia aūt equocatiōis est idoneitas decipiēdi pueniens ex actuali vnitate dictiōis plura significantis. Causa apparētie hui⁹ fallacie est vnitas dictiōis plura significātis: ppter quā vnitatē credimus: q̄ sicut dictio est actualit̄ vna: q̄ etiā habeat vnū significatū. Causa defectus est pluralitas significatoz. Hui⁹ fallacie tres sūt modi. Prim⁹ est q̄n vna dictio eque pncipaliter plura significat: cuiusmōi ē equocū a casu: ita q̄ nō imponit̄ ad significandū vnū p comparationeȝ ad aliud: siue sit ab vno auctore imposita ad significādum: siue a diuersis: vt equus vno modo significat q̄ddā aīal. Alio mō significat illū q̄ fac̄ iusticiā z eq̄tatē: et fm hūc modū palogisat̄ sic: ois equus est anial

irrationale: iudex est equus: ergo iudex
est animal irrationale: qđ sic soluit̄: vtra
qȝ pmissarū est duplex. Si em̄ in vtraqȝ
capiat̄ equus ꝑ illo animali: tūc maior
est vera: ꝛ mior falsa: ꝛ sequit̄ ꝯclusio fal
sa: ꝛ syllogismus est bonus: sed peccat in
materia. Si ꝟo in vtraqȝ capiat̄ equus
ꝑ illo qui exercet iusticiā etiam syllogis
mus est bon⁹: sed maior est falsa. Si au
tem in maiori sumat̄ ꝑ illo aiali ꝛ in mi/
nori ꝑ illo qui exercet iusticiā: sic ambe
pmisse sunt vere: sed nō sequitur conclu/
sio. Tūc em̄ cōmittitur fallacia equiuo
catiōis ꝓpter equiuocationē medij. Vñ
discursus nō valet: quia ibi nō est vnitas
medij ꝼm rem: sed arguit̄ i quattuor ter
minis. Similit̄ arguit̄ sic: Omīs canis
currit: belua marina ē canis: ergo belua
marina currit: ꝛ potest solui vt pcedēs.
Vtraqȝ em̄ pmissarū est duplex ex eo ꝙ
hoc nomē canis vno mō significat canē
latrabilem. Alio mō canē marinū vel si
dus celeste. Si aūt vtraqȝ premissaꝝ su
matur ꝑ latrabili: tunc minor est falsa: si
ꝟo sumat̄ ꝑ cane marino: maior est fal/
sa: si aūt in maiori sumat̄ ꝑ vno: ꝛ in mi/
nori ꝑ alio: cōmittitur hec fallacia: ꝛ di/
scursus nō valȝ: quia mediū variat̄: ꝛ sic
arguitur in quattuor terminis. Multa
exempla hmōi ponuntur in textu. Et si
arguit̄ ꝙ illa maior: oīs canis currit: nō
est distinguēda: sed simpliciter falsa: cuȝ
omīs distribuat̄ li canis ꝑ omībȝ suppo/
sitis. Respōdeo ꝙ li canis ibi distribui
tur ꝑ omībus suppositis vnius suorū si/
gnificatoꝝ nō ꝑ suppositis omniū suorū
significatoꝝ. Et causa huius est: qꝛ ẗmi
nus equocus nō pōt distribui vnica di/
stributiōe ꝑ suppositis pluriū significa/
toꝝ: cū vnitas distributionis psupponat
vnitatē significatiōis: ideo ꝼm ꝙ ille ter
minus pōt capi pro diuersis significatꝭ
potest diuersimode distribui ꝑ supposi/
tis. Vñ talis ꝓpositio est distinguēda.
Secūdus modus est in equoco a consi/
lio seu transsumptiōe qđ q̄si idē est. Di/
citur em̄ equocum a ꝯsilio qđ significat
plura nō equo pmo: sed significat vnūȝ
pncipalit̄: aliud ꝟo min⁹ pncipaliter ad
qđ significādū imponit̄. Trāssūptio ꝟo
vt ibi sumit̄ est qñ dictio significās vnū
ꝓprie trāssumit̄ ad significādū aliud im
proprie ꝓpter quādā similitudinē i eis
repertā: vt ridere significat actū oris: et
trāssumit̄ ad significādū floriditatē pra
ti: qꝛ vtrūqȝ est gaudiosū. Vñ pōt sic ar
gui: Quicqd ridet habet os: pratum ri
det: ġ pratū habet os. Nō seqtur: qꝛ ri/
dere alio mō sumit̄ in maiori: alio mō in
miori. Vel sic: Quicqd currit habȝ pe/
des: secana currit: ergo habet pedes. nō
seqtur: qꝛ maior est vera accipiēdo cur/
rere ꝑ motu peduȝ: minor ꝟo accipiēdo
currere ꝑ veloci fluxu aque: ꝛ sic mediū
variat̄: ꝛ arguit̄ i q̄ttuor terminis. Ter
tius modus est qñ cōpositū plura signi
ficat: simplex ꝟo vnicū solū: vt mortale
significat potēs mori: imortale aūt plu/
ra significat: qꝛ negatio pōt ferri ad pos
se vel ad mori. Vñ pmo mō tm̄ valet sic
nō potens mori: vt deus: secūdo tm̄ va/
let sicut potēs nō mori: vt adā in statu i
nocētie: ꝛ ꝼm hāc sic paralogisat̄: Oē im
mortale est ꝑpetuū: omē potēs nō mori
est imortale: ġ potēs nō mori ē ꝑpetuū:
discursus nō valet: qꝛ maior nō est vera
nisi de imortali pmo mō sumpto: minor
aūt de imortali secūdo mō sumpto: ꝛ iō
cōmittit̄ fallacia equocatiōis ꝓpter va/
riationē medij: Similiter posset argui đ
hoc termino incorruptibile. In hoc ter
tio mō possunt poni paralogismi qui fi
unt rōne ampliatiōis terminoꝝ: vt sub/
iectū in ꝓpositiōe de pterito pōt sumi ꝑ
his q̄ sunt vel fuerūt: ꝛ in ꝓpositiōe đ fu
turo ꝑ his q̄ sunt vel erūt. Vt si argua
tur: Quicūqȝ sanabat̄ sanus ē: laborās
seu languens sanabat̄: ergo languēs sa/
nus est. Nā illa minor languēs sanabat̄
est distinguēda: eo ꝙ iste terminus lan/
guens pōt supponi ꝑ his q̄ nūc sunt lan
guentes: denotādo ꝙ iste q̄ nunc est lan
guens sanabat̄. ꝛ tūc discursus ē vniuo/
cus: sed minor est falsa. Vel pōt suppo/
nere ꝑ illis q̄ fuerūt languētes: vt deno/
tetur ꝙ iste q̄ fuit languēs sanabatur: et

Hic minor est vera: sed discursus non valet: quia iste terminus in conclusione sumitur pro tempore presenti ratione illius verbi est: et sic non sumitur eodem modo in premissis et in conclusione. Et ideo committitur hec fallacia secundum hunc modum. Iste sunt distinguende: videns fuit cecus: cecus erit videns. Verum fuit impossibile: impossibile erit verum: loquens fuit mutus: mutus loquitur: et consimiles. Et ideo penes istum modum peccant talia sophismata: posito casu quod fueris in italia: hec: tu non fuisti in italia est impossibilis. hec: tu non fuisti in italia fuit vera: igitur aliquid verum fuit impossibile. Iste est euidens iste erit cecus: igitur aliquis cecus erit videns. Sortes viuet: sortes erit mortuus: ergo aliquis mortuus viuet. Conclusiones talium sophismatum sunt distinguende communiter secundum quod subiecta earum possunt sumi pro his que sunt: et tunc sunt false: et non sequuntur ex premissis: cum termini non sumantur pro eodem tempore in premissis et conclusione. vel possunt accipi pro his que fuerunt quantum ad conclusiones de preterito: vel pro his que erunt quantum ad propositiones de futuro: et tunc sunt discursus boni et conclusiones vere. Unde hec propositio: aliquid verum fuit impossibile est vera subiecto accepto pro eo quod fuit verum: et est falsa subiecto accepto pro eo quod verum est: et sic de similibus. ¶ Circa quod notandum: quod isti paralogismi possunt poni in primo modo huius fallacie et in tertio. Unde ille paralogismus Quicumque sanabatur etc. ponitur ab auctore in primo modo: a philosopho vero in tertio. Spectat namque ad primum modum: quia licet illa dictio laborans non significet principaliter plura consignificat: tamen eque primo plura tempora. In tertio autem modo potest poni quod aliqua dictio simplex seu per se posita non consignificat plura tempora: sed composita: seu cum aliis dictionibus posita: vt pote ipsa posita cum verbo preteriti temporis consignificat tempus presens preteritum. Est autem consignificare cum principali significato aliquid importare: vt principale significatum de laborans est labor vel languor: et vltra hoc importat certas differentias temporis secundum exigentiam verbi cui additur. ¶ Item notandum quod in istis paralogismis quando est equiuocatio in medio quod ponitur vtraque premissarum est distinguenda vtraque premissarum: sed quando est equiuocatio in maiori extremitate solum debet distingui maior propositio: et conclusio in qua ponitur maior extremitas: et quando est equiuocatio in minori: debet distingui minor cum conclusione.

Amphibologia

a

etc. Postquam auctor determinauit de fallacia equiuocationis que fit secundum multiplex actuale dictionis. Hic consequenter determinat de fallacia amphibologie que fit secundum multiplex actuale orationis. Est autem fallacia amphibologie idoneitas decipiendi proueniens ex vnitate orationis secundum substantiam seu materiam et secundum modum proferendi seu formam diuersa significantis. Causa apparentie est actualis vnitas orationis cui videtur correspondere vnum significatum. Causa defectus est multiplicitas significatorum. Et dicitur amphibologia ab amphi quod est dubium: et bole quod est sententia. quasi dubia sententia. Huius fallacie ponuntur ab Aristotele tres modi consimiles modis equiuocationis. Primus modus est quando oratio vna actualiter significat plura eque primo: vt liber Aristo. vno modo idem est quod liber factus ab aristotele: et sic iste genitiuus aristotelis construitur cum illo nominatiuo liber in habitudine cause efficientis. Alio modo idem est quod liber possessus ab aristotele: et sic iste genitiuus construitur cum habitudine possessoris: et formatur sic paralogismus. Quicquid est aristotelis possidetur ab aristotele: iste liber est aristotelis: ergo possidetur ab aristotele. Vtraque premissarum est duplex. Nam medium scilicet ens aristo. potest sumi pro re facta ab aristotele: et sic maior est falsa: et minor vera. Alio modo potest sumi pro re possessa ab aristotele: et sic maior est vera et minor falsa: sic illa oratio contingit tacentem dicere est distinguenda: quia tacentem potest regi a dicere a parte ante in ratione suppositi. Et est sensus: Contingit quod tacens dicat aliquid. vel potest re

gia dicere a parte post in ratione appositi. Et
est sensus: Contingit dicere aliquē esse ta
centē: sic pōt distingui illa. Vellem pu/
gnantē me capere. Sensus enim est ꝙ vel
lem ꝙ inimici mei caperēt me: vel ꝙ ego
caperē inimicos meos. ¶ Et notanduꝫ:
ꝙ multiplicitas significatoꝝ eiusdē ora
tionis que attēdit in hac fallacia ꝓueni
re debet ex parte orationis seu cōpositio/
nis terminoꝝ ⁊ nō ꝓpter multiplicitatē
alicuius suoꝝ terminoꝝ absolute: q⁊ tūc
nō esset amphibologia sed equiuocatio:
sicut illa: canis currit est distinguēda ra
tione illius termini canis. ¶ Secund⁹
modus huius fallacie est quādo oratio
significans vnū ꝓprie trāssumitur ad si
gnificandū aliud ratiōe alicuius simili/
tudinis ibidē reperte: vt lit⁹ arare trās/
sumitur ad operā perdere: ⁊ paralogisa
tur sic: Quicquid aratur: aratro scindit:
litus aratur quando inuanū laborat: er
go litus aratro scidit. Nō seq̄t: q⁊ litus
arari significat ꝓprie terrā scindi: trāssū
ptiue aūt opus perdi. Vñ hoc solet dici
in vanū laborant: tā enī ille q̄ litus arat
q̄ꝫ ille q̄ inanū laborat opus perdit. Si
igit aratur sumat ꝓprie maior est vera
⁊ minor falsa. ¶ Tertius modus huius
fallacie est quādo oratio ꝑ se sumpta tm̄
vnū significat: cōposito ꝓ plura: vt ista
oratio: Asini sunt significat tm̄ vnum: ⁊
quando addit episcopi: vt dicendo: asini
sunt episcopi: plura significat: q⁊ episco
pi pōt esse nomīatiui casus pluralis nu
meri: vel genitiui singularis: et sic para/
logisat: Quicūq̄ꝫ sunt episcopi sunt ho/
mines: asini sunt episcopi: ergo asini sūt
hoīes. Si enī episcopi sit nomīatiui ca/
sus: maior est vera ⁊ minor falsa: si auteꝫ
sit genitiui casus: maior est falsa et mīor
vera. Si aūt ī maiori sit nominatiui ca/
sus ⁊ in minori genitiui: p̄misse sūt vere:
sed discursus nō valet: q⁊ arguit in q̄rtu
or terminis: quia mediū nō sumit eodeꝫ
mō in p̄missis. Similiter ista oīo scit fal
sum: seu falsū scit: quia habet vnū sensuꝫ
falsum: scꝫ ꝙ falsum est sciens aut scien/
tiā habens: sed si addatur alteri pōt ha
bere diuersos sensus: vt si dicat: Sortes
intelligit ⁊ falsum scit. Vñ est sensus:
ꝙ falsū habet scientiā illius ꝙ sortes ha
bet scientiā de falso. Coincidit autē hec
fallacia cū equiuocatione: vt si dicat: ali
quis hō fuit iustus: ⁊ ille nūq̄ꝫ fecit iusti
ciā: hec est distinguēda: quia hoc ꝓnomē
ille pōt esse demōstratiuū: ⁊ sic poterit se
cunda pars esse vera aliquo demōstrato
q̄ nūq̄ꝫ fecit iusticiā. Vel pōt esse relati/
uū: ⁊ tūc est falsa. Est aūt hic terti⁹ mo/
dus amphibologie: quia si ista oīo: Ille
nūq̄ꝫ fecit iusticiā poneret per se: ⁊ nulla
alia oratio p̄cederet nō posset habere ni
si vnū sensū: q⁊ hoc ꝓnomē ille nō posset
esse nisi demōstratiuū: q⁊ nihil p̄cederet
qd̄ referret. Pōt etiaꝫ ibi esse p̄mus mo/
dus equiuocatiōis: quia illa oratio: ille
nūq̄ꝫ fecit iusticiā distinguenda est eo ꝙ
hoc pronomen ille potest esse demōstra
tiuū vel relatiuū.

Compositio ⁊c.

c Postq̄ꝫ auctor determinauit
de fallacijs in q̄bus est mul/
tiplicitas actualis: hic ꝯsequēter deter/
minat de illis in q̄bus est multiplicitas
potētialis. s. de cōpositiōe: diuisiōe: et ac
centu: licet aūt accētus fiat in dictiōibꝫ:
⁊ cōpositio in orōnibus: et dictio sit pri/
or orōne: sicut simplex cōposito: ꝑus ta/
men agit de cōpositione: q⁊ paralogismi
facti ꝭm cōpositioneꝫ efficaciores sūt ad
decipiendū: ⁊ per ꝯsequēs ad finē sophi
stici q̄ est apparēs sapietia. Est aūt cōpo
sitio ꝓut hic sumit eoꝝ q̄ debent diuidi
falsa cōpositio. Fallacia ꝓ cōpositiōis
est idoneitas decipiēdi ꝓueniēs ex idēti
tate orōnis ꝭm materiaꝫ que est vera in
sensu diuiso: et falsa in sensu composito.
Causa apparentie est materialis identi
tas oratiōis ratiōe cuius credit: ꝙ sic est
vera in sensu diuiso: ꝙ etiā sit vera ī sen/
su cōposito. Causa defectus est diuersi/
tas significatoꝝ. Et notandū ꝙ oīo dici
tur cōposita quādo partes posite in ora
tione situant ꝭm sitū magis sibi debitū:
vt si determinatio determinet illud de/

terminabile qd magis est apta determi/nare. Verbi gra in hac oone: Quicqd viuit sp est: si li semp determinet illd verbu est qd e copula pncipalis erit sensus copositus: et illa ppositio erit falsa. Si vo determinet illud verbu viuit erit sensus diuisus z ppositio vera: et varietas hoz sensuu patet ex diuerso mo pferendi seu diuersa puctuatioe: sic hec oratio: sedente possibile est ambulare est composita si dictu subijciat p se toto: qz pdicatu scz ille modus possibile copetetius refertur ad totu dictu q ad ei parte cum sit eius determiatio. Si vo dictu subijciat p pte sui erit diuisa: varietas etia huius modi sensuu patet ex diuersa platoe eius. Si em pferat cotinue erit composita: si vo discotinue: puta faciedo punctu ad sedente erit diuisa. ¶ Hui fallacie sut duo modi q pnt assignari pformiter in hac fallacia z i fallacia diuisiois. Primus mod est ex eo q alidd pot attribui alteri piunctim vel diuisim: vt in ppositioe modali dictu pot supponere p se toto: vl p pte sui sic paralogisando: Quecuqz possibile est ambulare: possibile est vt ipe ambulare: sedente possibile est ambulare: g possibile est q sedes ambulet. Ad qd sciendu: q minor e duplex quia si ad hoc dictu: sedentez ambulare supponat p se toto respectu illius pdicati possibile: tunc est de dicto et est falsa. Sensus est em: q ide simul pot esse sedens z ambulas. Et dicit de dicto: quia partes dicti designant a dinuice vniri. s. sedere z ambulare. Cosequetia etiaz est falsa hoc mo. s. q sedes ambulet. Si aute illud dictu supponat p pte sui tuc e diuisa de re: z est vera: qz sensus est q ille q nuc est sedes habet potestate ambuladi z sic bene sequit conclusio vera. s. possibile est vt sedes ambulet. Si vo minor sumat in sensu diuiso: et pclusio in sensu coposito pmittit fallacia arguedo a sensu diuiso ad sensu copositu. Et di hmoi ppositio in sensu diuiso esse de re: quia talis ppositio equalet duabz cathegoricis: ita q de eade re vel psona enuciat in vna cathegorica esse sedes: z in alia posse ambulare: vt sortes est sedes: et sortes habet potetia ad ambulandu: no eni ita q sit simul sedes et ambulas: sic hec pot distingui. No scribente possibile est scribere: fm huc modu pot distingui ista: oe aial ronale z irronale est ho: eo q pot e de disiucto subiecto vel disiunctiua. Si sit d disiucto subiecto est copositio z falsa: qz tuc denotat q oe qd est aial ronale vel irrationale sit ho: qd falsu est: qz ois asin z ois bos et vniuersaliter oe aial e rationale vel irrationale: z tame no ome aial est ho. Si aut sit disiunctiua est diuisa: est vera. hec em est vera: ome aial rationale est ho: vel oe aial irrationale est ho: quia altera est vera. s. pma. ¶ Secudus modus hui fallacie prouenit ex eo q aliqua determiatio pot ferri ad diuersa: z sic paralogisatur: Quicuqz scit litteras nuc didicit illas: sed iste scit lras: ergo nuc didicit illas. Ad hoc dicendu: q maior est duplex: quia hec determinatio nuc pot determinare hoc verbu didicit: z sic est coposita z falsa: z sequit pclusio falsa. Vel pot determinare hoc verbu scit: z sic est diuisa z vera: no sequitur pclusio: qz arguit a sensu diuiso ad sensum copositu. Sic etiaz pot distingui illa: Quicqd viuit sp est: vt pdictu est: z sic etia est ista distingueda: oe disputas maliciose loquit: qz illud aduerbiu pot determinare verbu vel pticipiu. Si determinet verbu est falsa: et est sensus copositus: qz cu aduerbiu sit mag natu determinare verbu q pticipiu: ptes ill ordinant in situ magis sibi debito. Si autem determinet participiuz est diuisa et vera. Hoc etia modo potest diuidi illa: Omis faciens aliquid inordinate agit.

Diuisio est eoz zc.

D Post fallaciam compositiois que fit fm q partes in oratione posite ordinantur in situ mag debito: in quo scz de virtute sermois accipiunt determiat auctor d fallacia diuisiois q fit fm situ ptibus oonis minus debitum.

Est autem diuisio eoꝝ que debent com
poni falsa separatio. Fallacia autem di
uisionis est idoneitas decipiendi ꝓue
niens ex eo ꝙ oratio eadem ſm materiã
ꝛ differens ſm formam plura significat.
Causa apparentie est idẽtitas oratiõis
cum veritate sensus compositi ratiõe cu
ius credit̃ esse vera in sensu diuiso. Cau
sa defectus est diuersitas significatoꝝ
orationis composite ꝛ diuise. Hui⁹ fal
lacie duo sunt modi conformes modis
fallacie compositionis. Primus mod⁹
est ſm qđ aliquid potest attribui alteri
coniunctim vel diuisim: puta aliqua cõ
iunctio potest coniungere terminos vel
propositiones: vt oĩe animal est ratio
nale vel irrationale: ꝛ sic paralogisatur:
Omne animal est rationale vel irratio
nale: sed non animal est rationale: ergo
omne animal est irrationale. Maior est
duplex: quia illa coniunctio disiunctiua
vel potest ꝯiungere propositiones: ꝛ sic
propositio illa disiũctiua est diuisa ꝛ fal
sa. Sensus eĩ est: ꝙ oĩe animal est ra
tionale: vel oĩe animal est irrationale:
quoꝝ vtrũqꜫ est falsum: ꝛ ex tali maiore
bñ sequit̃ cõclusio falsa. Si autẽ cõiun
ctio coniũgat inter terminos: sic propo
sitio illa est de disiuncto predicato com
posito ꝛ vera: ꝛ tuuc non sequitur cõclu
sio: sed cõmittitur hec fallacia arguẽdo
a sensu composito ad diuisum. ¶ Et no
tandũ ꝙ oratio dicitur composita quã
do cõiunctio coniungit inter terminos:
eo ꝙ coniũctio ꝑmo est cõiunctiua priũ
oratõis: ꝛ sic partes ordinant̃ in situ ma
gis debito sibi: quãdo ṽo ꝯiunctio ꝯiũ
git inter ꝓpositiões dicit̃ oratio diuisa:
quia ꝯiunctio nõ est ꝑmo ꝯiunctiua pro
positionũ. sed ex ꝯsequẽti ꝛ secundario.
Hoc modo possunt distingui iste ꝓposi
tiões: duo et tria sunt q̃nqꜫ: oĩe animal
est sanũ vel egrum: oĩs linea est curua
vel recta: oĩs numerus est par vel im
par: oĩs substantia est corporea vel in
corporea: ꝛ cõsimiles que ĩ sensu cõposi
to sunt vere: et in diuiso sunt false. Hoc
etiã modo possunt iste distingui: seden
tẽ impossibile est ambulare: albũ impos
sibile est esse nigrũ: ꝛ sic de aliis. Secun
dus mod⁹ est ex eo ꝙ aliq̃ determinatio
põt referri ad diuersa: vt tu scis tm̃ tres
hoĩes currere: posito ꝙ sex currant: ꝛ tu
scias tm̃ de trib⁹: et sic paralogisat̃. Tu
scis tm̃ tres hoĩes currere: ſꜫ qcq̃d scit̃ ẽ
veꝝ: ꝗ tm̃ tres hoĩes currere ẽ veꝝ: maior
est duplex: qꜫ hec dictio tm̃ põt determi
nare hoc verbũ currere: ꝛ sic est diuisa ꝛ
falsa: ꝛ ex illa bene sequit̃ cõclusio falsa.
Sensus eĩ eius est: ꝙ tu scis ꝙ tm̃ tres
hoĩes currũt: qđ est falsum ꝑ casum po
situ: vel põt determinare hoc verbũ scis
ꝛ tũc est cõposita ꝛ vera. Sensus eĩ est
ꝙ tm̃ habes scientiã de cursu triũ homi
nũ: ꝛ tunc nõ sequit̃ ꝯclusio: sed cõmittit̃
hec fallacia arguẽdo a sensu composito
ad sensum diuisuꝫ. Qđ patet: qꜫ illa di
ctio tm̃ in maiori determinat illud ṽbũ
scis: quod est copula principalis: in ora
tione ṽo hoc verbũ currere.

Accent⁹ est recta

a zc. Hic auctor determinat
de fallacia accentus: et pri
mo determinat q̃d sit accen
tus dicẽs: ꝙ accentus est recta lex vel re
gula ad eleuãdũ vel dep̃mẽdũ syllabam
vniuscuiusqꜫ dictiõis. ¶ Pro q̃ notãdũ:
ꝙ accẽt⁹ põt sumi dupliciť. Uno mõ ꝓ
eleuatiõe vel dep̃ssiõe syllabe. Alio mo
do ꝓ regula exp̃mẽte modũ talis eleua
tiõis vel dep̃ssionis: ꝛ hoc secũdo mõ dif
finitur ab auctore. Dicitur aũt accẽtus
de accento as: qđ est iuxta cantare: q̃a ta
lis eleuatio vel dep̃ssio fit in ꝓlatione fa
cta circa cantum: vel quasi in cantu. In
ꝓlatiõe nãqꜫ breuiũ vel longarũ est qui
dam cantus cum vna sepe eleuet̃: et alia
deprimatur. Et diuiditur accentus in
acutum: grauem ꝛ circumflexũ. Accen
tus acutus fit per syllabe eleuationem.
Et dicitur acut⁹: quia sicut corpus acu
tum mouet tactum faciliter pungendo:
sic talis accentus penetrat auditũ sylla
bas eleuando. Accentus grauis fit per
syllabe depressionẽ: qui dicit̃ grauis ad

similitudinē corporis grauis q̄ tendit deorsum: circūflexꝰ primo deprimit: ⁊ primo eleuat. Cōsideratur quoqꝫ accentꝰ a grāmatico ⁊ logico aliter ⁊ aliter. A grāmatico siquidē vt est accentꝰ syllabice dictionis. A logico aūt inquantū ad variationem accentꝰ sequitur variatio significationis. Fallacia accentꝰ est idoneitas decipiendi, proueniens ex multiplicitate dictionis eiusdem ſm materiā: ⁊ diuerse ſm modū proferendi. Causa apparentie ē materialis vnitas dictionis rōne cuius videtur tm̄ habere vnū significatū. Cā defectus ē diuersitas significatorū ſm diuersos modos proferendi illiꝰ dictionis. ¶ Huius aūt fallacie sunt duo modi. Primus modꝰ prouenit ex eo q̄ aliqua dictio pōt regi diuerso accentu: ⁊ ſm hunc modū sic paralogisatur. Omnis ara est in tēplo stabulū porcorū est ara: ergo stabulū porcorum est in templo. Utraqꝫ pmissarū est duplex: q2 hec dictio ara qn̄ habet pmā breuē significat stabulū porcorū: ⁊ qn̄ habet primā longā significat altare: iuxta illū versum: Est ara porcorum: simul est et ara deorū. Si igitur illa dictio in pmissis sumatur pro stabulo porcorū tunc maior est falsa: ⁊ sic bene sequitur cōclusio falsa. Si aūt in maiori sumatur pro vno: et in minori pro reliquo: tunc pmisse sunt bene vere: sꝫ non sequitur conclusio: q2 mediū variatur: ⁊ cōmittitur hec fallacia: ſm etiam hūc modum sic paralogisatur. Quicquid hamatur hamo capitur: vinū amatur: ergo vinum hamo capitur: soluitur vt precedens. Illa eīn dictio amo aliud significat sine aspiratione ⁊ aliud cum aspiratōe. Nam sine aspiratione significat diligere. cum aspiratione aūt pisces cū clauo curuo capere. Variatio autem aspirationis facit varietatē accentꝰ: q2 syllaba cū aspiratiōe platа magis eleuatur: cū ibi fit maior spiritus emissio: sed sine aspiratione prolata magis deprimitur. Scd̄m etiā hūc modū pōt diuidi illa ppositio. Iustos viros oportet pendere. Illa eīn dictio pōt scribi p e vel p a. Si scribitur p e: tunc aut habet mediā longā: ⁊ sic est infinitiuus, huius verbi pendeo pendes: ⁊ tūc significat penā pati siue suspendi: aut habet mediam breuē: ⁊ sic est infinitiuus huiꝰ verbi pendo pendis: ⁊ tunc significat penā inferre seu suspendere. Si vero scribatur p a: tunc est infinitiuus huiꝰ verbi pando pādis: ⁊ significat manifestare. Secundꝰ modꝰ prouenit ex eo q̄ aliquid pōt esse dictio vel orō: vt hic: tu es quies: ⁊ quies ē requies: ergo tu es requies. Utraqꝫ pmissa est est duplex: q2 quies pōt eē una dictio vel plura: ⁊ ſm hoc habet diuersa significata: ſm hūc etiā est distinguēda. Deꝰ nihil facit inuite: q2 si inuite sit vna dictio: tūc est vera. Sensus eīn est q̄ deꝰ nihil facit coactus. Ille eīn dr̄ inuitꝰ aliquid agere qui aliquid agit illud vitare non valens. Si aūt in vite sunt due dictiones: tunc est falsa: cū deꝰ producat vinum in vite. Similiter est hic distinguenda: Metuo longas noctes pereunte lidia dormis. Metuo nanqꝫ pōt esse vna dictio: ⁊ tunc significat idem q̄ timeo. Unde sensus ē: Lidia tu dormis: ⁊ ego metuo. i. timeo longas noctes: vel sunt ibi due dictiones. s. me ⁊ tuo: ⁊ est sensꝰ. Lidia tu dormis longas noctes me sponso tuo pereūte. vel sunt ibi tres dictiōes scꝫ me: ⁊ tu: ⁊ o: ⁊ est sensus. O lidia tu dormis longas noctes me pereunte.

Fallacia figure dictiōis ⁊c̄. Hic cōsequenter determinat auctor de fallacia figure dictionis q̄ peccat ſm multiplex fantasticū seu apparens ⁊ nō existens: vt dictum est in precedenti. Pro cuiꝰ declaratiōe describit figurā proprie dictā dicens q̄ figura est q̄ termino vel terminis clauditur: termino: vt circulꝰ: qui clauditur tribus lineis. ¶ Circa qd̄ notādū q̄ figura vno modo sumitur pro superficie terminata linealiter: ⁊ sic sumitur in predicto: ⁊ ptinet ad genꝰ quantitatis. Alio mō p ipsa terminatiōe vel dispositiōe quantitatis: ⁊ sic ptinet ad quartā speciē qualitatis: ſm aūt cōformitatē ad figurā proprie dictam q̄ est in rebus sumitur figura

in dictionib⁹. Sicut nanq͒ illō quod fit
ad figuram alteri⁹ assimilatur ei s͡m appa
rentē superficiem: sic fallacia figure di/
ctionis est idoneitas decipiēdi ꝓueniēs
ex apparenti similitudine dictionis cuȝ
dictione sibi in voce aut significatione
aut modo significandi. Causa apparē/
tie hui⁹ fallacie est partialis similitudo
dictiōis cū dictiōe. Causa defect⁹ est di/
uersitas earū seu similitudo per qd̄ pn̄t
generaliter solui sophismata que fiunt
s͡m hanc fallaciā ostendendo scȝ aliquā
diuersitatē inter significata vel modos
significādi ꝛ accn̄tia dictionū. Et ideo
lȝ aliquis mod⁹ arguendi teneat in ali/
quib⁹ dictiōib⁹: nō tn̄ sequitur ꝙ valeat in
alijs que videntur eis similes ꝓpter huius
modi diuersitatē. Hui⁹ fallacie assignā
tur a pho tres mōi quos recitat auctor
in fine hui⁹ capituli. Prim⁹ mod⁹ est qn̄
masculinū interptatur femininū: id est po/
nitur vel accipitur ac si esset femininū vl' neu
trū: ꝛ sic pōt dici de alijs dictionib⁹ grā/
maticalib⁹. Vn̄ hec fallacia sepe ducit
ad soleocismū: ꝛ hoc ꝓuenit aliqn̄ ex sil'i
terminatione dictionū: vt si arguatur: om
nis substantia est bona: patriarcha est
substātia: ergo patriarcha est bona: nō
sequitur: qꝛ patriarcha est masculini gene
ris ꝛ ponitur ac si esset feminini generis: sȝ
bn̄ sequeretur si loco hui⁹ nois patriarcha
poneretur petra: vl' aliud nomen feminini
generis: vn̄ bene sequitur. Omnis substan/
tia est bona: petra est substātia: ergo petra
est bona. Vn̄ lȝ sit simil' terminatio ho/
rū terminoꝝ petra ꝛ patriarcha: non tn̄
idem modus arguendi ratione diuersi/
tatis generis ipsoꝝ. Potest etiā paralo/
gisari s͡m hunc modū vbi nō est similis
terminatio dictionū sic: omnis substan
tia est bona: lapis est substantia: ergo lapis
est bona. hic est apparentia nō ex simili
terminatione dictionū: sed qꝛ lapis ꝛ pe
tra sunt idem: sed nō sequitur: qꝛ lȝ in his
sit ꝯuenientia significationis non tamē
generis. Secund⁹ mod⁹ est qn̄ vnū pre
dicatū mutatur in aliud seu ponitur ꝓ alio:
vel spēs vnius p̄dicamenti ꝓ alia specie

vt quicqd heri emisti hodie comedisti:
crudum heri emisti: ergo hodie cruduȝ co/
medisti. Nō sequitur: qꝛ quicqd significat
rem suā p modū substantie: ꝛ crudū di/
cit rem suā ꝛ modū qualitatis: ꝛ sic ꝓce/
ditur a re vnius p̄dicamenti ad rem alteri
us sumendo qualitatē sub termino di/
stributiuo substantie. Unde iste mod⁹
sepe accipitur qn̄ sub termino distributiuo
alicui⁹ generis sumitur aliquid ad aliō ge
nus ptinens: sicut quantūcunq͒ est di/
stributiuū quantitatis cōtinue ꝛ quot/
cunq͒ discrete: qn̄cunq͒ vero est distribu/
tiuū p̄dicamenti qn̄: ꝛ vbicunq͒ p̄dicam̄
ti vbi. Sic qualecunq͒ est distributiuū
qualitatis: ꝛ sic de alijs p̄dicamentis vbi
sunt noīa imposita. Item hic est figura
dictiōis. Do tibi solū denariū: sed solū
denariū nō habeo: ergo do tibi qd̄ non ha/
beo: nō sequitur: hic em̄ ꝓceditur a relatione
ad substantiā: cum solū dicat relationē
Solū nanq͒ idē est ꝙ nō cū alio s͡m ari/
stot. 2. elencho. Alius aūt dicit relatio/
nem. Illa aūt dictio qd̄: dicit subam. si/
militer hic. Aliquis dat cito equū sȝ nō
habȝ cito equū: ergo dat qd̄ nō hȝ. Sol
uitur vt p̄cedens: qꝛ ꝓceditur a qualitate ad
subam. Cito em̄ dicit modū act⁹ siue q̄/
litatem ꝛ qd̄ subam. Talis igitur non dat
qd̄ non hȝ. sed qd̄ habet. alio tamen mo
do seu vt nō habet. Similiter h. Quā
toscūq͒ digitos heri habuisti: hodie ha/
bes: sed heri decem habuisti: ergo hodie
habes. Posito casu ꝙ vnū amiseris. Nō
sequitur: quia hec dictio quantoscunq͒ di
cit quantitatē continuam: hec vero dictio
decem dicit quantitatē discretam: ꝛ sic
ꝓceditur a specie vnius p̄dicamenti ad
alteram speciem eiusdem. Tertius mo
dus est quando quale quid interpretatur
hoc aliquid: id est quando nomen com/
mune ponitur ac si esset singulare: ꝛ econ/
uerso: ꝛ in hoc sepe variatur suppositio: vt
si arguatur homo est species: ergo aliquis
homo est spēs: nō sequitur. Mutatur em̄ q̄le
qd in hoc aliquid: ꝛ ꝓceditur a simplici sup
positiōe ad ꝑsonalē: hō em̄ in anteceden
te supponit simpliciter ꝓ natura cōmu/

ni. In cōsequēte' vo psonalir p aliquo supposito illi⁹ nature. silr hic. omnis hō est animal: ergo animal est oīs homo: animal in antecedente supponit cōfuse tm̄ immobiliter: in consequente vo supponit' determinate p aliquo supposito: z mutatur quale q̄d in hoc aliquid. Apparet aūt q tales paralogismi ɔcludāt eo q quale quid: z hoc aliquid videntur idem significare: tn̄ nō cōcludunt: q2 ppter similē significationē duarū dictionum nō sequir conuenientia earū in q̄libet modo significandi. ¶ Et notandū q nō omnis variatio suppositionis causat fallaciam figure dictionis: tunc eñ in demonstratione potissima esset fallacia figure dictionis: sed tunc q̄n maxime fit hec fallacia q̄n arguir termino stante cōfuse tm̄ vel simpliciter ad eundē stantē determinate: qd̄ est verū dummodo nulla fit variatio sincathegorematis in antecedente positi. Unde hic nō est fallacia figure dictionis: omnis homo est animal: ergo anial est homo: l3 animal i antecedente supponeret cōfuse tm̄ z in consequente determinate: z hoc ppter variationē illius signi omnis qd̄ ponir in antecedente z nō in cōsequente. Item notandum q isti modi diuersimode a diuersis assignātur: sed de hoc parum est curandū. Non enim inconueniēs ē eundem paralogismū in diuersis modis et in fallacijs assignari fm̄ varias causas apparentie eiusdē: vt iste paralogismus homo est species: sortes est homo: ḡ sortes est species: ptinet ad hanc fallaciam inquantū est ibi causa apparentie ex similitudine dictionum. Spectat vo ad fallaciam accidentis inquantū ex identitate terminoꝝ in tertio videt esse identitas eorum inter se.

De fallacia accidentis

Ccidens est: zc.

P Postq̄ auctor determinauit de fallacijs in dictione q̄ habent cām apparentie ex pte vocis: h cōsequenter determinat de fallacijs extra dictionē in quib⁹ sumir causa apparentie ex pte rei significate p vocē. Pri⁹ aūt determinauit de fallacijs in dictione q̄ extra dictionem: q2 l3 ordine nature res pcedant dictiones: tamen nō ingrediuntur disputationes vocales nisi mediantibus dictiōib⁹. Fallacie extra dictionē sunt septem. s. accidens: fm̄ q̄d ad simpliciter. ignorantia elenchi: petitio principij: consequens nō causa vt causa: plures interrogationes vt vna. Et primo agir hic de fallacia accidentis que inter ceteras est valde efficax ad decipiendū. Per has eñ nō solum decipiunt simplices sed etiam sapientes. ¶ Circa qd̄ notandū q accidens non sumir hic put est vnum de quinq predicabilib⁹: sed sumitur prout est idem qd̄ extraneum: qd̄ sc3 in pte est idem cū aliquo: z in pte diuersum ab eo: z sic oēe predicabile de aliq̄ a quo est aliquo modo distinctū pōt dici accidēs: z illud de quo p̄dicar dicitur res subiecta: z hoc modo nō tm̄ inferiora accidunt superiorib⁹: sed etiam superiora inferiorib⁹: l3 sint de essentia inferiorum inquantū stant sub aliquo tertio attributo: qd̄ repugnat iferiorib⁹. Sic eñ homo accidit sorti cum quo est in pte idem put sumir p suppositis: vt dicendo sortes est homo: z est in pte diuersū put sumir p natura vniuersali cui attribuir ista intentio species cui⁹ est fundamentū: vt dicendo hō est spēs que intentio repugnat inferiorib⁹. ¶ Fallacia accidentis est idoneitas decipiendi pueniens ex partiali identitate accidentis cū re subiecta. Causa apparētie est conuenientia fm̄ ptem aliquoꝝ duoꝝ ad inuicem: vel in aliquo tertio. Causa falsitatis est diuersitas eorundem. Fit hec fallacia fm̄ Aristo. quando idem similiter fuerit assignatum inesse rei subiecte z accidenti: vt homo est species: sortes ē hō: ḡ sortes est species. Hoc mediū. s. hō est accñs: minor extremitas sc3 sortes ē res subiecta: maior vo extremitas. s. species est attributū qd̄ imponir silr inesse sorti sicut inest homini. Scd̄m vo auctorem

assignant̄ tres modi hui⁹ fallacie: prim⁹
modus est qñ aliquid attribuit̄ primo
accidenti in p̄missis: ꝛ postea attribuit̄
rei subiecte in conclusiōe: vt in exemplo
predicto. Jtez sic paralogisat̄. Sortes
est indiuiduū: homo est sortes: ḡ hō ē in
diuiduū: Nō sequit̄: qꝛ nō oportet ꝙ q̄c
quid inest accidēti a pte qua differt a re
subiecta insit rei subiecte: sicut nec opor
tet ꝙ omne qd̄ inest p̄dicato insit subie/
cto: ꝛ ideo lꝫ intentio indiuidui insit sor/
ti: nō tamen inest homini. Silr̄ om̄e es
est naturale: statua est es: ḡ statua ē na/
turalis: nō sequit̄ vt dictū est. Nullū em̄
artificiale est naturale: vnde mediū non
tenet̄ vniformit̄ in p̄missis. Jtē sic: Co/
gnosco coruscū: coruscus est veniens: er
go cognosco venientē: nō sequit̄ qꝛ lꝫ co/
ruscus cognoscat̄ a me: nō tn̄ sub illo at/
tributo qd̄ est venire. Secund⁹ modus
hui⁹ fallacie ꝓuenit ex ꝑtiali identitate
aliquoꝝ duoꝝ in aliquo tertio vt sortes
est homo: plato est hō: ḡ sortes est plato
Jtem hō est animal: equ⁹ est anial: ḡ hō
est equ⁹. Sꝫ nō sequit̄: si aliq̄ duo ꝑtiali
ter coueniāt in aliquo tertio ꝙ sint sim/
pliciter eadem inter se: Et si arguat̄ per
aliā regulā. Quecunqꝫ vni ꝛ eidē sūt ea
dem inter se sūt eadē ꝑ quā tenet forma
syllogismi ꝑfecti. Respondeo s̄m aqui
linū doctorē Sco. 2. dist. p̄. sen. ꝙ illa re
gula intelligit̄ ꝙ illa que sunt eadē vni ꝛ
eidem sūt eadē inter se illa identitate q̄
sunt idē in tertio. Si aūt inferat̄ ꝙ sint
simpliciter eadē inter se cōmittit̄ hec fal
lacia: intelligit̄ s̄m guillielmū Ocham
Qñ extrema vniunt̄ in tertio vniuersa/
liter sumpto. Tertius mod⁹ ꝓuenit qñ
ex aliquibus diuisim sumptis infert̄ ali
quod coniūctum: vt iste est albus ꝛ mo/
nachus: ergo est albus monachus. Nō
sequit̄: qꝛ in antecedēte denotat̄ albedo
inesse isti s̄m se: ꝛ in consequente s̄m suū
habitū. Similiter: iste canis est pater ꝛ
est tuus: ergo est tuus pater. Nō valet
consequentia: quia tuus in antecedente
dicit rem possessam: ꝛ in consequente in/
fert̄ pro re generante: vnde licet predi/
cta conueniant in aliquo tertio s̄m par
tem: tamen s̄m partem differunt. Non
obseruatur etiam hic forma syllogistica
quia medium ponitur in conclusione: ꝛ
extremitates ponuntur a parte eiusdeꝫ
extremi. ¶ Et si arguatur ꝙ a diuisis
ad coniuncta est bona consequentia: ex
secundo perihermenias Respondeo ꝙ
illa regula est vera dum tamen non pre
dicent̄ aliqua sibi inuicem repugnantia
sed vnum sit potentiale respectu alteri/
us: Non valet etiam consequentia: quā
do eorum que predicantur vltimū inclu
ditur in primo. vt iste est homo: ꝛ est ani
mal: ergo est homo animal: Non sequit̄
quia animal intelligitur in homine ex
coniunctis etiam non licet inferre diui/
sa quando vnū est in subiecto per alte/
rum ꝛ non per se. Unde nō sequit̄. Jste
est alb⁹ monachus: ergo est albus: ꝛ est
monachus: quia albedo nō inest tali sb̄/
iecto s̄m se sed ratione habitus. Non se
quitur etiam. Jste est bonus faber: er/
go est bonus: ꝛ est faber: qꝛ bonitas non
inest subiecto s̄m se: sed s̄m artificium.
¶ Jtem ex coniunctis nō licet inferre di
uisa quando vnum diminuitur a ratio
ne alterius: vt iste est homo mortuus: er
go est homo: sed est ibi fallacia a s̄m q̄d
ad simpliciter. Jn alijs ꝟo exemplis est
fallacia accidentis. Posset etiaꝫ iste ter/
tius modus reduci ad secundū: ponitur
tamen ad maiorem expressionem.

Et notandū ꝙ paralo
gismi huius fallacie vt in pluribus pos/
sunt solui ostendendo ꝙ non debite di/
sponunt̄ premisse: Jn modo ꝛ in figura
s̄m regulas syllogismorū: vt dicit ochā:
Peccant enim s̄m Scotum vbi supra:
propter defectum identitatis medij i se
seu per comparatōnem ad extrema que
in ipso vniuntur.

Equit̄ d̄ fallacia
a s̄m quid ad simpliciter.

¶ Ad cui⁹ euidētiā notandū
ꝙ sicut dictum est in loco a toto i modo

ad suam ptem triplex est determinatio.
Quedam est distrahens:in q̄ scʒ ē oppo
sitio in adiecto:qꝛ determinatio addita
repugnat suo determinabili:vt mortuꝰ
hō em mortuus nō est hō. Alia est deter
minatio que ptim diminuit de rōne illi
us cui adiungit̃:lʒ ei nō repugnet vt opi
nabile. Alia est determinatio tm̄ cōtra/
hens:vt album respectu hominis dictū
ergo simpliciter dicit̃ dictum sumptum
sine addito: id est sine determinatione.
Et intelligitur in ꝓposito de determia/
tione diminuente vel distrahente. Di/
ctum aūt ꝭm quid est dictū sumptū cuʒ
tali determinatiōe. arguendo igit̃ a di/
cto sumpto cū determinatōe diminuen
te vel distrahente ad dictū simplex: et
ecōuerso fit hec fallacia. Quando autē
est determinatio tm̄ cōtrahens nō est lo
cus sophisticus sʒ dialecticꝰ a pte ī mo/
do ad suū totum. ¶ Est ḡ fallacia a ꝭm
q̇d ad simpliciter idoneitas decipiendi
ꝓueniens ex apparenti idoneitate dicti
ꝭm quid ad dictū simplicit̃. Causa ap/
parentie est conueniētia dicti ꝭm quid
ad dictū simpliciter. Causa falsitatꝭ est
dicursitas eorundē. Huius fallacie po/
nit auctor hic quinqꝫ modos. Primus
est. arguendo ꝭm determinationem di/
strahentem vl̃ diminuentē rationem to
tiusꝫ: vt iste est homo mortuus:ergo est
homo:quia mortuū distrahit rationem
hominis. Similiter chimera est opina/
bilis:ergo chimera est:nō sequitur quia
opinabile diminuit de esse chimere. Se
cundus modus fit ꝭm determinationē
denominantem ptem integralem:ꝛ hoc
est verumꝫ quando ad denominationeʒ
partis non sequitur denominatio totiꝰ
vt ethiops ē albus ꝭm dentes: ergo est
albꝰ:licet enim homo habeat dentes al/
bos:non ꝓpter hoc dicit̃ albus. Quan/
do ꝟo determinatio habent partem cor
poris sibi determinatam:seu ad eius de
nominationem: sequitur denominatio
totius non cōmittit̃ hec fallacia. Unde
bene sequit̃: iste est albus ꝭm omnes vel
maiores partes corporis apparentes:ḡ
est albus. Iste est simus ꝭm nasum: er/
go est simus. Tertius modus fit arguē
do cum determinatione respectiua ad
aliquid extrinsecum vt diuitie non sunt
bone male vtenti:ergo non sunt bone in
se. Quartus modus fit arguendo cum
determinatione ꝭm locum: vt bonuʒ est
mactare patrem interuallis:ergo bonū
est mactare patrem. Quintꝰ modus fit
arguendo cum determinatione ꝭm tem/
pus: vt bonum est ieiunare ī quadrage
sima. ergo bonū est ieiunare. Omnes isti
syllogismi possunt solui negando conse/
quentiā:qꝛ ex dicto ꝭm quid non sequit̃
dictū simpliciter. Cōmittit̃ etiā hec fal/
lacia arguēdo a dicto simpliciter ad di/
ctum ꝭm quid:cum eadem causa appa/
renti vtrobiqꝫ: vt est homo:ergo est ho/
mo mortuus: non sequitur: vt patet ex
precedentibus.

Lenchꝰ ē syl. ꝛc̄.

e Postqꝫ auctor determinauit
de fallacia ad ꝭm q̇d ad sim/
pliciter:hic agit cōsequenter de fallacia
ignorantie elenchi. Circa qđ premittit
quid sit elenchus: dicens ꝙ elenchus est
syllogismus contradictionis vniꝰ ꝛ eius
dem non nominis tm̄:nec rei tm̄: sed rei
ꝛ nominis simul:nō synonimi sed eiusdē
ex his que data sunt de necesse non con
numerato qđ erat in principio ad vni/
uersale ꝭm idem:similiter ꝛ in eodē tem
pore. Ubi sciendū ꝙ elenchus dicit̃ syl/
logismus contradictionis:id est syllo/
gismus concludens contradictoriū po/
sitioni respondentis. Et ponitur syllo/
gismus tanqꝫ genus ꝛ contradictionis
sicut differentia: et hoc ad differentiam
syllogismi non contradicentis positioni
respondentis. Unde ex syllogismo ꝛ cō
tradictione quasi ex materiali ꝛ formali
constituit̃ elenchus. ꝛ ponit̃ vnius ꝛ eius
dem scʒ subiecti ꝛ predicati nō nominis
tm̄ nec rei tm̄: sʒ rei ꝛ nominis simul: nō
synonimi:que particule ponunt̃ ratiōe
syllogismi ꝛ cōtradictionis: tam em̄ ad
syllogismū qꝫ ad ꝯtradictionē exigitur

qđ nomen sit vnum ꝛ res vna: ꝛ ꝙ nomē
non sit synonimū. Dicunẜ autem nomi/
na synonima que significant eandē rem
ſm diuersas eius ꝓprietates. Unde nō
est hic cōtradictio: Marcus currit: tul/
lius nō currit: cū non sit ibi euidens af/
firmatio ꝛ negatio eiusdē de eodem: nec
hic. Omnis canis est latrabilis: quidā
canis nō est latrabilis rōe equiuocatio/
nis illius nominis canis. Per predicta
remouentur fallacie in diuisione: inde
non sunt verus elenchus: sed tm̄ appa/
rens: ꝛ poniẜ ex his que data sunt de ne
cesse ratione syllogismi in quo debꝫ esse
necessario illatio cōclusionis ex premis/
sis p qđ remouenẜ a vero elencho para/
logismi fallacie accidentis ꝛ ceteri in q̇/
bus non est necessaria cōsequentia rōne
etiam syllogismi in quo premisse debent
differre a cōclusione: ꝛ esse notiores ipsa
Poniẜ vero non cōnumerato qđ erat in
principio: per qđ remoueẜ petitio prin/
cipij vbi idem ꝓbaẜ p seipsum. Alie aūt
particule ponunẜ in diffinitiōe elenchi:
rōne contradictiōis: scꝫ ad idem: ſm idē
similiter ꝛ in eodem tempore. ¶ Insup
notandum ꝙ ignorantia elenchi potest
capi dupliciter. Uno modo generaliter
ꝓ ignorantia cuiuslibet particule diffi/
nitiōis elenchi: ꝛ sic fallacia ignorantie
elenchi est cōmunis ad omnes fallacias
Alio modo specialiter ꝓ ignorantia ali
cuius quattuor cōtradictionum que po
nunẜ in diffinitione elenchi rōne cōtra/
dictionis scꝫ ad idem: ſm idem similiter
ꝛ in eodeꝫ tempore. Et sic est fallacia di
stincta contra alias: magis aūt hec falla
cia penes has quattuor cōtradictiones
ꝙ̄ penes alias que ponunẜ in diffinitiōe
elenchi: qꝛ sunt formaliores ꝙ̄ alie que
ponunẜ in diffinitione elenchi rōne con/
tradictionis que est formale in elencho.
Non causaẜ aūt hec fallacia ex ignoran
tia illi⁹ prime ꝑticule cōtradictiōis que
est affirmatio ꝛ negatio eiusdem de eo/
dem: qꝛ ad hāc fallaciā requiriẜ ꝙ sit ap
parens contradictio. Si aūt illa condi/
ctio deesset: nō esset apparens contradi/
ctio cum ipsa requiraẜ tam ad contradi
ctionem veram ꝙ̄ apparentē. ¶ Est er/
go fallacia ignorātie elenchi idoneitas
decipiendi ꝓueniens ex apparenti ido/
neitate contradictionis incomplete ad
contradictionem completā. Causa ap/
parentie est cōuenientia apparentis cō
tradictionis ad verā contradictionem.
Causa defectus est diuersitas earundē
¶ Huius fallacie sunt quattuor modi
ſm defectum quattuor cōditionū predi
ctarū. Prim⁹ modus peccat cōtra illaꝫ
ꝑticulam ad idem: vt duo sunt duplum
ad vnum: ꝛ nō sunt duplū ad tria: ergo
sunt duplum ꝛ nō duplum: nō sequiẜ: qꝛ
duplum nō compaẜ ad idem in vtraqꝫ p̄
missarū. Secundus modus peccat con
tra illam particulā ſm idem: vt hoc est
duplum isti ſm longitudinē ꝛ non ē du
plum ei ſm latitudinē: ergo est duplum
et non duplum. Nō sequiẜ: qꝛ duplū nō
sumiẜ ſm idem sed ſm diuersa. Terti⁹
modus peccat contra hanc particulam
similiter: vt homo est spēs: nullus hō est
species: ergo idem est species ꝛ non spēs
nō sequiẜ: qꝛ iste terminus homo non su
mitur similiter in premissis: qꝛ in maio
ri sumiẜ ꝓ natura cōmuni: in minori vo
ꝓ suppositis. Quartus mod⁹ peccat cō
tra illaꝫ ꝑticulam in eodem tempore: vt
plato legit die lune ꝛ non die martis: er
go legit ꝛ non legit. Non sequiẜ: qꝛ non
est ibi affirmatio ꝛ negatio ꝓ eodē tem/
pore. Differt aūt hec fallacia a fallacia
ſm quid ad simpliciter: qꝛ ibi fit ꝓcessus
ab vno dicto ſm quid sumpto ad aliud
dictum sumptum simpliciter: vt hoc est
duplum ſm longitudinem: ergo est du/
plum. hic vo fit ꝓcessus a duobus dictꝭ
ſm quid ad duo dicta sumpta simpliciẜ
vt hoc est duplum ſm longitudinē ꝛ nō
est duplum ſm latitudinē: ergo est du/
plum ꝛ non duplum: hinc est ꝙ fallacia
a ſm quid ad simpliciter precedit hanc
fallaciam: sicut vnum est prius duobus
Item differunt. qꝛ in fallacia a ſm quid
ad simpliciter inferẜ vna pars contra/
dictionis: vt comedere carnem est malū

febricitanti: ergo est malum. Hic autem concluduntur contradictoria: vt comedere carnes est malum febricitanti: et non est malum sano: ergo est malum et non malum.

Etere &c.

P Hic consequenter determinat auctor de fallacia petitionis principij. Fit aūt hec fallacia qn idem accipitur ad probandū seipsum: seu quando probat ignotum per ignotius: vel eque ignotū. Licet aūt hec fallacia possit dici petitio principij vel eius qd ē in principio: petitio tñ principij proprie fm auctorem est quando idem sub eodē nomine sumit ad probandū seipsum vt homo currit: ergo homo currit. Et in hoc nulla est fallacia: cū ibi nulla sit apparētia: qz idem non habet veritatem probandi seipsum: petitio vo eius qd erat i principio est quando idem sub diuersis nominibus sumitur ad probandum seipsum. Dicit aūt principiū principale propositū qd quis intendit probare: scz conclusio: qn ergo idem probat per seipsum: vel ignotū per ignotum: vel eque ignotum: tunc dicitur esse petitio principij vel petitio eius quod ē in principio: quia talis opponēs videtur petere qd sibi concedat principium: id est principale propositum: scz conclusio quam debet probare: vel id quod est in principio scz aliquid qd includitur i conclusione propter identitatem cum ipa: vel quia p ipsam potest probari: sicut ignotius p magis ignotū: fm aliquos vo principium in proposito sumit pro antecedente et sic opponens quando probat ignotum p eque ignotum petit id quod est in principio: quia videtur petere conclusionem sibi concedi: que virtualiter continetur in premissis quā tamen probare deberet. Ille etiam qui respondet tali opponenti pōt rationabiliter petere probationem antecedentis. Fallacia petitionis principij est idoneitas decipiendi proueniens ex apparenti diuersitate conclusionis a premissis. Causa apparentie est apparens diuersitas antecedentis et consequentis cum necessitate cōsequentie. Cū enim cōsequens appareat esse diuersum ab antecedente et cōsequentia sit necessaria apparet argumentū esse bonū. Causa defectus est identitas eorum. Petit aūt hoc qd est in pricipio quinqz modis. Primus modus est quando diffinitū petit in diffinitione: et econuerso. vt animal rōnale currit: ergo homo currit: aūs est eque dubium: sicut et consequens. Secundus modus est quando particulare petitur in vniuersali: vt omnis homo currit: ergo sortes currit. Tertius modus est quando vniuersale petitur in particulari: vt sortes currit: plato currit: et sic de alijs: ergo omnis homo currit. Quartus modus est quando coniunctim petitur i diuisum: vt medicina est sani: medicina est egri: ergo medicina ē sani et egri. Quintus modus est qn vnum petit in alio: vt sortes est pater platonis: ergo plato filius est sortis In omnibus his est petitio principij: quia antecedens est eque ignotum sicut consequens. Unde isti paralogismi non peccant propter defectum illationis: quia cōsequentia est bona: sz propter defectum probationis. Sic ergo in istis argumentis possunt esse loci dialectica si antecedens sit notius in se vel in ordine ad respondentem qz consequens Si vo antecedens sit eque ignotum vel minus notum qz cōsequens erit petitio principij: vt tactum est in loco a diffinitione ad diffinitum. Hoc etiam potest declarari arguendo ab vniuersali ad singulare: vt omnis homo est grammaticus ergo sortes est grammaticus. Multis eī ista est ignotior: Omnis homo est grammaticus: qz ista: sortes est grammaticus. ideo illis est petitio principij nisi precōcessissent eandem. Illi aūt cui vniuersalis est nota et non singularis nō est petitio principij arguendo ab vniuersali ad singularem. Scienti enim qd omnis mula est sterilis nō est petitio principij talis illatio: omnis mula est sterilis: g hec mula est sterilis.

Secundum conse
quēs ⁊c. ¶ Postq̄ auctor de terminauit de fallac:a petio/nis principij: hic ɔsequenter determinat de fallacia cōsequentis. Pro quo notandum quid sit antecedēs: quid consequens. ⁊ consequentia: vide capitulo cōuersionum. ¶ Fallacia consequētis est idoneitas decipiendi ꝓueniens ex conueniētia antecedentis cum cōsequente. Fit nanq̄ hec fallacia s̄m Aristotelem eo ꝙ credimus consequentiā cōuerti que non cōuertit̃. Credim⁹ enī ꝙ sicut cōsequens sequitur ad antecedens: sic antecedens sequitur ad consequens: ⁊ sic de cōseq̄n/te facimus antecedens. Et ideo hec fallacia dicit̃ fallacia consequentis: lȝ autē in ipsa arguat̃ a negatione antecedent ad negationē cōsequentis: q: tamen illa negatio antecedentis se habet vt consequens ad negationē consequentis: vt non homo est cōsequens ad non animal ideo de cōseq̄nte fit ibi antecedēs. Causa apparentie in hac fallacia est apparens identitas consequētis cum antecedente. Causa falsitat est diuersitas eorum. Huius fallacie ponit auctor tres modos: quorū duo vltimi possunt ad p̄mum reduci: q̄ habet duas partes. Fit enī vno modo arguendo a destructione antecedentis ad destructionē consequētis: vt si homo est: animal est: ergo si homo non est: animal non est: non sequit̃: licet nanq̄ sit bona argumentatio a positione antecedentis ad positionem consequentis: non tamen a destructione antecedentis ad destructionē cōsequentis quia antecedens se habet vt inferi⁹: cōsequens ꝓ vt superius. A destructione aūt inferiorū non sequit̃ superiorum destructio: q: potest remanere in alijs inferioribus. Fit etiam hic modus arguendo a positione consequentis ad positionem antecedentis: vt si pluit terra ē madida: ergo si terra est madida pluit: non sequit̃: licet nanq̄ a destructione consequentis ad destructionē antecedent sit bona consequentia. non tamē a positione: quia ad positionem superiorum non sequit̃ positio inferiorum. Secund⁹ modus ꝓuenit arguēdo ab insufficienti numero singulariū: vt sortes est aīal: ⁊ ecōuerso: plato est animal ⁊ econuerso: ⁊ sic de singulis: ḡ omnis homo est animal ⁊ econuerso: nō sequit̃: q: lȝ sufficient̃ enumerent̃ singulares illi⁹ vniuersalis: omnis homo est animal: non tamen istius: omne animal est homo: qđ tamen designat̃ per hoc qđ dicit̃ ⁊ econuerso. Tertius modus solet assignari a cōmuniter accidentibus. Ubi notandū ꝙ quedaȝ sunt cōmuniter accidētia que semper se consequunt̃: ⁊ a talibus sumit̃ locus dialecticus. Quedam ꝟo aliquando se cōsequunt̃: ⁊ aliquando non: ⁊ de his est in ꝓposito: vt iste est compt⁹: ergo est adulterus: non sequit̃: q: licet ista aliquādo se cōcomitent̃: non tamen semper. Fit etiam hec fallacia arguendo a propositione habente plures causas veritatis ad illam que habet vnicam: vt cesar nō est iustus: ergo est iniust⁹. prima nāq̄ ē consequens ad secundam. Unde ista ꝓpositio: non est iustus: habet duas causas veritatis. Potest enī esse vera: vel quia cesar non est: aut q: est: sed nō habet iusticiam. Hec aūt: cesar est iniustus vnicaȝ habet causam veritatis: ponit enī cesarem esse: sed iniustum. Et generaliter fit hec fallacia quotiensciunq̄ consequens ponitur loco antecedentis: vt si dicatur Aliquis homo est albus: ergo omne album est homo. Sequit̃ enī econuerso et per ɔuersionem ꝑ accidens. Fit etiā hec fallacia arguendo a termino stante determinate ad eundem stantē confuse et distributiue: vt tu ignoras aliquā ꝓpositionem: ergo tu nescis aliquā ꝓpositionem. Sequit̃ enī econuerso. Est autem vt ait Arist. consequens pars antecedētis: q: vbicunq̄ est dispositio ꝓpositionum in figura si fit ibi fallacia conseq̄ntis: erit etiam fallacia antecedentis: sed non econuerso. Unde hec fallacia cōsequentis: omnis homo est animal: omīs

asinus est animal: ergo om̄is asinus est homo: quia vtra[que] premissarum sequit̄ exclusione: sed non econuerso. Est etiã fallacia antecedentis vt patet p̄ p̄missa. Coincidit etiam hec fallacia aliquan/ do cū figura dictionis vt potest patere.

Sequit̄ de fallacia s̄m nō causam. Ad cuius eui/ dentiam notandū q̄ duplex ē̄ syllogismus: sc3 ostensiuus et ad impos/ sibile. Syllogismus ostensiuus est ille: in quo vna conclusio vera tantū infert̄ ex p̄missis veris: ita q̄ ibi est stat⁹: nec fit regressus sup̄ aliquā premissarū: vt hic omnis homo est aīal: sortes est hō: ergo sortes est animal. ¶ Syllogism⁹ ad im/ possibile est q̄n aliquis syllogistice ducit ad aliquā cōclusionem falsam seu im/ possibilem: z ex interemptione illi⁹ im/ possibilis fit regressus ad interimendū aliquā p̄missarū ita q̄ ibi sunt duo pro/ cessus z due ɔclusiones: vt si queraf̄ Est ne homo asinus? quo concesso arguitur contra: nullus asinus est animal rōnale sed homo est asinus p̄ te: ergo hō nō est animal rōale. Conclusio est falsa: ergo aliqua premissarum: nō maior: ḡ minor. ¶ Sciendū vlterius q̄ causa dr̄ ꝓpositō que p̄ se vel cum alia facit ad inferendū cōclusionē. Per oppositū ꝓ nō causa ē̄ ꝓpositio que sumitur cum premissis in/ ferentibus cōclusionem: que tamē nihil facit ad illationē ccōlusiōis. ¶ Fallacia s̄m non cām vt cām est idoneitas deci/ piendi, proueniens ex eo q̄ non causa cre/ ditur esse causa. Fit aūt hec fallacia sem per in syllogismo ad impossibile. Cui⁹ ratio est: q2 hec fallacia cōmittit̄ quan/ do ex falsitate cōclusionis fit regressus ad interimendū aliquam p̄missarum q̄ non erat causa falsitatis conclusionis. Talis aūt regressus fit tm̄ i syllogismo ad impossibile: vt si queraf̄: est ne sortes homo? quo ɔcesso: arguitur contra: nul lus asinus est animal rōnale: sed homo est asinus: sortes est homo: ergo hō non est animal rōnale: sed hoc est impossibi/ le: ergo sortes non est homo. In hac ar/ gumentatiōe est nō causa vt causa: q2 ex interemptiōe cōclusiōis interimit̄ illa ꝓ positio sortes est homo que apparet esse causa ĩpossibilitatis ɔclusionis: z nō est causa cum sine ipsa sequat̄ conclusio im possibilis. Causa apparentie in hac fal/ lacia est cōuenientia illi⁹ ꝓpositiōis que non est causa in subiecto vel predicato: cū aliqua premissa q̄ est causa ꝓpt̄ quã credit deceptus q̄ tm̄ operet̄ ad illatio/ nem cōclusionis q̄ȝ alia. Causa falsita/ tis est diuersitas eorū. Ex predict[is] pa/ tet q̄ hec fallacia non cōmittit̄ in in hoc syllogismo: omne animal est asin⁹: om/ nis homo est aīal: sol est in cancro: ergo omnis homo est asin⁹. Conclusio est fal sa: ḡ illa premissa: sol est in cancro: illa eñ ꝓpositio non conuenit in subiecto vl̄ p̄/ dicato cum alijs premissis z sic non ē̄ ibi causa apparentie huius fallacie.

Propositio pl'es p. zč. Postq̄ȝ auctor determīa uit de fallacia s̄m nō causaȝ vt cām: hic ɔ̄nr̄ determinat de fallacia s̄m pl'es interrogationes vt vna: q2 ꝓ interrogatio z ꝓpositio cōponunt̄ ex eis̄ dem terminis p̄ncipalib3: iō ad declarā/ du3 q̄d fit interrogatio pl'es p̄mittit q̄d sit ꝓpositio plures: dicens q̄ propositio plures est illa in qua plura p̄dicant̄ de vno: vt sortes currit z disputat. vel vnū de plib3: vt sortes z plato currūt: vl̄ plu ra de pluribus: vt sortes currit et plato disputat. Et dicit̄ ꝓposi io pl'es: q2 ibi designant̄ plures compositiones p̄dica ti cum subiecto. Propositio ꝓ vna dici tur in qua vnū p̄dicat̄ de vno: siue illud sit vnum numero: vt sortes est sortes: vl̄ vnū specie: vt sortes est hō: vel vnū gene re: vt sortes est aīal: siue vnū analogia: vt substãtia est ens: z q̄n[que] ponunt̄ plu/ res dictiones ex quibus fit vnum: sic̄ ex determinatione z determinabili: vt ho/ mo est animal rōnale: z sicut dictum est de ꝓpositione: sic dicendum est de inter/ rogatione que dicitur interrogatio in/

quantū sumif cum signo interrogatiuo. Quedā est eī interrogatio plures in q̄ plura interrogant de vno: vt vnum de pluribus: vel plura de plurib⁹: ꝛ quedā est interrogatio vna in qua vnū interrogat de vno. Potest etiā iterrogatio plures fieri dupliciť. vno mō ſm significata tm̄: vt dicendo: vtrū canis currit: ꝛ talis causat equiuocationē. Alio mō ſm voces ꝛ significata simul: ꝛ de hac est in ꝓposito. ¶ Fallacia ſm plures interrogationes vt vna est idoneitas decipiēdi ꝓueniens ex cōuenientia interrogationis plures ad interrogationē vnam ꝓpter quam videf esse vna interrogatio: ꝛ ideo daf vnica responsio. Causa apparentie est apparens vnitas interrogatiōis que tn̄ ex veritate est plꝛes. Causa defect⁹ est pluralitas interrogationis illi⁹ que videf esse vna. ¶ Hui⁹ fallacie sunt duo modi. Prim⁹ modus est qn̄ plura in singulari numero subijciunf vel predicanf vt demonstrato sorte ꝛ brunello. Si q̄ras: est ne hic ꝛ hic homo: si dicaf sic: ergo brunellus est hō: si dicaf nō: tunc potuit inferri: ergo sortes nō ē homo. Respondens ergo nō deb t dare vnā rn̄sionem ad interrogationē plures: ſ; debet dare duas rn̄siones dicendo: hic ſc; sor. est homo. ille ho. ſc; brunell⁹ nō est hō. Secundus modus est qn̄ plura subijciuntur vel predicanf vt in plurali numero: vt si queraf. Sunt ne mel ꝛ fel dulcia vel amara. si dicatur ꝙ sunt dulcia: ergo fel est dulce. si dicaf ꝙ sunt amara ergo amarū est mel. Talis itaq; nō bene respondet: quia dat vnam responsionem ad plures interrogationes. ¶ Circa quod notandū ꝙ licet qn̄ respondēs ad plures interrogationes dat vnam responsionem affirmatiue ducaf vere ad inconueniens: vt patet ex precedent ib⁹ Si tamen in casu ꝓposito ꝛ consimilibus det tm̄ vnam responsionem negatiue ducetur solum apparenter ad inconueniens. Si eīn dicat mel ꝛ fel non sunt amara non vere inferf; sed tm̄ apparenter: ergo mel non est amarū: ꝛ fel non est amarum: sed est fallacia consequentis.

Expliciūt fallacie: Incipiunt suppositiones.

Quia logic⁹ habet considerare de termino: ideo auct. Orū que dicunt ꝛc̄. In hoc vltimo tractatu determinat de q̄dam proprietate termini que dicif suppositio que multum confert ad cognoscendum veritatem ꝓpositionū. Ad cuius euidentiam pmittit quedam preambula dicens: ꝙ earū que dicunf quedam dicunf cū complexione: vt homo currit: ꝛ quedam sine complexione: vt homo per se. ¶ Circa quod notandum ꝙ hec diuisio hic ponif ad sciendū q̄ termini supponunt ꝛ qui non. Soli nanq; termini incomplexi supponunt: non aūt termini complexi: qꝺ patet ex diffinitiōe suppositionū. Est eīn suppositio acceptio termini substantiui ꝓ aliquo. Omnis aūt terminus substantiuus est incōplexus: hoc aūt est verum de suppositione: de qua hic intendit auct. q̄ est de terminis significatiue sumptis ꝓ illis vel; qui ex impositiōe significant. Loquendo autem de suppōne materiali nō supponūt solum termini incomplexi: sed etiam termini complexi. Est aūt suppositio materialis qn̄ termin⁹ supponit ꝓ se vel sibi simili in voce vel in scripto: vt iste terminus homo est dictio dissillaba: ly homo ibi supponit discrete ꝛ materialiter ꝓ illo termino homo vel sibi simili. Si ꝓo dicaf: omnis homo est dictio dissillaba: homo supponet cōfuse ꝛ distributiue ꝛ materialiter ꝓ qualibet tali dictione: iuxta illud. Dictio quecū; sit si fuerit materialis. Est substans neutrū indeclinabile nomen. Materialiter eī supponere possunt termini complexi: vt homo albus est oratio impfecta. Omnis homo currit ē ꝓpō cathegorica: sic etiā pn̄t supponere nō solū substātiua ſ; etiā adiectiua: nec solū dictiones cathegorematice ſ; etiā sincategorematice: vt omnis

nis est signū vniuersale: quidam est signū particulare: omnis homo est totus in quantitate. In hac ꝓpositione omnis homo supponit materialiter et determinate ꝓ illo complexo: vel sibi simili ī voce: ſm aliquos ꝓo ly omnis hō supponit discrete: et sic de aliis: de vocibus materialiter sumptis: de quo nota ea que dicta sunt capitulo de quātitate ꝓpositionū ¶ Declarat vlterius auctor quid est terminus di. q terminus vt in ꝓposito sumitur est vox significans vle vel particulare. Et ponit vox loco generis Significans vle vel pticulare ad drñam sincathegorematū que nō significant res vniuersales vel pticulares sed dispositōes rerum Significant eñ terminos supra quos cadunt tenere vniuersaliter vel pticulariter. ¶ Est aūt significatio termini vt hic sumitur rei ꝑ vocem ad placitū representatio: cum ergo omnis res sit vniuersalis vel pticularis oportet dictiones non significantes vle vel pticulare nihil significare: et sic non erunt termini: vt hic sumitur terminus. Dicitur aūt ad placitum: ad drñam significatōis naturalis: sicut passiones in anima nr̄a existentes naturaliter significant res quarū sunt similitudines de qua significatiōe nō intēdit auctor ¶ Deinde dicit auctor q suppositionū quedam fit ꝑ nomen substantiuū: alia ꝑ nomen adiectiuū. Substantiua aūt nomina ꝓprie dicuntur supponere. qr significant per modū ꝑ se stantis. Adiectiua ꝓo et verba dicuntur copulare: adiectiua quidem qr significāt ꝑ modū adiacentis seu alteri inherentis. Verba aūt qr sūt nota vnionis predicati cum subiecto: largé eñ sumendo suppōem adiectiua possent dici supponere: maxime quando sūt substātiua in neutro genere.

¶ Premissis his ꝓambulis diffinit auctor suppōem dicens q suppositio ē acceptio termini substantiui ꝓ aliquo .i. ꝓ re significata ꝑ ipm: siue sit ens in aīa: siue extra aīam: siue significatū ꝓncipale siue min⁹ ꝓncipale: vt hō pōt accipi ꝓ natura humana: vel ꝓ ei⁹ suppositis

Et differūt suppō et significatio ſm ipm qr significatio est vocis: sz suppō ē ꝓprietas termini cōpositi ex voce et significatione. Est aūt acceptio ipius termini ꝓ aliquo: et sic significatio est prior suppōe Aliter drñt ſm aliquos: qr significatio solū extenditur ad rem ad quā significandā termin⁹ imponitur sz suppō nō solū extenditur ad rem quam ꝑ terminū significatur: sz etiam ad supposita cōtenta sub re illa: vt hō ſcat naturā humanā: pōt tñ supponere ꝓ natura et ꝓ suppositis quæ ab aliis dicatur res nature: licet aūt ſm auctorē terminus supponat: et in ꝓpōne et extra ꝓpositionē: nō tñ ſm Occam et eius sequaces ponentes drñam inter suppōem et significationē: qr suppositio est acceptio termini in ꝓpositione ꝓ aliquo vel ꝓ aliquibus. Significatio ꝓo est termini et in ꝓpositione et extra ꝓpōnem quæ forte opinio est verior. ¶ Deinde diffinit auctor copulationē di. q copulatio est acceptio termini adiectiui ꝓ aliquo: i. ꝓ re significata ꝑ illū terminū adiectiuū: quod ponitur ad drñam sincathegorematū q nō significant res sed earū dispōes. Diuidit cōsequenter auctor suppōem in cōem et discretam. Suppō cōis est q fit ꝑ terminū cōem: vt hō vel anial. Suppō discreta est que fit ꝑ terminū discretū: vt sortes currit: vel ꝑ terminū cōem cū ꝓnoīe demōstratiuo: vt iste homo currit: ly hō supponit discrete rōne ꝓnoīs demōstratiui sibi additi: tale nanq ꝓnomen ꝓ ꝓprio noīe ponitur: et certā ꝑsonā significat. ¶ Et sciendū q frustra additur signū vniuersale termino discreto: qr talis terminus non est distribuibilis cum non dicat quiditatem pluribus cōicabilē. ¶ Si queratur de illa ꝓpōe hec herba crescit in horto meo: et de similibus: quō supponit herba. dicit auctor q supponit discrete ¶ Et si arguatur q tunc erit falsa. Respondeo q de veritate sermonis seu in sensu quem facit est falsa: tamen in sensu in quo fit est vera: per hanc intelligitur herba eiusdem speciei cum ista crescit in horto meo: que est vera.

¶ Deinde diuidit auctor suppositionem comunē in naturalē & accidentalē. Suppositio naturalis ē acceptio termini cōmunis p omnibus a quibus aptus natus est prticipari: vt homo per se sūptus pōt accipi p omībus qui fuerūt sunt & erūt. Et dicit naturalis: qz nō ꝯuenit termio p aliqḋ sibi additū: & ideo termin⁹ de natura sua habet talē suppositionē. ¶ Et notandū q hec suppositio nō habet locū apud illos qui ponūt terminū tm̄ supponere in ppositiōe. Suppositio accidentalis est acceptio termini cōmunis pro eis p quib⁹ exigit adiunctū: vt hō est supponit tm̄ p presentibus rōne verbi pñtis tpis: homo fuit nō solū pōt accipi p presentibus: sed etiā p pteritis: homo erit p futuris: sicut in illa ppositiōe: aial est genus: animal nō supponit p suppositis: qz illud pdicatū sibi adiunctum nō competit suppositis: sed pdicari animalis i cōmuni: & ideo nō supponit psonaliter: sed simpliciter. In ista vo ppositiōe: anial comedit: li animal nō supponit p quiditate: quia aialitas in cōmuni nec bibit nec comedit: sed supponit personaliter: quia predicatū adiunctū competit indiuiduis animalis. Operatiōes em̄ sunt singulariū. ¶ Ulterius suppositio accidentalis diuidit in simplicē & personalē. Suppositio simplex est acceptio termini cōmunis p re vniuersali significata: vt hō est species: aial est genus. Iste terminus hō supponit p natura humana i cōmuni que est eius principale significatū & nō p aliquo supposito illius nature. Sic etiā supponūt subiecta scientiarū: vt ens inq̄tum ens est subiectum metaphisice: syllogismus est subiectū logice. Nō em̄ aliquis particularis syllogism⁹ est subiectū logice: sed syllogism⁹ in cōmuni. Et dicit hec suppositio simplex: quia terminus sic supponēs ponitur pro re vniuersali. Simpliciter em̄ aliquādo idem est q vniuersaliter fm phm in primo de generatiōe. ¶ Personalis suppositio est acceptio termini cōmunis p suis inferiorib⁹ que dicitur psonalis: qz in diuiduū vel suppositū in substantia rationabili idem est q psona. Est em̄ psona fm Boetiū rationalis nature indiuidua substantia. Et fm Richardū psona ē intelligibilis nature incōmunicabilis essentia. Illa igitur suppositio i qua tenet terminus p suppositis vel indiuiduis. Dicit personalis nō q omīa indiuidua sint persone (Sola em̄ indiuidua rationalis nature sunt persone: alia vo nequaq̄) sz denominat personalis a nomine indiuidui nature perfectiōis. Personaliū suppositionū alia determinata: alia confusa. Suppositio determinata est quā habet terminus cōmunis indeterminate sumptus: vel cum signo particulari: quādo videlicet cōtingit descendere ad determinata supposita per ppositionē disiunctiuā: vt homo currit ergo sortes currit vel plato currit: & sic de aliis. Et dicitur determinata: quia licet ille terminus hō supponat seu possit accipi pro omī homine: tamen reducitur locutio vera p vno determinato supposito. Unde dicit auctor q aliud est supponere & aliud reddere locutionē verā p aliquo. Unde ad veritatē illius sufficit q predicatū cōueniat subiecto p vno solo supposito. Quādoq tamen omēs singulares sunt vere: vt homo est risibilis: & hoc nō formaliter: sed materialiter. Subiectū igitur ppositiōis pticularis vel indefinite supponit determinate: dū tamen accipiatur nō tm̄ pro eius principali significato: sed pro indiuiduo eius: qḋ dico pp̄ter subiecta aliarū ppositionū: homo est dignissima creaturarū. Rosa est pulcherrimus flos florū: color ē verū obiectum visus: & sic de similib⁹ que nō supponūt personaliter p indiuiduis sed simpliciter p principali significato: pdicata etiā ppositionū particulariū & indefinitarū affirmatiuarū in qbus non ponitur aliqua dictio negationē importans vl' sincathegorema ꝯfundēs supponūt determinate. Suppositio cōfusa est acceptio termini cōmunis p omībus suis suppositis seu p multis. Et dicit cōfu

ta id est indeterminata: quia termin⁹ sic supponens nō determinatē ad aliquod suorum suppositorum. ¶ Suppositionū confusarum alia confusa et mobilis siue distributiua: alia confusa et imobilis: que dicitur confusa tm̄. Suppositio cōfusa ꝛ distributiua est acceptio termini communis pro omibus suis suppositis vel indiuiduis. Et dicit̄ mobilis quia potest fieri descensus sub termino sic sūpto ad singularia per ꝓpositionē copulatiuam: vt omis homo currit: li homo supponit confuse ꝛ mobiliter: quia bene sequit̄: ergo sortes currit: pla. currit: ꝛ sic de alijs. Hoc modo supponit omis terminus cōmunis immediate sequens signū vniuersale affirmatiuū nisi aliud impediat: vt si ꝑponeret̄ negatio signo: vel aliud huiusmodi. Terminus etiā sequens immediate negationē infinitantē: supponit cōfuse ꝛ distributiue: vt non homo currit: si li nō sumatur infinitāter: li homo supponit cōfuse ꝛ distributiue. Negatio autem negans cadens super copulam ꝑncipalem ꝓpositionis distribuit nō solum subiectum: sed etiam p̄dicatū: vt nullus hō est asinus: tam homo ꝙ̄ asin⁹ supponit cōfuse ꝛ distributiue nisi aliud sincathegorema impediat: vt nōnullus homo est asinus. Termini etiam includentes negationē cōfundūt ꝛ distribuūt terminos supra quos cadunt: vt aliud differens diuersum ꝛ consimiles: vt sortes differt ab homine: li homine distribuit̄: ideo ipa est falsa: quia differret a seipso. Huiusmodi sūt termini exceptiui: ꝛ nomina cōparatiui ꝛ suplatiui grad⁹ ꝛ aduerbia similitudinis sm̄ quorundā opinionē. Suppositio cōfusa immobilis seu cōfusa tm̄ est quando terminus sumit̄ ꝓ aliqbus eius suppositis: nō tamen pōt fieri descensus ad illa. Et hoc modo sm̄ Scotū. 12. di. ꝑmi sententiarum supponit etiam p̄dicatū vniuersalis affirmatiue: vt omis homo est animal. Unde nō seq̄tur: ergo omis homo est hoc animal: et subiectū exclusiue affirmatiue: quia eq̄ualet vniuersali de terminis transpositꝪ vt illa: tm̄ anial est homo: equiualet istꝪ: omis homo est animal: hoc modo etiam supponit terminus supra quem cadunt duo signa distributiua: vt sortes differt ab omi homine: ꝛ hoc per illam regulam logicarū: Quicquid mobilitat imobilitatū: immobilitat mobilitatū: vt in ista Sortes differt ab homine: li homie supponit cōfuse ꝛ mobiliter. Si autem addatur aliud signū: vt dicēdo: sortes differt ab omi homine: supponit cōfuse ꝛ imobiliter. Sic etiam supponit termin⁹ sequens verbum significans actum anime interiorē: vt sortes appetit vinū. Terminus etiā sequēs aduerbiū numerale: vt bis comedi panē. Parisius ꝛ rome vēdit̄ piper. Hoc etiam modo supponit iste termin⁹ homo in hac ꝓpositiōe. Ab initio mundi semp fuit homo. Unde non seq̄tur: ergo aliquis homo semp fuit ab initio mūdi: sed est fallacia ꝯsequentꝪ. Sequitur eñ ecōuerso: licet aūt p̄dicta appareant esse vera: auctor tamen ponit p̄dicatū vniuersis affirmatiue supponere simpliciter de suppositiōe cōfusa immobili parū curans: et ad hoc adducit aliquas rationes.

Circa qð est notādum:

ꝙ suppositio simplex ꝛ cōfusa tm̄ seu immobilis differūt: quia in suppositiōe simplici terminus supponit ꝓ natura absolute sumpta: nō habito respectu ad supposita: in cōfusa ꝟo tm̄ supponit ꝓ natura in respectu ad supposita: indeterminate tamen. Unde licet termin⁹ sic supponēs posset dici supponere simpliciter vt pōit auctor: nō tamē ita ꝓprie: ꝛ per hoc possent eius ratōes solui. Aliqui etiā dicūt vt Occham ꝛ eius sequaces: ꝙ in suppositiōe cōfusa tm̄: licet non posset fieri descensus per ꝓpositionē copulatiuam vel disiunctiuā: bene tamen potest fieri ꝑ ꝓpositionē de disiuncto extremo: vt omis homo est animal: licet eñ nō sequat̄: ergo omis homo est animal: vel omis homo est hoc animal: vel omis homo ē hoc animal. Bene tamen sequit̄: ergo omnis

homo est hoc animal: vel hoc animal: et sic de aliis. Est etiā suppositio cōfusa et immobilis quādo signū vniuersale tenetur collectiue: vt quādo additur termino numerali in plurali: vt dicendo: omnes apostoli sūt duodecim: nō eñ sequitur: ergo petrus est duodecim: sed designatur q petrus et iohannes cum ceteris simul sumptis sunt duodecim.

De suppositione relatiuorū: ampliationib⁹: restrictiōibus: appellationibus et distributionibus aliqua breuiter dicā. Et pmo d relatiuis. Est autē duplex relatiuū: quoddā est relatiuū logicale: de quo dictū est in pdicamento ad aliquid. Aliud est grāmaticale qd est rei ante late recordatiuū: vt sortes currit qui disputat: hoc relatiuū qui facit recordationē de sorte qui est res ante lata: et de huiusmodi relatiuis est presens intentio. ¶ Relatiuorū autē quedā sunt relatiua substantie: et quedā relatiua accidentis. Dicūtur ꝓ relatiua substātie nō q solas substātias referāt. Nō eñ tm̄ referūt substantias: sed etiā accidentia: vt hoc relatiuū qui potest referre substantiā: vt sortes currit qui disputat: et potest referre accidens: vt color q ē in pariete videtur ab oculo: sed relatiua substantie dicūtur illa que referunt sua antecedentia vt quid: seu per modū p se stantis. Relatiuū aūt accidentis est qd refert suū antecedēs per modū denominationis: vt sortes est alb⁹: et talis ē plato. ¶ Relatiuorū aūt substantie quedā sunt relatiua identitatis et quedā diuersitatis. Relatiua identitatis dicūtur q supponūt pro eisdem in numero p quibus supponunt sua antecedentia: vt sortes currit et ille disputat. Relatiua ꝓ diuersitatis supponūt p alio ab eo q referunt: vt sortes currit et alius disputat: hoc relatiuū alius refert sortē: et supponit p alio a sorte. Sensus eñ est: q ali⁹ homo a sorte: puta plato disputat. Ex pdictis patet q maior est certitudo p relatiuū identitatis q per suū antecedēs positū loco relatiui. Unū si dicatur: homo currit: homo disputat: dubiū ē: vtrū de eodē homine dicatur vel nō: Sed cū dicitur: homo currit et ille disputat: certum est q de eodem dicitur: cū relatiuū identitatis supponat p eodē in numero pro quo supponit suū antecedens: hoc autem est verū de relatiuo nō possessiuo. Relatiuū eñ identitatis possessiuū nō supponit p suo antecedente: sed pro aliquo possessore significata per suū antecedens: vt dicendo: homo vendit librum suum: li suū nō supponit p homine: sed p libro eius.

Circa pdicta posset dubitari de illa ppositiōe: mulier que dānauit saluauit: et similibus: quia li que nō supponit pro eadem muliere in numero: cum eua fuerit causa dānatiōis: maria ꝓ saluatiōis. Ad hoc dicit vno modo q hec est relatio simplex: quia li que refert naturā: nō supposituū. Illud aūt qd dicebat de relatiuo identitatis: intelligit vbi est relatio personalis: quādo videlicet relatio refert suppositū vel indiuiduū. Aliter potest dici q tales propositiōes sunt improprie: nec sūt vere de veritate sermōis: sed de bonitate intellect⁹. Unū p illā ppositionē intelligit q mulier eiusdē speciei cum illa que nos dānauit fuit causa nostre salutis. Relatiuorū identitatis quedā sunt reciproca: et quedam nō reciproca. Relatiua reciproca sunt illa que denotant reflexionē seu tēdentiā actus vel passionis in illum a quo egredit vel in rem possessam ab eo: vt sui sibi se a se cū suo possessiuo. Unde talia possunt indifferēter poni in eadē cathegorica cū suo antecedēte vel in alia. Unū sicut bene dicit: petr⁹ studet et diligit se. ita bñ dicitur: petrus diligit se. Relatiua ꝓ nō reciproca nō designant talē reflexionē: nec possunt capi in eadem cathegorica cum suo antecedēte: vt sortes currit et petrus videt illum. ¶ Et notandū q omē pnomen relatiuū est relatiuū idē

titatis z nullū diuersitatē:vt suiꝰ ipse sui ille. Nō ē etiā pnomē relatiuū ē relatiuū sbstātie:z nullū accidentis. Relatiuoꝝ autē accidentiū quedā sunt nomīa:vt talis qualis tantus quātus: Quedam aduerbia:vt taliter qliter: totiēs quotiens Item huiusmodi relatiuoꝝ quedā sunt idētitatis:z quedā diuersitatis. Relatiuū idētitatis i accidētibus est qđ refert idem accidens non in numero sed in specie:z ꝓ eodē supponit:vt sortes est albꝰ z talis ē plato. Albedo eñ eadē nō ī nūero sed in specie inest sorti z platoni. Relatiuū aūt diuersitatis in accidētibꝰ est qđ refert idem accidens in specie:z ꝓ accidente diuerso in specie supponit:vt sortes est albus z alterius modi est plato. ¶ Itez relatiuoꝝ accidentiū quedā sūt relatiua qlitatis:vt talis qualis: Quedam quātitatis cōtinue:vt tantus quātus:z quedā discrete:vt tot quot.

Quia ampliatio z restrictio opponūtur:ideo ad planiorē ipsorū euidentiā de his simul perscrutabor. ¶ Restrictio ē coartatio termini cōmunis a maiori suppositione ad minorē:vt cū dicit: homo albus currit: hoc adiectiuū albus restringit ad stādū ꝓ albis tm̄. Dico aūt termini cōmunis: quia terminus singularis nō pōt restringi:cū nō conueniat pluribus. ¶ Ampliatio est extensio termini cōmunis a minori suppositiōe ad maiorē:vt homo curret nō solū iste terminꝰ hō supponit ꝓ his q̄ sunt:sed etiā ꝓ his q̄ erūt. ¶ De ampliatione ponūtur qnq3 regule. Prima est: q terminꝰ positꝰ a pte ante respectu verbi vel pticipij pteriti tpis ampliatur ad supponendū ꝓ eo qđ est vel fuit:vt puer fuit senex. Sensus est:q ille qui est vel fuit puer fuit senex:viuū est mortuū:id est illud qđ est vel fuit viuū:est mortuū. ¶ Secūda regula est:q terminus positus a parte ante respectu verbi vel pticipij futuri tēporis ampliatur ad stādū ꝓ eo qđ est vel erit:vt senex erit puer:id est ille qui est vel erit senex erit puer. antichristꝰ est generādus.i.q est vel erit antichristus est generādꝰ. ¶ Tertia regula est:q subiectū ppositiōis modalis in sensu diuiso ampliat ad supponēdū pro eo qđ est vel potest esse. Unde supposito q deus nihil crearet:adhuc ista est vera: Creans necessario est deus. Et si arguatur q conuertens eius est falsa:scilicet deus necessario est creās. Dico q nō cōuertitur in illam:sed in istam: Illud quod necessario est deus creans: est vel potest esse creās. Sic illa: Sedentē possibile est ambulare:in sensu diuiso designat q ille qui est vel potest esse sedens: potest ambulare:non sic in sensu composito:quia tunc predicatū denotatur inesse subiecto sub propria forma accepto: z tūc sensus illius ppositionis est q ista propositio sedens ambulat:potest eē vera. Et patet:quia in isto sensu est falsa. ¶ Quarta regula est:q terminꝰ cōstructus cū verbis vel participijs actū anime interiorē significantibus ampliat ad supponendū pro eo quod est vel fuit vel potest esse:vel potest imaginari eē vt beatitudo a me desideratur. ¶ Quita regula est:q terminus positus a parte ante respectu nominum terminatorum in bile vel in tiuum ampliatur ad supponēdum ꝓ eo quod est vel potest esse:vt homo est amabilis vel amatiuus.

Circa restrictiones notandum:q restrictio fit multis modis. Uno modo per verbū. Terminus em̄ supponens vel apponēs verbo psentis tēporis restringit ad supponendū pro his qui sunt nisi in illa ppositiōe ponat aliquis terminus ampliatiuus:vt si ponat participiū pteriti vel futuri tēporis:vel aliquis alius terminus ampliatiuus:predicatū vo sequēs verbū pteriti tēporis restringitur ad preteritū tempꝰ. Sequēs autē verbū futuri restringitur ad futurum tēpus. Item terminus minus communis additus cōmuniori per appositiōnē restringit terminū magis cōmunem ad supponēdū ꝓ supposit termini minꝰ cōis:vt anial hō:vel anial rōnale:vel hō

fortes currit. Fit etiā restrictio p illā implicationē q est: vt ois hō q ē albꝰ currit. ¶ Ubi sciendū ꝙ fm Scotū. ii. di. pmi sententiaruȝ. Ista distinguitur in sensu composito vel in sensu diuiso. In sensu eñ composito fit restrictio per illam implicationē qui est: quia ille terminus homo determinat ad significandū solum p hominib⁹ albis. Unde sensus est: ꝙ omnis ille homo qui est albus currit: nō sic est in sensu diuiso. In illo nāq̧ sensu intelligūt ibi due cathegorice: i qꝫ vna asserit eē albū de oi hoie. ꝛ ī alia eē currētē Uñ sensus ē: ꝙ ois hō ē albꝰ ꝛ ois hō currit. Fit etiā p adiectiuū siue sit nomē siue pticipium: vt homo prudens recte dictat quid sit agendum. Et intelligit hic non tm̄ de adiectiuis grāmaticalibus q declinātur per tres articulos: vel p tres varias voces: sed etiam de his que significant aliquid adiacere illi cum quo construūtur: que licet sunt substantiua: possunt tamen sumi adiectiue fm logicos ꝛ theologos: vt om̄is homo pater habet filiū: om̄is homo sacerdos debet celebrare missam: li homo restringitur ad preci se supponendū pro illis quibus inest paternitas vel sacerdotiū. Intelligit etiaȝ hoc de terminis nō distrahēdo: quia termini distrahentes vt mortuū vel corruptum nō restringunt significatū illi⁹ cui addūtur sed tollunt. Homo eñ mortuus nō est homo: vt dictum est in precedētibus. Si etiam adiectiuū sit masculini generis restringit substantiuuȝ ad mares: vt homo albus currit. Si ꝟo sit feminini generis restringit ad feminas: vt homo alba currit. Ex pdictis patet ꝙ signum vniuersale adueniens termino cōmuni restricto non distribuit ipsum nisi pro his ad que coartatur: vt omis homo albus mouetur: non distribuitur homo nisi pro his quibus inest albedo.

Appellatio fm quosdā

est acceptio t'mini cōmunis p suppositis actu existentibus. Et differt a suppositione sicut iferius a suo superiori. Suppositio enim est acceptio termini non solum pro suppositis actu existentibus: sꝫ etiam in potentia. Suppositio etiaȝ nō solum est acceptio termini cōmunis pro suppositis: sed etiam pro natura cōmuni. ¶ Appellata etiam dicuntur supposita actu existētia. Appellatur enim seu nominatur proprie quod est: ꝛ nō qđ nō est. Hinc est ꝙ appellatio dicitur acceptio termini pro supposit' existentibus. Scđm alios ꝟo appellatio est acceptio termini pro suo formali significato: qđ denotatur adiacere vel nō adiacere suo determinabili. Cuius ratio potest esse: quia denominatiua habent appellationem ab abstractis ipsas formas importantibus: vt aliquid dicitur albuȝ ab albedine. Unde appellatio hoc modo sūpta proprie conuenit denominatiuis siue adiectiuis. Et sicut ampliatio cōuenientius est a parte subiecti: sic appellatio conuenit predicato.

De appellatione sic ac-

cepta ponūtur alique regule: Quaruȝ prima est: ꝙ predicatū sequens verbum preteriti temporis appellat suam formā pro tempore preterito: vt sanū fuit egrū Unde sensus est: qđ est vel fuit sanū: aliquando fuit egrum. Subiectū autē istius ppositionis non appellat sed ampliatur. Ad veritatem nāq̧ huius nō requirit ꝙ hec aliquādo fuerit vera: sanuȝ est egrum: sed requiritur ꝙ hec fuerit vera Hoc est egrum: demonstrato illo p quo supponit subiectum. Ex his infertur ab istis ꝙ hec consequentia non valet de veritate sermonis: Carnes coctas tu emisti: ergo tu emisti carnes coctas: quia posito casu ꝙ tu heri emisti carnes crudas ꝛ hodie sint cocte: tūc illa est vera: Carnes coctas tu emisti: quia subiectum nō appellat suam formā: sed sufficit ponere loco subiecti pronomen demonstrans illud pro quo ipsum subiectum supponit ꝛ ampliatur ad supponendū p illis que sunt vel fuerunt cocte disiunctiue: ꝛ sufficit ꝙ vna pars sit vera.

Secūda regula talis ē: ꝙ predicatū sequens verbum futuri tēporis appellat suam formā pro tempore futuro. Ex quo sequitur ꝙ hec est cōcedenda: album erit quando non erit album. Sensus enim est: ꝙ illud quod est vel erit albū: erit in aliquo tempore in quo sibi non erit albedo. Similiter dicendū est de illis: puer erit quando non erit puer. Item: virgo erit quando non erit virgo: et sic de ꝯsimilibus.

Tertia regula talis est: ꝙ dictiones sequentes verba vel participia significantia actus anime interioris appellant suas formas: nō autem dictiones talia verba precedentes. Unde ista est concedenda: Deū trinū et vnū cognouit Aristoteles: non autem ista: Aristoteles cognouit deum trinū et vnū. Sensus enim prime potest esse ꝙ aristoteles cognouit deum qui est trinus et vnus: licet nō cognouerit eum sub tali ratione: sed sub ratiōe ꝑmi motoris vel entis infiniti. Sensus autem secunde est: ꝙ aristotiles cognouit deū esse trinū in personis cum vnitate essentie: sicut dicendum est de ista. Uenientem cognosco: licz nō cognosco venientem. Alie regule possūt poni de appellatiōibus de quibus breuitati studēs supersedeo: tum quia iste appellatiōes nō sūt multū vsitate apud doctores theologos qui nō semper loquūtur proprie. Unde in expositione eorū non est attendenda proprietas sermōis: sed intentio et processus eoꝝ.

Distributio est multiplicatio termini cōmunis per signū vniuersale facta: vt omnis homo currit: iste terminꝰ hō distribuit pro quolibet suo inferiori per hoc signū omis. Signorū autē vniuersaliū alia sunt distributiua substātie: q̄ scz distribuūt res se habētes ꝑ modū sbstātie siue sint de genere sbstātie siue de generibꝰ accidētiū: vt ois nullus: et sic de aliīs. Sicut eñ dicitur: ois homo: ita potest dici omnis albedo vel nigredo. Alia ꝟo distribuūt res se habētes per modum accidentis vel inherentis. Et horū quedam sunt distributiua q̄litatis: vt q̄lisq̄ q̄liscūq̄. Alia quātitatis continue: vt quātuscūq̄ et quātusq̄. Alia quantitatis discrete: vt quotquot: quotq̄: et sic de aliīs.

Signorū aūt distributiuorum substantie quedam sunt distributiua partium integralium: vt totus: quedam partium subiectiuarum: vt omnis nullus.

Signorū ꝟo distributiuarum partiū quedam sunt distributiua duorum: vt vterq̄ neuter. Alia plurium: vt quilibet quicūq̄ etc̄.

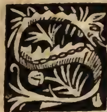
Et notandū: ꝙ signis vniuersalibus correspōdent signa particularia: vt quidam et aliquis correspondent illis signis omis: q̄libet et nullus. Sed alter et aliquis correspondent istis: vterq̄ et neuter. Aliq̄lis autem correspondet illis signis qualiscūq̄ vel qualislibet. Sed aliquantus correspondet istis quantuscūq̄ et quantuslibet. Aliquot ꝟo correspondet ad illa quotquot et quotcunq̄. Quomodo autem omis habeat sumi distributiue et collectiue: et totꝰ cathegorematice et sincathegorematice dictum est capitulo de q̄ntitate ꝓpositionū: qz ꝟo signa ponūtur esse dispositiōes sbiecti. Sciēdū ē ꝙ duplex ē dispositio subiecti: Quedā eñ est dispositio eius quod est subiectū: vt album nigrū: que dicūtur dispositiones subiecti absolut·: et hoc modo signa non sunt dispositiones subiectiuorum. Alia est dispositio subiecti inq̄ntum subiectū sumitur in ordine et respectu ad predicatum: et hoc modo signa sunt dispositiōes subiecti. ¶ Notandū insuper ꝙ illud signum omis potest distribuere terminū cōmunē se sequentē pro singulis generꝝ: vel pro ge eribus singulorū. Unde dicunt quidam: ꝙ illa propositio: omē ani

mal fuit in arca noe: e falsa p singulis generum: quia non omnia indiuidua cuiuslibet speciei siue generis animalium ibide fuerunt: sed est vera pro generibus singulorum: quia de quolibet genere animalium fuit ibi aliquod indiuiduum. Posset etiam verificari illa propositio pro singulis generum: cum animal amplietur ad preteritum tempus ratione illius verbi fuit: sic intelligendo: q omne indiuiduum animalis quod fuit tempore diluuij fuit in arca noe. Ponitur etiam quedam distributio accomoda: quado videlicet fit tm distributio respectu singularium que notantur in verbo vel participio vel aliorum a se: vt celum tegit omnia: que scilicet teguntur: vel illa: deus creauit omnia: que scilicet creata sunt: vel omnia alia a se. Et dicitur accomoda: id est alijs a se accommodata: vel dicitur accomoda quia talis distributio proprie loquendo non debetur termino sic se habenti: sed est ei accomodata ex communi vsu loquendi: Sic a quibusdam exponitur illa: Deus vult omes homines saluos fieri: illos videlicet qui saluabunt. Aliter ponitur a doctore subtili circa finem pmi sententiarum q deus vult omes homines saluos fieri quantum est ex parte sui et voluntate sua antecedente, p quanto dedit eis dona naturalia et leges rationis et adiutoria sufficientia ad salute: Cuius salutis nos participes efficiat iesus saluator seculi: Amen.

Finis.

¶ Eximij ac peritissimi artium ac sacre theologie magistri Nicolai Dorbelli ordinis minorum preclarissima logice expositio: parua quidem volumine: maxima pro doctrine copiositate. Quod opus sicut ceteris logice voluminibus est emendatius: ita profecto omnibus logice libris volentibus in dialectica: et precipue fm doctrinam doctoris subtilis erudiri est vtile: Impressumque Basilee: Anno dni millesimo quingentesimotertio.

Incipit mathematica.

Icut dicit
phūs sexto meta
phisice: Theori/
ca siue sciētia spe
culatiua diuidit
in mathematicā:
phisicam z meta/
phisicaꝫ. De his
tribus inq̄rerū ar/
bitror fore necessariū vt in pluribꝫ ꝑ do
ctoribꝫ theologicis in p̄senti cōpēdio du
ce altissimo tractabo sequēdo doctoris
subtilissimi magistri iohanis de donis: q̄
fuit natiōe Scotius dictꝫ nihil dissonū
hic determiāre asserere intēdo. Tractā
da aūt in hoc cōpendio sub v̄bis planis
vt satis intelligibilius reserabo. Et ne a
meipō loq̄ videar: signabo vt sepꝰ in q̄/
bus libris seu librorꝫ distinctōibꝫ doctor
p̄fatꝰ tractat materias in h̄ cōpēdio po/
sitas. Nec mirū videat alicui si ea q̄ i tot
z tātis libris phie diffuse habent hic cō/
pēdiose tractant. Hoc em̄ pagere satꝫ est
facile: Qđ patꝫ triplici rōne. Primo: q2
multe materie q̄ tractant in phia nō sūt
magne necessitatꝫ ꝑ theologia. Secun/
do q2 q̄ꝫ plures materie phie eque bn̄: im
mo meliꝰ tractant in theologia q̄ꝫ i phia
vt patet intuenti doctorꝫ opa sup libros
sentētiarū: iō circa tales materias nō est
diutiꝰ imorādū. Tertio h̄ idē ptꝫ: q2 ea/
dē materia tractat in pluribꝫ libris phie
vt ptꝫ intuentibꝫ ph̄i textū cū cōmentꝫ z
q̄stionibꝫ sup illū editꝫ. Ordo v̄o dicen/
dorꝫ i h̄ cōpēdio q̄ ad phisicā z metaphi/
sicā q̄s a ph̄o habemꝰ ē s̄m ꝑcessū textꝰ
eiꝰ vt eiꝰ mēs meliꝰ sup his valeat ꝑpen
di: nō sic autē q̄ ad mathematicā quā ab
ip̄o nō habemꝰ. Et q̄ ad h̄ p̄mo ꝑscrutā
dū est de mathematica: deinde de phisi/
ca: z ꝯseq̄nter de metaphisica. Cuiꝰ cau
saꝫ innuit Arꝫ. 6. ethicorꝫ: q2 mathematica
nō trāscēdūt imaginationem nec req̄rūt
expientiā: Phisicalia v̄o licet nō trāscen
dāt sensū: nec imaginationē tn̄ req̄rūt ex
perientiā q̄ req̄rit tp̄is lōgitudinē. Me/
taphisicalia aūt trāscēdūt sensū z imagi
nationē: z sūt pure intelligibilia. Innuit
q̄ꝫ ibi Arꝫ. q̄ iuuenes post logicā p̄mo i/
buēdi sūt in mathematica: deinde in phi
sica: z tertio in metaphisica.

Circa mathemati/
cā que ē de substātia quātā: vt
ostendit sexto metaph. Notan
dū q̄ hmōi sciētia habet diuidi s̄m diui/
sionē q̄ntitatis. Est em̄ duplex q̄ntitas:
scꝫ ꝯtinua z discreta: Sic dupliciter scien
tia mathematicalis. s. arismetica q̄ ē de
q̄ntitate discreta. s. de numerꝫ: z geome/
tria q̄ est de ꝯtinua q̄ntitate siue magni
tudie. Musica v̄o cū sit d̄ nūero sonorꝫ:
siue ꝑportiōibꝫ nūeralibꝫ applicatis ad
sonos subalternatur arismetice: cuꝫ ha/
beat subiectū sub obiecto arismetice: et
accipiat p̄ncipia sua ab arismetica: z sb/
iectū eiꝰ addat differētiā accidētaleꝫ ad
subiectū arismetice: q2 addit sonū ipi nu
mero. Que q̄deꝫ tres ꝯditiōes req̄runt
ad h̄ q̄ vna sciā subalternet alteri. ¶ Cō
similit de ꝑspectiua q̄ est de linea visua/
li subalternat geometrie: z h̄ ꝑ eandē rō
nē. De his aūt duabꝫ sciētijs nihil ad p̄/
sens: sed solū tāgā aliq̄ de arismetica et
geometria. De ꝑspectiua tn̄ aliq̄ tāgā in
tertio metheorꝫ. Astrologia aūt nō est
pure mathematica cū cōsideret motum
astrorꝫ: sed est media inter mathematicā
z naturalē. Principia em̄ mathematice
applicant ad res naturales: de q̄ vide tra
ctatū de sphera. Qui q̄dē tractatꝰ est q̄ꝫ
plurimū vtilis: de q̄ plura tāgent de ce/
lo z mūdo. Est aūt p̄us videndū de aris
metica q̄ꝫ de geometria: tū q2 vnitas q̄ ē
p̄ncipiū nūeri ē p̄or pūcto q̄ est p̄ncipiuꝫ
linee. Pūctꝰ em̄ vltra vnitatē addit po/
sitionē i ꝯtinuo: Tū etiā q2 passiōes nu
meri deseruiūt in magnitudinibꝫ. Pro/
portio em̄ in magnitudinibꝫ sumit a ꝑ/
portiōe in nūerꝫ. Et iō euclides arismet/
icaꝫ geometrie interposuit. Geometria
em̄ est assecutiua arismetice: sicut et rhe/
torica dialectice. Perscrutādū est igit p̄/
mo de arismetica q̄ vt dictū est ꝯsiderat
de nūero. ¶ Ad cuiꝰ euidentiā sciendū

q triplex e numer⁹. s. numer⁹ numerans: numer⁹ numerat⁹: z numer⁹ q numeramus. Numer⁹ numerans e aia numerans ipas res. Numer⁹ numerat⁹ sunt res numerate. Numer⁹ q numeram⁹ e ipa qntitas discreta de q in pposito. Est aute numer⁹ multitudo ex vnitatib⁹ aggregata. ¶ Dubitat aut a qua vnitate numerus sit vn⁹ formaliter: z dicit a quoda ex positore q oes alie sut ptes materiales: sola aut vltima est formalis z copletiua aliaru: vt sicut diffinitio est vna ab vltima differentia specifica sic numerus est vn⁹ ab vltima vnitate. ¶ Sz cotra fora est formaliter in materia: alioquin non fieret vnu p se ex eis sz tm esset iuxtapositio coz: sz vltima vnitas no est formaliter in aliis sz sunt discrete z distincte: g vltima vnitas no est forma aliaz. ¶ Dicendu g alit q in numeris est osiderare vnitates in duplici differetia: qz queda sunt vnitates materiales queda formales: exemplu: in quinario sunt qnqz vnitates materiales ex quib⁹ materialit integrat. z est vnitas a q numer⁹ quinari⁹ est vn⁹ specie. Unitas aut hec est immoiata: z est sua forma specifica vl passio consequens forma specifica sicut ho est vn⁹ sua forma specifica vl passio cosequens forma specifica sicut ho est vn⁹ sua fora vel vnitate cosequente vt passio cosequitur sua forma. Hec aut vnitas inneiata sit a hec etia vnitas est a qua totu denominatiue dr vnu in scdo mo dicedi p se. Silr e in aliis speciebus minoris entitatz ¶ Ulteri⁹ sciendu q vn⁹ numer⁹ pt coparari ad aliu numeru diuersimode: et sm hoc pnt sumi mlti modi pportionu numeraliu. est ei pportio habitudo seu coparatio vni⁹ quatitatis ad alia: z hec est duplex. s. eqlitatz z ineqlitatz. eqlitatis cu. s. nuer⁹ equal copat nuero equali vt duo ad duo. Alia e pportio ineqlitatis cu. s. numeri st ineqles. z h dupli: qz vl sm ineqlitate maiore. s. maior nuer⁹ copat miori: vt qtuor ad duo: vl sz minore vt duo ad qtuor. ¶ Ineqlitatz at maioris st quinqz spes. s. multiplex: superparticularz: suppartiens: multiplex superparticularz: mltiplex suppartiens. est au te numer⁹ maior respectu minoris multiplex qn. s. aliqries otinet ipm z h multipliciter. Aliqn nuer⁹ maior otinet minore bis vt se hz qtuor ad duo: z sic e pportio dupla. Aliqn cotinet ipm ter: vt sex ad duo: z sic est pportio tripla. Aliqn po quater: z sic e pportio qdrupla: z sic in infinitu. Supparticularz aut nuerus dr qn nuer⁹ maior otinet totu minore z insup aliqua pte ei⁹ z h multiplicit Si ei otineat totu z media pte ei⁹ est pportio sexqaltera vt tria ad duo. Si at cotineat totu z tertia pte ei⁹ dr sesqtertia: vt qttuor ad tria. Si po otineat totu z qrta pte ei⁹ dr sesqquarta: vt qnqz ad qttuor: z sic deinceps. Suppartiens aut dr qn maior nuer⁹ otinet totu minore semel z insup no solu vna pte ei⁹ sz plures ptes ei⁹: z siquide otineat duas ptes dr subbipartiens: sic qnqz ad tria. Si aut te tres dicit suptripriens: vt septe ad qttuor: z sic deinceps. Multiplex aut superparticularz dr qn maior numer⁹ otinet minore plurics z insup aliqua pte ei⁹: et siquide otineat ipm bis z media pte ei⁹ dr duplex sesqalta sic qnqz ad duo. Si aut ter z media pte ei⁹ dr triplu sesqalteru: vt septe ad duo. Ista eni qrta spes e coposita ex pma z scda spe. Quita spes est multiplex suppartiens e qn nuer⁹ maior hz totu minore pluries z etia plres ptes ei⁹: z hec spes est coposita ex pma et tertia spe. z io pot diuidi sm spem mltiplicis z sm spem suppartietis: vt dicat duplex subbiptiens qn hz maior numer⁹ totu minore bis z duas ptes ei⁹ sicut octo ad tria: z sic de aliis. Tot aut sunt spes minoris ineqlitatz qt maioris. Sz denoiatoes ex pmunt p sub. Na numer⁹ minor dr submltiplex subpticularz subptiens submltiplex subpticularz submltiplex suptiens: z sic de spebus specialissimis: vt subduplu subtriplu. ¶ Proportionabilitas aut fundat sup pportoes. est ei vt dicit euclides. s. Geometrie silitudo pportionu: z hoc dupli: vl sm ideptitate excessus: vl sm ideptitate pportionis. si sit identitas vel eqlitas excessus sic dr

ꝓportiōabilitas arismetica: vt sicut se hꝫ sex ad quattuor: sic octo ad sex. sicut em̄ sex excedit quattuor ĩ duobꝫ: sic octo excedit sex in duobꝫ. si aũt sit eq̄litas ꝓportiōis sic dicit̄ ꝓportionabilitas geometrica: vt sicut se hꝫ sex ad q̄ttuor. sic duodecim ad octo. sicut em̄ sex ad q̄ttuor ē ꝓportio sesquialt̄a sic duodecim ad octo. est ḡ ineq̄litas vt identitas ꝓportionis nō tñ excessus. Plꝰ em̄ duodecim excedit octo q̄̃ 6 4 sm aũt q̄ sumit̄ proportio in numerꝫ sic suo mō pōt sumi in magnitudinibꝫ. ¶ Ulteriꝰ sciendũ q̄ numerus q̄ numeramꝰ scꝫ numerꝰ. mathematicus diuidit̄ in numerũ parē z in numerũ imparē. Numerꝰ par ē ille qui in duo equalia pōt partiri: nō sic āt de numero impari. Diuidit̄ vlteriꝰ numerus par ꝑ ꝑfectos supꝑfluos z diminutos. Numerꝰ ꝑfectꝰ dr̄ a mathematicis q̄ omibꝫ suis partibꝫ aliquotis aggregatꝫ est eq̄lis. Dicit̄qꝫ ꝑs aliq̄ta que aliquotiēs sũpta reddit totũ: ꝑ̄bi grã: senarij ꝑtes aliquote sũt vnũ duo z tria: q̄ oēs aggregate senariũ cōstituũt. Alio modo numerus ꝑfectꝰ dr̄ q̄ cōstat ex omibꝫ ꝑtibꝫ suis aliquotis z nō aliquotis simul sumptis z sic ternariꝰ numerꝰ est ꝑfectꝰ: z in hoc ꝑfectionē senarij excedit. Tertio mō dr̄ numerꝰ ꝑfectꝰ: qz in eo est statꝰ numerorũ: z sic denariꝰ ē ꝑfectꝰ qz est primꝰ numerꝰ ad quē stat resolutio nũeroꝝ. Unñ denariꝰ est p̄mꝰ limes. secundꝰ ꝑ̄o limes est qui fit ex ductu denarij in se scꝫ nũerus centenariꝰ. Tertiꝰ ex ductu denarij in centenariũ scꝫ numerus millenarius z sic in infinitũ. Numerꝰ aũt supꝑfluꝰ vel abundās dr̄ cuiꝰ ꝑtes aliq̄te aggregate excrescũt in nũerũ maiorē toto: ut nũerꝰ duodenariꝰ cuiꝰ ꝑtes aliq̄te sũt vnũ duo 3 4 et 6: q̄ sil̄ iũcte faciũt. 16. Nũerꝰ ꝑ̄o diminutꝰ cꝰ ꝑtes aggregate minorē ꝯstituũt: sic̄ octo: cꝰ ꝑtes s vnitates binariꝰ q̄ternariꝰ q̄ ĩ. 7. descēdũt. Nũerꝰ aũt impar q̄dā est p̄mꝰ z incōpositꝰ q̄ scꝫ nullā ꝑtē aliquotā hꝫ nisi vnitatē: vt nũerꝰ ternariꝰ vl̄ q̄narꝰ. Aliꝰ ē scd̄s z cōpositꝰ q̄ hꝫ aliũ nũeꝝ se nũerantē sic̄ nouenariꝰ q̄ a ternario nũerat̄. Et nota q̄ vnũ nũerũ nũerare aliũ ē q̄ñ aliquotiēs sumptꝰ ip̄m cōstituit: vt ternariꝰ ter acceptꝰ ipsum cōstituit nouenariũ. ¶ Notādũ etiam q̄ numerũ ĩ se vl̄ ĩ aliũ duci idē est q̄ ꝑ se vl̄ ꝑ aliũ multiplicari. Nũerꝰ em̄ in se ductꝰ dr̄ q̄ totiēs mltiplicat̄ q̄tiens est vnitas ĩ se. Ductꝰ ĩ alterũ ē q̄ totiēs mltiplicat̄ q̄tiēs ĩ altero est vnitas. sic̄ binariꝰ dr̄ duci in ternariũ q̄ñ totiēs mltiplicat̄ q̄tiens ē vnitas ĩ ternario. vñ ex ductu binarij in ternariũ surgit nũerꝰ senariꝰ. Nũerꝰ ꝑ̄o ꝑductꝰ dr̄ q̄ ex tali multiplicatiōe cōsurgit. Multiplicatio autē nũeri ꝑ se vl̄ ꝑ aliũ est ꝓpositꝫ duobꝫ numerꝫ tertij inuentio q̄ totiēs ꝯtineat alterũ illoꝝ q̄t sũt vnitates in reliquo. In mltiplicatiōe ꝑ̄o duo sũt nũeri. s. nũerꝰ mltiplicans z nũerꝰ mltiplicādꝰ. Nũerus mltiplicās aduerbialr̄ designat̄. numerꝰ ꝑ̄o mltiplicandꝰ noīalit̄. ¶ Notādũ etiā q̄ de multiplicāde pōt fieri mltimodꝰ z ecōuerso manente sꝑ eadē sũma vt tñ valet quater q̄ndecim sine q̄ndecies q̄ttuor. Nũerꝰ insuꝑ siue par siue impar diuidit̄ in lineares supꝑficiales z solidos. Linearũ ē q̄ cōsideratũ penes ꝓcessum nō habito respectu ad ductionē nũeri in nũerũ sicut linea hꝫ tm̄ vnā dimēsionē. s. lōgitudinē sine latitudie. Unñ eiꝰ descriptio ē in lōgũ sic̄ binariꝰ q̄ alr̄ describi nō pōt: imo oīs nũerꝰ linearꝫ dr̄ dũmō in rectitudine describat̄ Nũerus supꝑficial̄ est q̄ ꝓuenit ex ductu nũeri in nũerũ. Unñ dr̄ supꝑficial̄ qm̄ hꝫ duos nũeros mēsurātes ip̄m sic̄ supꝑficies hꝫ longitudinē z latitudinē. ¶ Sciendũ aũt q̄ nũerꝰ pt̄ dupliciť duci in numerũ: aut eñ semel aut bis. Si igit̄ semel numerꝰ ducat̄ ĩ nũerũ hoc erit aut in se aut in aliũ. Si ĩ se fit q̄dratꝰ numerꝰ bis vt duo: qz diuisim scriptꝰ ꝑ vnitates habebit q̄ttuor latera equalia. Debꝫ aũt fieri descriptio a radicibꝫ vt hic. Si aũt ducat̄ in aliũ fit supꝑficialis z nō quadratꝰ: vt binariꝰ ductꝰ in ternariũ ꝯstituit senariũ p̄mũ nũerũ supꝑficialē z nō q̄dratũ. Unñ ptꝫ q̄ omis q̄dratꝰ est supꝑficial̄ z nō ecōuerso. Radix aũt nũeri q̄drati ē ille numerꝰ q̄ ita ducit̄ in se: vt bis duo sũt q̄ttuor;

mor. Quaternari⁹ q̄ est prim⁹ quadratus z binari⁹ est radix ei⁹. Nouenarius ꝟo est scd's q̄drat⁹ z ternari⁹ ē radix ei⁹ Si aūt numer⁹ bis ducaꝛ in numerū cōstituit numerū solidū. Numer⁹ eñi solidus est q̄ puenit ex duplici ductu nūeri in numerū. Et dī solid⁹ q̄m queadmodū corp⁹ tres habet dimensiones. s. longitudinē: latitudinē z ꝓfunditatem: sic iste numer⁹ h3 tres numeros ꝓducētes se Et siquidē numer⁹ bis dicaꝛ in semet ip̄m vel semel in suū quadratū qd̄ idem valet fit numer⁹ cubic⁹ q̄ etiā dicitꝛ solidus q̄drat⁹ a mathematicis: z a Boñ. vltima. q. scd̄e dis. 1. sen. Dicitq; cubic⁹ ab hoc noīe cub⁹ bi. est aūt cub⁹ corpus habēs sex supficies: octo angulos: z duodecim latera. Si ꝟo aliq̄s numerus bis ducaꝛ i aliū fit numer⁹ solid⁹ tm̄: vt bis tria bis cōstituit duodecim. Vñ p3 q̄ oīs numer⁹ cubic⁹ solid⁹ est z nō ecōuerso: z oīs solid⁹ est supficialis z nō ecōuerso P3 etiā q̄ idē numer⁹ est radix q̄drati z cubici. Numer⁹ vlteri⁹ diuiditꝛ in digitū articulū z cōpositū. Digit⁹ q̄dē est om̄is numer⁹ minor denario. Articul⁹ ē oīs numer⁹ diuisibilis in decem ptes eq̄les ita q̄ nihil residuū sit. Cōposit⁹ siue mixt⁹ q̄ cōstat ex digito z articulo. Sciendū etiā q̄ om̄is numer⁹ inter duos articulos ꝓximos est composit⁹. ¶ Item notandū q̄ numeratio est cuiuslibet numeri p figuras cōpetens artificialis representatio. Sūt aūt nouē figure significatiue nouē digitos representantes q̄ tales sunt. 9. 8. 7. 6. 5. 4. 3. 2. 1. ¶ Decima ꝟo figura dicitꝛ cifra vl' figura nihili. q2 nihil significat l3 det alijs significare ¶ Notandū est igiꝛ q̄ quilibet digitus vna sola figura sibi appropriata h3 scribi. Om̄is aūt numer⁹ a. 10. inclusiue vsq; ad centū exclusiue duab⁹ figuris habet scribi. Si aūt articul⁹ sit p cifram primo positā z figurā scriptā versus sinistrā que significet digitū a quo denominaꝛ ille articul⁹. Si sit numer⁹ cōpositus pscribaꝛ digit⁹ q̄ est ps numeri cōpositi z sinistreꝛ articul⁹ vt pri⁹. Om̄is numer⁹ qui est a centū inclusiue vsq; ad mille exclusiue p tres figuras habet scribi. Om̄is numer⁹ a mille inclusiue vsq; ad decem milia per. 4. z sic deinceps. ¶ Notandū etiā q̄ quelibet figura primo loco posita significat suū digitum. Posita ꝟo secundo loco significat decies suū digitū: tertio centies: quarto millesies: quinto decies millesies: z sic in infinitū multiplicando. Quelibet nanq; figura scd̄o loco posita decies tantū significat quantum p̄cedens. Vñ versus. Vnū prima scd̄a decem dat tercia centū Quarta dabit mille milia q̄nta decē. Et hec de arismetica dicta sufficiant.

Incipit Geometria

Ca. III.

Geometria vt dictum est habet fieri circa magnitudines z hoc dupliciter fm̄ q̄ ponitꝛ cōmuniter duplex geometria scz theorica z practica. Theorica ei passiōes magnitudinū inuestigat rōne z syllogismo: vt q̄ triangul⁹ h3 tres z c̄. Practica ꝟo est q̄ mēsuras magnitudinū inuestigat arte z istrumēto. Et subdiuiditꝛ in altimetrā z planimetrā z solimetrā. Quarū p̄ma ē de mensuratiōe altitudinū. Scd̄a de cōsideratiōe planoꝝ: z tertia de mensuratione solidoꝝ. Instrumēta aūt q̄ hmōi mēsuratiōibus deseruiūt sūt q̄drans astrolabiū: z sic de alijs. ¶ De theorica aūt q̄ principaliter est inquirēdū a descriptione terminoꝝ incipiendū. ¶ Punct⁹ ē cuius pars nō est habens positionē in cōtinuo. Vel sic. Punct⁹ est principiū vl' finis magnitudinis vt principiū vel finis linee. vñ in linea sunt duo pūcta in actu scz principiū z finis linee. Multa ꝟo in potentia q̄ tūc fiūt in actu q̄n linea actu diuiditꝛ. Magnitudinū aūt quedam habent vnam dimensiōem vt linea: quedā ꝟo duas: vt superficies: quedā aūt tres vt corpus: quod habet longitudinē: latitudinem z ꝓfunditatem. ¶ Figura est magnitudo terminata linealiꝛ vl' supficialiter. Ois ergo figura aut est plana.

aut solida. Et planas qdē ēmināt linee
solidas aūt siue corpeas ēmināt supfici/
es. Ois aūt figura solida aut ē rotūda z
sine angul' aut conica z angularꝭ. Pla-
narū ꝟo figuraꝝ alia circularꝭ z sine an
gul': alia rectilinea z poligoma siue mł/
toꝝ angulorū. Circul⁹ est figura plana
vna linea cōtēta q̄ circūferētia noiat'. in
cui⁹ medio ē pūct⁹ a q̄ omēs linee ducte
ad circūferētiā sūt eq̄les z hmōi punct⁹
cētrū dr̄ circuli. ¶ Rectilineaꝝ figura/
rū alia triū anguloꝝ z vocat' triāgulus:
alia q̄ttuor angl'oꝝ: z vocat' q̄drāgulus:
alie qnq̄ āguloꝝ z vocat' pētagon⁹: z sic
i ifinitū. Et i q̄libet spē illaꝝ sūt figure
reglares z irreglares. Regulares q̄ hn̄t
vniformitatē i angul' z lateribus. Irre/
glares ꝟo q̄ neq̄q̄. Linea recta ꝟm aliq̄s
ē cui⁹ mediū nō exit extrēa. Scd̄m alios
linea recta ē lōgitudo sine latitudīe cui⁹
duo extrema sūt duo pūcta eque p̄tēsa.

¶ Linea circularis est cuius
mediet as exit extrema
¶ Linea perpendiculariter cadēs
est illa que cadit ad modum per-
pendiculi siue linee p quā artifices
cognoscūt muri vl' igni rctitudiez
¶ Angulus rectilineus est spa/
cium causatum ex contactu dua
rum linearum rectarum
¶ Et ali⁹ qdē est angul⁹ rect⁹:
alius obtusus: z alius acutus.
¶ Angul⁹ rectus est quē con/
stituit linea recta cadens perpēdiculari
ter sup aliā lineā rectā.
Linea enim recta perpendiculariter ca
dens super aliam constituit cum ea sup
quam cadit duos āgulos rectos. vnde
eam orthogonaliter secare dicit' cum ad
angulos rectos eā diuidit: vt hic.
¶ Angul⁹ maior recto obtus⁹ dr̄
¶ Angul⁹ mīor rcō acut⁹ dr̄ vt h̄
primus angulus est obtusus: se-
cundus autem est acutus.
¶ Triangulus est figura pla/
na tribus lineis cōtenta.

¶ Triangulorum alius est omniū triū
laterum equalium et vocatur ysopleur⁹
vt hic. ¶ Alius duum laterum
eq̄liū: z vocat' ysocheles vt hic.

¶ Alius triū laterū inequaliū: z
vocat' scalerō l' vocat' g̃dat⁹ vt h̄
¶ Ex pte aūt angulorū diuidit'
triangul⁹ in orthogonū qui ha
bet vnū angulum rectum: vt hic
Et in ampligonū q̄ habet vnū
angulum obtusum: vt hic.
¶ Et in oxigonum q̄ hꝫ oīs an
gulos acutos: vt hic. Omis etiā
figura equilatria dr̄ ysopleurus.
¶ Quadrangul⁹ est figura pla/
na quattuor lineis cōtenta: vt h̄.
¶ Quadranguloꝝ ali⁹ paralelo
gram⁹. id ē eque distantiū lateꝝ
¶ Ali⁹ disparalelogramus: id ē
non eque distantium laterum
¶ Paralelogramoꝝ ali⁹ habens
omnia latera equalia z vocat' quadratū
vt hic. Ali⁹ oppositoꝝ laterū tantū eq̄li
um: z vocatur altera parte lōgior: quia
ꝟm vnam dimensionē longior est q̄ ꝟm
aliam: vt hic.

¶ Differētia est inter circulum z sphērā
quia licet vtraq̄ sit figura rotū/
da tn̄ circul⁹ est figura plana vni
ca linea cōtenta. Sphera ꝟo est
figura solida vnica superficie contenta.
¶ Circul⁹ aūt cū sit figura vniformissi
ma non diuidit' in plures spēs sꝫ solū di
uidit' diuisiōe quantitatiua in portiōes
Ois aūt portio circuli vl' ē semicircul⁹:
vl' portio maior semicirclo vl' eo minor.
Semicircul⁹ ē figura plana
diametro z medietate circūfe
rentie contenta: vt hic.
Diameter ē linea diuidēs cir
culū in duas ptes eq̄les.

Semidiameter ꝟo ē linea re/
cta exiēs a cētro circuli ad cir
cūferētiā ei⁹: vt hic.

Portio ꝟo circuli vt distinguit' ↄtra se/

micirculū est figura plana recta linea ex tra cētrū cadēte ꝛ pte circūferētie ꝯtēta. Linea aūt recta chorda dr̄. Pars ꝟo cir cūferētie arc⁹ noīaf. Cū ḡ circul⁹ sic diui sus fuerit ꝑ chordā i portiōes duas: por tio in q̄ est centrū est maior semicirculo. Portio aūt in q̄ nō est cētrū semicirculo minor appellaf: vt hic.

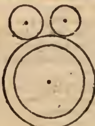
Portio aūt dextra est minor.
Portio aūt sinistra maior.

Angul⁹ semicirculus dr̄ quez diameter cū circūferētia cōsti tuit. Angul⁹ portiōis dr̄ quē chorda cū arcu ꝯst tuit. Angul⁹ ꝯtingētie est quez circul⁹ ꝛ linea ꝯtingēs circulū ꝯstituit.
¶ Circulū aūt linea cōtingere dr̄ q cū circulū tāgit in vtrāq̄ relecta ptē ñ secat circulū: vt h.

¶ Circuli sese cōtingere dicū tur qui se tāgētes seinuicē nō secāt: vt h.

¶ Cōcētrici circuli dicūf q̄ sup̄ idē cētrū describūf: vt hic

¶ Ecētrici circuli dicūf q̄ꝝ cē tra distāt: cū sit circul⁹ cū cir culo: vt hic. Est aūt circul⁹ fi guraꝝ ꝑma pfectissima: pulcherrima: ca pacissima: ꝛ ad modū aptissima: licȝ aūt circul⁹ sit ꝑma figuraꝝ simpl'r siue vl'r: cū sit figura vnica linea ꝯtēta. Jnť tñ fi guras rectilineas angul⁹ ē ꝑma figura. Cū eñ due linee figurā rectilineā clau dere vel ťmiare nō possint opoztet in fi gura rectilinea cē ad min⁹ tres lineas: ꝛ sic triāgul⁹ ē ꝑma hmōi figuraꝝ. Pira mis ē figura ad modū piri cui⁹ extremū latū dr̄ basf piramidis. Extremū ꝟo acu tū dr̄ conus. ¶ Dicto de ťminis geome tric vidēdū ē de ꝑncipijs geometrie siue

ꝑpositiōib⁹ ꝑ se notꝭ q̄ dicūf cōes animi ꝯceptiōes q̄statim cognscūf agnitꝭ termi nis ex qb⁹ depēdēt ꝑpōnes ꝯclusionum geometrie de qb⁹ solūꝑ nūc tāgā octo: q̄ rū ꝑma est ista. Oē totū equū ē suis pti bus sil'acceptꝭ ꝛ ecōuerso. Scd̄a: oē to tū ē mai⁹ sua pte: et vtrobiqꝫ totū sumif cathegozice ꝛ nō sincathegozice. Totuȝ aūt cathegozice sūptū idē est ꝙ habēs ꝑ tes. Sincathegozice aūt idē est ꝙlibet ps. Tertia ꝑpo ē illa q̄ vni ꝛ eidē sūt eq̄ lia inť se sūt eq̄lia. Quarta si eq̄lib⁹ eq̄ lia addas vel idē cōe: tota ipa sūt eq̄lia. Quīta: si ab eq̄lib⁹ eq̄lia demanf vel idē cōe relinquūť eq̄lia. Sexta: si se q̄lib⁹ eq̄ lia addanf: vel idē cōe tota sunt ineq̄lia. Septia: si ab ineq̄lib⁹ eq̄lia demas: reli quūť ineq̄lia. Octaua: si aliq̄ res appli ceť alteri: sic ꝙ altera nō excedat alteraꝫ ille sibinuicē erunt equales.

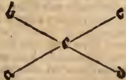
¶ Sequūť ꝯclusiōes geometrie.

Einde vidēde sūt aliq̄ ꝯclusio nes geometrie: Quaꝝ ꝑma sit illa q̄ ē.13. ꝑpō ꝑmi geometrie euclidis: Si recta linea sup̄ re ctā lineam steterit: duo anguli vtrobiqꝫ aut recti sūt aut duob⁹ rectis equales.

¶ Ex q̄ pꝫ ꝙ totū spaciū qd̄ in q̄libet ꝑ te i supficie plana quelibet pūctū circū stat q̄tuoz angul' rectꝭ est eq̄le: vt pꝫ i figura. Ná sup lineā a b icidēs linea c d: vel erit sup eā ꝑpēdiculariť cadēs vł nō Si sic habenť duo anguli recti i forma. Si aūt nō sit ꝑpēdiculariť cadēs erť an guli eq̄les duob⁹ rectꝭ: licȝ nō sint recti i forma. Qđ ondo sic: Sit linea e d ꝑpen dicularꝭ sup a b: erūtqꝫ duo anguli a d e et e d b recti ꝑ diuisionē anguli recti sic ꝑ us. Sꝫ duo anguli a d c et c d e adequā tur angulo a d e ꝑ ꝑmā animi cōceptio nē: et ꝙ duo anguli cū angulo e d b crūt

eq̃les p tertiã cõem sciẽtiã quare oẽs isti
tres anguli erũt eq̃les duobꝫ rectꝫ. Sed
angul⁹ d c b est eq̃lis duobꝫ angulis e d
b et c d e: q2 sũt oẽs eiusdẽ ptes p pmã. s.
ppõnẽ: g̃ angul⁹ c d b cũ angulo a c d: q̃
ẽ acut⁹ est eq̃lis duobꝫ rectꝫ: z hẽ qd vo/
lum⁹. ¶ Correlariũ patet: q2 ex q̃ medie
tas spacij qd est sup pũctũ d valet duos
rectos: g̃ z totũ spaciũ valebit q̃ttuor re
ctos. Et q̃ntũcũq3 illud spaciũ diuidat
in multos angulos oẽs anguli illi sũt p/
tes toti⁹ spacij: z oẽs p̃cise valebũt q̃ttu
or rectos: vt pz p pmã cõem scientiam.
¶ Scđa ꝯclusio sit illa q̃ est. 15. pmi eu/
clidis: Oim duaꝝ lineaꝝ seinuicẽ secan
tiũ anguli ꝯtra se positi sũt eq̃les: vt pz
in hoc exemplo.

Nã duo anguli a e c et c e b ꝯiuncti sunt
eq̃les duobꝫ rectis z anguli ꝯiuncti c e b
et b e d sũt eq̃les duobꝫ rectꝫ: g̃ duo pmi
sũt eq̃les duobꝫ postremis. Dẽpto autẽ
angulo cõi: puta c e b residua erũt eq̃lia
vꝫ a e c et d e b p q̃ntã cõem sciẽtiã: et
isti sunt anguli ꝯ̃ se positi: g̃ anguli ꝯ̃ se
positi sũt eq̃les: qd erat pbãduꝫ. Et silr
demõstrat de reliq̃s duobꝫ angulis ꝯ̃ se
positꝫ. ¶ Tertia ꝯclusio q̃ ẽ. 29. pmi eu
clidis sit ista: Si duabꝫ lineis eq̃ distã/
tib⁹ tertia supuenerit q̃les q̃ntosq3 sup
vnã fecerit: tales tantosq3 faciet sup reli
quã. Ex q̃ manifestũ est q̃ ois angul⁹ ex
trinsec⁹ angulo itrinseco sibi opposito ẽ
eq̃lis: z q̃libet duo anguli coalterni sunt
eq̃les: Duoq3 anguli itrinseci ex eadẽ p/
te ꝯstituti duobꝫ rectꝫ sũt eq̃les: vt pz ĩ
hẽ exẽplo. Sint eñ due linee eq̃ distãtes
a b et c d q̃bꝫ linea e f supuenit. Dico q̃
q̃les angulos ꝯstituit linea e f sup lineã
a b: tales facit sup lineã c d eodẽ ordine:
ita q̃ anguli supiores a b adequant an/
gulis supioribꝫ c d: z inferiores inferiori/
bus ex eadẽ pte linee e f sumptis. Verbi
gratia: angul⁹ g angulo l z sic de alijs.
Probatio. Nã si angul⁹ l nõ sit eq̃lis an
gulo g: g̃ alter eoꝝ erit maior: z sit angu
lus l maior: sed angulus k z angulus g
sunt equales: q2 cõtra se positi p pmissa:
g̃ angulus l est maior angulo k. Sed il/
li duo anguli l et m sunt equales duob⁹
rectis p pmã ppositionꝫ: ergo et anguli
k z m sunt minores duobꝫ rectis p aliaꝫ
cõmunẽ sciẽtiã: scꝫ q̃ quãdo aliq̃d cum
maiore valet aliud cuꝫ minore valet mi/
nus: ergo due linee a b et c d si ptrahan/
tur in partes d et b concurrent: et hoc p
quandã propositionẽ geometrie que est
talis: Si recta linea super duas rectas li
neas ceciderit: duoq3 anguli interiores
ex vna parte duobus rectis minores fue
rint ille due linee in eadem parte protra
cte concurrunt: z per consequens huius/
modi linee a b et c d nõ sunt eque distan
tes quod est cõtra ypotesim: erunt ergo
anguli g et l equales quod est proposi/
tum. Eodem modo arguitur de h et m:
z de i z n z de k et o q̃ sũt iferiores z sub/
lineis eque distantibus predictis collo/
cati. Patet ergo antecedẽs theoreuma/
tis. Prima pars correlarij patet solũmo
do exponendo terminos. Nam quorũli
bet angulorꝫ duorꝫ q̃s equales oñdim⁹
alter vocat intrinsecus: qui scilicet est i/
ter eque distantes: et alter extrinsecus q̃
est exteri⁹ sub vel supra. Secũda ps pa
tet modicum transcurrendo terminos z
exponendo. Dicuntur ergo anguli coal
terni que alternant situm q̃ntum ad su/
perius et inferius dextrum et sinistrum
linee incidentis cuiusmodi sunt anguli
k et l. Et q̃ equales probo: quia angu/
li g et l sunt equales ex prima premissa:
ergo angulus k est equalis angulo l per
tertiam communẽ scientiam: z eodẽ mo/
do de i et m qui sunt coalterni. Tertia
pars patet statim videlicet q̃ duo angu
li intrinseci ex eadeꝫ parte constituti sũt
equales duobus rectis: puta k et m. Nã
l et m sũt equales duobus rectis per pri
mã: sed k est equalis l per secũdaꝫ partẽ
correlarij: ergo zc̃.

¶ Quarta ꝯclusio q̄ cū sequēti est.35.ᵽma euclidis sit ista. Ois triāguli angulus extrinsecꝰ duobꝫ intrinsecis sibi oppositis est eq̄lis: vt patet ī hoc exēplo. Vocat aūt angulꝰ extrinsecꝰ q̄ ꝯstituit ex ꝓtractiōe cuiuslibet laterꝫ in cōtinuū ⁊ directū: vt si in triāgulo a b c ꝓtrahat a c vsq₃ ad d: angulꝰ d c b dicit extrinsecꝰ: ⁊ duobꝫ intrinsecꝫ sc₃ a et b est eq̄lis. Qd̄ sic ꝓbo a pūcto c ꝓtrahā ce eque distantē ab lateri: eritq₃ angulus e c b eq̄lis b angulo intrinseco: q₂ sunt coalterni ꝑ lineā b c incidentē duabꝫ lineis eque distātibꝫ: ⁊ angulꝰ e c d eq̄lis angulo a intrinseco: q₂ extrinsecꝰ est ad eū ꝓpter lineā a d c incidentē eisdē duabꝫ distātibꝫ eque. Ista patet ꝑ p̄missa: q̄re totꝰ angulꝰ b c d est eq̄lis duabꝫ angulis: ⁊ b intrinsecis sibi oppositꝫ ꝑ tertiā cōmunē scientiā.

¶ Quinta ꝯclusio est illa: Ois triāgulus habet tres angulos eq̄les duobus rectis. Nā totꝰ angulꝰ b c d extrinsecꝰ est eq̄lis a et b intrinsecis ꝑ p̄missa: sed si addas illi toti angulo extrinseco angulū c īctrinsecū sibi coiūctū totū erit eq̄le duobus rectis ꝑ p̄mā: ḡ si eūdē angulū extrinsecū addideris a ⁊ b angulis intrinsecis totū erit eq̄le duobꝫ rectis ꝑ q̄rtā cōmunē sciētiā. ¶ Sexta ꝯclusio sit illa: Ois triāgulꝰ cuiꝰ vnū latꝰ est semidiameter duoꝝ circuloꝝ: ⁊ oppositis angulꝰ ē apd̄ sectionē eorūdē circuloꝝ est equilaterus

¶ Accipiamꝰ lineā a b ⁊ suꝑ pūctū a describat circulꝰ occupādo totā lineā a b. Itē suꝑ pūctū b describat circulꝰ aliꝰ eq̄lis vt sit linea a b semidiamet duoꝝ circloꝝ ⁊ a cōi sectōe illoꝝ circloꝝ q̄ sit c ducant due linee q̄ sint c b et c a: dico tūc q̄ triangulꝰ a b c est eq̄laterꝰ. Nā ꝑ diffinitionē circuli linea b a ⁊ b c sūt eq̄les: q₂ veniūt a cōi cētro ad circūferētiā. Silr linea a c ⁊ a b: ḡ oēs erūt eq̄les int̄ se per tertiā cōmunē scientiā. Exēplū pt₃ in figura seq̄nti. Hec aūt ꝯclusio multū cōfert ad intelligēdū q̄ddā dictū Sco. di. 8. p̄mi sentē. q. de imutabilitate dei.

¶ Septima ꝯclusio: Diameter est assimeter: id est icōmēsurabilis coste q̄drati. ¶ Ad cuiꝰ euidenciā sciēdū: q̄ ille q̄ntitates dicunt incōmēsurabiles: q̄ꝝ nō ē aliq̄ ꝓportio. Scd̄m eīm euclidē oīm q̄ntitatū cōmēsurabiliū ꝓportio ē adiuicē sicut est alicuiꝰ nūeri ad aliquē numeꝝ: ⁊ ꝑ ꝯsequēs sicut ipe vult si linee alique sūt cōmēsurabiles q̄drata ipaꝝ se habēt adinuicē sicut q̄libet numerꝰ q̄dratꝰ ad aliū numerū q̄dratū. Quadratū autē diametri nō se habet ad q̄dratū coste sicut numerꝰ aliq̄s q̄dratꝰ ad aliū nūeꝝ q̄dratū: ḡ nec linea q̄ erat diametri q̄drati cōmēsurabilis erit coste illiꝰ q̄drati. Maioꝝ pt₃ ex penultima p̄mi euclidis: q₂ q̄dratū diametri est duplū ad q̄dratū coste ꝓ eo q̄ est est eq̄le q̄dratis duaꝝ costaruꝫ. Nullꝰ autē numerꝰ q̄dratꝰ est duplꝰ ad aliū numeꝝ q̄dratū: vt pt₃ discurrendo ꝑ oēs q̄dratos ex radicibus in se ductis. Hec ꝯclusio iuuat ad intelligēdū tertiā questionē ꝓlogi sentenciaꝝ Bonauenture: ⁊ de diuisione cōtinui: di. 2. secūdi sentē. Sco. Exemplū huiꝰ pt₃ in figura.